

SEÐLABANKI ÍSLANDS

ÁRSSKÝRSLA 1994
REYKJAVÍK 1995

Prentun:
ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA HF.

Prentun á kápu:
SVANSPRENT HF.

Bókband:
BÓKAVIRKIÐ HF.

EFNISYFIRLIT

I.	Inngangur.....	5
II.	Yfirlit um þróun efnahagsmála	8
	1. Alþjóðleg efnahags- og peningamál	8
	2. Innlend hagþróun	11
	3. Opinber búskapur	20
III.	Peningamál, gengismál og vaxtaþróun	25
	1. Stefna í peningamálum og aðgerðir Seðlabankans	25
	2. Gjaldeyrismarkaður	28
	3. Gengisþróun	29
	4. Vaxtaþróun	30
IV.	Peninga- og lánamarkaður	35
	1. Þróun á lánamarkaði	35
	2. Bankakerfið	38
	3. Aðrar fjármálastofnanir	43
	4. Greiðslu- og verðbréfamiðlun	48
V.	Greiðslujöfnuður og erlendar skuldir	53
	1. Greiðslujöfnuður við útlönd	53
	2. Erlend skuldastaða	57
VI.	Erlend lánamál ríkissjóðs	60
VII.	Bankæftirlit	66
VIII.	Alþjóðastofnanir, ýmsir þættir í starfsemi bankans og lagabreytingar	71
IX.	Afkoma Seðlabankans	79
X.	Annáll aðgerða í peninga- og gjaldeyrismálum 1994	81
	Töflur (sjá yfirlit á næstu síðu)	85
	Ársreikningur Seðlabanka Íslands fyrir árið 1994	111
	Stjórn bankans og starfslið	120

TÖFLUYFIRLIT

1. tafla	Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun	87
2. tafla	Fjármunamyndun	88
3. tafla	Vísitölur verðlags	89
4. tafla	Greiðslujöfnuður við útlönd	90
5. tafla	Greiðslujöfnuður við útlönd - ársfjórðungsfirlit	91
6. tafla	Löng erlend lán	91
7. tafla	Staða þjóðarbúsins út á við	92
8. tafla	Erlend staða Seðlabankans og erlend skammtímastaða innlánsstofnana	92
9. tafla	Fjármunaeign.....	92
10. tafla	Verðvísitölur og vöruviðskiptakjör	93
11. tafla	Opinber gengisvísitala og vísitölur meðalgengis og raungengis	93
12. tafla	Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs	94
13. tafla	Sala ríkisverðbréfa	95
14. tafla	Skuldir ríkissjóðs	95
15. tafla	Seðlar og mynt	96
16. tafla	Skipting seðla og myntar eftir stærðum í árslok	96
17. tafla	Ávisanavelta	97
18. tafla	Úr reikningum Seðlabankans	97
19. tafla	Úr reikningum innlánsstofnana.....	98
20. tafla	Úr reikningum bankakerfisins.....	98
21. tafla	Innlán og útlán innlánsstofnana	99
22. tafla	Lánaflokkun innlánsstofnana	100
23. tafla	Efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða	100
24. tafla	Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða	101
25. tafla	Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða	101
26. tafla	Greiðslufirlit lífeyrissjóða	102
27. tafla	Lánakerfið	102
28. tafla	Eignir lífeyrissjóða	103
29. tafla	Gengi erlendra gjaldmiðla skv. skráningu Seðlabanka Íslands	103
30. tafla	Helstu meðalnafnvextir hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum	104
31. tafla	Helstu vextir skv. A- og B- tilkynningum Seðlabanka Íslands	105
32. tafla	Almennir inn- og útlánsvextir við Seðlabanka Íslands	106
33. tafla	Helstu vextir gengisbundinna inn- og útlána við Seðlabanka Íslands	106
34. tafla	Meðalávöxtun á uppboðum verðbréfa	107
35. tafla	Lausafjár- og bindiskylduhlutföll	107
36. tafla	Efnahagsreikningur Seðlabankans	108

SKÝRSLA BANKASTJÓRNAR

I. INNGANGUR

Á árinu 1994 urðu þáttaskil í íslenskum efnahagsmálum. Eftir alllangt tímabil stöðnunar sýndu niðurstöður ársins veruleg batamerki. Þeirra varð reyndar þegar vart á árinu 1993, og efnahagsþróun á árinu 1994 varð mun hagstæðari en spáð var í upphafi ársins. Útflutningsframleiðsla jókst og viðskiptakjör bötнуðu, en hvort tveggja leiddi til nær 12% aukningar útflutningstekna. Ástæður þessa bata eru einkum aukin sjávarvöruframleiðsla vegna veiða á fjarmiðum, vinnsla á afla erlendra fiskiskipa, hagstæð loðnuvertíð og að öðru leyti meiri virðisauki í sjávarafla vegna bættrar vinnslu. Lágt raungengi og tiltölulega lágir vextir örvuðu og aðra útflutningsstarfsemi og samkeppnisrekstur auk þess sem efnahagsbati í helstu viðskiptalöndum hafði jákvæð áhrif hér á landi. Innlent verðlag hækkaði og afar lítið á árinu, og verðbólga hefur ekki verið minni síðan 1959.

Nýjustu tölur benda til þess að landsframleiðsla hafi aukist um 2,8% og þjóðartekjur um 3,7%. Viðskiptaafgangur varð um 2,3% af landsframleiðslu. Eru það mikil umskipti frá því sem áður var. Áhyggjum veldur hins vegar að atvinnuleysi jókst á árinu í 4,7%. Að vísu fjölgaði störfum um 1,5%, en heildarframboð vinnuafis jókst meira. Annað áhyggjuefni í þjóðarbúskapnum er halli hins opinbera og tilsvarendi skuldasöfnun. Halli á ríkissjóði varð þó minni en gert var ráð fyrir í fjárlögum, einkum vegna aukinna umsvifa í hagkerfinu. Hins vegar er ljóst að ríkissjóður á við skipulagsbundinn halla að stríða sem ráðast verður til atlögu gegn. Þá bætist nú við vaxandi halli sveitarfélaga, en honum fylgir aukin sókn þeirra inn á lánamarkaðinn.

Helsta markmið Seðlabankans við stjórn peningamála er að stuðla að stöðugu verðlagi, enda er það mikilvæg forsenda hagvaxtar og aukinnar atvinnu þegar til lengri tíma er lítið. Kjölfesta stöðugs verðlags í opnu hagkerfi eins og hinu íslenska er stöðugt gengi. Gengisstefnan miðast við að halda genginu innan vikmarka sem nema 2¼% til hvorrar handar frá miðgengi, og hefur Seðlabankinn haldið nafngengi krónunnar innan þeirra. Raungengi krónunnar var í sögulegu lágmarki á árinu 1994, og spáð er að svo verði áfram.

Annað megineinkenni á stefnu bankans í peningamálum var viðleitni hans til að verja eftir föngum þá vaxtalækkun sem varð á langtíma-markaði á síðustu mánuðum ársins 1993. Í því skyni keypti bankinn á fyrri hluta ársins talsvert af langtímabréfum, en dró mjög úr þeim kaupum eftir því sem leið á árið. Sú slökun í peningamálum, sem bankinn beitti sér fyrir síðla árs 1993 og á fyrri hluta ársins 1994, hafði í árslokun lítt skilað sér í auknum fjárfestingum í atvinnulífinu. Hins vegar greiddu fyrirtæki niður skuldir í allríkum mæli á árinu, og er það mjög í líkingu við það sem gerðist erlendis eftir að atvinnulíf þar tók að styrkjast í upphafi yfirstandandi hagsveiflu. Það gjaldeyrisústreymi, sem varð á árinu, má að verulegu leyti skýra með lækkingu erlendra skulda fyrirtækja, auk þess sem kaup innlendra aðila á langtímaverðbréfum erlendis urðu allmikil í kjölfar þess að hömlum var aflétt á því sviði í upphafi ársins. Peningamagn jókst hóflega á árinu sem og aðrar peningastærðir.

Sem fyrr segir dró bankinn sig að miklu leyti út af verðbréfamarkaði þegar líða tók á árið 1994. Framan af árinu gekk vel að selja spariskírteini ríkissjóðs, og vaxtastefna ríkisstjórnarinnar náði settu marki, einnig á eftirmarkaði. Þegar leið á árið urðu fjárfestar tregari til að kaupa spariskírteini og húsbréf. Ríkissjóður hvikaði ekki frá markmiði sínu í vaxtamálum, heldur nýtti sér erlenda lánamarkaði fremur en að taka tilboðum í spariskírteini sem fólu í sér hærri raunvexti en 5%. Auk þess dró nokkuð úr lánsfjárbörfinni er afkoma ríkissjóðs batnaði. Lán sem ríkissjóður tók erlendis báru öll lægri raunvexti en 5%. Þrátt fyrir trega sölu á spariskírteinum gekk allvel að selja skuldabréf ýmissa annarra aðila sem báru hærri vexti. Þar má nefna aukna útgáfu húsbréfa, svo og mikla aukningu á verðbréfaútgáfu sveitarfélaga, lánastofnana og fyrirtækja. Þetta mikla framboð verðbréfa setti þrýsting á vexti. Reynslan á árinu bendir til þess að verðbréfamarkaðurinn hér eigi enn eftir að þroskast verulega. Þegar Seðlabankinn dró sig að mestu út af markaðnum kom í ljós að sárlega vantar fleiri og öflugri viðskiptavaka með spariskírteini sem í raun eiga að vera kjölfesta verðbréfamarkaðarins. Reynslan á árinu sýnir og að ekki er eingöngu unnt að treysta á vaxtaákvæðanir á peningamarkaði til að hafa áhrif á gjaldeyrisstrauma. Ljóst er að langtímavextir geta haft mikil áhrif á gjaldeyrisstreymi milli Íslands og annarra landa og engin leið er að halda þeim vöxtum lægri en þeir eru erlendis.

Um áramótin 1994/1995 kom til framkvæmda síðasti áfanginn í afnámi hafta á fjármagnshreyfingum milli Íslands og annarra landa. Aðeins eru eftir hömlur á fjárfestingu erlendra aðila í sjávarútvegi, orku og tilteknum tegundum fasteigna á Íslandi. Með þessum aðgerðum hefur Ísland tengst erlendum fjármagnsmörkuðum á þann veg að náð samband hlýtur að verða milli vaxta hér á landi og erlendis. Sambandið milli vaxta á innlendum og erlendum skammtímamarkaði er sérstaklega viðkvæmt. Því hefur Seðlabankinn beitt sér fyrir því að hækka vexti á

skammtímaskuldbindingum. Er staðan nú þannig að vextir á slíkum kuldbindingum hér eru fyllilega samkeppnisfærir við það sem gerist erlendis.

Af hálfu Seðlabankans hefur mikið starf verið unnið að því að laga starfsemi að breyttum aðstæðum á fjármagnsmarkaði. Í stað beinna ákvarðana Seðlabankans um gengi og vexti framfylgir bankinn nú peningamálastefnu sinni að langmestu leyti með aðgerðum á markaði, en það krefst mikillar árvekni og skjótra viðbragða við aðstæðum hverju sinni. Þegar stefnan um frjálsar fjármagnshreyfingar milli Íslands og annarra landa hafði verið mörkuð varð ljóst að umtalsverðar breytingar þyrfti að gera á umgjörð fjármagnsmarkaðarins og starfsemi. Þannig hefur innlendum millibankamarkaði með gjaldeyri verið komið á fót þar sem framboð og eftirspurn hafa meiri áhrif á gengi krónunnar, og innlendir peningamarkaður hefur verið eflur til þess að Seðlabankinn geti með markaðsaðgerðum haft áhrif á þróun skammtímaxaxta. Grundvöllur peningamarkaðarins var samningur milli fjármálaráðherra og Seðlabankans sem tók í upphafi árs 1994 alveg fyrir beina lántöku ríkissjóðs hjá bankanum. Ríkissjóður verður nú að afla lánsfjár á innlendum og erlendum markaði. Skipulag bankans hefur m.a. verið lagað að þessum nýju aðstæðum og markaðsstarfsemi hans eflur.

Annar þáttur í starfsemi Seðlabankans, sem hefur breyst og vaxið á undanförunum árum, er eftirlit með fjármálastofnunum. Á síðustu misserum hefur Alþingi sett ný lög um starfsemi fjármálastofnana. Þar er gert ráð fyrir víðtæku opinberu eftirliti með starfsemi þeirra, og koma löggin að mörgu leyti í staðinn fyrir þau boð og bönn sem áður giltu. Þessi löggjöf hefur tvíþættan tilgang, annars vegar að laga íslenskar stofnanir að því frjálsræði, sem nú ríkir á fjármagnsmarkaði, og gera þær nútímalegri, en hins vegar að samræma íslensk lög þeim reglum sem gilda á evrópska efnahagssvæðinu og Íslendingar hafa kuldbundið sig til að fylgja. Í öllum tilvikum hefur eftirlitsskyldan verið lögð á herðar Seðlabankans sem hefur kallað á aukna og breytta starfsemi hans á þessu sviði.

Framleiðsla og verðlag

II. YFIRLIT UM ÞRÓUN EFNAHAGSMÁLA

1. Alþjóðleg efnahags- og peningamál

Nokkuð birti til í búskap iðnríkjanna á árinu 1994. Hagvöxtur jókst verulega og verðbólga var í lágmarki. Hagvöxtur jókst á öllum megin-svæðum OECD, en á svæðinu í heild var spáð að hagvöxtur yrði tæp-lega 3%. Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn spáði að meðaltali 3% hagvexti í öllum heiminum 1994; hann er meiri í ýmsum þróunarlöndum, en samdráttur er í mörgum ríkjum í Austur-Evrópu og Mið-Asíu. Atvinnuleysi hefur sums staðar minnkað, en vextir hækkað, m.a. vegna aukinna verð-bólguvæntinga samfara auknum hagvexti. Verðbólga var þó í kringum 2% á árinu í flestum ríkjum OECD sem er sögulegt lágmark, en verð-bólga hefur farið minnkandi undanfarin ár. Hin ýmsu svæði hafa ekki verið samstiga í hagsveiflunni. Þannig skýrist aukinn halli í utanríkis-viðskiptum Bandaríkjanna m.a. af því að hagvöxtur og eftirspurn þar hefur undanfarið verið meiri en í Evrópu og Japan. Innlend eftirspurn var meginhvati hagvaxtar í Bandaríkjunum. Í Japan jókst eftirspurn einnig verulega og ennfremur nokkuð í Evrópuríkjum OECD, en vax-andi útflutningur skýrir einnig hagvöxtinn í Evrópu.

Hagvöxtur styrktist sums staðar svo mikið að óttast var að verðbólga ykist, en það hefur leitt til þess að langtímanafnvextir hafa hækkað.

Tafla II.1. Alþjóðleg hagþróun

	1992	1993	Áætlun 1994
<i>Hagvöxtur, % á ári¹⁾</i>			
Heimsframleiðsla	1,7	2,3	3,1
Evrópusambandið	1,1	-0,3	2,5
Bandaríkin	2,3	3,1	3,9
Japan	1,1	0,1	1,0
Þróunarlönd	5,9	6,1	5,6
A-Evrópa og fyrrverandi Sovétríki	-15,5	-9,0	-8,3
Magnvöxtur heimsverslunar, % á ári	4,7	4,0	8,9
<i>Þróun á OECD-svæði</i>			
Verðbólga ²⁾	3,7	3,0	2,3
Atvinnuleysi	7,7	8,0	8,2
Opinber jöfnuður ³⁾	-3,8	-4,2	-3,8

1) Raunbreyting landsframleiðslu á milli ára. 2) Hlutfallsbreytingar á verðvísitölu einkaneyslu milli ára. Tyrkland undanskilið. 3) Hlutfall af vergri landsframleiðslu í 19 ríkjum OECD. Tekjujöfnuður hins opinbera; ríkis, sveitarfélaga og almannatrygginga. Heimildir: OECD og Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn.

Búið var við aukinni verðbólgu í Bandaríkjunum á síðari hluta árs 1993, og brást seðlabanki Bandaríkjanna við í febrúar 1994 með því að lækka eigin vexti sem voru mjög lágir. Þetta var jafnframt hugsað til þess að draga úr hættu á aukinni verðbólgu í framtíðinni, en neysluverðlag hækkaði aðeins um 2,2% þar í landi 1994 sem er með minnsta móti í heilan áratug.

Heimsverslun jókst verulega, einkum vegna aukinnar utanríkisverslunar OECD-ríkja, en meira en helmingur heimsverslunar er á milli þeirra. Talið er að heimsverslun hafi aukist um 9% árið 1994. Hlutfallslega jókst þó utanríkisverslun einna mest í nokkrum ríkjum Suðaustur-Asíu eða um rúmlega 10%. Halli í viðskiptum við útlönd jókst á árinu í Bandaríkjunum, en afgangur jókst í Japan og Evrópuríkjum OECD.

Staðan í ríkisfjármálum fór batnandi á árinu, og heildarhalli hins opinbera virðist hafa minnkað á OECD-svæðinu í heild. Sem hlutfall af landsframleiðslu jókst hallinn stöðugt frá 1989 til 1993, en 1994 er talið að hann hafi numið 3,8% sem er nokkuð hátt hlutfall. Hallinn hefur verið töluverður í Bandaríkjunum. Þar og í mörgum Evrópulöndum hefur með lækkun útgjalda verið dregið úr hallarekstri. Heildarhalli hins opinbera er þó enn verulegur í mörgum löndum Evrópu. Sem hlutfall af landsframleiðslu var hann 1994 áætlaður 13% í Grikklandi, 11% í Svíþjóð, 10% á Ítalíu og í kringum 7% í Bretlandi, Portúgal og á Spáni. Í Japan jókst hallinn hins vegar vegna skattalækkana og útgjaldaauka í því skyni að efla hagvöxt sem hefur verið um eða undir 1% frá 1992 til 1994, en halli hins opinbera í Japan nam þó aðeins 2% af landsframleiðslu árið 1994.

Halli í opinberum fjármálum hefur verið viðvarandi vandamál í iðnríkjunum í tvo áratugi. Mikill hluti þessa halla er kerfisbundinn og hverfur ekki þrátt fyrir efnahagslega uppsveiflu. Vergar skuldbindingar hins opinbera í 19 ríkjum OECD hafa vaxið úr 40% af landsframleiðslu árið 1978 í 70% árið 1994. Hreinar opinberar skuldbindingar sömu ríkja hafa aukist á sama tíma úr 20% í 42% af landsframleiðslu.

Vaxandi skuldir vegna stöðugs hallareksturs hafa veikt stöðu opinberra fjármála að tvennu leyti. Í fyrsta lagi hefur þrengst mjög það svigrúm sem ríki og sveitarfélög hafa til að jafna hagsveiflur, s.s. til að draga úr hinu mikla atvinnuleysi í Evrópu. Í öðru lagi verður afkoma hins opinbera fyrir meiri áhrifum en ella af hækkandi vöxtum, einkum í þeim löndum þar sem skuldir eru miklar, meðaltími lána stuttur og mikill hluti þeirra á breytilegum vöxtum.

Aukin framleiðsla og eftirspurn hafði á árinu 1994 í för með sér aukna atvinnu í mörgum aðildarríkjum OECD í fyrsta sinn frá 1990. Áætlað er þó að atvinnuleysið hafi náð hámarki á aðildarsvæði samtakanna 1994 eða 8,2%. Það var einkum í Bandaríkjunum sem atvinnuleysi minnkaði, úr 6,8% í 6,1%. Atvinnuleysi jókst í Evrópu í tæplega 12% þótt sá vöxt-

Milliríkjaviðskipti

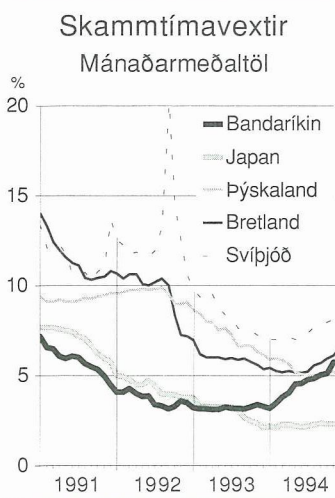
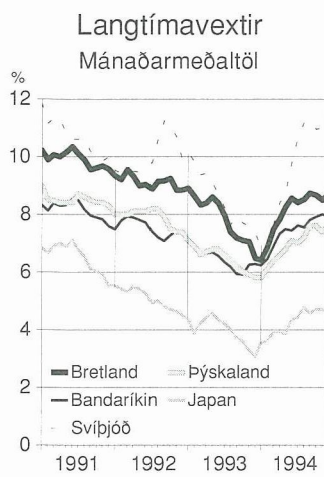
Opinber fjármál

*Jöfnuður hins opinbera
sem % af VLF*

	1993	1994
Bandaríkin	-3,4	-2,0
Japan	-0,2	-2,0
Þýskaland	-3,3	-2,7
Frakkland	-5,8	-5,7
Ítalía	-9,6	-9,7
Bretland	-7,7	-6,8
Kanada	-7,1	-6,2
Ísland	-4,5	-3,9
OECD, 19 ríki	-4,2	-3,8

Atvinnuleysi

Vaxta- og gengisþróun

ur virðist hafa stöðvast, en áætlað er að rúmlega 22 milljónir manna hafi verið atvinnulausar í OECD-ríkjum Evrópu.

Á árinu urðu þó nokkrar breytingar á ávöxtun langtímaverðbréfa. Breytingar á verðbréfamarkaði 1994 minntu að sumu leyti á breytingar á gjaldeyrismörkuðum 1992-1993 því að væntingar um verðbólgu eða áhrif rekstrarhalla ríkissjóða höfðu veruleg áhrif í báðum tilvikum. Veik staða Bandaríkjadalsetti mark sitt á gjaldeyrismarkaði á árinu. Fréttir um verðbólguþróun og vaxtahækkunar í Bandaríkjunum í upphafi árs höfðu töluverð áhrif á vexti og gengi gjaldmiðla á alþjóðamörkuðum. Gengismál voru hins vegar tiltölulega stöðug í Evrópu á árinu 1994 eftir töluverðar hræringar árið áður. Svíþjóð og Ítalía beittu þó aðhaldi í peningamálum, m.a. í ágúst 1994, til að vinna gegn verðbólguvæntingum.

Bæði skammtíma- og langtímavextir fóru almennt lækkandi á helstu peninga- og verðbréfamörkuðum frá því um 1990 fram á árið 1994, en það stuðlaði m.a. að þeirri uppsveiflu sem nú er orðin að veruleika. Í lok árs 1993 og ársbyrjun 1994 snerist sú þróun við. Yfirvöld peningamála í Bandaríkjunum, Bretlandi og víðar hækkuðu ýmsa mikilvæga skammtímavexti á árinu 1994 í þeim tilgangi að vinna gegn verðbólguþrýstingi eða styrkja gjaldmiðla sína. Skammtímavextir hækkuðu um 2,4 prósentustig í Bandaríkjunum frá árslokum 1993 til ársloka 1994, um 0,2 stig í Japan, 1,2 í Bretlandi og 1,3 í Svíþjóð. Þrátt fyrir vaxtahækkunar síðari hluta ársins voru skammtímavextir lægri í árslok 1994 en ári fyrir í Þýskalandi (-1,0) og Danmörku (-0,6).

Frá lokum janúar til ársloka hækkaði ávöxtun 10 ára ríkisskuldabréfa í Bandaríkjunum um 2,3 prósentustig, úr 5,6% í 7,9%. Í Bretlandi hækkaði ávöxtun samsvarandi bréfa um 2,4 stig og í Þýskalandi um 1,9 stig. Langtímaávöxtun var nokkuð há í Svíþjóð og Finnlandi í lok árs 1994, 11% og 10%, en í þessum löndum hækkaði hún um 4,3 og 3,7 stig. Hækkun langtímavaxta að undanfögnu er af OECD talin hafa verið meiri en ástæða hafi verið til í því skyni að leiðrétta mikla hækkun verðbréfa árin 1992-1993. Langtímaraunvextir náðu í árslok því stigi sem þeir hafa sveiflast í kringum frá því um 1980, eða nálægt 5%. Það verður að teljast tiltölulega hátt í lengri tíma sögulegu samhengi og getur því hamlað aukningu fjárfestingar.

Á gjaldeyrismörkuðum féll gengi Bandaríkjadalset gagnvart öðrum helstu myntum, og gengi japansks jens hækkaði. Hinn 25. október kostaði dalur aðeins 96,35 jen, og var það lægsta gengi Bandaríkjadalset miðað við japanskt jen síðan í lok síðari heimsstyrjaldar. Í desember hafði gengi þýsks marks hækkað um 8,8% gagnvart Bandaríkjadal frá meðalgengi í janúar, gengi jens um 9,5%, gengi svissnesks franka um 10% og bresks pundis um 4,6%. Þýskt mark styrkti sig í sessi meðal Evrópu-gjaldmiðla. Danska krónan fylgdi því, en gengi hennar gagnvart marki í árslok 1994 var svo til það sama og í upphafi árs. Gengi norskrar krónu styrktist gagnvart marki um tæpt prósent yfir árið, gengi sænskrar krónu

um rúm 2%, en finnsks marks um rúm 9%. Í tveimur síðastnefndu tilfellunum er um að ræða eðlilega hækkingu í kjölfar mikils gengisfalls árin á undan. Hins vegar lækkaði breskt pund um tæp 4% gagnvart marki og ítölsk líra um 5%.

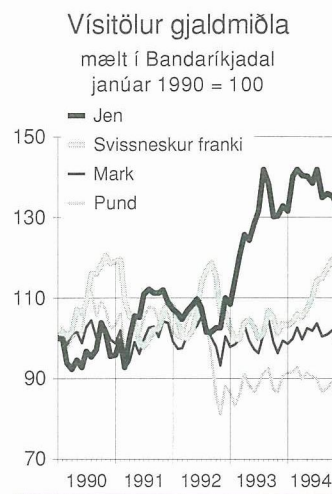
Raungengi Bandaríkjadals miðað við verðlag féll um 4% frá því í nóvember 1993 til jafnlengdar 1994, raungengi jens hækkaði um 3% á sama tíma, raungengi þýsks marks hækkaði um 2%, en raungengi bresks punds lækkaði um rúmt 1%. Raungengi allra gjaldmiðla á Norðurlöndum hækkaði ef frá er talið raungengi íslensku krónunnar.

2. Innlend hagþróun

Innlent efnahagslíf á árinu 1994 einkenndist af vaxandi útflutningsframleiðslu og batnandi viðskiptakjörum sem skiluðu sér í um 11,5% aukningu útflutningstekna. Þessi þróun átti rætur að rekja til efnahagsuppsveiflu í umheiminum, aukinnar sjávarafurðaframleiðslu vegna veiða á fjarmiðum, vinnslu á afla erlendra fiskiskipa og aukinnar vinnslu sjávarafla, svo og til örvunar útflutningsstarfsemi og annars atvinnurekstrar vegna lágs raungengis og lægri innlendra raunvaxta en árið áður. Marktæk aukning varð á atvinnu í fyrsta skipti síðan 1987, en vinnuframboð jókst þó meira, og því jókst atvinnuleysi. Í heild er talið að landsframleiðsla hafi aukist um 2,8% og þjóðartekjur um 3,7%. Vöxtur þjóðarútgjalda varð hins vegar mun minni eða 0,9%, og því jókst viðskiptaafgangur og varð um 2,3% af landsframleiðslu, og verður það að teljast mjög góður árangur. Verðbólga hélst lítil og var raunar með því lægsta sem gerðist á OECD-svæðinu.

Ytri skilyrði þjóðarbúsins ráðast í meginatriðum af nýtingu auðlinda þess, mannauðs jafnt sem náttúrugæða, svo og verðskilyrðum þeirra. Hér er því annars vegar um að ræða magnþátt framleiðslunnar, t.d. ástand fiskistofna og markaðsskilyrði á erlendum mörkuðum, og hins vegar verðþátt hennar, þ.e. ytri viðskiptakjör.

Heildarafli botnfisks á heimamiðum dróst saman á árinu 1994 og fór niður í rúmlega 500 þúsund tonn og hafði þá dregist saman um rúmlega 12% frá fyrra ári og 25% frá árinu 1990. Þar af hefur orðið mestur samdráttur í þorskafla, úr 334 þúsundum tonna í áætluð 170 þúsund tonn sem samsvarar rúmlega 32% samdrætti frá fyrra ári og rúmlega 50% samdrætti frá 1990. Heildarafli á heimamiðum dróst einnig saman, um rúmlega 12% frá fyrra ári og tæplega 8% frá árinu 1990. Á móti þessum mikla samdrætti í veiðum á heimamiðum hefur komið stóruaflinn á fjarmiðum. Þannig fengust um 35 þúsund tonn í Barentshafi, sem aðallega var þorskur, auk þess sem rúmlega 2 þúsund tonn af rækju veiddust á Flæmingjagrunni við Kanada. Þessar veiðar valda því að samdráttur í heildarafli á heima- og fjarmiðum varð minni en ella eða 6% í botnfiskveiðum og 10% í heildarafli.

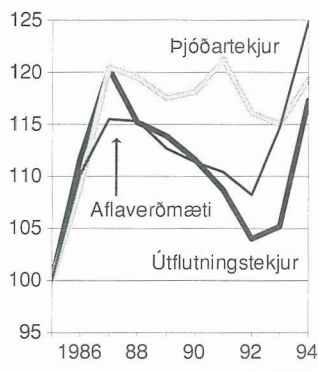
Ytri skilyrði

Útflutningstekjur vöru og þjónustu

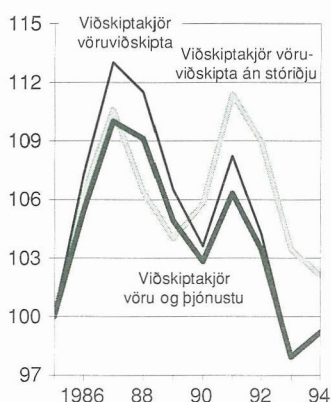
Raunbreytingar frá fyrra ári í %

	Útflutn. vöru og þjónustu	Viðskiptakjör	Útflutningstekjur
1990	0,0	-2,0	-2,0
1991	-5,8	3,2	-2,6
1992	-1,7	-2,6	-4,3
1993	6,4	-5,3	1,1
1994	10,2	1,3	11,5

Aflaverðmæti, þjóðartekjur og útflutningstekjur
1985 = 100

Vísitala viðskiptakjara
1985 = 100

Þrátt fyrir stöðugan samdrátt í botnfiskveiðum tókst að halda raunverðmæti heildaraflans á heimamiðum nokkurn veginn óbreyttu árið 1992, eftir 15% samdrátt frá árinu 1987, og auka það árið 1993 um 3,6%. Þeir þættir sem mestu réðu um þessa breytingu voru annars vegar góð loðnuveiði og hins vegar sókn í nýja og áður van- eða ónýtta fiskistofna. Raunvirði heildaraflans á heima- og fjarriðum dróst hins vegar saman á árinu 1994 um 3,5% frá fyrra ári. Þar af minnkaði aflaverðmæti botnfiskveiða á heimamiðum að raunvirði um rúmlega 6% og þorsveiða um 11,5%. Áætlað verðmæti veiða á fjarriðum er 2,5-3 milljarðar króna vegna botnfiskveiða í Barentshafi og um 450 milljónir króna vegna rækjuveiða á Flæmingjagrunni. Sjávarafurðaframleiðsla jókst um 6% árið 1993 frá fyrra ári eftir 2% samdrátt frá árinu þar á undan. Framhald varð á aukningu sjávarafurðaframleiðslunnar á árinu 1994, en þá jókst hún um 8,9%.

Tafla II.2. Útflutningsframleiðsla
Magnbreytingar frá fyrra ári í %

	Afla- verðmæti	Sjávarafurða- framleiðsla	Al	Útflutnings- framleiðsla alls
1990	-3,4	-1,2	-1,8	-1,8
1991	-6,6	2,6	2,7	-3,9
1992	-0,4	-2,0	0,4	-2,3
1993	3,6	6,0	1,5	5,3
1994	-3,5	8,9	7,4	9,8

Að raunvirði jókst álframleiðsla um 7,4% frá fyrra ári, og framleiðsla kísiljárniðnaðar um 2,3%. Raunvirði útflutningsframleiðslunnar í heild jókst á árinu um 9,8%, og er það aukning annað árið í röð eftir samdrátt undanfarinna ára. Veruleg aukning varð á annarri útflutningsframleiðslu. Aukningin nemur tæplega 23,7%, og eru það mikil umskipti frá fyrri árum, en önnur útflutningsframleiðsla dróst saman um 12% samtals árin 1992 og 1993.

Hinn þátturinn í ytri skilyrðum eru viðskiptakjör þjóðarbúsins. Viðskiptakjör vöruviðskipta böttnuðu um 1,1% 1994, en þau höfðu versnað samtals um tæplega 10% tvö árin þar á undan. Viðskiptakjör án stóriðju versnuðu hins vegar um 1,2% frá árinu á undan og samtals um rúmlega 7% árin 1992 og 1993. Það sama á við um viðskiptakjör vöru- og þjónustuviðskipta sem versnuðu samtals um 8% á þessum tveimur árum og urðu m.a. til þess að aðeins 1% af rúmlega 6% magnaukningu í útflutningi vöru og þjónustu 1993 skiluðu sér í auknum útflutningstekjum. Samverkandi öfl óhagstæðrar magnþróunar og viðskiptakjara ollu því að útflutningstekjur drógust saman um 9% á tímabilinu 1990 til 1992. Hins vegar varð mikil umbreyting á árinu 1994 er útflutningstekjur jukust um 11,5% vegna 1,3% bata í viðskiptakjörum og magnaukningar útflutnings um 10,2%.

Á árinu 1994 lækkaði raungengi krónunnar umtalsvert annað árið í röð.

Á mælikvarða hlutfallslegs framfærslukostnaðar lækkaði raungengið um 6,4%, en um 7,5% á mælikvarða hlutfallslegs launakostnaðar. Minnst lækkaði raungengið mælt með hlutfallslegu verðlagi vergrar landsframleiðslu, en mælt á þann veg lækkaði raungengið um 5,2% frá fyrra ári. Frá árinu 1990 hefur raungengið lækkað um rúmlega 9% á mælikvarða hlutfallslegs framfærslukostnaðar, en 12% á mælikvarða hlutfallslegs launakostnaðar og verðlags vergrar landsframleiðslu. Síðan 1992 hefur raungengið lækkað um rúmlega 11% og 15% samkvæmt áðurnefndum mælikvörðum. Þessi lækkun raungengis á rætur sínar að rekja til rúmlega 13% gengislækkunar krónunnar á tímabilinu, tæplega 2% hækkunar hlutfallslegs verðlags og rúmlega 4% minni hækkunar launa hér á landi en í samkeppnislöndum okkar. Mótverkandi þáttur var hins vegar óhagstæðari framleiðniþróun innanlands, en framleiðni jókst tæplega 3% minna hér á landi en erlendis.

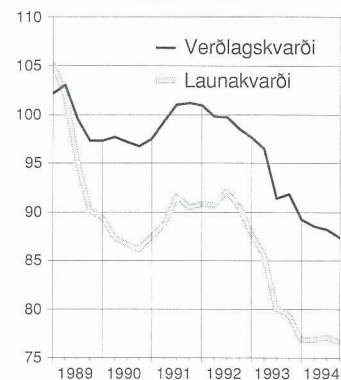
Raungengi krónunnar hefur ekki verið eins lágt á mælikvarða hlutfallslegs framfærslukostnaðar síðan 1971 og ekki eins lágt á mælikvarða hlutfallslegs launakostnaðar síðan mælingar hófust árið 1963. Jafnframt því að raungengi krónunnar hefur lækkað á síðustu árum hefur dregið úr sveiflum í raungengi krónunnar. Lækkandi hlutfall innlends aðfangakostnaðar og afurðaverðs á erlendum mörkuðum, sem raungengið mælir, og ekki síður minni sveiflur í þessu hlutfalli eru tvö helstu skilyrði aukinnar útflutningsframleiðslu og aukinna útflutningstekna og nýrra sóknarfæra innlendra atvinnufyrirtækja. Þessi þróun ásamt vaxandi eftirspurn á erlendum mörkuðum, lækkun beinna og óbeinna skatta á atvinnurekstur, lækkandi tolla í kjölfar EES-samningsins og lækkandi vaxta hafa líklega skapað hagstæðari skilyrði fyrir innlendan atvinnurekstur en þekkt hafa í mörg ár. Það gefur von um batnandi afkomu og styrkari stöðu innlendra atvinnugreina sem er undirstaða hagvaxtar á komandi árum.

Annar mælikvarði á samkeppnisstöðu innlendra atvinnugreina er vísitala samkeppnisstöðu. Hún mælir, eins og raungengið, þróun ytri verðskilyrða, en tekur þó tillit til sértækrar þróunar framleiðni, rekstrarkostnaðar og afurðaverðs einstakra atvinnugreina. Þær greinar sem mælingar taka til eru sjávarútvegur, útflutningsiðnaður og samkeppnisiðnaður. Samkeppnisstaða sjávarútvegs batnaði um 5,1% frá fyrra ári samkvæmt vísitölunni. Þar munaði mest um mikla framleiðni aukningu og lækkandi olíuverð í erlendri mynt, auk áðurnefndra áhrifa lækkandi gengis og lítillar verðbólgu. Á móti lækkaði verð á sjávarafurðum á erlendum mörkuðum. Samkeppnisstaða útflutningsiðnaðar án áls batnaði um 1,4% frá fyrra ári, og réð þar mestu, auk þeirra sameiginlegu þátta sem áður hefur verið minnst á, aukin eftirspurn á erlendum mörkuðum og hækkandi afurðaverð í kjölfarið. Þar vó einnig talsvert batnandi afkoma kísiljárnnaðar eftir margra ára lægð, en verð á kísiljárnnaðar hefur lækkað talsvert að undanfögnu. Að lokum batnaði staða samkeppnisiðnaðar um 3,2% samkvæmt vísitölunni.

Raungengi og samkeppnisstaða

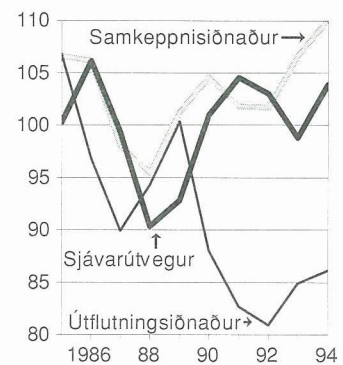
Ársfjórðungslegt raungengi krónunnar

1980 = 100

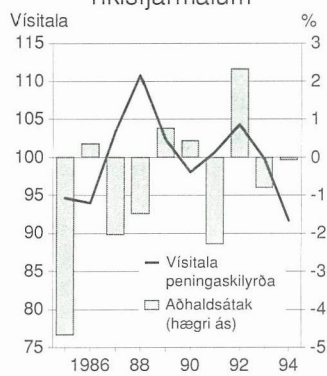
Vísitala samkeppnisstöðu

1979 = 100

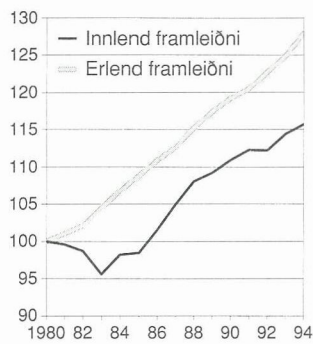

Áhrif peninga- og fjármálastefnu

Vísitala peningaskilyrða og aðhaldsátak í ríkisfjármálum

Framleiðniþróun 1980-1994
VLF á vinnandi mann

Þjóðartekjur og þjóðarútgjöld

Á árinu 1994 var dregið úr aðhaldi í peningamálum annað árið í röð, og birtist það í lækkun raungengis og raunvaxta á milli ára. Þessi slökun hafði annars vegar þau áhrif að örva útflutnings- og samkeppnisgreinar í gegnum lægra raungengi, og hins vegar stuðlaði lækkun vaxta að aukinni eftirspurn og aukinni athafnasemi í vaxtanæmum greinum eins og íbúðabyggingum. Stefnan í ríkisfjármálum og í búskap hins opinbera var hins vegar tiltölulega hlutlaus þar sem lækkun á halla ríkisins úr 2,3% af landsframleiðslu 1993 í 1,7% 1994 og hins opinbera alls úr 4,5% í 3,9% var svipuð því sem búast hefði mátt við í ljósi hagvaxtar á árinu. Þróunin varðandi aðhaldsstig peningamála og ríkisfjármála á undanförunum árum er sýnd á meðfylgjandi hliðarlínuriti. Það sýnir annars vegar svokallaða vísitölu peningaskilyrða og hins vegar svokallað aðhaldsátak í ríkisfjármálum. Vísitala peningaskilyrða er samsett af þeim tveimur stærðum sem mestu skipta fyrir endanleg áhrif peningastefnunnar á innlenda eftirspurn, þ.e. raungengi og raunvöxtum. Raungengið í vísitölunni er hlutfallslegur launakostnaður sem hefur verið leiðréttur fyrir frávik útflutningstekna frá jöfnum vexti, þannig að hátt raungengi þegar útflutningstekjur eru háar er ekki talið bera vitni um eins aðhaldssama peningastefnu og þegar útflutningstekjurnar eru lægri. Hækkun vísitölnunnar er til marks um aðhald, en lækkun um slökun. Vísibendingin um aðhald í ríkisfjármálum er hins vegar byggð á breytingum á halla ríkissjóðs í hlutfalli við landsframleiðslu annars vegar og hagvexti hins vegar. Sú krafa er gerð að tekjur ríkissjóðs breytist jafnmikið og hagvexti og verðbólgu nemur, þannig að hlutfall tekna og landsframleiðslu haldist óbreytt, en það lætur nærri að vera svo í raun þegar ekki eru gerðar sérstakar breytingar á skattstigum eða fyrirkomulagi innheimtu. Hins vegar er gert ráð fyrir að ríkisútgjöld séu óbreytt að raungildi, þannig að hagvöxtur lækki hlutfall ríkisútgjalda og landsframleiðslu. Þetta er tiltölulega ströng krafa í vaxandi hagkerfi. Ef hallinn eykst í hlutfalli við landsframleiðslu umfram það sem þessi útreikningur gefur tilefni til, er það talið bera vott um slökun; annars er um að ræða aukið aðhald. Báðir þessir mælikvarðar eru grófir, og er ekki hægt að nota þá nema til að segja til um í hvaða átt stefnan er á hverjum tíma. Sjá má á myndinni að töluvert var hert að í ríkisfjármálum á árinu 1992 eftir lausatök árið á undan. Á árinu 1993 var hins vegar slakað á til að vinna gegn samdrætti og vaxandi atvinnuleysi, og á sama tíma var dregið úr taumhaldi í peningamálum. Á árinu 1994 var stefnan í ríkisfjármálum tiltölulega hlutlaus eins og áður sagði, en umtalsverð slökun varð í peningamálum.

Segja má að eitt meginviðfangsefni innlendra hagstjórnar undanfarinna ára hafi verið að fella þjóðarútgjöld að minnkandi þjóðartekjum og koma þannig í veg fyrir óhóflega aukningu viðskiptahalla. Á árinu 1994 tókst enn betur til þar sem veruleg aukning útflutningstekna og hófleg aukning þjóðarútgjalda skilaði sér í umtalsverðum viðskiptaafgangi.

Árið 1994 jukust þjóðartekjurnar um 3,7%. Þjóðartekjur drógust hins

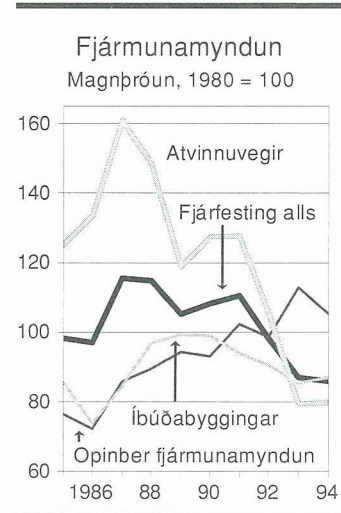
vegar saman um 4,2% árið 1992 og 0,9% árið 1993. Þjóðarútgjöld jukust um 0,9% á árinu 1994, en drógust saman um 4,1% 1993 og 5,3% 1992. Meiri samdráttur þjóðarútgjalda 1992 og 1993 en þjóðartekna og minni aukning árið 1994 hefur komið fram í hagstæðri þróun viðskiptajafnaðar, en hann var óhagstæður um 3,0% af landsframleiðslu 1992 sem fól í sér rúmlega 1,5 prósentustigs bata frá árinu á undan og var sami halli og að meðaltali 1981 til 1990. Árið 1993 var viðskiptajöfnuður í jafnvægi, og á árinu 1994 var hann jákvæður um 2,3% af landsframleiðslu. Er þetta í fyrsta sinn síðan 1986 að afgangur er á viðskiptum við útlönd og hinn mesti síðan 1962.

Tafla II.3. Þjóðarútgjöld, þjóðartekjur og hagvöxtur
Árlegar breytingar í %

	1990	1991	1992	1993	1994
Þjóðarútgjöld	1,4	5,2	-5,3	-4,1	0,9
Einkaneysla	0,2	4,1	-4,4	-4,5	1,7
Samneysla	4,4	3,2	-0,8	2,3	1,4
Fjármunamyndun	2,6	2,0	-11,1	-11,5	-1,1
Þjóðartekjur	0,5	2,6	-4,1	-0,9	3,7
Landsframleiðsla	1,1	1,3	-3,3	1,1	2,8
Viðskiptajöfnuður, % af VLF	-2,2	-4,6	-3,0	0,0	2,3

Af einstökum þáttum þjóðarútgjalda dróst einkaneysla saman um 4,5% 1993, en jókst um 1,7% á árinu 1994. Hinn þáttur heildarneyslunnar, samneyslan, jókst hins vegar bæði árin, um 2,3% 1993 og 1,4% 1994. Fjármunamyndun dróst verulega saman á árunum 1992 og 1993. Fyrra árið dróst hún saman um 11,1% og hið seinna um 11,5%, og var svo komið að hlutfall fjármunamyndunar af landsframleiðslu var komið niður í 15,6% árið 1993. Mestur hefur samdrátturinn orðið í fjármunamyndun atvinnuveganna, um 17% og 25% hvort ár, og munar þar mest um samdrátt í fjárfestingum í samgöngum, rafvirkjunum, öðrum iðnaði og byggingarstarfsemi. Í íbúðabyggingum minnkaði fjárfesting um 3,3% og 5,8% þessi ár. Opinber fjárfesting minnkaði um 3,6% fyrra árið, en jókst hins vegar um rúm 14,4% 1993, aðallega vegna vegaframkvæmda. Á árinu 1994 dróst fjármunamyndun saman um 1,1%. Fjárfesting atvinnuveganna jókst hins vegar lítillega eða um 0,2%, og er það aukning milli ára í fyrsta sinn síðan 1991. Fjárfesting í íbúðabyggingum jókst um 2%, en fjárfesting hins opinbera dróst hins vegar saman um 6,6%. Af fjárfestingum atvinnuveganna ber mest á auknum fjárfestingum tengdum sjávarútvegi og tölvu- og skrifstofubúnaði.

Samdráttur og stöðnun hefur einkennt atvinnulífið á undanförunum árum, einkum á árinu 1992. Framvindan á árinu 1994 sýnir hins vegar nokkur straumhvörf. Þessi jákvæða þróun kemur fram í flestum magnvísitölum um framleiðslu atvinnugreinanna 1994. Aukning í sjávarútvegi er hér sérstaklega áberandi. Þannig hækkaði framleiðsluvísitala fiskiðnaðar um 8,9% 1994, en magnminnkun í fiskveiðum var 3,5% það ár. Um 3,7% magnaukning varð í iðnaðarframleiðslu (að meðtalinni stóriðju) á sama tíma og 2-3% aukning að jafnaði í þjónustugreinum. Í heild varð

Framleiðsla, fjárfesting og hagnaður atvinnuvega

Forsendur gildandi kjarasamnings Alþýðusambands Íslands og Vinnuveitendasambands Íslands voru endurmetnar í maí. Endurskoðunin leiddi til 6.000 kr. eingreiðslu til launþega, með orlofi, 1. júní 1994. Bankamenn og opinberir starfsmenn fengu einnig sams konar greiðslu. Í samningi VSÍ og ASÍ frá 21. maí 1993 var gengið út frá því að yrðu horfur um þróun þjóðartekna hagstæðari en gert var ráð fyrir í forsendum samningsins skyldi reynt að tryggja eðlilega hlutdeild launþega. Horfur varðandi verðlag á sjávarafurðum og aflaheimildir voru verri við gerð samningsins en reyndin varð og samdráttur í þjóðarbúskapnum minni en spáð hafði verið í upphafi. Eingreiðslan ásamt sérsamningum við ýmsar opinberar stéttir leiddi til 0,7% hækkunar launavísitölu.

Vísitala greidds tímakaups landverkafólks í ASÍ hækkaði um 0,8%, en kaupmáttur dróst saman um 0,6% frá síðasta ári sem er minni samdráttur en árið á undan. Miðað við launavísitölu Hagstofu Íslands varð einnig samdráttur í kaupmætti um 0,3%. Kaupmáttur ráðstöfunartekna á mann jókst lítillega frá fyrra ári eftir tveggja ára samdráttarskeið.

*Tafla II.7. Tekjuþróun
Árlegar breytingar í %*

	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
Kaupmáttur greidds tímakaups, landv.f. ASÍ	1,3	2,0	-2,9	-0,6
Meðallaun opinb. starfsm. ríkis og borgar	4,8	-0,6	-2,1	1,6 ²⁾
Kaupmáttur ráðstöfunartekna á mann	2,5	-2,3	-4,5	0,5
Kaupmáttur atvinnutekna á mann	4,5	-2,7	-2,0	0,0
Kaupmáttur m.v. launavísitölu Hagstofu	-1,5	-0,4	-2,5	-0,3
Þjóðartekjur á mann	2,0	-5,5	-1,9	2,7

1) Bráðabirgðatölur. 2) Fyrstu 2 ársfjórðungar 1994.

Verðlagsþróun

Frekari árangur náðist í viðureigninni við verðbólgu á árinu 1994 sem tvær gengisfellingar á næstu tveimur árum á undan náðu ekki að bregða fæti fyrir. Á mælikvarða framfærsluvísitölu hækkaði verðlag um 1,5% milli ára og um 1,7% á árinu. Lánskjaravísitala hækkaði hins vegar um 1,9% milli ára og um 1,3% á árinu.

Þróun þeirra tveggja stærða sem ráða mestu um innlenda verðlagsþróun, launakostnaðar og innflutningsverðlags, var með hagstæðara móti á árinu. Litlar launahækkunarir urðu á árinu ef frá er talin eingreiðslan í júnímánuði. Innflutningsverðlag hækkaði í krónum um rúmlega 6%, en þar af lækkaði gengi krónunnar um tæplega 5% að meðaltali, þannig að innflutningsverðlag í erlendri mynt hækkaði að meðaltali um rúmlega 1% milli ára.

Í upphafi ársins átti sér stað verðlækkun á mælikvarða framfærslu- og lánskjaravísitölu vegna lækkunar á virðisaukaskatti á matvæli, en sú lækkun er talin hafa fært framfærslukostnað niður um tæplega 1%. Á móti komu reyndar hækkunarir á ýmsum opinberum gjöldum, þannig að heildaráhrif skattbreytinga í upphafi árs eru talin hafa numið rúmlega ½% til lækkunar. Það sem eftir lifði árs urðu tíðar breytingar á matvöru-

verði, og höfðu þær nokkur áhrif á tímaferil verðbólgunnar. Á heildina litið eru hins vegar áhrif breytts matvöruverðs á framfærslukostnað nánast engin á árinu. Hið sama má í raun segja um bensínhækkanir; heildarhækkun framfærsluvísitölu vegna breytinga á bensínverði var u.þ.b. 0,1%. Þeir kostnaðarliðir sem mest lögðu til verðhækkana á árinu voruðun hins vegar húsnæðis- og bifreiðakostnað.

Tafla II.8. Verðlagsþróun
Árlegar breytingar í %

	Milli ára					
	1990	1991	1992	1993	1994	Á árinu 1994
Framfærsluvísitala	14,8	6,8	3,7	4,1	1,5	1,7
Vísitala vöru og þjónustu	14,7	7,0	4,1	5,0	1,6	1,0
Byggingarvísitala	17,8	7,6	2,4	2,2	2,5	2,0
Launavísitala	9,7	8,4	3,3	1,5	1,1	1,4
Lánskjaravísitala	15,5	7,5	3,7	2,5	1,9	1,3
Fasteignaverð ¹⁾	10,5	8,7	10,3	1,2	6,0	4,9
Hlutabréfavísitala ²⁾	47,7	46,7	-7,5	-10,5	0,7	14,1
Meðalgengi erl. gjaldmiðla	11,4	0,0	0,5	8,3	5,2	1,0

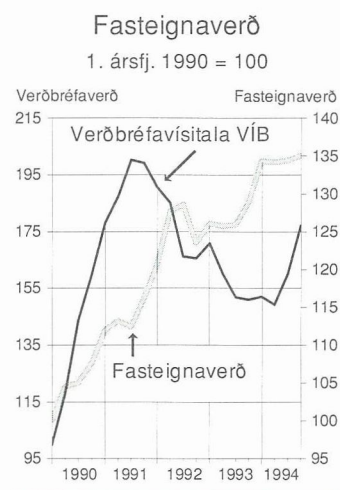
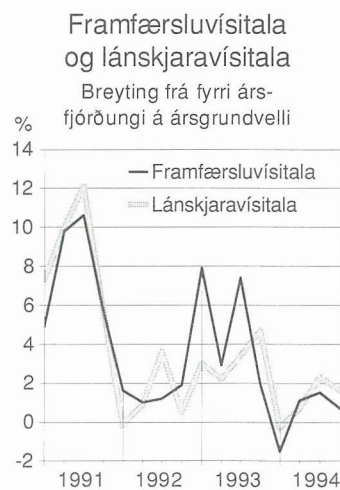
1) Fjölbýlishús á höfuðborgarsvæðinu. 2) Hlutabréfavísitala VÍB.

Lánskjaravísitala þróaðist líkt og framfærsluvísitala. Verðlag lækkaði á fyrstu mánuðum ársins, en síðan jókst verðbólguhraðinn og náði hámarki á haustmánuðum. Verðbólgan (mæld sem breyting milli ársfjórðunga) var á þriðja ársfjórðungi 1,5% á mælikvarða framfærsluvísitölu og 2,3% á mælikvarða lánskjaravísitölu. Þó hækkaði lánskjaravísitalan meira á sumarmánuðunum vegna tiltölulega mikilla hækkana byggingarvísitölu og hækkunar launavísitölu í júlí. Hækkun byggingarvísitölu á sumarmánuðum má að mestu leyti rekja til verðhækkana á steypu og tímbrí. Hækkun launavísitölu í júlí kom til vegna eingreiðslunnar sem fyrr er getið. Í heild hafa þessar hækkanir hins vegar jafnast nokkuð út og valdið mjög líkri heildarþróun framfærslu- og lánskjaravísitölu.

Til að fá betri hugmynd um undirstraum verðbólgunnar má líta á vísitölu vöru og þjónustu, sem er framfærsluvísitala án húsnæðisliðar, og leiðréttá fyrir niðurgreiðslum og skattabreytingum. Með þessum hætti mælist verðbólga 1,7% á árinu. Þetta staðfestir enn frekar þann verðstöðugleika sem náðst hefur.

Hér er um merkilegan árangur að ræða. Verðbólga hér á landi (mæld sem breyting milli ársmeðaltala) var fjórða árið í röð innan við 10% og hið þriðja í röð innan við 5%. Verðbólga var einnig lægri en í öllum helstu samkeppnisríkjum okkar og ein hin minnsta í OECD-löndum. Verðbólga milli ára var einnig hin minnsta hér á landi síðan 1959.

Önnur og ekki síðri vísending um almenna verðlagsþróun er þróun eignaverðs. Þetta á ekki hvað síst við frá sjónarhóli seðlabanka þar sem ætla má að eignaverð sé næmara fyrir peningalegum stjórnstækjum en vöruverð, a.m.k. til skamms tíma litið. Verð hlutabréfa hækkaði langt umfram almennt vöruverð á árunum 1990 og 1991. Hins vegar lækkaði hlutabréfaverð allnokkuð árin 1992 og 1993. Á árinu 1994 hækkaði verð

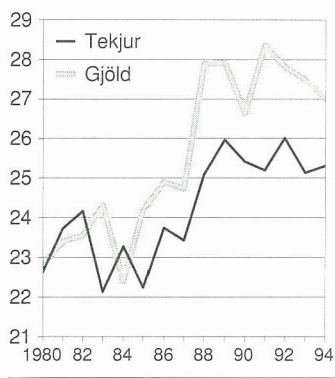
hlutabréfa hins vegar aðeins um 0,7%. Fasteignaverð hefur fremur fylgt almennu vöruverði þótt meiri hækkunar hafi gætt 1991 og 1992. Fasteignaverð hækkaði hins vegar minna en almennt vöruverð 1990 og 1993. Árið 1994 hækkaði fasteignaverð um 6% sem er nokkuð umfram almennt vöruverð. Almennt má því segja að breyting eignaverðs staðfesti þá verðbólguhjöðnun sem þróun almenns vöruverðs sýnir. Einnig er vert að benda á að á árinu hækkaði verð hlutabréfa um 14% sem skýrist líklega af aðlögun til jafnvægis í verði hlutabréfa eftir verðfall síðustu tveggja ára þar á undan. Þetta styrkir því þá skoðun að hagkerfið sé í uppsveiflu eftir samdráttarskeið undanfarinna ára.

3. Opinber búskapur

Halli á ríkissjóði 1994 varð 7,4 ma.kr., 2,2 ma.kr. minni en gert var ráð fyrir í fjárlögum. Enda þótt útgjöld færu 2,8% fram úr fjárlögum, jukust tekjur meira og urðu 5,2% hærri en í fjárlögum. Tekjuaukinn stafaði einkum af auknum umsvifum í hagkerfinu. Spár um 2% raunsamdrátt landsframleiðslu snerust í 2,8% hagvöxt, og ráðstöfunartekjur á mann hækkuðu að raungildi um 0,5% í stað þess að lækka um 3%. Ríkissjóður fjármagnaði á árinu 6,6 ma.kr. af fjárförf gamla húsnæðiskerfisins. Að því frátöldu lækkaði hrein lánsfjárförf ríkissjóðs úr 10,7 ma.kr. eða 2,6% af vergri landsframleiðslu á árinu 1993 í 8,2 ma.kr. eða 1,9% af vergri landsframleiðslu árið 1994. Hreinar skuldir ríkissjóðs námu í árslok 128 ma.kr. eða 29,3% af vergri landsframleiðslu. Halli á rekstri sveitarfélaga er talinn hafa numið nær 5 ma.kr. á árinu sem er meira en 15% af áætluðum tekjum. Hreinar skuldir sveitarfélaga voru í árslok taldar tæpir 18 ma.kr. eða um 4,1% af vergri landsframleiðslu.

Tekjur og gjöld ríkissjóðs

Greiðslugrunnur,
% af landsframleiðslu

Höfuðmarkmið fjárlaga var að hemja halla ríkissjóðs án þess að skattar væru hækkaðir. Reiknað var með raunlækkun tekna þriðja árið í röð, nú um 1,7%, enda lækkaði virðisaukaskattur af matvælum í upphafi árs, og tekjuskattshlutfall fyrirtækja lækkaði úr 39% í 33%, auk þess sem gert var ráð fyrir samdrætti þjóðartekna og framleiðslu. Þessu tekjutapi skyldi mætt að hluta, m.a. með því að hækka tekjuskattshlutfall einstaklinga um 0,35% og þrengja reglur um vaxtabætur. Óvenju mikil óvissa fólst í tekjuáætlun fjárlaga, þar sem auk veigamikilla breytinga á virðisaukaskatti urðu talsverðar breytingar á álagningu tolla og vörugjalda vegna gildistöku EES-samningsins. Að baki fyrirhugaðri 1,4% raunlækkun útgjalda stóð 5% raunlækkun rekstrargjalda eða sem svarar 2,3 ma.kr. Þar af var meira en 1 ma.kr. í heilbrigðiskerfinu. Ráðgerð var 6,3% raunlækkun á fjárfestingarframlögum eða sem svarar um 0,8 ma.kr. Á móti var raunvirði vaxtagreiðslna talið mundu hækka um 1,5 ma.kr. Rekstrartilfærslur og styrkir áttu að standa nokkurn veginn í stað, þó þannig að lækkun útgjalda til landbúnaðarmála og sjúkratrygginga vægi í stórum dráttum upp aukin framlög til atvinnuleysistrygginga og Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga. Fyrirsjáanlegt var að nokkuð af fjárfestingarheimildum fyrra árs kæmi til greiðslu á árinu.

Sem fyrr segir varð útkoman á annan veg en fjárlög gerðu ráð fyrir. Útgjöld jukust á árinu að raungildi um 1,2% og urðu 117,0 ma.kr. eða 27,0% af landsframleiðslu. Rekstrargjöld drógust að vísu saman um 0,5%, en 2,5% raunaukning varð á rekstrartilfærslum. Vaxtagreiðslur jukust minna en gert var ráð fyrir, en fjárfestingar urðu að sama skapi meiri. Tekjur jukust mun meira en útgjöld eða um 3,7% að raungildi og urðu 109,6 ma.kr. eða 25,3% af landsframleiðslu.

Helsti viðburður í ríkisfjármálum var hinn óvænti tekjuauki. Hans sá stað þegar um mitt ár í því að tekjuinnheimta frá ársbyrjun var um 7% meiri en á fyrra ári. Þessi hlutfallsauki hélst óbreyttur fram eftir ári, en lækkaði í 6,2% í desember. Meginskýring tekjuaukans er veruleg aukning umsvifa í hagkerfinu. Mesti búhnykkurinn, 2,1 ma.kr., varð í innheimtu virðisaukaskatts sem skilaði 5,4% meiri tekjum en búist var við, en það er heldur meira en einkaneysla eða þjóðarútgjöld jukust umfram það sem spáð var. Tekjuskattur einstaklinga skilaði tæpum milljarði króna umfram áætlun, enda virðist hafa orðið lítils háttar raunhækkun á atvinnutekjum á mann en við fjárlagagerð var spáð 3% raunlækkun. Langmest hlutfallslegt frávik er í tekjuskatti fyrirtækja sem skilaði fjórðungi meira en gert var ráð fyrir, enda jókst hagnaður fyrirtækja, annarra en orkufyrirtækja og fjármálastofnana, úr 0,3% af tekjum árið 1992 í 0,7% árið 1993. Viðbót í innheimtu af innflutningi, vörugjöldum og bifreiðagjöldum, sem nam 0,7%, er síst meiri en ætla mætti þar sem innflutningur er nú talinn hafa aukist um 3,3% að raunvirði milli ára, en við fjárlagagerð var gert ráð fyrir 2,5% samdrætti.

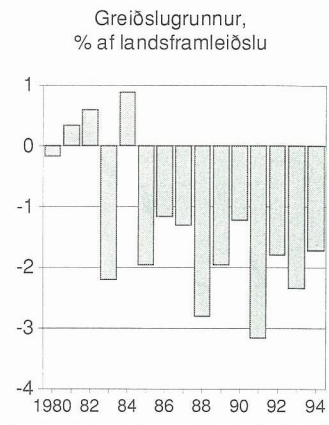
Aukning útgjalda umfram fjárlög stafaði að mestu af því að fyrirhuguð viðspyrna gegn útgjöldum í heilbrigðiskerfi og lífeyristryggingum gekk

Tafla II.9. Fjármál ríkissjóðs

Ma.kr.	1989	1990	1991	1992	1993	1994	
						Fjárlög ¹⁾	Útkoma
Tekjur	80,0	92,5	100,0	103,4	103,2	104,1	109,6
Gjöld	86,1	96,9	112,5	110,6	112,9	113,8	117,0
Tekjuafgangur	-6,1	-4,4	-12,5	-7,2	-9,6	-9,6	-7,4
Hrein lánsfjárbörf	7,6	7,2	14,6	7,2	10,7	11,8	14,8
Innlend lán, nettó	5,8	6,7	3,5	5,5	10,2	-	3,6
Erlend lán, nettó	5,2	2,7	6,1	10,3	4,0	-	11,2
<i>Hlutfall af landsframleiðslu (%)</i>							
Tekjur	26,0	25,4	25,2	26,0	25,1	25,3	25,3
Gjöld	27,9	26,6	28,4	27,8	27,5	27,7	27,0
Tekjuafgangur	-2,0	-1,2	-3,2	-1,8	-2,3	-2,3	-1,7
Hrein lánsfjárbörf	2,5	2,0	3,7	1,8	2,6	2,9	3,4
Hrein innlend lántaka	1,9	1,8	0,9	1,4	2,5	-	0,8
Hrein erlend lántaka	1,7	0,8	1,5	2,6	1,0	-	2,6

1) Hlutfall af landsframleiðslu áætlað út frá seinni tíma upplýsingum.

Tekjuafgangur ríkissjóðs

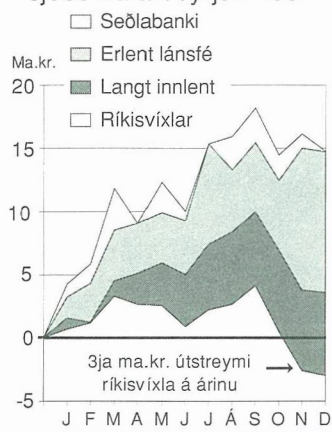
Aukning tekna og útgjalda

Útgjöld ríkisins vegna heilsugæslu, sjúkrahúsa og sjúkratrygginga
% af landsframleiðslu

Lánamál ríkissjóðs

Hrein fjármögnun ríkissjóðs frá ársbyrjun 1994

ekki eftir. Raunvirði þessara útgjalda átti að lækka um 1,7 ma.kr., en hækkaði í raun um 0,8 ma.kr. Þess ber þó að geta að undanfarin ár hefur tekist að stöðva gríðarlega aukningu sem varð á þessum útgjöldum á níunda áratugnum.

Hreint útstreymi á veittum lánum ríkissjóðs varð 9,5 ma.kr., en innstreymi á viðskiptareikningum 2,2 ma.kr. Alls veitti ríkissjóður 16 ma.kr. í ný lán og fékk 6,6 ma.kr. í afborganir. Lánveitingarnar námu 9,9 ma.kr. umfram áætlun fjárlaga, þar af 7,3 ma.kr. vegna þess að ríkissjóður hafði milligöngu um fjármögnun Byggingarsjóðs ríkisins og Byggingarsjóðs verkamanna. Verðbréfaútbod þeirra gengu treglega á árinu. Þar sem gert var ráð fyrir að sjóðirnir tækju sjálfstæð lán var hér ekki um viðbótarþrýsting á lánamarkað að ræða miðað við áætlanir lánsfjárlaga. Aðrar stórar lánveitingar voru 3,6 ma.kr. til Lánasjóðs námsmanna og 3 ma.kr. til Þróunarsjóðs sjávarútvegsins. Lánaútstreymi vegna eignasölu nam 0,7 ma.kr. Mikið innstreymi, 2,2 ma.kr., á viðskiptareikningum stafar einkum af því að 0,7 ma.kr. af lánveitingum til byggingarsjóðanna gengu til að endurgreiða eldri skammtímafyrirgreiðslu og að skammtímafyrirgreiðslu vegna sölu á SR-mjöli 1993 var breytt í tveggja ára lán í ársbyrjun 1994.

Með 7,4 ma.kr. tekjuhalla og 7,4 ma.kr. hreinum lánveitingum varð hrein lánsfjárbörf ríkissjóðs alls 14,8 ma.kr. Vegna aðstæðna á lánamarkaði og aukins frelsis í fjármagnshreyfingum dró ríkissjóður sig í raun út af innlendum lánamarkaði, og var lánsfjárbörf á árinu fjármögnuð erlendis, ýmist beint eða með lækkun á gjalddeyrisstöðu Seðlabankans. Þótt hrein innlend fjáröflun ríkissjóðs næmi 3,6 ma.kr. á árinu varð hrein kröfuaukning Seðlabankans á hendur ríkissjóði 10,9 ma.kr. Fjármögnun ríkisins og gamla húsnæðiskerfisins var því í raun af erlendum toga, enda var svigrúmið þröngt innanlands í ljósi vaxtastefnu ríkisstjórnarinnar. Þessi óbeina skuldbreyting ríkisins úr innlendu fé í erlent bætist við beina erlendu fjármögnun sem nam alls 11,2 ma.kr. umfram afborganir.

Með áframhaldandi hallarekstri héldu skuldir ríkissjóðs áfram að hækka og voru í árslok taldar um 202 ma.kr. Hreinar skuldir ríkissjóðs, skuldir að frádregnum útistandandi lánnum og skammtímakröfum, voru í árslok um 128 ma.kr. eða 29,4% af landsframleiðslu. Í árslok 1993 var þetta hlutfall tæp 28%, en í upphafi níunda áratugarins var það nálægt núlli. Þess ber að geta að eftirlaunaskuld við opinbera starfsmenn er ekki talin með í þessum skuldatölum, en á móti vantar á eignahlið umtalsverða eign í ríkisfyrirtækjum, sjóðum og bönkum. Eigið fé ríkisfyrirtækja sem sýnd eru í B-hluta ríkisreiknings nam í árslok 1993 rúmum 88 ma.kr. Þar er sumt oftalið, svo sem eignir byggingarsjóða og Lánasjóðs námsmanna sem eiga lágvaxtaeignir, en skulda lán á hærri vöxtum. Inn í vantar á móti m.a. ýmsa banka, sjóði og hlut ríkisins í Landsvirkjun.

Upplýsingar um fjármál sveitarfélaga eru mun seinna á ferðinni en gögn um ríkisbúskapinn. Ljóst er þó af áætlunum Þjóðhagsstofnunar að mikill halli var á rekstri sveitarfélaga á árinu 1994 eins og á árinu 1993, nær 5 ma.kr., sem er um eða yfir 15% af tekjum. Er það hlutfallslega meira en halli ríkissjóðs hefur orðið mestur á undanförunum 15 árum. Þessi halli skýrist að hluta af rúmlega 1 ma.kr. útgjöldum sveitarfélaga til Atvinnuleysistryggingasjóðs og sérstakra átaksverkefna vegna atvinnuleysis. Tekjur sveitarfélaga voru milli 6,5 og 7% af landsframleiðslu á árunum 1980-1988, en jukust verulega þegar staðgreiðsla tekjuskatta var tekin upp árið 1988. Síðan hafa þær haldist á milli 7,5 og 8% af landsframleiðslu. Útgjöldin hafa hins vegar vaxið jafnt og þétt, úr um 7,5% af landsframleiðslu fyrir 1988 í rúm 9% á síðustu tveimur árum. Útgjöld til æskulýðs-, íþrótt- og menningarmála annars vegar og velferðarmála hins vegar skýra nær allan útgjaldaaukann. Þessir útgjaldaflokkar hafa vaxið úr 1,6% af landsframleiðslu 1980 í 3,4% af landsframleiðslu á árinu 1993, en sundurliðun útgjalda fyrir liðið ár liggur ekki fyrir. Heildarskuldir sveitarfélaga hafa frá 1980 hækkað úr 8,5 ma.kr. í 29,6 ma.kr. á verðlagi 1994. Á sama tíma hafa hreinar skuldir sveitarfélaga vaxið úr engu í um 18 ma.kr. Ljóst er að rekstrarvandi sveitarfélaganna og fjármögnunarþörf eru farin að hafa veruleg áhrif á fjármagnsmarkaði eins og sést af stórauðunni sókn sveitarfélaga inn á innlendan skulda- bréfamarkað á síðasta ári.

Verkaskipting opinberra aðila er ólík eftir löndum og samanburður á talnaefni oft erfiður nema það sé samræmt eftir alþjóðlegum stöðlum. Þjóðhagsstofnun tekur saman upplýsingar samkvæmt alþjóðastöðlum um opinberan búskap í heild, þ.e. ríkis, sveitarfélaga og almannatrygginga. Upplýsingar um sveitarfélögin hér að framan eru m.a. fengnar úr þeirri samantekt. Þessar tölur eru á rekstrargrunni og að því leyti ólíkar greiðslutölunum í töflu II.9 sem algengastar eru í íslenski hagmálaumræðu. Fyrirliggjandi upplýsingar benda til að tekjuhalli hins opinbera hafi heldur minnkað á árinu 1994 frá árinu á undan, þ.e. lækkað úr 4,5% af landsframleiðslu 1993 í um 3,9% af landsframleiðslu 1994. Það er þó meiri halli en var árin 1991 og 1992, sbr. meðfylgjandi töflu.

Tafla II.10. Búskapur hins opinbera¹⁾

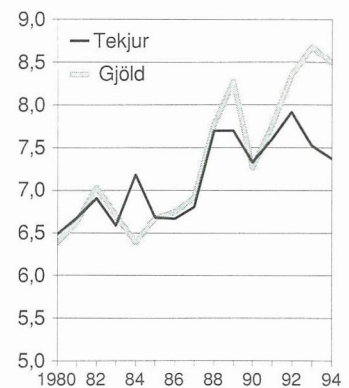
	Milljarðar króna				Hlutfall (%) af landsframleiðslu			
	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994
Tekjur	147,9	150,3	147,5	154,5	37,3	37,8	35,9	35,6
Útgjöld	159,6	161,5	166,0	171,5	40,2	40,6	40,4	39,6
Tekjujöfnuður	-11,6	-11,2	-18,4	-17,1	-2,9	-2,8	-4,5	-3,9
Hreinar skuldir	69,4	93,8	128,0	144,0	17,0	23,4	30,7	33,0
Vergar skuldir	144,3	172,9	205,3	230,8	35,3	43,2	49,2	52,9

1) Rekstrargrunnur.
Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Skuldir hins opinbera hafa vaxið jafnt og þétt undanfarinn áratug, svo sem sjá má á meðfylgjandi mynd, og eru hreinar skuldir hins opinbera

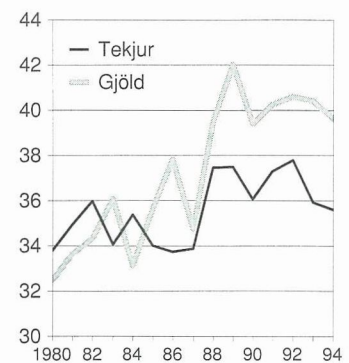
Fjármál sveitarfélaga

Fjármál sveitarfélaga
% af landsframleiðslu

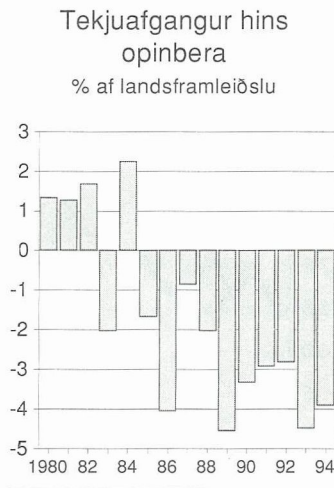

Fjármál hins opinbera

Tekjur og gjöld hins opinbera
% af landsframleiðslu

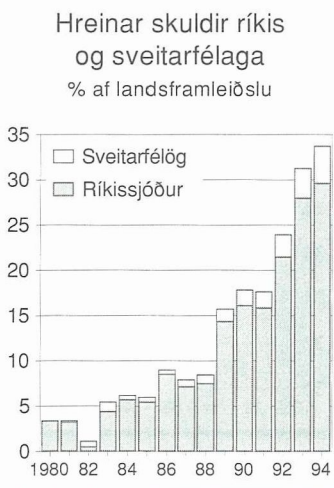

Skuldir og lántökur hins opinbera

taldar hafa numið tæpum 35% af landsframleiðslu í árslok 1994. Þar eru þó vantaldar sem fyrr segir skuldir vegna lífeyrisskuldbindinga við opinbera starfsmenn o.fl. Oftast eru slíkar skuldbindingar einnig vantaldar í erlendum samanburðargögnum. Þótt hallarekstur í opinberum búskap sé ekki einsdæmi á Íslandi hefur skuldaaukningin orðið örari hér en í grannlöndunum.

Lántökur opinberra aðila urðu álfka miklar á árinu 1994 og árið áður, en hreinar lántökur þó mun minni, 14,5 ma.kr. á móti 24,5 ma.kr. árið 1993. Í töflu II.11, sem greinir lántökur eftir formlegum lántaka, kemur fram að hreinar lántökur húsnæðiskerfisins hafi minnkað úr 13 ma.kr. í 8,4 ma.kr. frá 1993 til 1994. Þá þarf að hafa í huga að í þessari uppsetningu eru lántökur ríkissjóðs fyrir byggingarsjóðina taldar á ábyrgð ríkisins. Ef leiðrétt er fyrir 6,5 ma.kr. hreinni lánveitingu ríkisins til byggingarsjóða lækka hreinar lántökur ríkis og ríkisfyrirtækja milli ára úr 12,9 ma.kr. í 7,7 ma.kr., en hreinar lántökur húsnæðiskerfisins hækka milli ára úr 13 í tæpa 15 ma.kr. Athygli vekur að aðrar opinberar lánastofnanir en húsnæðiskerfið halda áfram að greiða upp lán. Lýsir það annars vegar aukinni sókn einkageirans út á almennan verðbréfamarkað og hins vegar líttilli fjárfestingu í þeim atvinnuvegum sem hefð er fyrir að sækji á mið opinberra lánasjóða.

Tafla II.11. Lánsfjárför opinberra aðila

M.kr.	1993			1994		
	Innl.	Erl.	Alls	Innl.	Erl.	Alls
Vegar lántökur	35,8	24,1	59,9	31,3	27,1	58,4
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	12,8	16,8	29,6	10,3	25,0	35,3
Erlend lán sveitarfélaga	-	1,6	1,6	-	0,6	0,6
Húsnæðiskerfið	21,1	-	21,1	17,3	-	17,3
Aðrar opinberar lánastofnanir	1,9	5,7	7,6	3,7	1,5	5,2
Afborganir	17,7	17,7	35,4	20,1	23,8	43,9
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	4,7	12,0	16,7	6,3	14,8	21,1
Erlend lán sveitarfélaga	-	0,3	0,3	-	1,1	1,1
Húsnæðiskerfið	8,1	-	8,1	8,9	-	8,9
Aðrar opinberar lánastofnanir	4,9	5,4	10,3	4,9	7,9	12,8
Hreinar lántökur	18,1	6,4	24,5	11,2	3,3	14,5
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	8,1	4,8	12,9	4,0	10,2	14,2
Erlend lán sveitarfélaga	-	1,3	1,3	-	-0,5	-0,5
Húsnæðiskerfið	13,0	-	13,0	8,4	-	8,4
Aðrar opinberar lánastofnanir	-3,0	0,3	-2,7	-1,2	-6,4	-7,6
Hreinar lántökur sem % af VLF	4,4	1,6	6,0	2,6	0,8	3,3
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	2,0	1,2	3,1	0,9	2,4	3,3
Húsnæðiskerfið	3,2	0,0	3,2	1,9	0,0	1,9
Aðrar opinberar lánastofnanir	-0,7	0,1	-0,7	-0,3	-1,5	-1,8

III. PENINGAMÁL, GENGISMÁL OG VAXTAÞRÓUN

1. Stefna í peningamálum og aðgerðir Seðlabankans

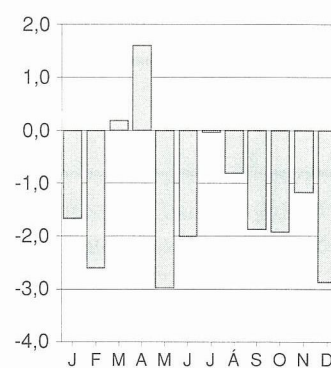
Stefna Seðlabankans í peninga- og gengismálum á árinu 1994 miðaði annars vegar að því að halda nafngengi krónunnar innan þeirra vikmarka sem ákveðin voru eftir gengislækkunina í júní 1993 og hins vegar að því að verja eftir föngum þá vaxtalækkun sem varð á langtíamarkaði á síðustu mánuðum ársins 1993. Stöðugt gengi hefur verið yfirlýst millimarkmið stefnunnar í peningamálum undanfarin ár, enda hefur það marga kosti sem slíkt í opnu hagkerfi eins og hinu íslenska þar sem samband þess og verðlags er náíð, auk þess sem hafa má gengisþróun og viðskipti á gjaldeyrismarkaði til daglegrar viðmiðunar við aðgerðir í peningamálum. Hið endanlega markmið er hins vegar stöðugleiki í verðlagsmálum.

Á undanförunum árum hefur markvisst verið dregið úr hömlum á fjármagnshreyfingum milli landa, og við það hefur styrkst sambandið milli innlendra og erlendra vaxta. Í upphafi ársins var komið á fullt frelsi vegna langra fjárskuldbindinga samhliða því sem dregið var úr takmörkunum á skammtímahreyfingum. Áhrif þessa komu glögglega fram á árinu bæði í fjármagnshreyfingum og spennu á innlendum lánamarkaði eins og nánar er rakið hér á eftir, ekki síst eftir að vextir erlendis tóku að hækka á fyrstu mánuðum ársins.

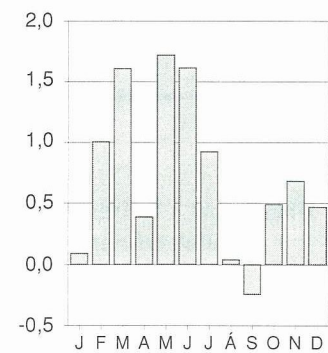
Talsvert gjaldeyrisústreymi varð á árinu, og má rekja það að öllu leyti til fjármagnshreyfinga; sérstaklega virðist staða erlendra lána hafa lækkað, auk þess sem kaup innlendra aðila á erlendum langtímabréfum voru veruleg. Þessi þróun birtist í verulegri sölu Seðlabankans á gjaldeyri á millibankamarkaði sem nam alls um 16,2 ma.kr., og var ústreymi nánast alla mánuði ársins að undanskildum mars og apríl, og kemur það fram í írýrnandi gjaldeyrisstöðu Seðlabankans, auk þess sem gengi krónunnar lækkaði nokkuð, og var gengisskráningarviðtalan í árslok um 1,3% yfir miðju vikmarkanna og hafði hækkað um 1,7%.

Á fyrri hluta ársins keypti Seðlabankinn talsvert af langtímabréfum, sérstaklega húsbréfum, í því skyni að styðja þá vaxtalækkun sem varð á langtímamarkaði í nóvember og desember 1993 og draga úr mun ávöxtunar húsbréfa og spariskírteina ríkissjóðs. Þessar aðgerðir bankans

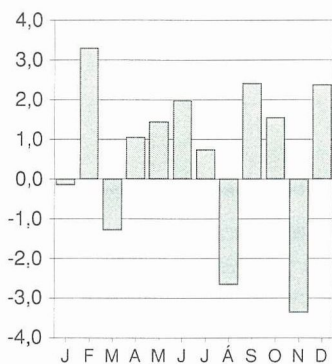
Nettókaup Seðlabankans á gjaldeyri á millibankamarkaði 1994 í ma.kr.

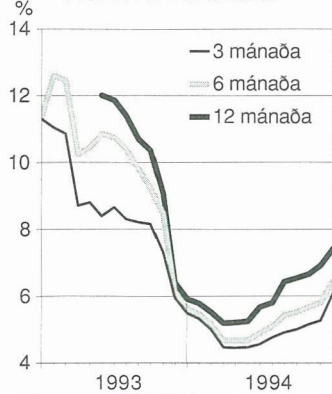
Nettókaup Seðlabankans á langtímaverðbréfum á Verðbréfafingi árið 1994 í ma.kr.

Nettóaukning ríkisvixla-
eignar Seðlabankans
árið 1994 í ma.kr.

Ávöxtun ríkisvixla í kaup-
boðum Seðlabankans á VPÍ
í lok hvers mánaðar

Breytingar á fyrirgreiðslu Seðlabankans

leiddu til þess að ávöxtunarkrafa húsbréfa lækkaði og betra samræmi varð á milli ávöxtunar þeirra og spariskírteina á eftirmarkaði. Vaxandi eftirspurn á innlendum fjármagnsmarkaði, meðal annars aukin útgáfa húsbréfa og verðbréfaútgáfa á vegum sveitarfélaga, lánastofnana og fyrirtækja, stuðlaði hins vegar að vaxandi spennu á langtímamarkaði og leiddi til þess að Seðlabankinn þurfti á vormánuðum að kaupa húsbréf í vaxandi mæli. Í byrjun júlí hætti Seðlabankinn viðskiptum með húsbréf þar sem hann taldi sig ekki geta staðið gegn hærri ávöxtun þeirra. Aukin kaup innlendra aðila á verðbréfum sem gefin hafa verið út erlendis stuðluðu einnig að vaxandi spennu á langtímamarkaðnum.

Seðlabankinn keypti ríkisvixla í verulegum mæli á fyrri hluta ársins, og var hlutdeild hans í útistandandi stofni ríkisvixla vaxandi allt til ársloka. Á fyrstu mánuðum ársins héldu skammtímavextir áfram að lækka og náðu lágmarki í apríl. Skýring þessarar þróunar er einkum sú að lausafjárstaða innlánsstofnana var afar góð, meðal annars vegna aðgerða Seðlabankans á síðustu mánuðum ársins 1993 þegar bindiskylda og lausafjárhlutfall innlánsstofnana var lækkað í þeim tilgangi að greiða götu vaxtalækkana. Jafnframt voru verðlagshorfur til skamms tíma hagstæðar, en útlit var fyrir afar litlar verðhækkningar fram til ársloka. Úti-standandi stofn ríkisvixla náði hámarki í september og var þá um 21,5 ma.kr. og hafði vaxið um tæpa 8 ma.kr. á árinu. Um mitt ár fór hins vegar að gæta áhrifa vaxtahækkana á peninga- og verðbréfamörkuðum erlendis, auk þess sem almenn útlán innlánsstofnana fóru vaxandi sam- hliða rýrnandi lausafjárstöðu. Þessi þróun kom fram í minni eign banka og sparisjóða á ríkisvixlum á síðasta fjórðungi ársins, en á því tímabili dró úr henni um röska 7 ma.kr. Í kjölfar þessarar þróunar beitti Seðla- bankinn sér fyrir hærri ávöxtun ríkisvixla, enda var mikið framboð á þeim á eftirmarkaði. Á síðustu mánuðum ársins fór einnig að gæta áhrifa af vaxandi óvissu í verðlagsmálum, enda kjarasamningar al- mennt lausir um áramót, auk þess sem fyrirsjáanlegur var síðasti áfang- inn í afnámi gjaldeyrishafta á fjármagnshreyfingum, og taldi Seðla- bankinn nauðsynlegt að beita sér fyrir því að ávöxtun á peningamarkaði hér á landi yrði um áramótin sambærileg við það sem gerðist erlendis. Þessar nýju aðstæður kalla á það að skammtímavextir hér á landi fylgi vaxtaþróun í helstu viðskiptalöndum, auk þess sem skammtímavextir gegna lykilhlutverki í því að viðhalda jafnvægi í fjármagnshreyfingum milli Íslands og annarra landa þegar gengi krónunnar er haldið innan hlutfallslega þröngra vikmarka.

Tiltölulega litlar breytingar voru gerðar á stjórnstækjum peningamála eða fyrirgreiðslu bankans við innlánsstofnanir á árinu. Meginþungi aðgerða Seðlabankans er nú fölginn í viðskiptum bankans á Verðbréfaþingi og gjaldeyrismarkaði, en með viðskiptum sínum á þeim mörkuðum hefur bankinn m.a. áhrif á lausafé bankastofnana og skammtímavexti.

Í byrjun júní var opnað fyrir sérstakan lánakvóta fyrir innlánsstofnanir í

Seðlabankanum, svokallaðan reikningskvóta. Reikningskvótinn veitir innlánsstofnunum aðgang að skammtímafyrirgreiðslu í Seðlabankanum, og var kvótinn ákveðinn sem fjöldi dagmilljóna á tveggja mánaða tímabili. Heildarkvóti innlánsstofnana nam 10.000 dagmilljónum sem svarar til 167 m.kr. á hverjum degi að jafnaði, og var honum skipt milli innlánsstofnana í hlutfalli við ráðstöfunarfé þeirra eins og það er skilgreint vegna útreiknings bindiskyldu innlánsstofnana í Seðlabanka. Lánin eru með forvöxtum, og voru þeir í upphafi ákveðnir 4,4%, en það svarar til 4,5% ávöxtunar og er 0,7 prósentustigum undir ávöxtun endurkeypra ríkisvixla. Tilgangur reikningskvótans er að opna innlánsstofnunum aðgang að skammtímalánum í Seðlabanka með svipuðum hætti og tíðkast víða erlendis. Á sama tíma var sveigjanleiki endurkaupaviðskipta Seðlabankans aukinn með tvennum hætti. Annars vegar var boðið upp á endurhverfa verðbréfasölu, þ.e. Seðlabanki býðst til að selja innlánsstofnunum ríkisvixla með skilyrði um endurkaup af hálfu Seðlabankans að 10 dögum liðnum. Hins vegar var tímalengd endurkaupaviðskipta gerð sveigjanlegri. Fram til þessa voru endurkaupasamningar vegna annarra ríkisverðbréfa bundnir við 20 daga, en ákveðið var að bjóða þessa samninga til 30-90 daga að vali innlánsstofnunar.

Reikningskvóti 1994

<i>M.kr.</i>	<i>Nýttur kvóti á mánuði</i>	<i>Ónotaður kvóti í lok mán.</i>
Júni	4.953	5.047
Júlí	3.228	6.772
Ágúst	2.216	7.784
September	3.116	6.884
Október	4.948	5.052
Nóvember	3.385	6.615
Desember	5.309	4.691
<i>Mán. meðaltal</i>	<i>3.879</i>	<i>6.121</i>

Í september varð breyting á kjörum innlendra gjaldeyrisreikninga í Seðlabanka, og í fyrsta sinn voru boðnir bundnir gjaldeyrisreikningar. Binditíminn er 1-3 mánuðir. Vextir bundinna reikninga eru fastir á binditímanum. Seðlabankinn setur fram tilboð um vextina þegar þess er óskað og hefur þá hliðsjón af millibankavöxtum erlendis. Áður höfðu aðeins verið í boði óbundnir gjaldeyrisreikningar. Vextir þeirra voru miðaðir við millibankavexti erlendis í hlutaðeigandi mynt á innstæðum með þriggja mánaða binditíma að frádregnum einum tíunda hluta vaxta, en miðast nú við vikulega innlánsvexti á erlendum fjármagnsmörkuðum. Tilgangur þessara breytinga var að fella viðskiptahætti hér að því sem gerist erlendis með tilliti til afnáms hafta á fjármagnsviðskiptum á árinu 1994 og næsta ári.

Seðlabankinn endurnýjaði þrívægis á árinu vaxtaskiptasamninga við banka og sparisjóði. Var það gert í framhaldi af rammasamningi bankans við banka og sparisjóði um vaxtaskipti sem gerður var í september 1993. Tilgangur þessara samninga var að draga úr áhættu banka og sparisjóða vegna misvægis verðtryggingar á eigna- og skuldahlið efnahags þeirra. Þessir samningar voru ekki endurnýjaðir í desember 1994 fyrir tímabilið 1. janúar-1. maí 1995 þar sem innlánsstofnanir töldu ekki þörf á því vegna betri jafnaðar milli verðtryggðra eigna og skulda.

Hinn 23. júní gaf Seðlabankinn út nýjar reglur um verðtryggingu spari- fjár og lánsfjár. Helsta breytingin var að verðtrygging verður óheimil á óbundnum reikningum frá og með 1. janúar 1995. Þessi breyting hafði áður verið boðuð með setningu reglna um sama efni í júní 1993. Tilgangur þessarar breytingar var að takmarka enn frekar notkun verð-

tryggingar á skammtímaskuldbindingum og draga úr þeirri áhættu sem innlánsstofnunum er búin af notkun hennar á óbundnum reikningum.

2. Gjaldeyrismarkaður

Innlendur millibankamarkaður með gjaldeyri tók formlega til starfa 28. maí 1993. Fram að þeim tíma skráði Seðlabankinn einn gengi íslensku krónunnar í samræmi við gengisstefnu stjórnvalda og síðustu þróun gjaldmiðla á erlendum mörkuðum. Eftir að innlendur millibankamarkaður komst formlega á er gengi krónunnar skráð á gjaldeyrisfundi sem haldinn er í Seðlabankanum á hverjum virkum degi. Þennan fund sækja fulltrúar viðskiptabankanna, Sparisjóðabankans og Seðlabankans. Markaðsaðstæður á millibankamarkaði hér á landi, þ.e. framboð og eftirspurn eftir gjaldeyri, hafa því áhrif á verð erlendra gjaldmiðla, mælt í íslenskum krónum, og þar með gengisskráningarviðtölu.

Tafla III.1. Mánaðarlegar kennitölur innlends millibankamarkaðar með gjaldeyri 1994

	<i>Velta alls m.kr.</i>	<i>Þar af utan funda %</i>	<i>Hlutfall viðsk. með aðild SÍ %</i>	<i>Nettóviðsk. SÍ m.kr.</i>
Janúar	4.025	10,56	83,33	-1.673
Febrúar	4.067	26,78	88,89	-2.610
Mars	5.397	15,25	86,64	190
Apríl	3.217	9,57	72,96	1.608
Maí	4.276	15,79	79,65	-2.983
Júní	5.013	28,83	90,50	-2.013
Júlí	3.096	18,25	78,78	-35
Ágúst	3.955	19,22	69,91	-808
September	4.666	26,38	89,11	-1.875
Október	5.589	27,46	87,30	-1.932
Nóvember	4.672	31,38	88,27	-1.173
Desember	5.157	32,48	92,17	-2.875
Alls	53.130	22,58	84,80	-16.179

Heildarvelta á innlendum millibankamarkaði 1994 nam 53,1 ma.kr. Þar af var velta á gjaldeyrisfundum 41,1 ma.kr., en utanfundarviðskipti námu tæpum 12 ma.kr. Heildarvelta Seðlabankans nam um 45,1 ma.kr., og er það 84,8% af heildaveltu. Frá því að millibankamarkaður tók til starfa í lok maí 1993 og til loka þess árs var hlutdeild Seðlabankans í heildarviðskiptum 70,6%. Hlutdeild Seðlabankans í heildarveltu á árinu 1994 jókst því um 14,2 prósentustig frá 1993. Seðlabankinn átti hlutdeild í 76,0% utanfundarviðskipta, en 22,6% heildarviðskipta fóru fram utan gjaldeyrisfunda. Hlutdeild viðskipta Seðlabankans í heildarveltu varð minnst tæp 70% í mánuði, en var mest rúmlega 92% af heildarveltu. Athyglisvert er hversu hátt hlutfall viðskipta er með þátttöku Seðlabankans. Einnig vekur athygli að þetta hlutfall fór vaxandi milli áranna 1993 og 1994. Þetta bendir til þess að markaðurinn sé enn

vanþróaður á ýmsan hátt og að viðskipti milli bankanna sjálfra hafi ekki komist á í þeim mæli sem vonir stóðu til.

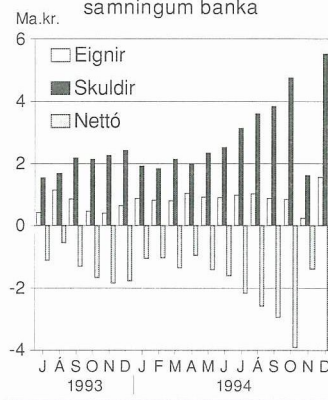
Árið 1994 nam gjaldeyrissala Seðlabankans umfram kaup 16,2 ma.kr., en árið 1993 1,3 ma.kr. Einungis í tveimur mánuðum, mars og apríl, keypti bankinn meiri gjaldeyri en hann seldi. Febrúar, maí og desember skera sig nokkuð úr hvað varðar mikla sölu Seðlabankans á gjaldeyri. Ýmsar ástæður liggja að baki aukningu í sölu Seðlabankans á árinu 1994. Má þar nefna að afnám hamla á fjárfestingu erlendis, og frekar lágir vextir hér á landi síðasta ár ýttu undir skuldabréfaútgáfu innlendra aðila sem að hluta til var notuð til að greiða niður erlend lán. Einnig má nefna að mikil aukning varð á síðasta ári í gerð framvirkra gjaldeyrissamninga. Framvirkur gjaldeyrissamningur er samkomulag milli tveggja aðila um ákveðið verð á gjaldeyri til afhendingar og greiðslu á tilteknum degi í framtíðinni. Framvirkar eignir banka, það er gjaldeyrir sem bankar hafa keypt framvirkt, en eiga eftir að fá afhentan, voru að meðaltali á hverjum degi á árinu 1993 658 m.kr., en 907 m.kr. að meðaltali á árinu 1994 og jukust um 38% milli ára. Framvirkar skuldir banka, þ.e. óafgreidd framvirk sala, var að meðaltali á degi hverjum á árinu 1993 um 2 ma.kr., en á árinu 1994 var meðaltalið 2,9 ma.kr. sem er aukning um 44,4%. Mun meira var um framvirkar sölur banka á gjaldeyri en kaup, og kom mest af aukningunni fram á tímabilinu apríl til nóvember. Nettóstáða bankanna í framvirkum samningum, framvirkar skuldir umfram eignir, var að meðaltali 1,4 ma.kr. á árinu 1993, en sambærileg tala fyrir 1994 var um 2 ma.kr., og er það aukning um 47,6%.

Heildargjaldeyrissjöfnuður banka, það er munur gjaldeyriseigna og skulda, má mestur verða 20% af eigin fé viðkomandi banka. Í einstökum myntum má gjaldeyrissjöfnuður ekki fara yfir 10% af eigin fé bankans. Meðalgjaldeyrissjöfnuður banka á árinu 1994 var 14,4% af eigin fé þeirra.

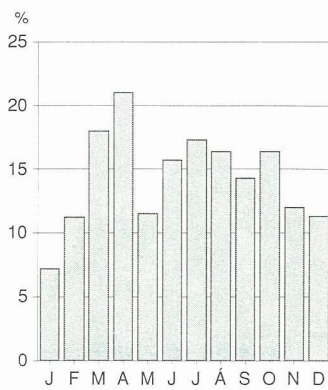
3. Gengisþróun

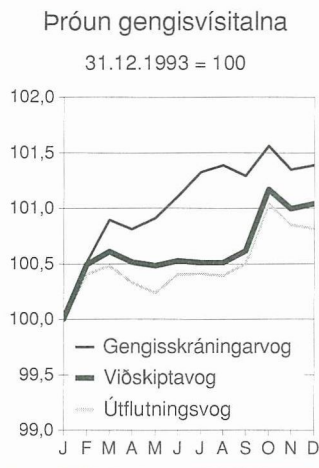
Vísitala gengisskráningar sýnir meðalgengi íslensku krónunnar gagnvart erlendum gjaldmiðlum. Hækkun vísitölunnar felur í sér að verð erlendra gjaldmiðla hækkar í krónum, þ.e. gengi krónunnar lækkar. Öðru máli gegnir um lækkun vísitölunnar; krónan er að styrkjast við lægri vísitölu. Gengi krónunnar getur sveiflast um 2,25% til beggja átta frá miðgildi vísitölunnar, 115,01. Innan þeirra marka hefur Seðlabankinn skuldbundið sig til að halda gildi vísitölunnar. Vísitala gengisskráningar var í árslok 1993 114,48 stig og í árslok 1994 116,48 stig. Gengi íslensku krónunnar hafði því sigið um 1,72% á árinu 1994. Þróun vísitölunnar einkenndist fremur af hægfare hækkun yfir allt tímabilið en einstökum stórum breytingum. Frá þessu voru fáeinir undantekningar. Þannig styrktist gengi krónunnar í lok ágúst um 0,21%, en lækkaði 9.- 25. október um 0,23%, og styrktist um 0,37% 25.-31. október.

Meðaltal daglegra útistandandi eigna, skulda og nettóstöðu í framvirkum gjaldeyrissamningum banka

Meðalgjaldeyrissjöfnuður banka sem hlutfall af eigin fé eftir mánuðum 1994

Sú lækkun sem varð á gengi krónunnar á árinu 1994, og birtist í hækkun vísitölunnar, gefur tilefni til að ætla að staða útflutningsatvinnuveganna hafi batnað á árinu. Sem mælikvarði á áhrif gengisþróunar á viðskiptakjör og innlenda atvinnuvegi er viðskipta- og útflutningsvegin gengisvísitala betri en gengisskráningarsvísitalan. Viðskiptavog er reiknuð sem þriggja ára meðaltal vægis vöruviðskipta við 17 helstu viðskiptalönd Íslendinga, og útflutningsvog er reiknuð út frá vægi vöruútflutnings til sömu landa. Mynd af mismunandi gengisvísitölum sýnir þróun opinberrar gengisskráningarfogar, viðskiptavogar og útflutningsvogar á árinu.

Breytingar á gengi erlendra mynta gagnvart krónu 1994 í %

Bankaríkjadalur	-6,09
Sterlingspund	-0,97
Dönsk króna	4,44
Sænsk króna	4,84
Norsk króna	4,15
Finnskt mark	14,64
Þýskt mark	5,13
Japanskt jen	5,10
SDR	-0,25
ECU	3,08

Á heildina litið hefur þróunin verið nokkuð áþekkt á alla kvarða. Gengi krónunnar samkvæmt gengisskráningarfog lækkaði tiltölulega meira á árinu en samkvæmt viðskipta- og útflutningsvogum. Þannig lækkaði gengisskráningarsvísitalan á árinu um 1,75%, en vísitala viðskiptavogar um 1,61% og útflutningsvogar um 1,31%. Umframhækkun gengisskráningarfogar á árinu bendir til þess að opinber gengisskráningarsvísitala ofmeti lækkun meðalgengis krónunnar fyrir innlenda útflutningsatvinnuvegi og sýni þannig styrkari gengisstöðu þeirra en raun er.

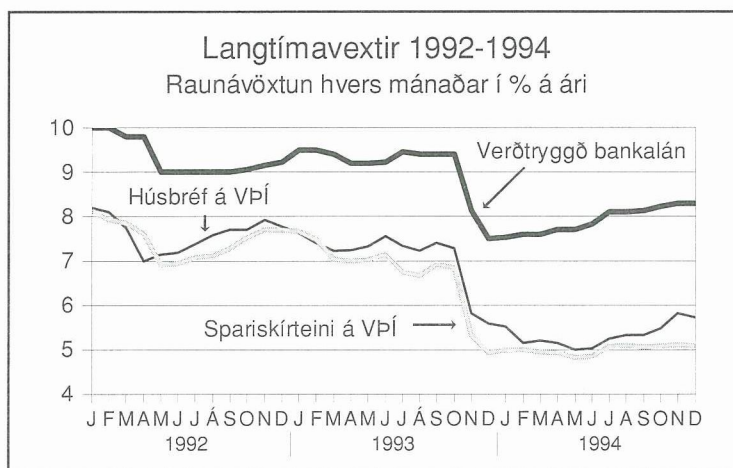
Þróun krónunnar gagnvart einstökum myntum á árinu 1994 er sýnd í spássútöflu. Bandaríkjadalur lækkaði um 6,09% og sterlingspund um tæplega prósent. Aðrar myntir hækkuðu gagnvart krónunni. Athyglisvert er hversu mikið finnskt mark hækkaði eða um 14,64%.

4. Vaxtaþróun

Litlar breytingar urðu á ávöxtun spariskírteina ríkissjóðs á árinu 1994, en nokkur tilhneiging til vaxtahækkana gerði þó vart við sig á síðari hluta ársins. Þannig var ávöxtun í kaupboðum Seðlabankans á 5 og 10 ára skírteinum á Verðbréfaþingi um 5% í upphafi árs 1994, 4,8% í maí,

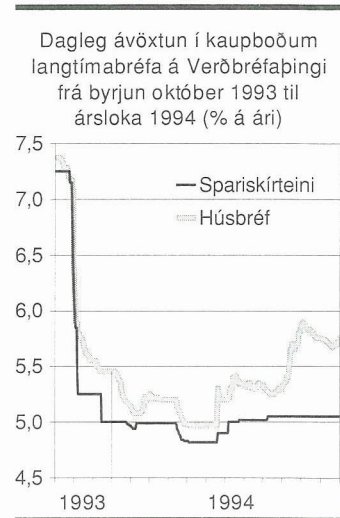
Ávöxtun spariskírteina

en hækkaði 23. júní í 4,9-5,05%. Á sama tíma lækkuðu vextir styttri bréfa. Vaxtabreytingar um mitt ár komu í kjölfar þess að Seðlabanki hafði um hríð verið nettókaupandi ríkisverðbréfa. Frekari hækking varð síðan í júlí og október á 5-10 ára spariskírteinum, og fór ávöxtun í kaupboðum Seðlabankans í 5,05-5,1%. Þessar hækkanir stöfuðu af talsverðu framboði á langtímabréfum á fjármagnsmarkaði. Engin breyting átti sér síðan stað á ávöxtun spariskírteina á eftirmarkaðnum fram til áramóta ef undan eru skilin nokkur viðskipti milli þingaðila á um 5,4% ávöxtun undir lok ársins 1994.

Í uppboðum spariskírteina voru eingöngu samþykkt boð við ávöxtunina 5% eða lægri á árinu 1994. Reyndar sættu fjárfestar sig ekki við þá ávöxtun þegar leið á árið, og kemur það fram í því að 5 ára spariskírteini hafa ekki selst á uppboðum frá því í september 1994 og 10 ára skírteini ekki frá því í júlí síðastliðnum. Á þeim tíma gætti vaxandi væntinga hjá fjárfestum um að vextir hækkuðu sem birtist í auknu framboði spariskírteina á eftirmarkaði á hærri ávöxtun en ríkið bauð. Í október var byrjað að bjóða upp spariskírteini tengd ECU samhliða verðtryggðum skírteinum. Með uppboðum ECU-skírteina var ríkissjóður meðal annars að reyna að sporna við fjárstreymi úr landi. Nokkur áhugi hefur verið á þessum uppboðum, og seldust ECU-skírteini fyrir um 1.100 m.kr. á síðasta fjórðungi ársins við meðalávöxtun 8,4-8,6%.

Meiri breytingar urðu hins vegar á ávöxtunarkröfu húsbréfa en spariskírteina. Hún var 5,5% í janúar, 4,9% um vorið, en hæst 5,9% undir lok ársins. Aðgerðir Seðlabankans á markaði fyrir húsbréf á fyrri hluta ársins höfðu töluverð áhrif á ávöxtun þeirra. Ávöxtun húsbréfa var um 0,5 prósentustigum hærri en ávöxtun spariskírteina í upphafi ársins. Það var skoðun bankans að of há ávöxtun húsbréfa stæði í vegi fyrir því að lífeyrissjóðir og aðrir stofnanafjárfestar keyptu húsnæðisbréf og spariskírteini með 5% ávöxtun. Eftir að Seðlabankinn kom inn á hús-

Áætluð ávöxtun á verðbréfamarkaði 1994 umfram breytingar á lánskjaravísitölu

Mánaðarleg meðaltöl í % á ári

	Frum-		
	Eftirmarkaður	Hús-	Spari-
	Spari-	bréf	skírteini
	skírteini	skírteini	skírteini
Janúar	5,0	5,5	4,9
Febrúar	5,0	5,1	5,0
Mars	4,9	5,2	4,9
Apríl	4,9	5,1	4,9
Maí	4,8	5,0	4,9
Júní	4,9	5,0	4,9
Júlí	5,1	5,2	5,0
Ágúst	5,1	5,3	4,9
September	5,1	5,3	4,8
Október	5,1	5,5	4,5
Nóvember	5,1	5,8	4,5
Desember	5,1	5,7	4,5
Meðaltal '94	5,0	5,3	4,8
Meðaltal '93	6,7	7,1	6,9

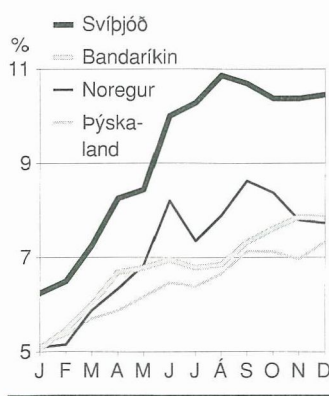
Ávöxtun húsbréfa

*Dæmi um ávöxtun á
verðbréfamarkaði í árslok
umfram breytingar lánskjara-
vísitölu í % á ári*

	1993	1994
<i>Ný spariskirteini ríkissjóðs</i>		
Áskrift	4,5	4,5
Uppboð	5,0	-
Viðskipti á VÞÍ	5,0	5,1
<i>Húsnæðisbréf</i>		
Uppboð	5,0	-
<i>Ný húsbréf</i>		
Viðskipti á VÞÍ	5,5	5,7
Bankabréf	5,0-5,5	5,0-5,1

Vaxtaþróun erlendis

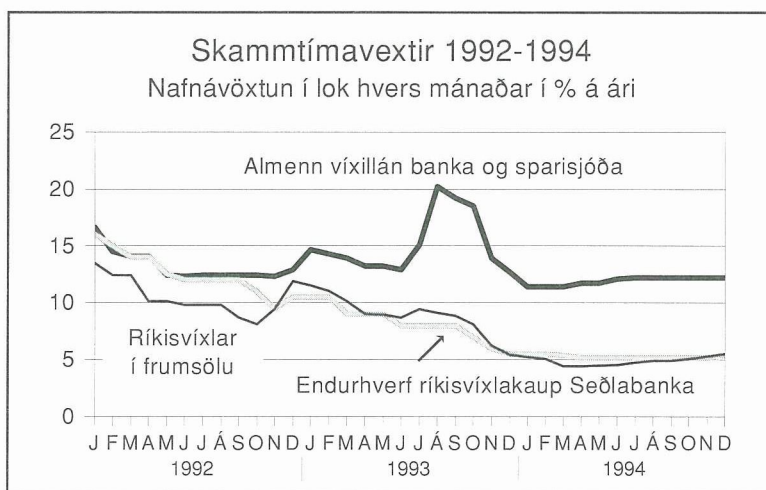
Ávöxtun 5 ára óverð-
tryggðra ríkisskuldabréfa
Mánaðarlok 1994

bréfamarkaðinn um miðjan janúar 1994 lækkaði ávöxtunarkrafan mikið þrátt fyrir lítil kaup bankans í upphafi. Þegar framboð húsbrefta jókst í febrúar komu viðskipti bankans í veg fyrir að ávöxtun þeirra leitaði mikið upp á við. Hún var um 5,2% í febrúar, en lækkaði síðan um miðjan apríl í kjölfar þess að bankinn seldi húsbréf þar sem væntingar voru á þeim tíma um að ávöxtun lækkaði. Í byrjun maí fór ávöxtun húsbrefta í kaupum niður fyrir 5%, en á þeim tíma fór að gæta vaxandi ójafnvægis á markaðnum á nýjan leik. Með miklum kaupum Seðlabankans hélst þessi ávöxtun áfram á markaðnum þar til 23. júní er bankinn hækkaði ávöxtunarkröfu húsbrefta úr 4,97% í 5,2%. Í kjölfar þessarar hækkunar dró úr framboði húsbrefta um sinn, en áfram gætti vaxandi ójafnvægis á markaðnum þar sem framboð húsbrefta var meira en eftirspurnin eftir þeim. Frá 8. júlí gerði bankinn ekki kauptilboð í húsbréf á Verðbréfaþingi. Það varð til þess að kaupkrafa húsbrefta leitaði aðeins upp á við aftur og var í kringum 5,3% fram til haustsins. Aukin útgáfa húsbrefta á síðustu mánuðum ársins og um leið aukið framboð annarra verðbréfa á eftirmarkaði stuðlaði að enn frekari hækkun á ávöxtunarkröfu þeirra, og náði hún hámarki í nóvember er hún varð 5,9%. Ávöxtunarkrafan lækkaði síðan nokkuð til ársloka, og var hún 5,7% í lok ársins.

Veruleg hækkun varð á vöxtum erlendis á árinu 1994, bæði óverðtryggðra lána og verðtryggðra lána. Þannig hækkaði ávöxtun 5 ára óverðtryggðra ríkisskuldabréfa í Svíþjóð úr 6,2% í 10,5% og í Bandaríkjunum úr 5,1% í 7,8%. Hækkun vaxta var almennt um 2-4 prósentustig á árinu 1994, mest í Svíþjóð og Finnlandi, en minnst í Japan og Þýskalandi af þeim löndum sem samanburður náði til. Samanburður ávöxtunar óverðtryggðra og verðtryggðra ríkisskuldabréfa milli landa er mjög erfiður. Reynt hefur verið að meta raunávöxtun óverðtryggðra bréfa að teknu tilliti til verðbólgu í hlutaðeigandi landi og bera hana saman við ávöxtun spariskirteina hér á landi. Slíkur samanburður leiðir í ljós að ávöxtun spariskirteina hér á landi í lok ársins 1994 var svipuð eða lægri en raunávöxtun ríkisskuldabréfa annars staðar á Norðurlöndum, en hærri en í Japan, Bandaríkjunum, Þýskalandi og Bretlandi. Það torveldar samanburðinn að hér er verið að bera saman óskylda hluti, vexti af verðtryggðum bréfum hér á landi og af óverðtryggðum erlendis. Erendis hafa verið gefin út verðtryggð ríkisskuldabréf, t.a.m. í Bretlandi, Kanada og Ástralíu. Undir lok ársins var ávöxtun þeirra hæst 5,4% í Ástralíu, en lægst um 3,9% í Bretlandi. Hún hækkaði á árinu 1994 í Bretlandi um 0,8 prósentustig, 1,3 stig í Kanada, en um 2 prósentustig í Ástralíu. Þessar tölur sýna að verulega hefur dregið saman með vöxtum verðtryggðra ríkisskuldabréfa hér og erlendis. Munurinn er um og innan við eitt prósentustig að Ástralíu undanskilinni. Hins vegar kann það að skekkja samanburðinn að fjármagnstekjur eru yfirleitt skattlagðar erlendis. Ennfremur eru markaðir fyrir verðtryggð bréf misþróaðir og ólíkir að stærð. Erendis er slíkur markaður öflugastur í Bretlandi; þar eru um 11% útistandandi ríkisskuldabréfa verðtryggð, en um 4% í Ástralíu.

Í árslok 1993 var meðalávöxtun í uppboði 3 mánaða ríkisvixla 5,44%, og höfðu þessir vextir aldrei verið lægri. Í ársbyrtjun 1994 lækkaði ávöxtun ríkisvixla enn frekar, og á uppboði í byrjun apríl var hún 4,41%, hafði þá lækkað um eitt prósentustig á þremur mánuðum. Ávöxtun ríkisvixla á eftirmarkaði var mjög lík þeirri sem fékkst í uppboðunum. Þegar hér var komið sögu var orðinn lítill munur á ávöxtun ríkisvixla hér á landi og í Bandaríkjunum. Talsvert hærrí ávöxtun var annars staðar á Norðurlöndum, í Bretlandi og Þýskalandi, en lægri í Japan. Frá vorkmánuðum til áramóta varð síðan veruleg hækkun á ávöxtun ríkisvixla hér á landi. Þær hækkunir stöfuðu einkum af auknum verðbólguvæntingum og vaxtabreytingum sem urðu erlendis. Í lok ársins 1994 var ávöxtun þriggja mánaða ríkisvixla í kaupboðum Seðlabanka 6,07% og á uppboði um miðjan desember 5,47%. Ávöxtun þriggja mánaða ríkisvixla á eftirmarkaði hækkaði um 1,5 prósentustig á síðari hluta 1994, en um 0,6 prósentustig yfir árið. Vextir ríkisvixla hækkuðu um 2,6 prósentustig í Bandaríkjunum, 1-1,3 prósentustig í Bretlandi, Finnlandi og Svíþjóð, 0,3-0,6 prósentustig í Noregi og Japan, en nokkur lækking varð hins vegar í Þýskalandi.

Vextir inn- og útlána við Seðlabanka voru nær óbreyttir árið 1994 ef frá eru talðar vaxtalækkunir í febrúar og mars og vaxtahækkunir í desember. Í tvö ár samfellt til desember 1994 höfðu útlánsvextir bankans farið lækkanði. Á fyrstu mánuðum ársins lækkaði ávöxtun í endurhverfum viðskiptum um 0,3-0,7 prósentustig, en hækkaði hins vegar 1. desember um 0,2 prósentustig. Eftir þessar breytingar var ávöxtun ríkisvixla í endurhverfum kaupum 5,4%, en annarra verðbréfa 6,0%. Hækkun í lok ársins var í samræmi við þær breytingar sem orðið höfðu í viðskiptum með ríkisvixla á Verðbréfaþingi. Ennfremur voru þá hafðar í huga þær breytingar sem orðið höfðu á skammtímavöxtum erlendis á árinu þar sem samanburður skammtímavaxta hér á landi og erlendis verður æ mikilvægari við fullt frelsi til fjármagnsflutninga milli landa.

Dæmi um nafnávöxtun á peningamarkaði í árslok í % á ári

	1993	1994
<i>3 mánaða ríkisvixlar:</i>		
Uppboð	5,4	5,5
Viðskipti á VPÍ	5,3	5,9
Bankavixlar	5,7	4,5
Endurhverf ríkisvixlakaup Seðlabankans	5,5	5,4
<i>24 mánaða ríkisbréf:</i>		
Uppboð	6,5	-
Viðskipti á VPÍ	6,3	8,4
<i>Útlán banka og sparisjóða:</i>		
Almenn víxillán	12,7	12,2
Óverðtryggð skuldab.	12,0	11,2
Skammtíma verðbr.sj. ¹⁾	10,7	5,2

1) Nafnávöxtun ársins.

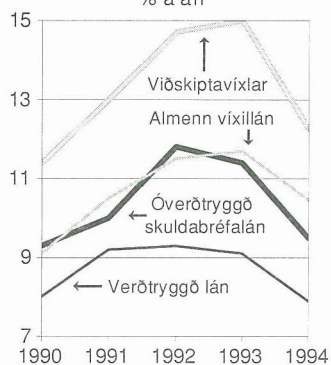
Nafnávöxtun ríkisvixla 1994, mánaðarlegt meðaltal í % á ári

	Uppboð 3 mán ríkisvixla ¹⁾	Endurhv. ríkisvixlakaup Seðlab. ²⁾
Janúar	5,3	5,5
Febrúar	5,2	5,5
Mars	5,0	5,4
Apríl	4,4	5,2
Mái	4,5	5,2
Júní	4,5	5,2
Júlí	4,6	5,2
Ágúst	4,8	5,2
September	4,9	5,2
Október	5,0	5,2
Nóvember	5,1	5,2
Desember	4,9	5,3

1) Meðaltal tveggja uppboða í hverjum mánuði. 2) Tímavegið meðaltal.

Vextir banka og sparisjóða

Raunávöxtun útlána hjá
bönkum og sparisjóðum
m.v. hækkun lánskjaravísitölu
% á ári

Meðalávöxtun nokkurra inn- og
útlána banka og sparisjóða í %
á ári

Nafnávöxtun		
Óverðtryggðir liðir:	1993	1994
Alm. sparisjóðsbækur	0,8	0,5
Víxillán, 30 daga	15,0	11,9
Alm. skuldabréfalán	14,8	10,9
Viðsk.víxlar, 30 d.	18,6	13,7
Raunávöxtun		
Vísitölubundnir liðir:		
Sérkj.reikn. óhr innst.	3,0	1,9
Bundnir skiptikj.reikn.	4,2	3,0
Langtíma verðtr. innlán	6,2	4,9
Skuldabréfalán	9,1	7,9

Litlar breytingar urðu á almennum inn- og útlánsvöxtum banka og sparisjóða á árinu 1994. Í upphafi ársins lækkuðu vextir óverðtryggðra útlána um 1-1,5 prósentustig að meðaltali þar sem verulega hafði dregið úr verðbólgu og mikill munur varð á raunvöxtum verðtryggðra og óverðtryggðra útlána. Eftir breytingarnar voru meðalvextir óverðtryggðra skuldabréfalána 10,2%, en verðtryggðra 7,6%. Um mitt ár hækkðu síðan nafnvextir skuldabréfalána um 0,5 prósentustig vegna hækkana á álagi í kjörvaxtakerfi útlána og vaxtahækkana í kjölfar þess að lánskjaravísitala hækkaði meira um sumarið en búist hafði verið við. Óhætt er að fullyrða að vaxtaskiptasamningur milli Seðlabankans og banka og sparisjóða hafi stuðlað að því að verulega dró úr þörf fyrir hækkun vaxta hjá bankastofnunum á þeim tíma. Á haustmánuðum hækkðu útlánsvextir síðan um 0,1-0,2 prósentustig. Í lok ársins voru vextir verðtryggðra lána 8,3% að meðaltali, en óverðtryggðra 10,9%. Á árinu 1994 var raunávöxtun óverðtryggðra skuldabréfalána 9,5% að meðaltali, lækkaði um 1,9 prósentustig frá fyrra ári, og verðtryggðra lána 7,9% sem er um 1,2 prósentustiga lækkun frá fyrra ári. Síðastliðin fimm ár hafa raunvextir óverðtryggðra skuldabréfalána ætíð verið talsvert hærri en verðtryggðra, og ætti það ekki að koma á óvart vegna þeirrar óvissu sem ríkir jafnan um verðlagsbreytingar. Hins vegar var munurinn óþarflega mikill 1994 ef tekið er mið af þeim stöðugleika sem yfirleitt var á árinu.

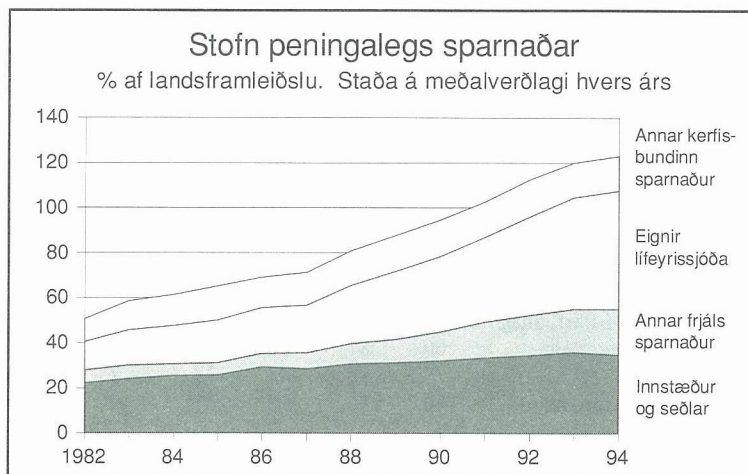
Talsverður munur var á ávöxtun innlánsreikninga eftir því hvort um verðtryggðra reikninga eða óverðtryggðra var að ræða. Hæst var raunávöxtun bundinna verðtryggðra reikninga eða á bilinu 4,5-5% að meðaltali á árinu 1994. Á sama tíma var raunávöxtun óbundinna sérkjarareikninga um 1,9% að meðaltali, en bundinna skiptikjarareikninga um 3%. Undanfarin ár hefur ávöxtun óverðtryggðra innlána lækkað meira en ávöxtun verðtryggðra. Líklegt er að aukin samkeppni verðtryggðra innlána við verðtryggð skuldabréf hafi ýtt undir góð kjör verðtryggðra innlána. Fjölbreytni bundinna verðtryggðra innlána hefur einnig aukist verulega undanfarin misseri þar sem bankar og sparisjóðir hafa sóst eftir að hlutdeild bundinna innlána ykist. Minni samkeppni á óverðtryggðu hliðinni kann að vera skýring á því að meðalávöxtun óbundinna sérkjarareikninga hefur lækkað um 3 prósentustig undanfarin þrjú ár. Einnig kunna auknar útlánaafskriftir og töp að hafa leitt til þess að svigrúmi banka og sparisjóða til hækkunar innlánsvaxta hafa verið settar skorður á sama tíma og skuldabréfavextir á árinu 1994 eru þeir lægstu frá því á árinu 1990.

IV. PENINGA- OG LÁNAMARKAÐUR

1. Þróun á lánamarkaði

Áætlað er að stofn peningalegs sparnaðar í lok árs 1994 hafi numið 536 ma.kr., og er það 39 ma.kr. meira en í árslok 1993. Hlutfallsleg aukning milli ára er 7,8% samanborið við 9,0% árið áður á verðlagi hvors árs. Þess ber að gæta að verðbólga var minni á árinu 1994 en árið 1993, þannig að samsvarandi tölur á föstu verði eru 6,1% og 5,6%. Stofn peningalegs sparnaðar samanstendur af frjálsum og kerfisbundnum sparnaði. Kerfisbundinn sparnaður hefur aukist hlutfallslega meira en frjáls sparnaður eða um 10,4% frá fyrra ári, sem er 8,7% á föstu verði. Eignir lífeyrissjóða eru meginuppistaða í kerfisbundnum sparnaði, en áætlað er að þær hafi verið 25 ma.kr. meiri í árslok 1994 en í árslok 1993.

Lánakerfi

Stofn frjáls sparnaðar jókst aðeins um 4,8% á árinu 1994 samanborið við 8,0% árið áður á verðlagi hvors árs, en á föstu verðlagi um 3,1% á móti 4,7% árið áður. Innlán í innlánsstofnunum eru mestur hluti frjálsa sparnaðarins eða meira en helmingur hans. Innlánin jukust afar lítið eða aðeins um 2%. Staða ríkisverðbréfa í eigu einstaklinga og fyrirtækja er mjög svipuð og í árslok 1993. Þeir liðir frjálsa sparnaðarins sem jukust mest eru hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða og erlend verðbréf. Þrátt fyrir mikla hækkun á útistandandi húsbúðum á árinu 1994, eða um tæp

32%, dróst húsbrefaeign einstaklinga og fyrirtækja saman um rúm 9%, en jókst um 19% á árinu 1993. Það eru því lánastofnanir sem keyptu mikið af húsbrefum á árinu. Hlutdeild bankabréfa í frjálsum sparnaði minnkaði á árinu, en í heild dróst verðbréfaútgáfa banka saman. Verðbréfaútgáfa eignarleigna í heild jókst, en hlutur hennar í frjálsum sparnaði dróst saman.

Erlent lánsfjármagn dróst saman um 3,6% á árinu 1994. Er það mikil breyting frá árinu áður, en þá jókst það um rúm 15%.

Tafla IV.1. Innlendur lánamarkaður

Eignir:	Staða í árslok, ma.kr.				Hreyfingar 1994	
	1991	1992	1993	Áætlun 1994	ma.kr.	%
Útlán og verðbréfaeign	606	672	747	777	30	4,0
Bankakerfi	204	210	229	235	6	2,6
Fjárf.lánasj. atvinnuvega	60	68	75	76	1	1,3
Íbúðalánasjóðir	114	132	149	167	18	12,1
Lífeyrissjóðir	144	165	188	207	19	10,1
Tryggingarfélag	16	17	20	23	3	15,0
Eignarleigur	9	9	10	10	0	0,0
Verðbréfasjóðir	11	8	11	14	3	27,3
Útlönd	214	253	287	272	-15	-5,2
Lánasjóðir ríkis	55	61	62	60	-2	-3,2
Frá dragast innbyrðis viðsk.	-221	-251	-284	-287	-3	1,1
<i>Eignir = skuldir</i>	<i>606</i>	<i>672</i>	<i>747</i>	<i>777</i>	<i>30</i>	<i>4,0</i>
<i>Skuldir:</i>						
Stofn peningalegs sparnaðar	420	456	497	536	39	7,8
Frjáls	202	212	229	240	11	4,8
Innlán og seðlar	136	140	149	152	3	2,0
Ríkisverðbréf	25	28	27	27	0	0,0
Trygg.sjóðir tryggingarfél.	14	18	21	24	3	14,3
Önnur mark.verðbr., annað	27	26	32	37	5	15,6
Kerfisbundinn sparnaður	218	244	268	296	28	10,4
Eignir lífeyrissjóða	154	177	205	230	25	12,2
Skyldusparn. í fjárf.lánasj.	4	4	2	1	-1	-50,0
Eigið fé lánastofnana	60	81	86	88	2	2,3
Annað, nettó	-	-18	-25	-23	2	-8,0
Erlent lánsfjármagn, nettó	186	216	250	241	-9	-3,6

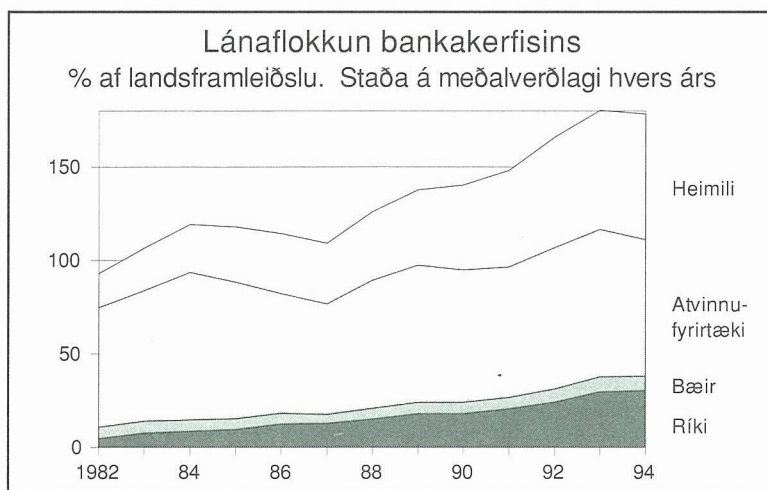
Útlán og verðbréfaeign

Á árinu 1994 jukust útlán og verðbréfaeign lánakerfisins mun minna en næstu tvö ár á undan. Aukning á síðasta ári var aðeins 4,0% á móti rúmum 11% hvort ár þar á undan. Samdráttur varð í útlánunum til fyrirtækja um tæp 3%, og er þar bæði um að ræða lækkun á skuldastöðu þeirra við innlánsstofnanir og lægri skuldastöðu við útlönd en í árslok 1993. Útlán til ríkissjóðs og ríkisstofnana jukust um rúm 7%, en það er mun minna en árið áður. Einnig var mun minni aukning á útlánunum til bæjar- og sveitarfélaga en á árinu 1993. Skuldir heimila jukust á árinu um 29 ma.kr. eða 11% sem er ívið meiri aukning en á árinu 1993. Mestur hluti þeirrar aukningar er sem fyrr vegna íbúðalána eða rúm 19

ma.kr. Hlutfallsleg aukning íbúðalánanna er þó heldur minni en á árinu 1993. Skuldir heimila við bankakerfið jukust álíka mikið á árinu 1994 og árið áður, og sama máli gegndi um skuldir þeirra við lífeyrissjóði. Hins vegar jukust námslán meira en á árinu 1993.

Tafla IV.2. Útlánaflokkun lánakerfisins

	Staða í árslok, ma.kr.				Hreyfingar 1994	
	1991	1992	1993	1994	Ma.kr.	%
Samtals útlán	606	672	747	777	30	4,0
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	84	97	123	132	9	7,3
Bæjar- og sveitarfélög	26	29	33	35	2	6,1
Atvinnuvegir	285	307	327	318	-9	-2,8
Heimili	211	239	264	293	29	11,0

Peningalegur sparnaður landsmanna, mældur með mismun stofntalna í ársbyrjun og árslok 1994 sem hafa verið færðar til miðsársverðlags miðað við framfærsluvísitölu, virðist hafa verið tæpir 37 ma.kr. Er það mun meiri sparnaður en mælist á árinu 1993 eins og sjá má í töflu IV.3. Þegar lítið er á síðustu 5 ár kemur í ljós að árið 1993 sker sig nokkuð úr, en þá var sparnaður mun minni en hann var þrjú árin þar á undan og árið

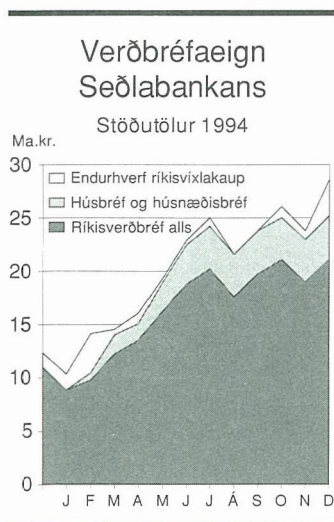
Peningalegur sparnaður

Tafla IV.3. Peningalegur sparnaður
Ma.kr. á meðalverðlagi hvers árs

	Áætlun				
	1990	1991	1992	1993	1994
Peningalegur sparnaður	33,9	38,2	29,3	19,5	36,9
Frjáls sparnaður	15,9	20,5	7,0	7,4	9,8
Kerfisbundinn sparnaður	18,0	17,7	21,3	17,6	24,9
Annað, nettó ¹⁾	-	-	1,0	-5,5	2,2
Peningalegur sparnaður í % af VLF	9,3	9,6	7,4	4,8	8,5

1) Afgangsstærð.

Seðlabankinn

1994, og kann það að stafa af mæliskekku sbr. stóran neikvæðan afganglið. Frjáls peningalegur sparnaður á árinu 1994 var tæpir 10 ma.kr., og var það mun meira en síðustu tvö árin á undan. Kerfisbundinn sparnaður var 25 ma.kr. eða rúmum 7 ma.kr. meiri en árið áður. Þess ber að gæta að tölur ársins 1994 eru að talsverðu leyti byggðar á áætlunum og geta því átt eftir að breytast.

2. Bankakerfið

Tvennt einkenndi þróun efnahagsliða Seðlabankans á árinu 1994, annars vegar lækkun á erlendum eignum bankans, nettó, og hins vegar auknar kröfur hans á ríkissjóð og ríkisstofnanir, nettó, og auknar kröfur á fjárfestingarlánasjóði. Grunnfé Seðlabankans breyttist aftur á móti lítið á árinu 1994, en innan þess er lítil stærð, seðlar og mynt í umferð, sem óx hlutfallslega mikið.

Tafla IV.4. Úr reikningum Seðlabankans

	Hreyfingar í m.kr			
	1991	1992	1993	1994
1. Erlendar eignir, nettó	704	7.029	-2.357	-13.683
2. Kröfur á ríkissjóð, nettó	5.712	-8.424	4.515	11.367
3. Kröfur á ríkisstofnanir, nettó	-558	1.228	-293	6
4. Kröfur á fjárfestingarlánasj., nettó	-45	-2.654	-77	3.642
5. Kröfur á innlánsstofnanir	-977	641	-1.353	-405
6. Sjóðir í opinberri vörslu (innst.= -)	-2.051	2.661	64	221
7. Annað, nettó	-1.027	-2.373	-2.680	-893
8. Grunnfé (1+2+3+4+5+6+7=9+10)	1.758	-1.892	-2.181	255
9. Seðlar og mynt í umferð	181	355	313	789
10. Innstæður innlánsstofnana o.fl.	1.577	-2.246	-2.495	-534
11. Þ.a. bundnar innst. v/bindiskyldu	-526	-1.163	-2.320	135
		Hreyfingar í %		
Grunnfé	9,6	-9,5	-12,1	1,6
Seðlar og mynt	5,9	11,0	8,7	20,2
Bundnar innstæður v/bindiskyldu	-4,8	-11,2	-25,1	1,9

Annað árið í röð jókst ríkisverðbréfaeign Seðlabankans mjög eða samtals um 11,6 ma.kr. Aukningin varð mest í ríkisvixlum eða um 7,3 ma.kr., 2,3 ma.kr. í ríkisbréfum og 2 ma.kr. í verðtryggðum spariskírteinum ríkissjóðs. Ríkisvixla og ríkisbréf kaupir Seðlabankinn ýmist á markaði með svokölluðum meðalverðstilboðum á uppboðum ríkisins eða með endurhverfum kaupsamningum við banka og sparisjóði, en í því felst að innan tiltekins tíma verða hlutaðeigandi stofnanir að kaupa verðbréfin aftur. Spariskírteini ríkissjóðs kaupir Seðlabankinn einungis á markaði eða með endurhverfum samningum. Að frátöldum kaupum Seðlabankans á skammtímaverðbréfum ríkisins á uppboðum veitir bankinn ríkissjóði ekki bein lán, og er það í samræmi við samning ríkissjóðs og Seðlabankans. Ríkissjóður hefur ekki verið í yfirdrætti á viðskiptareikningum sínum undanfarin ár, og í árslok 1994 nam innstæða

ríkissjóðs á viðskiptareikningum og gjaldeyrisreikningum um 6,8 ma.kr. og hafði hækkað um 0,5 ma.kr. á árinu.

Enda þótt Seðlabankinn hafi eignast mikið af ríkisverðbréfum verður ekki litið svo á að um lán til ríkisins hafi verið að ræða. Á móti aukinni verðbréfaeign Seðlabankans kom að innlánsstofnanir minnkuðu ríkisvixlæign sína um 6,6 ma.kr á árinu 1994 og ýmis lán innlánsstofnana til ríkissjóðs og ríkisstofnana lækkuðu um 1,2 ma.kr. Með hliðsjón af þessu má ætla að um 8 ma.kr. af ríkisbréfum hafi færst frá innlánsstofnunum til Seðlabankans og u.þ.b. 3,5 ma.kr. af kröfuaukningunni hafi þá komið frá öðrum aðilum eða með beinum kaupum af ríkissjóði á uppboðum.

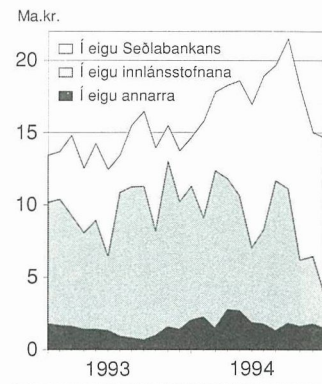
Seðlabankinn eignaðist 4,2 ma.kr. í húsbrefum og húsnæðisbrefum útgefnum af Byggingarsjóði ríkisins á árinu 1994, og var það í fyrsta skipti sem Seðlabankinn kaupir slík bréf. Með þessum verðbréfakaupum skýrast fyllilega auknar kröfur Seðlabankans á fjárfestingarlánasjóði.

Verulegur samdráttur varð á ýmsum efnahagsliðum innlánsstofnana á árinu 1994. Ráðstöfunarfé innlánsstofnana lækkaði þannig um nærri 10 ma.kr., úr rúmum 240 ma.kr. í árslok 1993 í rúma 230 ma.kr. í árslok 1994.

Lausafjárstaða innlánsstofnana versnaði um 6,7 ma.kr. á árinu 1994, en 1993 var um að ræða 2,7 ma.kr. bata á lausafjárstöðunni. Þetta eru mikil umskipti, og er helsta orsökina sú að innlánsstofnanir lækkuðu skuld sína í endurlánuðu erlendu lánsfé á árinu 1994 um 12,7 ma.kr., en lán og endurlán lækkuðu á sama tíma um 2,7 ma.kr. Á móti þessu varð um 1 ma.kr. hækkun á innlánunum og verðbréfaútgáfu innlánsstofnana á árinu 1994, en aðrir liðir, nettó, ollu um 2,3 ma.kr. bata á lausafjárstöðu. Fyrirnefnd lækkun lausafjárstöðunnar kom harðast niður á ríkisvixlæign innlánsstofnana, en hún lækkaði úr 8,8 ma.kr. í 2,2 ma.kr. á árinu 1994. Minni breytingar urðu á stöðu innlánsstofnana við Seðlabankann sem versnaði um 0,4 ma.kr., en staða innlánsstofnana gagnvart útlöndum batnaði um 0,3 ma.kr. á árinu 1994.

Þótt lausafjárstaða innlánsstofnana hafi versnað á árinu 1994 verður að telja að hún sé enn viðunandi. Þannig nam hún í árslok 7,8% af innlánunum. Innlánsstofnunum ber að uppfylla skilyrði um lágmarks lausafjárhlutfall, en hæfar eignir í því sambandi eru frábrugðnar eiginlegri lausafjárstöðu að mestu vegna þess að tiltekið hlutfall af ríkisverðbréfa- og húsbrefaeign innlánsstofnana telst til hæfra eigna þegar lausafjárhlutfall er metið. Lausafjárhlutfall, sem samkvæmt reglum skal að lágmarki vera 10% af nánar skilgreindu ráðstöfunarfé, var allt árið 1994 vel yfir þeim mörkum eða að meðaltali 14,5%. Hæst varð hlutfallið í ágúst 16,4%, en lægst í desember 12,5%.

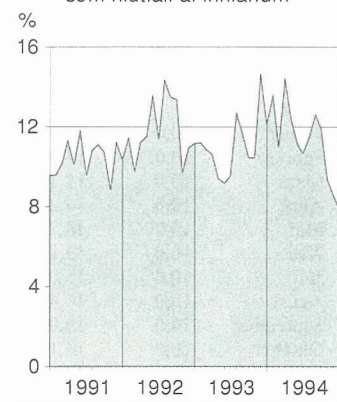
Ríkisvixlar Staða í lok mánaðar

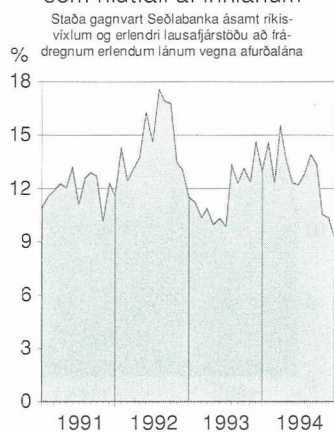
Innlánsstofnanir

Lausafjárstaða

Lausafjárstaða innlánsstofnana sem hlutfall af innlánunum

Heildarstaða innlánsstofnana sem hlutfall af innlánnum

Lausafjórhlutföll banka og sparisjóða

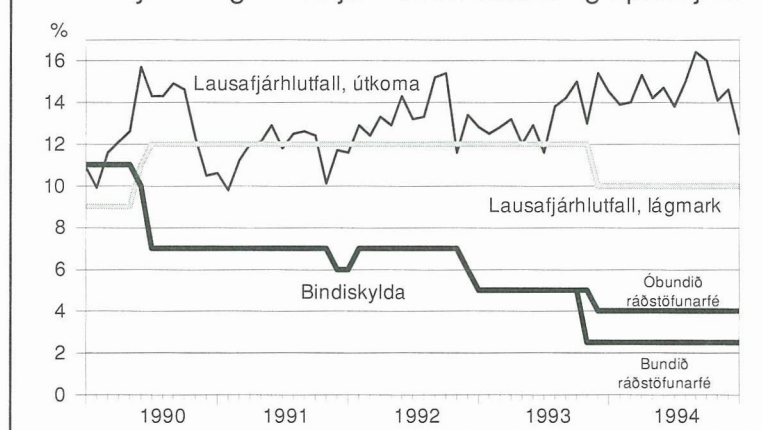
%	Lágmark	Útkoma
1993:		
Janúar	12,0	12,5
Febrúar	12,0	12,8
Mars	12,0	13,2
Apríl	12,0	12,0
Mái	12,0	12,9
Júní	12,0	11,6
Júlí	12,0	13,8
Ágúst	12,0	14,2
September	12,0	15,0
Október	12,0	13,0
Nóvember	10,0	15,4
Desember	10,0	14,5
1994:		
Janúar	10,0	13,9
Febrúar	10,0	14,0
Mars	10,0	15,3
Apríl	10,0	14,2
Mái	10,0	14,7
Júní	10,0	13,8
Júlí	10,0	15,0
Ágúst	10,0	16,4
September	10,0	16,0
Október	10,0	14,1
Nóvember	10,0	14,6
Desember	10,0	12,5

Tafla IV.5. Úr reikningum innlánsstofnana

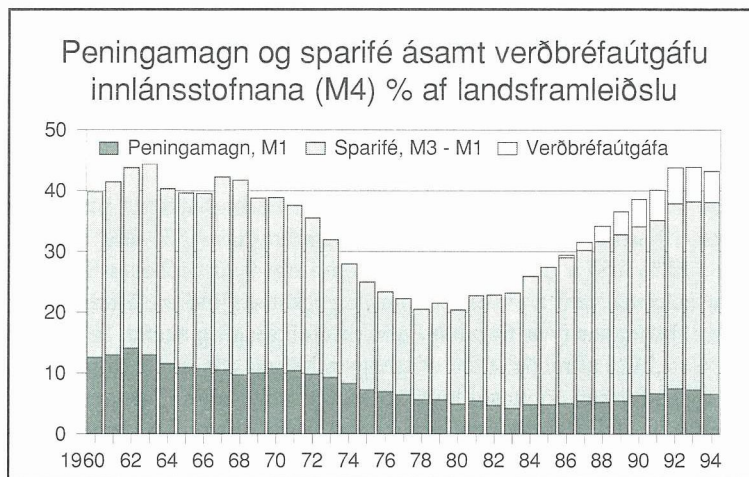
	Hreyfingar í m.kr.			
	1991	1992	1993	1994
1. Lausafjárstaða	2.945	1.758	2.682	-6.703
2. Þ.a. ríkisvixlar	-662	3.153	451	-6.616
3. Ýmsar innstæður í Seðlabanka	-805	-1.163	-2.070	-115
4. Lán og endurlán	19.523	10.710	13.926	-2.729
5. Þ.a. almenn útlán	16.380	7.050	12.315	9.122
6. Samtals (1+3+4=7+8+9+10+11)	21.663	11.305	14.538	-9.547
7. Innlán	18.453	5.239	9.784	3.031
8. Verðbréfaútgáfa	1.727	1.482	2.037	-2.069
9. Fyrirgreiðsla Seðlabanka	-880	423	-1.135	-406
10. Erlend lán	1.653	3.888	-361	-12.704
11. Annað, nettó	710	273	4.213	2.601
	Hreyfingar í %			
Lán og endurlán	11,5	5,7	7,0	-1,3
Innlán	14,6	3,6	6,5	1,9
Verðbréfaútgáfa	9,9	7,7	9,9	-9,1

Heildarinnlán innlánsstofnana námu 163 ma.kr í árslok 1994 og höfðu aukist um 1,9% á árinu 1994 borið saman við 6,5% aukningu á árinu 1993. Almenn útlán innlánsstofnana þróuðust ólíkt innlánnum þar sem aukning þeirra var 5,6% á árinu 1994 á móti 8,2% aukningu á árinu 1993. Í árslok voru almenn útlán innlánsstofnana 172 ma.kr. Raunaukning innlána á árinu 1994, þ.e. breyting umfram hækkun á lánskjara-vísitölu, var aðeins 0,8%. Samsvarandi raunaukning almennra útlána innlánsstofnana var 4,5%.

Bindiskylda- og lausafjórhlutföll banka og sparisjóða

Svo sem fram hefur komið lækkuðu lán og endurlán innlánsstofnana um 2,7 ma.kr. á árinu 1994. Mjög er misjafnt hvernig þessi breyting hefur haft áhrif á einstaka lánaflokka sem innlánsstofnanir sinna. Atvinnufyrirtæki greiddu niður lán og endurlán í innlánsstofnunum um 7,6

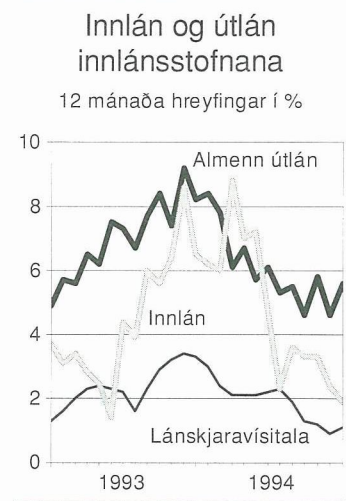

ma.kr. á árinu, ríkissjóður og ríkisstofnanir um 1 ma.kr., en einstaklingar tóku aukin lán á árinu sem nam 3,5 ma.kr., sveitarfélög sem nam 1,4 ma.kr. og aðrar lánastofnanir sem nam um 1 ma.kr.

Tafla. IV.6. Flokkun lána og endurlána innlánsstofnana eftir lántakendum. Ríkisvixlar innlánsstofnana ekki meðtaldir

	Staða í m.kr.		Hreyfingar 1993		Hreyfingar 1994	
	31.12.94	m.kr.	m.kr.	%	m.kr.	%
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	16.012	4.631	-970	37,5	-5,7	
Sveitarfélög	7.312	808	1.434	15,9	24,4	
Lánastofnanir	7.813	1.002	874	16,9	12,6	
Fyrirtæki	122.533	3.927	-7.602	3,1	-5,8	
Heimili	57.111	3.561	3.534	7,1	6,6	

Verulega dró úr lánveitingum á millibankamarkaði á árinu 1994. Heildarvelta á markaðnum dróst saman um tæp 60% og var um 0,8 ma.kr. 1994, en um 1,9 ma.kr. 1993. Gildi millibankamarkaðar hefur minnkað verulega undanfarin ár. Tilslakanir af hálfu Seðlabankans undir lok ársins 1993 að því er varðar bindiskyldu, lausafjárkvöð og aðgang banka og sparissjóða að fyrirgreiðslu í bankanum höfðu mikil áhrif á starfsemi á millibankamarkaði 1994 þar sem þörf fyrir millibankalán varð minni en ella. Þegar dró úr ráðstöfunarfé bankastofnana og lausafjárstaða þeirra versnaði á síðasta fjórðungi ársins jukust viðskiptin á millibankamarkaði. Á sama tíma jukust endurhverf verðbréfakaup Seðlabankans. Þau eru eins og millibankalán úrræði þeirra stofnana sem eru í lausafjárerfiðleikum. Um áramótin stóð sú fyrirgreiðsla í um 3,4 ma.kr., en hafði engin verið í september. Auk erfiðrar lausafjárstöðu kann mikil aukning á framvirkum gjaldeyrissamningum bankastofnana að hafa stuðlað að auknum endurhverfum verðbréfakaupum Seðlabankans. Ávöxtun í millibankaviðskiptum fylgdi að mestu leyti ávöxtun ríkisvixla á uppboðum. Þannig var hún um 5,5% í upphafi ársins 1994, en um 4,9% undir lok ársins.

Millibankaviðskipti

Ársmeðaltöl

M.kr.	Gjald-		Sam-
	Almenn lán	eyris-innst.	
1992	1.634	31	1.665
1993	1.938	18	1.956
1994	777	13	790

Millibankaviðskipti

Millibankaviðskipti 1994
Meðalstaða hvers mánaðar í m.kr.

	Gjald-	
	Almenn lán	eyris-innst.
Janúar	848	14
Febrúar	588	14
Mars	455	14
Apríl	498	14
Mái	639	14
Júní	664	14
Júlí	942	14
Ágúst	752	17
September	482	11
Október	1.109	11
Nóvember	964	11
Desember	1.301	11
Meðaltöl	777	13

Afkoma viðskiptabanka og sparisjóða

Samkvæmt fyrirbyggjandi upplýsingum um afkomu viðskiptabanka og sparisjóða í heild á árinu 1994 varð hagnaður eftir skatta um 760 m.kr., en það er rúmlega 900 m.kr. betri afkoma en var á árinu 1993. Arðsemi eigin fjár viðskiptabanka og sparisjóða í heild samkvæmt þessum tölum varð 3,9% á árinu 1994, en var -0,9% árið 1993.

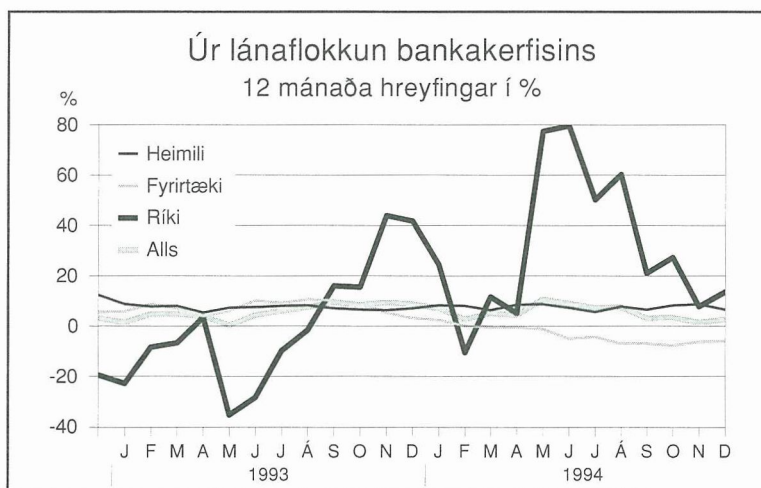
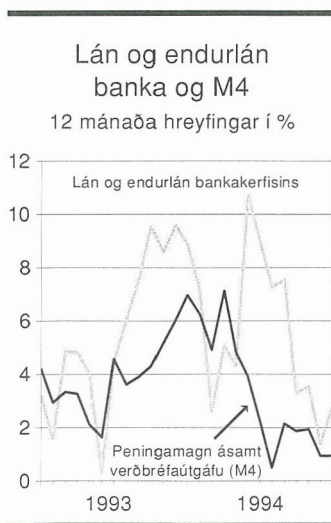
Framlög í afskriftareikning útlána

%	Hlutfall af meðalstöðu efnahagsr.	Hlutfall af útlánnum og ábyrgðum
1989	1,1	1,3
1990	1,3	1,5
1991	1,1	1,3
1992	3,0	3,5
1993	2,4	2,9
1994	1,9	2,2

Miðað við þessar áætluðu tölur voru hreinar fjármunatekjur, þ.e. vaxtamunur, í hlutfalli af meðalstöðu efnahagsreiknings 4,3% árið 1994, en voru 4,52% árið á undan og lækkuðu því um 0,22 prósentustig. Lítils háttar aukning varð á ýmsum tekjum og rekstrargjöldum. Hreint tekjubil, þ.e. hagnaður fyrir framlög í afskriftareikning og skatta, lækkaði úr 2,47% í 2,29% af meðalstöðu efnahagsreiknings eða um 0,18 prósentustig, og stafar það að mestu leyti af lækkun á hreinum fjármunatekjum. Framlög í afskriftareikning útlána lækkuðu síðan um tæplega 0,6 prósentustig eða úr 2,41% í 1,85%, þannig að hagnaður fyrir skatta var tæpum 0,4 prósentustigum hærrí en árið á undan eða 0,44% í stað 0,06% af meðalstöðu efnahagsreiknings. Samkvæmt framansögðu stafar bætt afkoma einkum af lækkun framlaga í afskriftareikning útlána.

Framlög í afskriftareikning útlána hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum í heild voru 4.700 m.kr. samkvæmt áætluðum afkomutölum fyrir árið 1994, en námu 6.050 m.kr. árið á undan; lækkun varð því sem nam 1.350 m.kr.

Bankakerfi

Lán og endurlán alls bankakerfisins, þ.e. innlánsstofnana og Seðlabankans samtals, jukust um 6 ma.kr. á árinu 1994 samanborið við 18,6 ma.kr. aukningu á árinu 1993. Lán bankakerfisins á árinu 1994 til ríkissjóðs og ríkisstofnana jukust um 3,8 ma.kr., til bæjar- og sveitarfélaga um 1,4 ma.kr., til lánastofnana um 4,9 ma.kr. og til einstaklinga um 3,5 ma.kr. Hins vegar drógust lán bankakerfisins til atvinnufyrirtækja verulega saman á árinu 1994 eða um 7,6 ma.kr.

Peningamagn í bankakerfinu (M1), sem er seðlar og mynt í umferð og veltiinnlán í innlánsstofnunum, jókst á árinu 1994 um 3,6 ma.kr. eða um 11,3% samanborið við 1,6 ma.kr. eða 5,4%, aukningu á árinu 1993. Peningamagn og sparifé í innlánsstofnunum (M3) jókst á árinu 1994 um 3,8 ma.kr. eða 2,3%, en um 10,1 ma.kr. eða 6,6% á árinu 1993. Verðbréf útgefin af innlánsstofnunum hafa verið vaxandi stofn á undanföllum árum, en á þessu varð breyting á árinu 1994 þegar hann minnkaði um 2,1 ma.kr. eða um 9,1% til samanburðar við 2 ma.kr. aukningu á árinu 1993 eða 9,9%. Vegna þessa varð lítil aukning á M4, sem er samtala peningamagns, sparifjár og verðbréfa innlánsstofnana, eða um 1,7 ma.kr. á árinu 1994, en þetta svarar til um 0,9%. Til samanburðar jókst M4 um 12,1 ma.kr. á árinu 1993 eða 6,9%.

Tafla IV.7. Úr reikningum bankakerfisins
Sjá einnig 20. töflu í töfluviðauka

	Hreyfingar í m.kr.			
	1991	1992	1993	1994
1. Erlendir liðir, nettó	177	3.048	442	-649
2. Lán og endurlán	22.490	6.574	18.646	5.980
3. Annað, nettó	-2.305	-2.547	-6.954	-3.581
4. Samtals (1+2+3=5+6=M4)	20.362	7.075	12.134	1.750
5. Peningamagn og sparifé(M3)	18.634	5.593	10.098	3.819
6. Verðbréf, útg. af innlánsstofnunum	1.727	1.482	2.037	-2.069
	Hreyfingar í %			
Lán og endurlán	12,4	3,2	8,9	2,6
Peningamagn og sparifé (M3)	14,4	3,8	6,6	2,3

3. Aðrar fjármálastofnanir

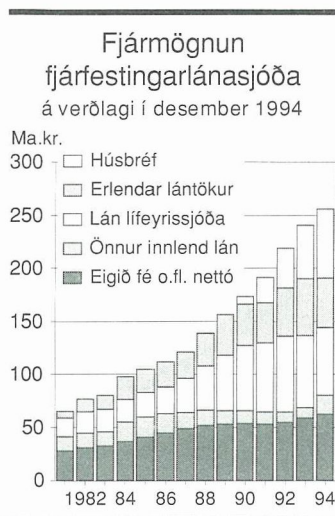
Heildarútlán fjárfestingarlánasjóða námu tæpum 243 ma.kr. í árslok 1994 og jukust um 18,9 ma.kr. á árinu eða um 8,4%, en jukust um 24,2 ma.kr. eða 12,1% á árinu 1993. Vöxturinn á árinu 1994 skýrist fyrst og fremst af vaxandi útlánum húsnæðislánasjóða til einstaklinga, en íbúðalán til einstaklinga jukust um 19,4 ma.kr. á árinu, og er það um 13,6% aukning. Mestur var vöxtur útlána Húsbréfadeildar, en útistandandi lán hennar jukust um 14,6 ma.kr. á móti 12,4 ma.kr. á árinu 1993. Minni vöxtur varð þó á útlánum Byggingarsjóðs verkamanna á árinu 1994 en árið 1993, en útistandandi lán jukust um 4,2 ma.kr. samanborið við 5,3 ma.kr. á árinu 1993.

Athyglisvert er að vöxtur útlána atvinnuvegasjóðanna nam aðeins 1,2 ma.kr. á árinu eða um 1,6%, og námu þau í árslok um 75,8 ma.kr. Vöxtur varð á lánum til sjávarútvegs, verslunar og þjónustu, en samdráttur til allra annarra atvinnugreina samkvæmt bráðabirgðatölum. Reikningar Stofnlánadeildar samvinnufélaga færðust frá árslokum 1994 með reikningum Landsbankans, og 700 m.kr. útlán deildarinnar til verslunar fóru þar með út úr reikningum fjárfestingarlánasjóða. Tölur

Fjárfestingarlánasjóðir

Tafla IV.8. Úr reikningum fjárfestingarlánasjóða

	Staða í árslok, ma.kr.		Hreyfingar 1994	
	1993	1994	ma.kr.	%
Útlán og verðbréfaeign	224,0	242,9	18,9	8,4
Byggingarsjóður ríkisins	66,1	64,9	-1,2	-1,8
Húsbréfadeild	46,8	61,4	14,6	31,2
Byggingarsjóður verkamanna	36,5	40,7	4,2	11,5
Atvinnuvegasjóðir	74,6	75,8	1,2	1,6
Innstæður og sjóður	9,1	7,7	-1,4	-15,4
Annað, nettó	4,1	5,0	0,9	22,0
<i>Eignir= skuldir og eigið fé</i>	237,2	255,5	18,3	7,7
Lán frá lífeyrissjóðum	66,6	63,6	-3,0	-4,5
Húsbréf og verðbréfaútgáfa	61,5	81,6	20,1	32,7
Önnur innlend lán o.fl.	12,1	20,1	8,0	66,1
Erlend lán	53,5	46,6	-6,9	-12,9
Eigið fé	43,6	43,6	0,0	0,0

um útlán einstakra sjóða er að finna í töflu 25 í töfluviðauka. Skuldir fjárfestingarlánasjóða tóku nokkrum breytingum á árinu 1994. Í kjölfar vaxtalækkunar síðla árs 1993 varð fjármögnun á innlendum markaði verulega álitlegur kostur fyrir lántakendur sem að öðru jöfnu hefðu leitað út fyrir landsteina eftir fjármagni. Atvinnuvegasjóðirnir seldu í vaxandi mæli skuldabréf í útboðum innanlands, og á sama tíma voru erlend lán greidd niður. Þannig jókst verðbréfaútgáfa atvinnuvegasjóðanna um 5,3 ma.kr. árin 1993 og 1994, og voru útgefin verðbréf þeirra orðin um 9,2 ma.kr. í árslok 1994. Samdráttur á erlendum lánunum fjárfestingarlánasjóða á árinu 1994 nam 6,9 ma.kr. eða 12,9%.

Afkomu atvinnuvegasjóða

Safnað hefur verið gögnum um afkomu helstu atvinnuvegasjóðanna á árinu 1994. Samkvæmt rekstraruppgjörum eða áætlunum um afkomu fyrir hina 6 stærstu þessara lánasjóða var 700 m.kr. hagnaður á árinu 1994 á móti 580 m.kr. tapi á árinu 1993 sem felur í sér 1.280 m.kr. afkomubata. Arðsemi eigin fjár var 5,9% samanborið við 4,6% neikvæða arðsemi eigin fjár árið á undan. Umræddir 6 lánasjóðir áttu heildareignir að fjárhæð 70 ma.kr. á árinu 1994, en til samanburðar má nefna að heildareignir innlánsstofnana voru 250 ma.kr.

Afkomubatin á árinu 1994 miðað við fyrra ár skýrist fyrst og fremst af lækkun á framlögum í afskriftareikning útlána úr 1.820 m.kr. árið 1993 í áætluð 600 m.kr. framlög á árinu 1994. Sem hlutfall af niðurstöðutölu efnahagsreiknings lækkuðu framlögin úr 2,75% í 0,9%.

Þeir lánasjóðir sem hér um ræðir eru Fiskveiðisjóður, Iðnlánasjóður, Stofnlánadeild landbúnaðarins, Iðnþróunarsjóður, Verslunarlánasjóður og Ferðamálasjóður.

Áætlað er að ráðstöfunarfé lífeyrissjóða hafi numið 43 ma.kr. árið 1994 borið saman við 39,4 ma.kr. á árinu 1993. Aukning ráðstöfunarfjárins var því 3,6 ma.kr. eða um 9,1%. Þetta skýrist að öllu leyti af auknu innstreymi vaxta og afborgana af útistandandi eignum sjóðanna. Þannig er eigið framlag á upprunahlíð áætlað 34,8 ma.kr. Iðgjöld að frádregnum lífeyrisgreiðslum nettó hafa hins vegar dregist saman. Þessi samdráttur stafar bæði af vaxandi lífeyrisgreiðslum sjóða og samdrætti í iðgjöldum.

Tafla IV.9. Greiðslufirlit lífeyrissjóða

Hreyfingar í m.kr.	1993	Áætlun 1994	Áætluð hreyfing	
			m.kr.	%
<i>Uppruni fjármagns:</i>				
Eigið framlag, nettó	30.042	34.800	4.758	15,8
Innborgaðar afborganir og vextir	30.227	35.000	4.773	15,8
Annað innstreymi	550	620	70	12,7
Rekstrarkostnaður	-735	-820	-85	11,6
Framlög, nettó	9.388	8.200	-1.188	-12,7
Iðgjöld	17.219	16.900	-319	-1,9
Lífeyrisgreiðslur	-7.813	-8.700	-887	11,4
Endurgreidd iðgjöld	-12	-	-	-
Flutt lífeyrisréttindi, nettó	-6	-	-	-
<i>Uppruni = ráðstöfun</i>	<i>39.430</i>	<i>43.000</i>	<i>3.570</i>	<i>9,1</i>
<i>Ráðstöfun fjármagns:</i>				
Útlán og skuldabréfakaup	38.553	41.800	3.247	8,4
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	3.620	5.800	2.180	60,2
Bæjar- og sveitarfélög	2.749	5.500	2.751	100,1
Fjárfestingarlánasjóðir	20.362	15.600	-4.762	-23,4
þ.a. Húsnæðisstofnun	19.393	12.896	-6.497	-33,5
Verðbréfasjóðir	74	800	726	981,1
þ.a. erlendir	-	200	-	-
Eignarleigur	945	1.200	255	27,0
Skuldabréf fyrirtækja	2.236	3.300	1.064	47,6
Hlutabréf	794	950	156	19,6
Einstaklingar (sjóðfélagar)	4.598	4.450	-148	-3,2
Bankar og sparisjóðir (verðbréf)	3.025	3.000	-25	-0,8
Erlend skuldabréf	150	1.200	1.050	700,0
Fasteignakaup	43	100	57	132,6
Innstæðu- og sjóðsbreytingar	660	1.000	340	51,5

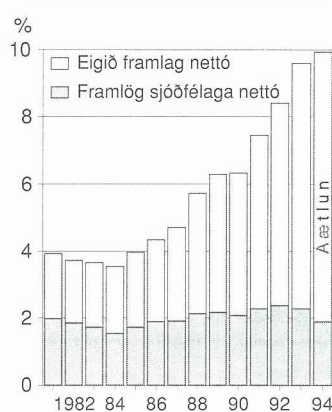
Á árinu 1993 færðist um 900 milljón króna framlag Íslandsbanka hf. fyrir áunnum lífeyrisréttindum sjóðfélaga í Eftirlaunasjóð starfsmanna Íslandsbanka hf. með iðgjöldum á árinu, en heildariðgjöld þess árs hjá sjóðunum í heild námu 17,2 ma.kr., en urðu 16,9 ma.kr. á árinu 1994 sem er tæplega 2% samdráttur.

Í áætlun um ráðstöfun fjármagns á árinu 1994 er gert ráð fyrir að um 41,8 ma.kr. hafi verið ráðstafað til verðbréfakaupa. Miklum hluta ráðstöfunarfjárins hefur á undanförunum árum verið ráðstafað til kaupa á skuldabréfum Húsnæðisstofnunar, en á árinu 1994 dró verulega úr þeim kaupum. Þannig var eingöngu ráðstafað 12,9 ma.kr. til hús- og húsnæð-

Lífeyrissjóðir

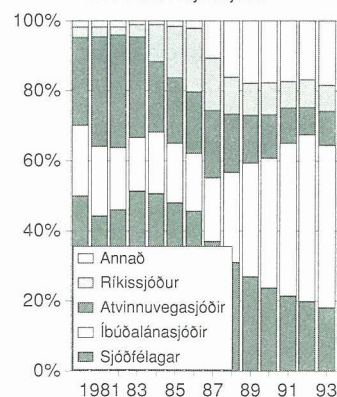
Ráðstöfunarfé lífeyrissjóða

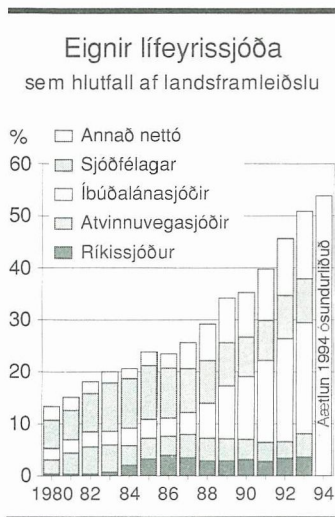
sem hlutfall af landsframléiðslu

Eignir lífeyrissjóða 1980-1993

Hlutfallsleg skipting útlána og verðbréfa lífeyrissjóða

isbréfakaupa samanborið við 19,4 ma.kr. á árinu 1993, og er því samdrátturinn 6,5 ma.kr. eða tæplega 34%. Eins og greinir frá í umfjöllun um fjárfestingarlánasjóði fóru atvinnuvegasjóðir og bæjar- og sveitarfélög í vaxandi mæli að selja skuldabréf með útboðum. Lífeyrissjóðir voru helstu kaupendur þessara skuldabréfa, og er áætlað að kaup þeirra á bréfum bæjar- og sveitarfélaga hafi numið um 5,5 ma.kr. á árinu 1994 og um 2,7 ma.kr. á bréfum atvinnuvegasjóða. Á árinu 1993 og í upphafi árs 1994 gaf ríkissjóður út skuldabréf í Bretlandi og Bandaríkjunum. Slík bréf að andvirði tæplega 2 ma.kr. voru keypt til landsins, og keyptu lífeyrissjóðir mestan hluta þeirra. Töluverð aukning á kaupum lífeyrissjóða á ríkisskuldabréfum stafar af þessum kaupum. Nokkur aukning varð á kaupum skuldabréfa fyrirtækja, en áætlað er að sjóðirnir hafi keypt fyrir um 3,3 ma.kr. af slíkum bréfum á árinu 1994, en keyptu fyrir 2,2 ma.kr. á árinu 1993. Lánveitingar til sjóðfélaga námu tæplega 4,5 ma.kr. á árinu 1994 samkvæmt áætlun og hafa dregist nokkuð saman undanfarin tvö ár. Áætlað er að lífeyrissjóðir hafi keypt erlend verðbréf fyrir um 1,9 ma.kr. á árinu 1994. Eru þá undanskilin áður nefnd kaup þeirra á skuldabréfum ríkissjóðs sem gefin hafa verið út erlendis. Um 1.200 m.kr. eru skuldabréf, m.a. bréf sem Norræni fjárfestingarbankinn (NIB) gaf út í íslenskum krónum árið 1991. Áætlað er að kaup lífeyrissjóða á hlutdeildarskírteinum í erlendum verðbréfasjóðum hafi numið 500 m.kr. og kaup á erlendum hlutabréfum um 200 m.kr.

Áætlað er að hrein eign lífeyrissjóða til greiðslu lífeyris hafi numið um 233 ma.kr. í árslok 1994, og varð aukning eigna því um 11,6% á árinu. Ætla má að um 62% af verðbréfaeign sjóðanna fjármagni búsetu einstaklinga í eigin húsnæði, bæði í gegnum eignir sjóðanna á skuldabréfum Húsnæðisstofnunar og beinum sjóðfélagalánum. Nú eru starfandi 79 lífeyrissjóðir, 66 sameignarsjóðir með um 97% af heildareignum lífeyrissjóða og 13 séreignasjóðir með um 3% heildareigna. Af sameignarsjóðum eru 5 með ábyrgð ríkissjóðs, 9 með ábyrgð sveitarfélaga, 2 með ábyrgð ríkisbanka, 3 með ábyrgð hlutafélaga og 47 án ábyrgðar annarra.

Verðbréfasjóðir

Í árslok 1993 nam staða útgefinna hlutdeildarskírteina 12,1 ma.kr., en í árslok 1994 hafði staðan hækkað í 16,2 ma.kr. eða um liðlega 34% sem er álíka mikil aukning og varð á árinu 1993. Staða útgefinna hlutdeildarskírteina náði sögulegu hámarki í lok september eða 19,7 ma.kr., og er árslokastaðan einnig hin hæsta frá upphafi. Á síðustu þremur mánuðum ársins var mikið innleyst hjá sjóðunum eftir mikla sölu á fyrri hluta ársins. Í heild nam hrein sala hlutdeildarskírteina á árinu 1994 um 3,5 ma.kr., en frá því að starfsemi verðbréfasjóða hófst hefur hún aldrei verið meiri á einu ári.

Tvennt olli mestu um hve mikið fé streymdi til verðbréfasjóðanna á árinu 1994, vaxtalækkunin á verðbréfamarkaðnum í lok ársins 1993 og í byrjun árs 1994 og fullt afnám fjárhæðartakmarkana á fjárfestingum í erlendum langtímaverðbréfum. Vaxtalækkunin leiddi til gengishækkana

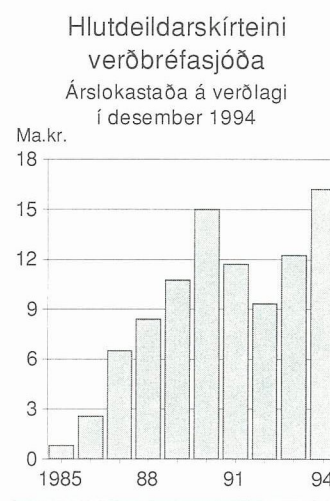
á skuldabréfum í eigu sjóðanna sem kom svo aftur fram í hárrí ávöxtun þeirra á næstu mánuðum eftir hækkarnir. Er hárrí ávöxtunar sjóðanna varð vart keyptu margir hlutdeildarskírteini í von um að geta notið góðs af. Við afnám fjárhæðartakmarkana á fjárfestingum í erlendum verðbréfum var mikið fé lagt í sjóði sem fjárfesta aðallega í erlendum bréfum, enda hafði ávöxtun á erlendum verðbréfum verið mjög há á árinu 1993.

Tafla IV.10. Úr reikningum verðbréfasjóða

	Staða í árslok m.kr.		Hreyfingar m.kr.		Hreyfingar í %	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994
<i>Eignir:</i>						
Sjóður og bankainnstæður	943	1.254	103	311	12,3	33,0
Verðbréfaeign	11.295	15.512	2.996	4.217	36,1	37,3
Spariskírteini ríkissjóðs	2.767	5.667	1.290	2.900	87,3	104,8
Önnur ríkisverðbréf	2.222	1.580	2.122	-642	2122,0	-28,9
Verðbréf sveitarfélaga	702	1.540	10	838	1,4	119,4
Húsbréf	1.385	1.350	750	-35	118,1	-2,5
Verðbréf innlánsstofnana	598	822	241	224	67,5	37,5
Verðbréf annarra fjármálast.	690	985	32	295	4,9	42,8
Skuldaskjöl atvinnufyrirt.	1.221	1.150	-798	-71	-39,5	-5,8
Innlend hlutabréf	205	158	-351	-47	-63,1	-22,9
Skuldaskjöl einstaklinga	659	390	-536	-269	-44,9	-40,8
Önnur innlend verðbréf	243	30	-103	-213	-29,8	-87,7
Erlend hlutabréf	424	390	187	-34	78,9	-8,0
Erlend skuldabréf	179	1.450	152	1.271	563,0	710,1
Aðrar eignir	228	211	-8	-17	-3,4	-7,5
<i>Eignir = skuldir</i>	<i>12.466</i>	<i>16.977</i>	<i>3.091</i>	<i>4.511</i>	<i>33,0</i>	<i>36,2</i>
<i>Skuldir:</i>						
Útgefin hlutdeildarskírteini	12.082	16.241	3.124	4.159	34,9	34,4
Aðrar skuldir	315	669	-33	354	-9,5	112,4
Eigið fé	69	67	0	-2	0,0	-2,9

Eins og ráða má af því sem fram kemur í töflu IV.10 gekk aukið starfsfé sjóðanna á árinu 1994 aðallega til kaupa á spariskírteinum ríkissjóðs. Einnig var miklu fé varið til kaupa á erlendum skuldabréfum. Þá keyptu sjóðirnir talsvert af verðbréfum sveitarfélaga, og jókst eign sjóðanna á þeim hlutfallslega mest meðal íslenskra verðbréfa. Eign sína á húsbréfum hafa sjóðirnir hins vegar ekki aukið, og má gera ráð fyrir að sú stefna þeirra stafi af ótta við vaxtahækkarnir sem hafa neikvæð áhrif á verðmæti skuldabréfa með föstum vöxtum og löngum líftíma.

Á árinu 1994 var afkoma eignarleigna yfirleitt betri en á árinu 1993. Allar leigurnar utan ein skiluðu hagnaði á árinu 1994, en sú stóð frammi fyrir mjög miklum afskriftum, og dregur afkoma hennar verulega úr heildarbata innan greinarinnar. Aukning eign fjár um 10,5% á árinu 1994, sem birtist í töflunni, er því talsvert minni en ella hefði verið, en þess er þó að geta á móti að víkjandi lánnum að andvirði um 100 m.kr. var breytt í hlutfé hjá einni leigunni síðastliðið vor, og hækkar það eigið fé.

Eignarleigur

Fjárhæð eignarleigusamninga dróst lítið eitt saman á árinu 1994, minnkaði úr 10,1 ma.kr. í árslok 1993 í 9,8 ma.kr. í árslok 1994, en það jafngildir 3,2% lækkun. Lengst af eftir að eignarleigur tóku til starfa hérlendis voru samningar þeirra aðallega bundnir erlendum gjaldmiðlum, en minna var um samninga í íslenskum krónum. Þannig var myntsamsetningu fjármögnunarhlíðarinnar einnig háttáð. Þessi skipting tók að breytast seint á árinu 1993, og hefur dregið jafnt og þétt úr hlutdeild leigusamninga í erlendum mynteiningum eins og fram kemur í töflunni.

Tafla IV.11. Úr reikningum eignarleigna ¹⁾

	Staða í árslok		Hreyfingar		Hreyfingar	
	m.kr.		m.kr.		í %	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994
<i>Eignir:</i>						
Bankainnstæður	1.042	856	276	-186	36,0	-17,9
Í íslenskum krónum	260	238	93	-22	55,7	-8,5
Í erlendri mynt	782	618	183	-164	30,6	-21,0
Leigusamningar	10.102	9.774	693	-328	7,4	-3,2
Í íslenskum krónum	5.172	6.359	935	1.187	22,1	23,0
Í erlendri mynt	4.930	3.415	-242	-1.515	-4,7	-30,7
Aðrar eignir	1.994	2.530	-72	536	-3,5	26,9
<i>Eignir=skuldir og eigið fé:</i>	13.138	13.160	897	22	7,3	0,2
<i>Skuldir og eigið fé:</i>						
Útgefin verðbréf	5.359	6.106	1.336	747	33,2	13,9
Innlend lán/skuldir	881	1.503	-6	622	-0,7	70,6
Gengistryggð lán	5.202	3.857	-474	-1.345	-8,4	-25,9
Víkjandi lán	622	507	39	-115	6,7	-18,5
Eigið fé	1.074	1.187	2	113	0,2	10,5

1) Hér er efnahagur Lindar hf. tekinn með í reikninginn þótt Lind hf. hafi verið orðin deild í Landsbankanum í árslok 1994. Lind hf. er ekki talin með í töflum um innlánsstofnanir.

4. Greiðslu- og verðbréfastofnun

Heildarvelta tékka

Notkun tékka hefur verið á stöðugu undanhaldi undanfarin ár. Heildarveltan á árinu var 977,8 ma.kr., en var 1.129,4 ma.kr. á árinu 1993, og er samdrátturinn því um 13,4% milli ára. Samdráttur á árinu 1993 var 4,7%, en hámarki náði tékkavelta á árinu 1991 þegar hún nam 1.245,2 ma.kr. Breytingin á árinu 1994 stafar fyrst og fremst af ört vaxandi notkun debetkorta í almennum viðskiptum, en samdráttur árin þar á undan af efnahagsástandinu í þjóðfélaginu og aukinni notkun kreditkorta og hraðbankakorta. Heildarfjöldi tékka var 21,3 milljónir árið 1994 og dróst saman um 26,2% á árinu. Meðalfjárhæð tékka var tæplega 46 þús.kr., en rúmlega 39 þús.kr. á árinu 1993. Útgáfa tékka með lægri fjárhæðum hefur dregist verulega saman, en í desembermánuði 1994 varð um 60% samdráttur í útgáfu tékka undir 3.000 kr. frá sama mánuði fyrra árs.

Kreditkort

Heildarvelta kreditkorta nam um 58,3 ma.kr. á árinu 1994, og er aukningin 3,8% frá árinu 1993. Veltuaukning var 6,3% í greiðslum innlendra aðila með kreditkortum erlendis, en einungis 3,4% í greiðslum

innanlands. Bendir þetta til þess að útbreiðsla kreditkorta sem greiðslumiðils hafi nú náð jafnvægi því að allt til ársins 1993 skipti veltuaukning tugum prósentna frá einu ári til annars.

Útgáfa debetkorta hófst á árinu 1993. Útbreiðsla þeirra sem greiðslumiðils átti sér þó ekki stað fyrr en á árinu 1994, og í lok ársins höfðu verið gefin út 105.746 debetkort. Debetkort leysa af hólmi bankakort og hraðbankakort ásamt því að hægt er að nota þau sem greiðslumiðil. Notkun þeirra hefur farið ört vaxandi, og var velta þeirra í desembermánuði 1994 orðin meiri en kreditkorta í krónum talið. Notkun á kreditkortum er þó enn almennari því að á síðasta ársfjórðungi 1994 var færslufjöldi debetkorta 1,8 milljón færslna samanborið við tæplega 3,9 milljónir færslna með kreditkortum. Á töflunni hér til hliðar má sjá hver útbreiðsla debetkorta var á árinu 1994.

Verulegar breytingar hafa orðið á þjónustugjöldum af greiðslumiðlum hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum. Færslugjald af tékkum var tekið upp samfara færslugjaldi af debetkortafærslum. Kostnaður á hverja tékkafærslu er nú tæpar 30 krónur að meðaltali, en kostnaður á debetkortafærslu er rúmar 9 krónur að meðaltali. Ætla má að meðalkostnaður á hverja færslu á kreditkortum sé um 18-25 krónur ef föstum gjöldum er deilt niður á meðalfjölda færslna á kreditkort.

Aukning varð á viðskiptum á Verðbréfaþingi Íslands árið 1994 miðað við árið 1993. Veltuaukning milli ára varð um 11 ma.kr., og var hún öll á peningamarkaði, en velta á langtímamarkaði stóð því sem næst í stað. Velta á peningamarkaði árið 1994 var rúmlega 64 ma.kr., en var 53 ma.kr. árið áður. Töluverðar breytingar urðu á verðbréfum sem mynda peningamarkaðinn í lok árs 1993 er ríkissjóður hóf útgáfu 6 og 12 mánaða ríkisvixla, en fyrir voru þriggja mánaða ríkisvixlar. Hófst einnig útgáfa ríkisbréfa til tveggja ára í stað 6 eða 12 mánaða. Við þetta færðust ríkisbréf af peningamarkaði yfir á langtímamarkað, en peningamarkaður er samkvæmt skilgreiningu markaður með verðbréf sem gefin eru út til eins árs eða skemmri tíma.

Á langtímamarkaði varð mikil aukning viðskipta með húsbref á árinu 1994, en samdráttur varð einna mestur í viðskiptum með spariskírteini. Viðskipti með húsbref jukust úr 2,9 ma.kr. árið 1993 í 7,1 ma.kr. árið 1994. Ástæða þessa er fyrst og fremst sú að Seðlabankinn kom inn á húsbrefamarkaðinn í janúar 1994 og stuðlaði að lækku ávöxtunarkröfu á húsbrefum til samræmis við það sem átt hafði sér stað með spariskírteini í lok árs 1993. Húsbrefaviðskipti á þinginu drógust hins vegar verulega saman er Seðlabankinn dró sig út af markaðnum í júlí. Útgáfa húsnæðisbréfa sem hófst árið 1992 lagðist af í júnímánuði 1993 þar sem Húsnæðisstofnun neitaði að taka tilboðum er gerðu ráð fyrir hærri ávöxtunarkröfu en 5%, en viðskipti með húsnæðisbréf á þinginu námu alls um 500 m.kr. á árinu 1994. Viðskipti með spariskírteini drógust saman um rúmlega 4 ma.kr. á árinu, en þau urðu alls 9,4 ma.kr. á móti

Debetkort

<i>Greiðslumiðlum</i>		
	1993	1994
<i>Tékkanoðkun</i>		
Velta í m.kr.	1.129.350	977.805
Fjöldi tékka (1000 stk.)	28.878	21.305
<i>Debetkortanoðkun</i>		
Velta í m.kr.	18	37.829
Færslur í þús.	-	3.182
Fjöldi korta í lok tímabils	5.400	105.746
<i>Kreditkortanoðkun</i>		
Velta í m.kr.	56.174	58.316
Færslur í þús.	16.602	17.350

Verðbréfaþing

14,0 ma.kr. árið áður. Ástæðu þessa má rekja til þess að Seðlabankinn dró verulega úr viðskiptum sínum með spariskírteini á síðari hluta ársins.

Viðskipti með ríkisbréf drógust saman árið 1994. Veltan var 3,8 ma.kr., en hafði verið 4,5 ma.kr. árið áður. Á miðju ári fór að bera á óvissu fjárfesta varðandi verðlagsþróun á komandi mánuðum. Óvissa þessi sýndi sig í sífellt hærri ávöxtunarkröfu er fjárfestar gerðu til þessara bréfa, bæði á eftirmarkaði og frummarkaði. Í útboðum ákvað ríkissjóður að taka ekki tilboðum í ríkisbréf vegna hárrar ávöxtunarkröfu. Því fór fyrir ríkisbréfum á sama hátt og húsnæðisbréfum, að áhugi fjárfesta á útboðunum dvínaði, og hefur ríkissjóður ekki selt ríkisbréf í útboðum frá því í júlí 1994.

Tafla IV.12. Viðskipti á Verðbréfaþingi Íslands 1986-1994
Velta í m.kr.

	Langtímamarkaður						Peninga- markaður
	Velta Samtals	Spari- skírteini	Húsbréf og húsn.bréf	Ríkis- bréf	Hluta- bréf	Önnur	Ríkis- vixlar
1986	160	160	-	-	-	-	-
1987	190	189	-	-	-	1	-
1988	524	522	-	-	-	2	-
1989	1.488	1.444	-	-	-	44	-
1990	2.463	1.628	827	-	-	8	-
1991	2.429	1.711	703	-	5	10	-
1992	6.955	4.322	554	900	146	0	1.033
1993	75.584	13.991	2.876	4.497	960	0	53.260
1994	86.503	9.420	7.632	3.769	1.335	0	64.347

Útboð verðbréfa

Verðbréfamarkaður á Íslandi hefur tekið verulegum breytingum á síðustu tveimur til þremur árum. Vextir á peningamarkaði hafa í ríkari mæli tekið mið af eftirspurn og framboði lánsfjár hverju sinni frá því hafið var að bjóða út ríkisvixla með uppboðsfyrirkomulagi 1992 samhliða afnámi yfirdráttarheimildar ríkissjóðs í Seðlabankanum. Þá hefur uppboðsfyrirkomulag við frumsölu spariskírteina ríkissjóðs og tveggja ára ríkisbréfa frá sama ári stuðlað að bættu jafnvægi milli vaxta og framboðs og eftirspurnar eftir skuldabréfum. Ýmis ný lög á grundvelli tilskipana ESB hafa tekið gildi á nánast öllum sviðum fjármagnsviðskipta, s.s. um verðbréfavíðskipti og verðbréfasjóði, og má færa fyrir því rök að hin nýju lög hafi myndað traustari umgjörð um verðbréfamarkaðinn.

Í töflu IV.13 kemur fram hve mikið var selt af skuldabréfum á frummarkaði á árinu 1994 fyrir milligöngu Lánasýslu ríkisins, verðbréfafyrirtækjanna fimm, Samvinnubréfa Landsbankans og Kaupþings Norðurlands hf. Að því er tekur til húsnæðisbréfa er um skuldabréfaskipti á

Tafla IV.13. Heildarsala í almennum og lokuðum skuldabréfaútboðum á innlendum verðbréfamarkaði 1994 ¹⁾

M.kr.	Almenn útboð	Lokuð útboð	Samtals
Spariskírteini ríkissjóðs	9.469	0	9.469
Ríkisbréf	3.437	0	3.437
Húsbréf	14.100	0	14.100
Húsnæðisbréf	2.379	0	2.379
Skuldabréf sveitarfélaga	0	5.909	5.909
Skuldabréf lánastofnana	2.519	2.804	5.323
Skuldabréf atvinnufyrirtækja	1.321	1.584	2.905
Samtals	33.225	10.297	43.522

1) Verðbréfamíðun, sem verðbréfafyrirtæki og aðrir milligönguaðilar hafa annast vegna útgáfu skuldabréfa og ekki fellur undir lög um almenn útboð, telst hér öll til lokaðra útboða.

markaðsverði að ræða. Alls nam salan 43,5 ma.kr. á árinu, og eins og jafnan áður voru ríkissjóður og Húsnæðisstofnun ríkisins umsvifamestu lántakendur á skuldabréfamarkaðnum, en hlutur þeirra nam samanlagt tveimur þriðju af heildinni. Samanlögð sala þeirra á skuldabréfum nam 29,4 ma.kr. á árinu 1994, en 25,5 ma.kr. 1993 og 15,5 ma.kr. 1992. Sveitarfélög, atvinnufyrirtæki og nokkrir atvinnuvegasjóðir (teljast með lánastofnunum) juku verðbréfaútgáfu sína verulega á árinu 1994. Heildarsala á skuldabréfum sveitarfélaga á verðbréfamarkaði 1994 nam 5,9 ma.kr., og áætlað hefur verið að heildarsala þeirra árið 1993 hafi numið u.þ.b. 3 ma.kr., en upp úr miðju því ári hófu sveitarfélögin að sækja fyrir alvöru á verðbréfamarkaðinn. Alls seldu 30 sveitarfélög skuldabréf á árinu, og við bætast 4 þegar með eru teknar hafnir og stofnanir sveitarfélaga. Á verðbréfamarkaði seldu 18 atvinnufyrirtæki skuldabréf fyrir samanlagt 2,9 ma.kr í fyrra, og er það gríðarlega mikil aukning frá fyrri árum því að lítið sem ekkert hefur borið á þeim á verðbréfamarkaði um margra ára skeið. Aukin sókn sveitarfélaga, fyrirtækja og atvinnuvegasjóða á innlendan skuldabréfamarkað er til marks um hagstæðari kjör þar en buðust í bankakerfinu og á erlendum markaði, en það stafar af vaxtalækkunum á verðbréfamarkaði síðla árs 1993 og snemma árs 1994, svo og af þörf bankanna fyrir riflegan vaxtamun.

Samanlögð innlausn á skuldabréfum ríkissjóðs og Húsnæðisstofnunar nam nálega 9,8 ma.kr. á árinu 1994, en 6,4 ma.kr. 1993 og 2,7 ma.kr. 1992. Eftir að tekið hefur verið tillit til innlausnanna nam hrein samanlögð frumsala á skuldabréfum ríkissjóðs og Húsnæðisstofnunar 19,6 ma.kr. 1994, 19,1 ma.kr. 1993 og 12,8 ma.kr. 1992. Frumsala á bankabréfum innlánsstofnana í fyrra nam 3,2 ma.kr. og innlausnin 4,2 ma.kr., þannig að hrein sala bankabréfa var neikvæð um 1 ma.kr. Árin 1992 og 1993 stóðst útgáfan nokkurn veginn á í námunda við 3 ma.kr. hvort ár. Öll frumsala á bankabréfum er meðtalin undir liðnum Lánastofnanir í töflu IV.13 ásamt sölu á skuldabréfum annarra lánastofnana. Áætluð heildarinnlausn á skuldabréfum annarra lánastofnana nam 1,6 ma.kr. Upplýsingar liggja ekki fyrir um innlausnir á skuldabréfum sveitarfélaga og atvinnufyrirtækja, en ætla má að innlausn á skuldabréfum

þeirra hafi verið mjög lítil á árinu því að stofn útistandandi bréfa þeirra er tiltölulega lítil og skammt er síðan kveða tók að verðbréfaútgáfu þeirra. Að öllu samanlögðu má því áætla að heildarinnlaun skuldabréfa á verðbréfamarkaði hafi numið nálægt 15,6 ma.kr. á árinu 1994, og ef sú fjárhæð er dregin frá heildarsölnunni í töflu IV.13 koma út 27,9 ma.kr. sem er áætluð hrein heildarfrumsala ársins á skuldabréfum á verðbréfamarkaði. Til samanburðar nam áætluð hrein heildarfrumsala skuldabréfa á verðbréfamarkaði 24,6 ma.kr. á árinu 1993.

Á árinu 1994 stóðust frumsala og innlaun ríkisvixla á peningamarkaði nokkurn veginn á þar eð bæði var selt og innleyst fyrir 44,4 ma.kr. Þetta er heldur minni velta en árið á undan, en þá nam salan 61,4 ma.kr. og innlausnin 60,7 ma.kr. Ekki liggja fyrir upplýsingar um hve mikið af víxlum sveitarfélaga og atvinnufyrirtækja seldist á verðbréfamarkaði á árinu og ekki heldur um innlaun á slíkum bréfum, en ljóst er að þar er um nokkra milljarða króna að ræða. Alls nam sala á víxlum banka og sparisjóða 14,4 ma.kr. á árinu 1994 og innlaun 16,3 ma.kr. Árin 1992 og 1993 stóðust sala og innlaun á víxlum innlánsstofnana nokkurn veginn á í námunda við 30 ma.kr. bæði árin, og hefur því veltan minnkað um nálega 50% á árinu 1994. Stofn útistandandi vixla innlánsstofnana dróst jafnframt saman um liðlega 50% eins fram kemur í töflu IV.14.

Tafla IV.14. Staða helstu flokka markaðsverðbréfa 1992-1994

	Staða í árslok			Hreyfingar		Hreyfingar	
	Ma.kr.			Ma.kr.		í %	
	1992	1993	1994	1993	1994	1993	1994
<i>Verðtryggð</i>							
<i>og gengistryggð alls</i>	121,3	154,2	182,0	32,9	27,8	27,1	18,1
Spariskírteini ríkissjóðs	53,2	64,0	72,5	10,8	8,5	20,3	13,2
Bréf innlánsstofnana	17,5	19,3	19,1	1,8	-0,2	10,1	-1,1
Húsbréf	35,8	49,1	64,7	13,3	15,6	37,0	31,8
Bréf annarra fjárf.lánasj.	10,7	16,4	19,6	5,7	3,2	53,7	19,7
Bréf eignarleigna	4,1	5,4	6,1	1,3	0,7	32,1	13,9
<i>Óverðtryggð alls</i>	27,5	35,2	38,1	7,6	2,9	27,8	8,3
Hlutd.sk. verðbréfasj.	9,0	12,1	16,2	3,1	4,2	34,9	34,4
Ríkisvixlar	13,0	13,7	14,6	0,7	0,9	5,7	6,5
Ríkisbréf	2,5	5,9	5,6	3,4	-0,4	139,9	-6,0
Vixlar innlánsstofnana	3,1	3,4	1,7	0,3	-1,8	11,1	-51,4
<i>Samtals</i>	148,8	189,3	220,1	40,5	30,8	27,2	16,2

Hlutfjárútboð

Heildarfjárhæð almennra hlutfjárútboða 1994 nam tæplega 1,9 ma.kr. á markaðsvirði, en áætlað er að þar af hafi sölu að andvirði um 1,2 ma.kr. verið lokið í árslok. Hluti af þessari sölu felur í sér sölu hlutabréfa á eftirmarkaði, aðallega vegna einkavæðingar Lyfjaverslunar ríkisins, og ef sá hluti er undanskilinn fæst út frumsala að andvirði um 0,9 ma.kr. Árið 1993 nam heildarfjárhæð almennra útboða á hlutabréfum 0,8 ma.kr. á markaðsvirði, en ekki liggur nákvæmlega fyrir hversu mikill hluti af því seldist á árinu.

V. GREIÐSLUJÖFNUÐUR OG ERLENDAR SKULDIR

1. Greiðslujöfnuður við útlönd

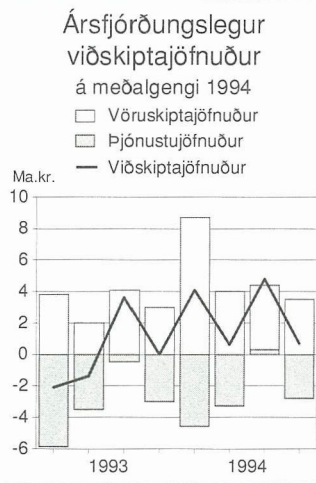
Á árinu 1994 var afgangur á viðskiptum við útlönd, en mikið fjármagns-ústreymi rýrði gjaldeyrisstöðu Seðlabankans. Viðskiptajöfnuður við útlönd varð hagstæður um 10,1 ma.kr. sem svarar til 2,3% af vergri landsframleiðslu, og er þetta mesti afgangur á viðskiptum við útlönd síðan í byrjun sjöunda áratugarins. Fjármagnsjöfnuður varð neikvæður um 22,6 ma.kr. vegna erlendra verðbréfakaupa og endurgreiðslna lána. Heildargreiðslujöfnuður sýnir breytingu á erlendri stöðu Seðlabankans sem versnaði um 14 ma.kr. á árinu 1994. Gjalddeyrisforði Seðlabankans minnkaði um 11 ma.kr., og endingartími hans í árslok 1994 svaraði til þriggja mánaða almenns vöruinnflutnings. Tafla V.1. sýnir helstu þætti greiðslujafnaðar þar sem tölur fyrri ára hafa verið færðar til meðalgengis 1994 samkvæmt gengisvísitölu landavogar, en nánari sundurliðun á greiðslujöfnuði er að finna í 4. töflu í viðauka.

Tafla V.1. Greiðslujafnaðaryfirlit
Í ma.kr. á meðalgengi 1994

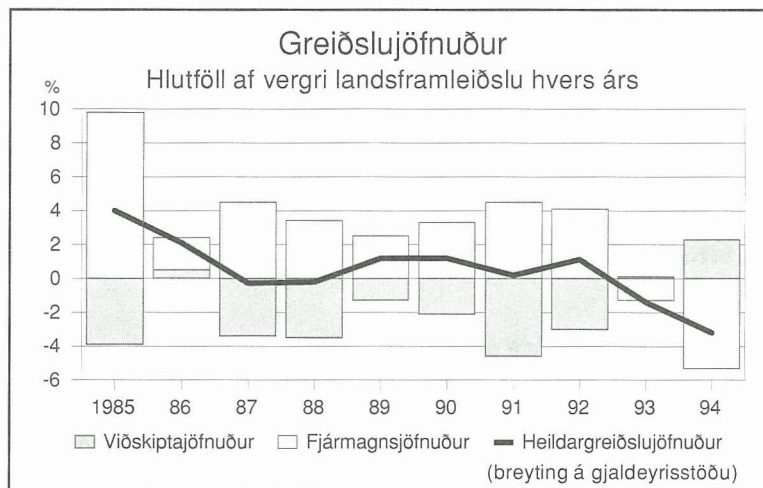
	1990	1991	1992	1993	1994
Útflutningur vöru og þjónustu	147,4	148,5	144,3	148,1	162,8
Innflutningur vöru og þjónustu	156,3	169,2	158,0	147,7	152,7
Viðskiptajöfnuður	-8,9	-20,7	-13,7	0,4	10,1
Vöruskiptajöfnuður	5,5	-3,5	-0,1	12,9	20,5
Þjónustujöfnuður	-14,4	-17,1	-13,6	-12,6	-10,4
Vaxtajöfnuður	-16,5	-16,9	-15,5	-15,4	-15,2
Önnur þjónusta	2,1	-0,2	1,9	2,8	4,8
Framlög án endurgjalds	0,0	-0,3	-0,4	-0,2	-0,9
Fjármagnsjöfnuður	13,9	20,3	18,5	-5,6	-22,6
Skekkjur og vantalið	0,0	1,5	0,8	-0,6	-0,6
Heildargreiðslujöfnuður	5,0	0,8	5,1	-6,0	-14,0

Mikil aukning í útflutningi varð til þess að viðskiptajöfnuður varð hagstæður um 10,1 ma.kr. á árinu 1994, en árið áður var 337 m.kr. afgangur á viðskiptum við útlönd. Útflutningstekjur jukust um 15,6% frá fyrra ári í krónum talið, en þar sem gengi krónunnar lækkaði á milli ára um 5,2% jókst útflutningsverðmæti vöru og þjónustu um 9,9% á föstu gengi. Gjalddeyrisverðmæti innflutnings jókst um 3,3% eftir mikinn sam-

Viðskiptajöfnuður

Vöruskiptajöfnuður

drátt á síðustu árum. Frá 1970 hefur aðeins tvisvar orðið viðskiptaafgangur, á árunum 1978 og 1986, en að meðaltali hefur viðskiptahalli numið um 3% af VLF á ári. Þessi umskipti í utanríkisviðskiptum stafa aðallega af hagstæðari vöruviðskiptum við útlönd. Þjónustujöfnuður hefur einnig batnað á síðustu árum, en miklar vaxtagreiðslur af erlendum lánnum valda því að stöðugur halli er á þjónustujöfnuði við útlönd.

Vöruskiptajöfnuður varð hagstæður um 20,5 ma.kr. á árinu 1994 og hafði batnað um 7,6 ma.kr. frá fyrra ári. Heildarverðmæti vöruútflutnings nam 113,5 ma.kr. og hafði aukist um 14% á föstu gengi. Verðmæti sjávarafurða, sem nam 75% af heildarvöruútflutningi, jókst um 9,3%, og má einkum rekja það til loðnuafurða og aukins úthafsaflla. Útflutningsbirgðir sjávarafurða jukust á árinu og námu um 8,5 ma.kr. í árslok 1994. Verðmætisaukning álútflutnings nam um 25% sem stafar að mestu leyti af hækkandi verði á erlendum mörkuðum, en framleiðsla á áli jókst um 5% í tonnum talið og hefur aldrei verið meiri en á árinu 1994. Útflutningsverðmæti kísiljárns jókst um 8% þrátt fyrir minni framleiðslu og birgðaaukningu á árinu 1994. Útflutningur á skipum og flugvélum nam 3,3 ma.kr. á árinu 1994, og munar þar mest um sölu á einni flugvél Flugleiða hf. til Japans sem félagið endurleigir síðan til nokkurra ára. Verð-

Tafla V.2. Vöruviðskipti við einstök lönd
Hlutfallsleg skipting í %

	Útflutningur fob.			Innflutningur cif.		
	1992	1993	1994	1992	1993	1994
EFTA	7,3	9,0	6,6	25,0	23,7	25,1
ESB	68,6	59,8	59,5	48,6	48,4	48,7
Bandaríkin	11,4	15,9	14,6	8,3	9,3	8,9
Japan	7,5	9,3	14,1	5,8	5,5	4,0
Önnur lönd	5,2	6,0	5,2	12,3	13,1	13,3
Samtals	100,0	100,0	100,0	100	100	100

mæti annarra útflutningsafurða jókst um 26,6% á árinu 1994 sem er bein afleiðing af lágu raungengi krónunnar. Heildarverðmæti vöruinnflutnings jókst á milli ára um 7,3% á föstu gengi, og stafar það einkum af meiri skipainnflutningi, en almennur vöruinnflutningur jókst um 5,4%. Samdráttur varð í olíuinnflutningi, en annar almennur innflutningur jókst um 6,7%.

Útflutningur til Japans jókst mikið á árinu 1994 vegna verðhækkana á loðnuafurðum, gengishækkunar jensins og sölu á flugvél til Japans í lok ársins. Eftir sem áður er Evrópa mikilvægasta markaðssvæði Íslendinga eins og sjá má í töflu V.2 um hlutfallslega skiptingu vöruviðskipta eftir löndum. Aukinn innflutningur frá EFTA-löndum skýrist af skipakaupum frá Noregi á árinu 1994. Hluttur þriggja EFTA-ríkja, Svíþjóðar, Finnlands og Austurríkis sem gengu í Evrópusambandið í ársbyrjun 1995, var 2% af útflutningi og 9,6% af innflutningi Íslendinga á árinu 1994.

Halli á þjónustujöfnuði var 10,4 ma.kr. á árinu 1994, en 12,6 ma.kr. 1993. Vaxtajöfnuður við útlönd var neikvæður um 15,2 ma.kr., en önnur þjónustuviðskipti voru hagstæð um 4,8 ma.kr. Vaxtalækkunar á erlendum mörkuðum og raunlækkun erlendra skulda á síðustu árum hafa orðið til þess að vaxtabyrðin hefur minnkað frá árinu 1991. Útflutt þjónusta án vaxtatekna nam 46,9 ma.kr. 1994 og hafði aukist um 2,5% frá fyrra ári. Tekjur af erlendum ferðamönnum, þ.e. neysla þeirra hér á landi, nam 9,6 ma.kr. og hafði aukist um 2,4% frá fyrra ári. Fjölgun erlendra ferðamanna var 13,5% á árinu 1994, og jukust fargjaldtekjur að sama skapi og skýra aukningu í samgöngulið þjónustujafnaðar. Í heild jukust gjald-eyristekjur þjóðarinnar af erlendum ferðamönnum um 7,3% frá fyrra ári. Þjónusta við varnarliðið var nær óbreytt frá fyrra ári, en aukning varð á ýmsum öðrum þjónustutekjum. Innflutt þjónusta án vaxtagjalda nam 42,1 ma.kr. og minnkaði um 1,9% frá fyrra ári. Ferða- og dvalarkostnaður Íslendinga erlendis minnkaði um 7% frá fyrra ári, en nokkur aukning varð á öðrum þjónustuútgjöldum.

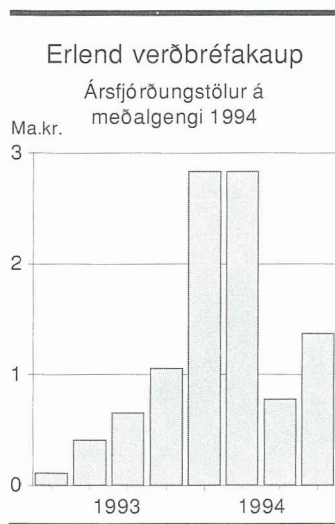
Hrein framlög án endurgjalds til útlanda námu 919 m.kr. á árinu 1994, en 163 m.kr. árið áður. Umskiptin liggja í framlögum einkaaðila sem voru neikvæð um 404 ma.kr. 1994, en jákvæð um sömu fjárhæð árið áður. Framlög einkaaðila stafa af gjafafé, styrkjum og eignayfirfærslum við búferlaflutninga til og frá Íslandi. Opinber framlög til alþjóðastofnana og þróunaraðstoðar námu 515 m.kr. 1994, en 539 m.kr. 1993.

Fjármagnsjöfnuður við útlönd var neikvæður um 22,6 ma.kr. á árinu 1994 vegna endurgreiðslna erlendra lána og verðbréfa kaupa erlendis. Fjármagnsústreymi vegna verðbréfavíðskipta nam 7,5 ma.kr. Hrein verðbréfa kaup Íslendinga frá útlöndum námu 7,8 ma.kr. á árinu 1994, en á móti var innstreymi vegna kaupa erlendra aðila á innlendum skuldabréfum um 293 m.kr. Af einstökum flokkum verðbréfa fjárfestu

Þjónustujöfnuður

Framlög án endurgjalds

Fjármagnsjöfnuður

innlendir aðilar mest í skuldabréfum eða 6 ma.kr., og þar af námu kaup á skuldabréfum ríkissjóðs Íslands sem gefin hafa verið út á erlendum verðbréfamörkuðum 2,7 ma.kr. Hrein fjárfesting í hlutdeildarskírteinum erlendra verðbréfasjóða nam 1,2 ma.kr. og 0,4 ma.kr. í hlutabréfum fyrirtækja. Verðbréfa kaup Íslendinga voru mest á fyrri hluta ársins, og má að nokkru leyti rekja það til afnáms fjárhæðartakmarkana á kaupum innlendra aðila á erlendum langtímaverðbréfum. Jafnframt voru viðskipti með skammtímaverðbréf leyfð með vissum fjárhæðarmörkum í ársbyrjun 1994, en þessum síðustu hindrunum á verðbréfavíðskiptum milli landa var aflétt í ársbyrjun 1995. Góð ávöxtun erlendra verðbréfa á árinu 1993 var einnig hvati til erlendra verðbréfa kaupa á árinu 1994. Vaxtahækkunir í Bandaríkjunum ollu lækkun á markaðsverði skuldabréfa, og á sama tíma lækkaði gengi Bandaríkjadals sem dró enn meira úr ávöxtun bréfanna í íslenskum krónum. Þetta gæti skýrt samdrátt í verðbréfavíðskiptum á seinni árshelmingi 1994.

Bein fjárfesting í atvinnurekstri og fasteignum var fremur lítil á árinu 1994 eins og mörg undanfarin ár. Bein fjárfesting Íslendinga í útlöndum nam um 200 m.kr. sem var um 80 m.kr. umfram fjárfestingu erlendra aðila hér á landi. Athugun sem gerð var á árinu sýndi að jafnvægi var á fjárfestingu erlendra aðila í atvinnurekstri hér á landi og Íslendinga í útlöndum því að hlutur beggja aðila í eigin fé fyrirtækja var um 8 ma.kr. í árslok 1993. Fjárfesting erlendra aðila var mest í iðnaði og verslun hér á landi, en fjárfesting Íslendinga var helst í matvælaíðnaði erlendis.

Tafla V.3. Fjármagnsjöfnuður
M.kr. á meðalgengi 1994

	1991	1992	1993	1994
Fjármagnsjöfnuður	20.346	18.468	-5.609	-22.563
Bein fjárfesting, nettó	1.864	597	224	-80
Erlendis	-275	-329	-291	-199
Á Íslandi	2.139	927	515	119
Verðbréfavíðskipti, nettó	1.507	-1.050	-2.930	-7.505
Eignir	-268	-291	-2.267	-7.798
Skuldir	1.775	-759	-663	293
Hreint innstreymi langra lána	16.686	14.901	6.682	-6.222
Erlendar lántökur	33.880	36.691	31.463	33.815
Afborganir	-17.194	-21.790	-24.781	-40.037
Stuttar fjármagnshreyfingar	289	4.020	-9.585	-8.756
Opinberir aðilar	-1.577	1.738	-263	-110
Einkaaðilar	993	780	-4.088	-1.116
Lánastofnanir	873	1.502	-5.234	-7.530
Stutt endurlán	2.249	878	-3.279	-6.752
Lausafjárstaða bankanna	-1.376	625	-1.956	-778

Hreint útstreymi langra erlendra lána nam 6,2 ma.kr., og er það í fyrsta skipti frá 1970 að afborganir eru meiri en nýjar lántökur. Þetta gerist þrátt fyrir miklar erlendar lántökur ríkissjóðs sem námu 11,7 ma.kr.

umfram afborganir eldri lána á árinu 1994. Aðrir lántakendur hafa því minnkað erlendar skuldir sínar um 18 ma.kr. Þar munar mest um 16 ma.kr. endurgreiðslu á lánum lánastofnana og einkaaðila; þar af nam fyrirframgreiðsla af langtímalánum þeirra um 6 ma.kr. Helstu skýringar á þessum miklu endurgreiðslum erlendra lána eru samdráttur í fjárfestingum atvinnuveganna, sala á skipum og flugvélum úr landi og aukin hlutfjár- og skuldabréfaútgáfa fyrirtækja á innlendum verðbréfamarkaði. Lánastofnanir hafa notað þetta svigrúm til að fella áhættugrunn útlána að nýjum kröfum um eiginfjárlutfall.

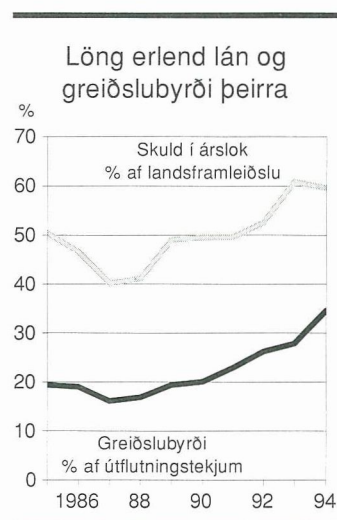
Tafla V.4. Hreyfing langra erlendra lána
Ma.kr. á meðalgengi 1994

	Lántökur		Afborganir		Nettóhreyfing	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994
Opinberir aðilar	14,5	25,3	8,2	15,5	6,3	9,8
Ríkissjóður	4,7	20,8	1,1	9,1	3,6	11,7
Ríkisfyrirtæki	8,2	3,9	6,5	5,3	1,8	-1,5
Sveitarfélög	1,5	0,6	0,5	1,1	0,9	-0,5
Lánastofnanir	15,7	6,3	13,1	18,3	2,6	-12,0
Lánasjóðir	8,9	2,4	4,9	9,0	4,0	-6,6
Viðskiptabankar	6,9	1,5	8,2	9,3	-1,4	-7,8
Einkaaðilar	1,2	2,2	3,5	6,2	-2,2	-4,0
Samtals	31,5	33,8	24,8	40,0	6,7	-6,2

Stuttar fjármagnshreyfingar urðu neikvæðar um 8,8 ma.kr. á árinu 1994 eftir mikið útstreymi árið áður. Stuttar fjármagnshreyfingar stafa jafnt af breytingum á erlendum eignum, bankainnstæðum og viðskiptakröfum, sem og skammtímaskuldum. Mikill samdráttur varð á skammtímalánum innlánsstofnana, og í heild minnkuðu stutt og löng erlend lán þeirra til endurlána um 12 ma.kr. á árinu 1994. Á sama tíma batnaði erlend lausafjárstaða innlánsstofnana um 778 m.kr.

2. Erlend skuldastaða

Hrein skuldastaða við útlönd, þ.e. löng lán og skammtímaskuldir að frádregnum erlendum eignum, var 228,6 ma.kr. í árslok 1994, en var 238,8 ma.kr. í árslok 1993 (sjá 7. töflu í viðauka). Þetta er í fyrsta skipti í aldarfjórðung sem hrein skuldastaða lækkar í krónum talið, en hún hafði vaxið á undangengnum árum og áratugum vegna þráláts viðskiptahalla og gengislækkunar íslensku krónunnar. Hrein skuldastaða við útlönd svarar til 53,1% af vergri landsframleiðslu 1994, en hlutfallið var 54% 1993. Skuldahlutfallið breytist ekki eingöngu með erlendra skuldastöðu, heldur hefur hagvöxtur og raungengi krónunnar einnig áhrif á hlutfallið. Hækkun skuldahlutfallsins á árinu 1993 má þannig alfarið rekja til lækkunar á raungengi krónunnar. Skuldahlutfallið komst áður hæst í 52% af VLF á árinu 1985, en lækkaði ört á

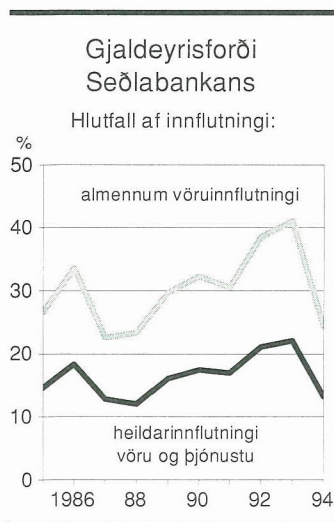
Tafla V.5. Staða þjóðarbúsins út á við
Í hlutfalli (%) af vergri landsframleiðslu

	Löng erlend lán			Hrein skulda- staða	Við- skipta- jöfnuður	Hreinar vaxta- greiðslur	
	Opinb. aðilar	Lána- stofn.	Einka- aðilar				
1985	34,4	11,7	4,2	50,3	52,0	-3,9	-4,6
1986	31,1	11,5	4,1	46,6	44,3	0,5	-3,9
1987	24,7	11,8	3,6	40,1	40,3	-3,4	-3,0
1988	24,2	13,7	3,2	41,1	41,4	-3,5	-3,2
1989	27,7	17,3	4,1	49,0	46,2	-1,3	-4,2
1990	27,0	16,6	5,8	49,4	44,4	-2,1	-4,0
1991	28,4	15,5	5,7	49,6	45,4	-4,6	-3,7
1992	30,8	16,1	5,7	52,5	47,7	-3,0	-3,4
1993	36,3	18,7	5,8	60,8	54,0	0,1	-3,5
1994	38,9	15,9	4,7	59,6	53,1	2,3	-3,5

næstu árum vegna mikils hagvaxtar og hækkunar á raungengi krónunnar.

Löng erlend lán

Löng erlend lán námu 257 ma.kr. í árslok 1994, en 265 ma.kr. í árslok 1993. Fjórdungur þessarar lækkunar stafar af gengislækkun Bandaríkjadals sem er helsti lántökugjaldmiðillinn, en hlutur hans minnkaði á árinu 1994 úr 49% af heildarskuldum í 43%. Erlendar skuldir opinberra aðila námu 168 ma.kr. í árslok 1994 og höfðu hækkað um 6% á árinu, en erlendar skuldir lánastofnana og einkaaðila lækkuðu um 16,4%. Sundurliðað yfirlit um stöðu erlendra lána á árunum 1988-1994 er að finna í 6. töflu í viðauka ásamt hlutfalli þeirra af vergri landsframleiðslu og greiðslubyrði afborgana og vaxta í hlutfalli af útflutningstekjum. Löng erlend lán námu 257 ma.kr. í árslok 1994 reiknuð á meðalgengi ársins, sem svarar til 59,6% af vergri landsframleiðslu ársins, en hlutfallið var 60,8% árið áður. Greiðslubyrði afborgana og vaxta nam 34,5% útflutningstekna á árinu 1994, og hefur hún þyngst mjög vegna aukinna afborgana á síðasta ári. Vaxtabyrðin hefur lítið breytst á síðustu árum vegna vaxtalækkana á erlendum lánamörkuðum og aukningar útflutningstekna á árinu 1994. Meðalvextir erlendra lána þjóðarbúsins hafa

Tafla V.6. Löng erlend lán

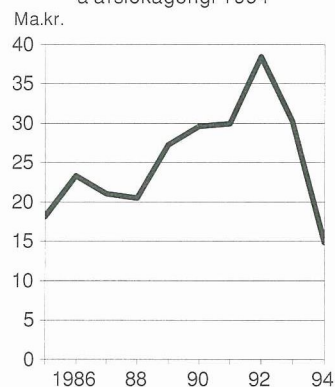
	Hlutfallsleg skipting í %			Meðalvextir í %		
	1992	1993	1994	1992	1993	1994
Bandaríkjadalir	51,9	48,8	43,2	6,2	5,3	5,3
Sterlingspund	2,7	6,7	7,4	12,9	10,9	10,3
Svissneskir frankar	9,1	11,1	10,9	5,9	6,5	6,4
Þýsk mörk	18,7	17,6	20,1	9,0	8,3	7,0
Japönsk jen	11,7	11,2	12,9	5,7	5,1	4,4
Aðrir gjaldmiðlar	5,9	4,6	5,5	9,2	8,9	9,3
Erlend lán alls	100,0	100,0	100,0	7,0	6,3	6,2
Fastir vextir	39,6	47,0	46,3	7,6	7,4	7,4
Breytilegir vextir	60,4	53,0	53,7	6,7	5,6	5,2

lækkað um nær þrjú prósentustig frá árinu 1989 er þeir voru 8,9%, í 6,2% 1994. Þetta eru erlendir nafnvextir, og miðað við verðlagsþróun í helstu iðnríkjum heims hafa raunvextir lækkað á sama tíma um eitt prósent og reiknast nú vera um 3%.

Gjaldeyrisforði Seðlabankans nam 20,3 ma.kr. í árslok 1994 og hafði minnkað um 11,2 ma.kr. á meðalviðskiptagengi ársins. Endingartími gjaldeyrisforðans svarar til 3 mánaða almenns vöruinnflutnings eða 1,6 mánaða heildarinnflutnings vöru og þjónustu á árinu 1994. Gjaldeyrisforði Seðlabankans hefur ekki verið hlutfallslega minni miðað við innflutning síðan 1988, sbr. línurit hér til hliðar. Erlendar eignir Seðlabankans eru 4 ma.kr. hærrí en gjaldeyrisforðinn í árslok 1994 vegna samninga við Norræna fjárfestingarbankann (NIB) um gjaldmiðlaskipti á íslenskum krónum fyrir erlenda mynt. Samkvæmt skilgreiningu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins teljast erlendir eignir í eigin gjaldmiðli ekki til gjaldeyrisforða hlutaðeigandi lands þar sem forðinn er ætlaður til að fjármagna greiðsluhalla við útlönd eða til aðgerða á gjaldeyrismarkaði til þess að hafa áhrif á gengi gjaldmiðils. Gjaldeyrisforði Seðlabankans hefur því verið endurskoðaður aftur til ársins 1988 (sjá 8. töflu í viðauka) er fyrst var samið um skuldaskipti við NIB. Hrein erlend staða Seðlabankans lækkaði á árinu 1994 um 14 ma.kr. og nam 15 ma.kr. í árslok 1994.

Gjaldeyrisforði

Gjaldeyrisstaða
Seðlabankans nettó
á árslokagengi 1994

VI. ERLEND LÁNAMÁL RÍKISSJÓÐS

Erlendir lánamarkaðir

Með hækkun vaxta sem varð á árinu 1994 lauk lágvaxtaskeiði sem segja má að ríkt hafi á skuldabréfamörkuðum á undanförunum misserum. Vaxtahækkanirnar drógu úr eftirspurn eftir skuldabréfum á helstu lánamörkuðum og bundu enda á uppsveiflutímabil sem ríkt hafði í viðskiptum með skuldabréf. Vextir á skuldabréfum í japönskum jenum héldust þó lægri en víðast hvar annars staðar. Í byrjun árs 1994 var losað um hömlur á sölu skuldabréfa af evrópskum skuldabréfamarkaði til fjárfesta í Japan. Þessi ráðstöfun leiddi til þess að útgáfa bréfa í japönskum jenum af hálfu erlendra aðila jókst að mun á evrópskum markaði og dróst að sama skapi saman á innlendum markaði í Japan, svonefndum samúráfmarkaði, enda er sá markaður þyngri í vöfum og um margt kostnaðarsamari en evrópskur markaður. Þróun vaxta á erlendum lánamörkuðum er nánar lýst í köflum II og III.

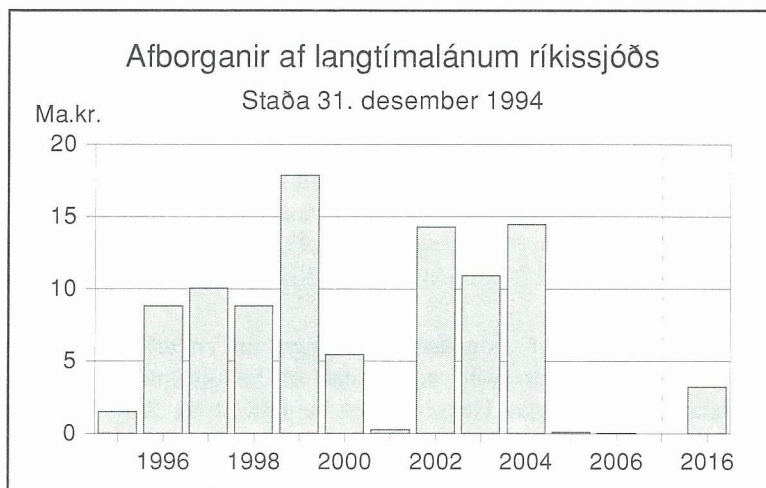
Erlendar lántökur ríkissjóðs

Lántökur ríkissjóðs erlendis á árinu 1994, þegar tekið hefur verið tillit til breytinga á stöðu skammtímalána, námu um 365 milljónum Bandaríkjadala sem svarar til nærfellt 25 ma.kr. Sú breyting varð á stöðu skammtímalána að útistandandi fjárhæð á víxlaútgáfu ríkissjóðs á Evrópumarkaði hækkaði um 48 milljónir dala eða nálega 3,3 ma.kr.

Af hálfu ríkissjóðs var ráðist í þrjár opinberar skuldabréfaútgáfur á alþjóðlegum markaði á árinu 1994. Í febrúar voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs á bandarískum markaði að fjárhæð 200 milljónir Bandaríkjadala. Í mars voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs á Evrópumarkaði að fjárhæð 47 milljónir Bandaríkjadala. Loks voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs á Evrópumarkaði að fjárhæð 6 milljarðar japanskra jena. Verður hér á eftir gerð grein fyrir þessum útgáfum.

Skuldabréfaútgáfa í Bandaríkjunum snemma árs 1994 er fyrsta útgáfa ríkissjóðs á opinberum markaði vestanhafs. J.P. Morgan Securities Inc. í New York var falið að hafa forystu um skuldabréfaútgáfuna. Að auki voru fjármálafyrirtækin Citicorp Securities, Goldman Sachs og Merrill Lynch fengin til þess að standa að baki útgáfunni. Lögfræðifyrirtækið Shearman & Sterling annaðist lagalega hlið málsins.

Skuldabréfaútgáfa ríkissjóðs á almennum markaði í Bandaríkjunum fór fram 1. febrúar 1994. Gefin voru út skuldabréf að fjárhæð 200 milljónir

Bandaríkjadala, og eru bréfin til 10 ára. Bréfin bera fasta vexti 6,125% á lánstímanum sem svarar til ávöxtunar á sambærilegum bandarískum ríkisverðbréfum á útgáfudegi að viðbættu 0,57% álagi. Útgáfugengi bréfanna var 98,81. Ávöxtun bandarískra ríkisverðbréfa til 10 ára nam 5,717% við útgáfu svo að ávöxtun bréfa ríkissjóðs svarar til 6,287%. Bréfin greiðast upp í einu lagi við lok lánstímans.

Hinn 1. mars voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs á Evrópumarkaði að fjárhæð 47 milljónir Bandaríkjadala. Bréfin eru til fimm ára. Útgáfugengi þeirra var 99,95, og bera þau 0,25% álag ofan á líborvexti. Jafnframt var samið um gjaldmiðla- og vaxtaskipti þannig að lánið næmi 5 milljörðum jena og vaxtaákvörðun miðaðist við líborvexti í japönskum jenum í stað Bandaríkjaríkjadala. Samkvæmt þessum samningi greiðir ríkissjóður vexti sem nema 0,265% álagi ofan á líborvexti í japönskum jenum sem á samningsdegi námu um 2,35%. Verðbréfafyrirtækið Nomura International í Lundúnum annaðist útgáfuna og naut aðstoðar Credit Suisse First Boston. Andvirði lánsfjárins var varið til að endurfjármagna tvö lán í japönskum jenum frá árinu 1989, samtals að fjárhæð 5 milljarðar japanskra jena. Eldri lánið báru fasta vexti 5,3% og 5,54%.

Hinn 30. september 1994 voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs á Evrópumarkaði að fjárhæð 6 milljarðar japanskra jena. Bréfin eru til 5 ára. Bréfin bera breytilega vexti sem svara til 0,125% álags ofan á líborvexti í jenum að teknu tilliti til þóknunar banka. Verðbréfafyrirtækið Nomura International í Lundúnum annaðist útgáfuna. Andvirði lánsfjárins var að hluta varið til almennrar ráðstöfunar fyrir ríkissjóð og að hluta til að endurfjármagna lán frá árinu 1989 að fjárhæð 2,5 milljarðar japanskra jena. Eldra lánið bar fasta vexti 5,65%.

Stýring á erlendum lánnum ríkissjóðs felur í sér að samsetning erlendra

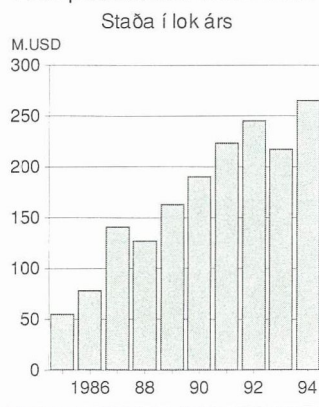
Lánastýring, endurfjármögnum lána, vaxta- og gjaldmiðlaskipti

lána sé með hagkvæmum hætti, m.a. með tilliti til vaxtakjara, lánstíma og gjaldmiðlasamsetningar. Notuð hafa verið uppsagnarákvæði lánasamninga til að endurfjármagna lánsfé með hagkvæmari kjörum en áður giltu. Jafnframt ber að nefna í þessu sambandi vaxta- og gjaldmiðlaskipti og aðrar fjármálalegar aðferðir til að ná markmiðum á sviði lánastýringar. Í þessu sambandi má nefna að á um tólf mánaða tímabili frá nóvember 1993 var ráðist í endurfjármögnun á fjórum lánnum ríkissjóðs í japönskum jenum, og í júní 1993 var endurfjármagnað lán ríkissjóðs að fjárhæð 125 milljónir Bandaríkjadala.

Hinn 21. júlí 1994 var undirritaður samningur um endurfjármögnun á lánsfé sem ríkissjóður hefur endurlánað til framkvæmda á vegum Alþjóðaflugþjónustunnar. Henni er veitt heimild til lántöku í lánsfjárlögum og hefur á þeim grundvelli notið endurlána frá ríkissjóði. Samið var við Norræna fjárfestingarbankann um lán að fjárhæð 9,8 milljónir Bandaríkjadala. Lánið ber breytilega vexti sem svara til 3/16% (0,1875%) álags á líborvexti í Bandaríkjadöllum. Lánstíminn er tíu ár, og greiðist lánið upp í einu lagi við lok lánstímans.

Víxlaútgáfa ríkissjóðs á Evrópumarkaði

Víxlaútgáfa ríkissjóðs á Evrópumarkaði 1985-1994

Ríkissjóður stendur fyrir allumfangsmikilli alþjóðlegri útgáfu skammtímaverðbréfa sem er víxlaútgáfa á Evrópumarkaði. Víxlaútgáfan *Euro-Commercial Paper Programme* hefur á síðustu árum orðið veigamikill hluti erlendra lána ríkissjóðs. Seðlabankinn hefur rekið umrædda víxlaútgáfu fyrir hönd ríkissjóðs allt frá árinu 1985, og var hámarksfjárhæð útgáfunnar í upphafi 50 milljónir dala. Í desember 1992 var gengið frá hækkun á leyfilegri hámarksfjárhæð útgáfunnar í 350 milljónir dala, en áður nam hún 250 milljónum Bandaríkjadala. Víxlaútgáfa ríkissjóðs nýtur hagstæðra skammtímaeinkunna bandarísku matsfyrirtækjanna tveggja, Standard & Poor's og Moody's, og eru einkunnirnar einkenndar með táknum A-1 og P-1. Við lok ársins 1994 nam fjárhæð útistandandi víxla 265 milljónum dala sem svarar til um 18 milljarða króna.

Óhætt mun að segja að fram til þessa hafi þessi útgáfa ríkissjóðs á skammtímabréfum á evrópskum markaði tekist mjög vel. Kjör hinna alþjóðlegu víxla ríkissjóðs hafa haldist óbreytt frá því sem verið hefur undanfarin ár þrátt fyrir nokkra hækkun almennrar ávöxtunarkröfu fyrir sambærilega útgefendur á síðustu misserum. Víxlarnir sem yfirleitt nema 5-20 milljónum dala eru að jafnaði til eins til sex mánaða. Ávöxtun þeirra liggur jafnan undir líborvöxtum sem svarar yfirleitt til 7-8 hundraðshluta úr prósentí.

Víxlarnir eru seldir með atbeina þriggja fjármálastofnana á Evrópumarkaði. Þessi fyrirtæki eru J.P. Morgan Securities, Citibank International og Enskilda í Lundúnum. Við útgáfu hvers víxils er samið um fjárhæð, lánstíma og ávöxtun í ljósi stöðu markaða á hverjum tíma.

Kaupendur víxlanna eru einkum ýmsir evrópskir stofnanafjárfestar, sem svo eru nefndir, auk ýmissa alþjóðlegra aðila.

Ríkissjóður nýtur aðgangs að tveimur erlendum fjölbankalánum. Dregið er á lán þessi eftir þörfum hverju sinni, og hefur annað lánanna einkum staðið að baki víxlaútgáfunni, en hitt lánið að jafnaði verið nýtt sem almenn yfirdráttarheimild fyrir ríkissjóð. Draga má á bankalánin yfirleitt til eins, þriggja eða sex mánaða í senn og greiða inn á ef þannig stendur á. Lán má auk þess ef svo ber undir standa fulldregið yfir láns-tímann. Í vissum tilvikum má draga á lán með dags fyrirvara, og myndast þannig bakhjarl fyrir skammtímabréf. Auk þessa geta bæði þessi bankalán nýst ríkissjóði til að afla fjár við erfiðar og óvenjulegar aðstæður sem kunna að koma upp á skuldabréfa- og lánamörkuðum. Má líta á fyrrgreind bankalán sem eins konar viðbúnaðarfé ríkissjóðs.

Á undanförunum misserum hefur verið unnið að undirbúningi þess að endurnýja bankalán ríkissjóðs til að tryggja aðgang hans að lánsfé, sem draga má á með skömmum fyrirvara, með hagkvæmum kjörum.

Tafla VI.1. Hlutfall gjaldmiðla í erlendum lánnum ríkissjóðs í lok árs

<i>Fastir vextir</i>	1992	1993	1994
Bandaríkjadalar	5,8	14,9	20,1
Sterlingspund	4,6	14,8	12,2
Svissneskir frankar	10,3	5,5	8,9
Franskir frankar	0,7	0,6	0,6
Japönsk jen	14,0	14,0	8,1
Þýsk mörk	20,6	18,1	19,4
Hollensk gyllini	0,5	0,1	0,1
ECU	4,6	4,0	3,7
Alls	61,1	72,0	73,1
<i>Breytilegir vextir</i>			
Bandaríkjadalar	35,5	25,5	20,3
Svissneskir frankar	0,6	-	-
Þýsk mörk	2,8	2,5	-
Japönsk jen	-	-	6,6
Alls	38,9	28,0	26,9
<i>Samtals</i>	100,0	100,0	100,0

Í árslok 1994 námu erlend lán ríkissjóðs jafnvirði rúmlega 113,7 ma.kr. þar af voru langtímalán 95,6 ma.kr. og útistandandi fjárhæð víxla ríkissjóðs á Evrópumarkaði 18,1 ma.kr. Um 40,4% erlendra lána ríkissjóðs voru í Bandaríkjadöllum, 14,7% í japönskum jenum og um 44,9% í ýmsum Evrópugjaldmiðlum. Lágir vextir á erlendum skuldabréfamörkuðum á undanförunum árum hafa gefið tilefni til að auka hlutfall lána ríkissjóðs sem bera fasta vexti. Í árslok 1994 voru liðlega 73% erlends lánsfjár með föstum vöxtum, en 72% í lok ársins 1993 og 61% í árslok 1992.

Bankalán ríkissjóðs

Lántökur ríkisstofnana með ríkisábyrgð

Í lánsfjárlögum fyrir árið 1990 var fyrst kveðið á um að stofnunum með ríkisábyrgð væri skylt að kynna áform sín um lántökur fyrir Seðlabanka Íslands og leita eftir samþykki hans í umboði fjármálaráðuneytis á kjörum og skilmálum. Er þetta samráð nú bundið í lögum um Lánasýslu ríkisins. Á árinu 1994 voru gerðir átta samningar af hálfu aðila sem njóta ríkisábyrgðar um lán við erlenda aðila. Heildarfjárhæð þessara lána nam um 13,8 ma.kr. á árslokagengi.

Alþjóðlegt mat á lánshæfi ríkissjóðs

Þróun í fjármálaviðskiptum hefur skapað vaxandi þörf á hlutlægu mati á lánshæfi lántakenda, fyrirtækja jafnt sem opinberra aðila. Á alþjóðlegum vettvangi kveður mest að tveimur bandarískum fyrirtækjum á þessu sviði, Moody's Investors Service og Standard & Poor's Corp. Reynslan sýnir að lánshæfismat eða einkunn af hálfu þessara fyrirtækja getur mjög greitt fyrir aðilum sem leita eftir lántökum á alþjóðlegum markaði. Alþjóðlegar lánastofnanir reiða sig að verulegu leyti á einkunnir þessara fyrirtækja þegar þau taka ákvarðanir um vexti og önnur lánskjör. Margir stofnanaþjárfestar hafa sett sér reglur um lánshæfismat sem grundvöll fjárfestinga og kaupa þá t.d. skuldabréf því aðeins að fullnægt sé lágmarksskilyrðum um lánshæfiseinkunn.

Víxlaútgáfa ríkissjóðs á Evrópumarkaði hefur frá árinu 1989 verið studd mati fyrirtækjanna tveggja. Hefur mat þeirra á útgáfunni haldist óbreytt frá upphafi og hefur vafalaust átt þátt í að tryggja hin hagstæðu kjör sem ríkissjóður nýtur á víxlum þessum sem bera ávöxtun undir lífborvöxtum í Bandaríkjadöllum. Moody's gefur víxlaútgáfu ríkissjóðs á Evrópumarkaði hæstu einkunn fyrir skammtímaskuldbindingar, og er hún táknuð með P-1. Standard & Poor's telja útgáfuna einnig trausta og gefa henni einkunnina A-1 sem er hæsti einkunnaflokkur fyrirtækisins. Afburðasterkar útgáfur einkunnir fyrirtækið þó einnig með plúsmerki.

Matsfyrirtækin gefa einnig út almennt lánshæfismat fyrir lántakendur, sem ætlað er að vera til leiðbeiningar þegar um langtímalán er að ræða, þ.e. lán til lengri tíma en eins árs. Langtímamat bandarísku matsfyrirtækjanna tveggja fyrir ríkissjóð er sambærilegt og skipar honum í hóp traustra lántakenda. Einkunnir fyrirtækjanna eru A2 (Moody's) og A (Standard & Poor's). Hærri einkunnaflokkar eru táknaðir með AA og AAA, sem er besta einkunn sem veitt er. Fyrrgreint mat fyrirtækjanna á lánshæfi ríkissjóðs er til vitnis um mikla getu til að greiða vexti og endurgreiða höfuðstól. Sú geta er þó talin fremur undirorpin breytilegum ytri skilyrðum en á við um lántakendur í hærri einkunnaflokkunum tveimur. Skuldabréf með lánshæfiseinkunnir þær sem hér hafa verið nefndar, þ.e. AAA, AA og A, mynda ásamt bréfum með einkunnina BBB fjárfestingarflokk skuldabréfa. Bréf með lakari lánshæfiseinkunnir en hér hafa verið greindar teljast undirorpin mikilli áhættu.

Skilyrði fyrir útgáfu skuldabréfa á opinberum markaði í Bandaríkjunum er að fyrir liggi lánshæfiseinkunnir fyrrgreindra matsfyrirtækja,

Moody's Investors Service og Standard & Poor's. Lánshæfiseinkunnir þessara fyrirtækja hafa mikil áhrif á þau kjör sem lántakendum bjóðast á markaðnum. Í tengslum við skuldabréfaútgáfu ríkissjóðs í Bandaríkjunum komu fulltrúar matsfyrirtækjanna hingað til lands síðla árs 1993 og áttu viðræður við fulltrúa íslenskra stjórnvalda. Snemma árs 1994 tilkynnti Standard & Poor's að skuldabréfaútgáfa ríkissjóðs fengi langtímaeinkunnina A, og Moody's veitti útgáfunni einkunnina A2. Þetta eru sömu einkunnir og áður höfðu verið veittar ríkissjóði.

Mikil áhersla hefur verið á það lögð af hálfu bankans að halda uppi traustu sambandi við fyrirtæki þessi. Hefur verið leitast við að tryggja að þau fái án tafar upplýsingar á enskri tungu um hagþróun og markverða atburði í efnahagslífinu.

Í nýrri skýrslu bandaríska matsfyrirtækisins Moody's Investors Service um Ísland, *Sovereign Credit Report, Iceland*, sem dagsett er í desember 1994, er staðfest fyrra mat fyrirtækisins á lánshæfi landsins. Fyrirtækið birtir einkunnirnar A2 og P-1 sem fyrr fyrir erlend langtímalán og skammtímaþríf ríkissjóðs á grundvelli hárra þjóðartekna á mann, stjórn-málalegs stöðugleika og árangursríkrar stjórnar á fábreyttum auðlinda-grunni.

Hlutverk bankaeftirlits

VII. BANKAEFTIRLIT

Meginhlutverk bankaeftirlits Seðlabankans, eins og það er skilgreint í gildandi lögum um bankann, er að hafa eftirlit með því að starfsemi þeirra stofnana, fyrirtækja og aðila, sem eftirlitið beinist að, fari að þeim lögum og reglum sem um þá gilda og sé að öðru leyti í heilbrigðum farvegi. Eftirlitið er ýmist framkvæmt með athugunum á starfsstöð aðila eða með því að óska eftir skriflegum upplýsingum um tiltekna rekstrar- og efnahagsþætti. Jafnframt er flestum þeirra aðila sem heyra undir bankaeftirlitið gert að skila eftirlitinu reglubundnum upplýsingum um rekstur og efnahag. Niðurstöður eftirlitsaðgerða bankaeftirlitsins eru settar fram í bréfum eða skýrslum til hlutaðeigandi stofnana eða aðila og jafnframt ræddar við stjórnendur þeirra eftir því sem aðstæður leyfa. Alvarlegar athugasemdir eru tilkynntar viðskiptaráðherra.

Ný löggjöf um fjármálastofnanir sem sett hefur verið á undanförunum misserum, m.a. til samræmis við tilskipanir Evrópusambandsins vegna aðildar Íslands að Evrópska efnahagssvæðinu, kveður á um að víðtækt opinbert eftirlit sé með starfsemi þeirra. Samkvæmt þeirri löggjöf er bankaeftirlitinu m.a. falið að setja ýmsar reglur og fyrirmyndir um starfsemi hlutaðeigandi stofnana auk þess að gera tillögur um reglugerðir á ýmsum sviðum sem staðfestar skulu af viðskiptaráðherra. Bankaeftirlitið er einnig umsagnaraðili um tiltekna þætti sem lúta endanlegri afgreiðslu ráðherra.

Vegna samningsins um Evrópska efnahagssvæðið er m.a. gagnkvæm heimild aðildarríkjanna til að koma á fót fjármálastofnunum innan svæðisins, og gerðar eru samræmdar kröfur til opinberra eftirlitsaðila um eftirlit yfir landamæri, svonefnt heimaríkiseftirlit. Þessum samræmdu kröfum fylgja aukin verkefni fyrir bankaeftirlitið, einkum vegna samstarfs eftirlitsaðilanna innan Evrópska efnahagssvæðisins. Vegna athugasemda frá Eftirlitsstofnun EFTA reyndist nauðsynlegt að breyta reglugerð um Seðlabanka Íslands til þess að kveða skýrar á um heimildir og skyldur bankaeftirlitsins um samvinnu þess og erlendra eftirlitsstofnana innan Evrópska efnahagssvæðisins. Sú reglugerðarbreyting er nr. 111/1995. Íslenskar fjármálastofnanir sem lúta aðgæslu bankaeftirlitsins hafa þó ekki enn hafið starfsemi erlendis, og einungis ein innlend fjármálastofnun sem lýtur eftirliti bankaeftirlitsins, Fjárfestingarfélagið Skandia hf., er í eigu erlends aðila sem er Försäkringsbolaget Skandia

AB í Svíþjóð. Auk þess hafa 5 erlendir viðskiptabankar, allir með starfsstöð í Englandi, tilkynnt bankaeftirlitinu að þeir hyggist veita þjónustu hér á landi án stofnunar útibús í samræmi við samninginn um Evrópskt efnahagssvæði, sbr. 84. gr. laga nr. 43/1993 um viðskiptabanka og sparisjóði, en það eru Toronto Dominion Bank, Europe, Ltd, Lazard Brothers & Co., Ltd., N.M. Rothschild & Sons, Ltd., Royal Bank of Canada Europe, Ltd., og HSBC Investment Bank, Ltd.

Á grundvelli samningsins um Evrópska efnahagssvæðið hafa erlend verðbréfafyrirtæki og verðbréfasjóðir heimild til að starfa eða markaðssetja sig hér á landi. Í árslok 1994 höfðu eftirtaldir erlendir verðbréfasjóðir markaðssett sig hér á landi með milligöngu innlendra verðbréfafyrirtækja: Skandifond Far East, Skandifond International, Skandifond Equity Fund, Universe - The CMI Global Network Fund, Fidelity Funds, Barclays Unicorn Multicurrency Fund Ltd., Barclays Diversified Portfolio, Barclays Investments Funds (Luxembourg) Ltd., Barclays Investment Funds (Channel Islands) Ltd. og Barclays Asian Selection Funds Ltd. Engin erlend verðbréfafyrirtæki hafa kynnt fyrirætlanir um starfsemi hér á landi enn sem komið er.

Bankaeftirlitið hefur eftirlit með því að starfsemi viðskiptabanka og sparisjóða sé í samræmi við lög nr. 43/1993 um viðskiptabanka og sparisjóði og reglur settar samkvæmt þeim. Á árinu 1994 var lokið athugun á vissum þáttum í starfsemi tveggja viðskiptabanka. Auk þess vann bankaeftirlitið áfram að málefnum Landsbanka Íslands í samræmi við samning, dags. 28. maí 1993, á milli viðskiptaráðherra og fjármálaráðherra annars vegar og Landsbankans hins vegar um aðgerðir til að bæta rekstrarafkomu og eiginfjárstöðu Landsbanka Íslands. Viðskiptabönkum fjölgaði um einn á árinu 1994, úr 3 í 4, við það að Lánastofnun sparisjóðanna hf. var breytt í viðskiptabanka í ársbyrjun 1994 sem ber nafnið Sparisjóðabanki Íslands hf.

Á árinu 1994 voru gerðar athuganir á starfsemi 26 sparisjóða af 30 starfandi sparisjóðum. Sparisjóðum fækkaði um einn eða úr 31 í 30 við samruna Sparisjóðs Súgfirðinga við Sparisjóð Bolungarvíkur á miðju ári 1994.

Póstgíróstofan sem starfrækt er samkvæmt póstlögum nr. 33/1986 telst vera innlánsstofnun í skilningi 1. mgr. 6. gr. laga nr. 36/1986 og fellur því undir eftirlit bankaeftirlitsins eins og aðrar innlánsstofnanir.

Samkvæmt lögum nr. 123/1993 um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði var bankaeftirlitinu falið að hafa eftirlit með því að starfsemi þeirra væri í samræmi við ákvæði laga, reglur settar samkvæmt þeim og samþykktir hlutaðeigandi stofnana. Um eftirlitið fer að öðru leyti samkvæmt ákvæðum laga um Seðlabanka Íslands. Lögin tóku gildi 1. janúar 1994.

Viðskiptabankar og sparisjóðir

Póstgíróstofan

Aðrar lánastofnanir

Á árinu 1994 var unnið að gagnasöfnun og athugunum vegna eftirlits með einstökum stofnunum. Meðal annars var gerð sérstök úttekt á laga-
legri stöðu hverrar lánastofnunar fyrir sig, með hliðsjón af lögum um
aðrar lánastofnanir og sérstökum réttarheimildum sem gilda um hverja
lánastofnun. Um er að ræða 21 lánastofnun auk 3 eignarleigufyrirtækja.
Allmörgum þessara stofnana var komið á fót með sérstökum lögum, og
er ástæða til að endurskoða þau. Meðal þeirra lánastofnana sem falla
undir eftirlit bankaeftirlitsins eru allir fjárfestingarlánasjóðir atvinnu-
veganna, svo og flestir aðrir lánasjóðir. Opinberu byggingarsjóðirnir,
Byggingarsjóður ríkisins og Byggingarsjóður verkamanna, falla þó utan
laga nr. 123/1993 og falla því ekki undir bankaeftirlitið.

Eignarleigustarfsemi

Bankaeftirlitið hefur haft eftirlit með starfsemi eignarleigufyrirtækja frá
því að lög um eignarleigustarfsemi nr. 19/1989 voru sett. Þau lög voru
felld úr gildi með áðurgreindum lögum nr. 123/1993 um lánastofnanir
aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði, sem gilda einnig um eignarleigu-
starfsemi. Heildarathugun var framkvæmd á starfsemi þriggja eignar-
leigufyrirtækja á árinu 1994. Eignarleigufyrirtækjunum fækkaði um tvö
á árinu eða úr 5 í 3. Annars vegar var um að ræða samruna Lindar hf.
við Landsbanka Íslands í árslok 1994, og hins vegar var starfsleyfi
Steins hf. skilað inn til viðskiptaráðuneytis í nóvember 1994.

Verðbréfavíðskipti og verðbréfasjóðir

Eftirlit með starfsemi verðbréfafyrirtækja og verðbréfasjóða er falið
bankaeftirliti samkvæmt lögum nr. 9/1993 um verðbréfavíðskipti og
lögum nr. 10/1993 um verðbréfasjóði. Þá fer bankaeftirlitið með eftirlit
með starfsemi Verðbréfaþings Íslands, sbr. lög nr. 11/1993 um Verð-
bréfaþing Íslands. Þá er bankaeftirliti falið eftirlit með víðskiptum með
húsbréf samkvæmt lögum nr. 97/1993, sbr. lög nr. 9/1993.

Breytingar í rekstri verðbréfafyrirtækja og verðbréfasjóða samkvæmt
lögum nr. 9/1993 og 10/1993 eru nú að mestu komnar til framkvæmda.
Hefur bankaeftirlitið talið ástæðu til athugasemda um tiltekin atriði við
framkvæmd breytinganna.

Sem fyrr hefur bankaeftirlitið talið ástæðu til athugunar á sölu verð-
bréfa í nokkrum tilvikum með hliðsjón af reglugerð nr. 505/1993 um
almennt útboð verðbréfa, m.a. í samráði við Verðbréfaþing Íslands og
lögfræðideild Seðlabanka Íslands.

Lífeyrissjóðir

Eftirlit bankaeftirlitsins með lífeyrissjóðunum byggist á lögum um árs-
reikninga og endurskoðun lífeyrissjóða nr. 27/1991. Eftirlitið hefur
einkum beinst að því að endanlegur ársreikningur sé gerður fyrir og sé
að öðru leyti í samræmi við gildandi lög og reglur, auk þess sem banka-
eftirlitið hefur lagt áherslu á að meta fjárhagsstöðu lífeyrissjóða.

Bankaeftirlitið hefur lagt áherslu á að fylgjast með fjárhagsstöðu sam-

tryggingarlífeyrissjóða án ábyrgðar annarra, á grundvelli fyrirbyggjandi tryggingafræðilegra úttekta, ársreikninga og gildandi reglugerða, auk upplýsinga sem bankaeftirlitið kallar sérstaklega eftir frá einstökum sjóðum af þessu tilefni. Miðað er við áfallnar skuldbindingar. Fjármálaráðherra var gerð grein fyrir niðurstöðum þessa mats með skýrslu í júní 1994. Þessum sjóðum, sem voru 47 talsins, var skipt í tvo flokka, A- og B-flokk. Í A-flokk, þar sem fjárhagsstaða telst góð eða fullnægjandi, fóru 34 sjóðir, en í B-flokk, þar sem fjárhagsstaða telst ófullnægjandi eða óvissa ríkti um stöðuna, fóru 13 sjóðir. Staðan hefur því batnað umtalsvert frá árinu áður þegar 29 sjóðir fóru í A-flokk, en 18 í B-flokk.

Hinn 1. janúar 1995 var heildarfjöldi lífeyrissjóða 79, og skiptast þeir í 66 samtryggingarlífeyrissjóði (þ.a. 19 með ábyrgð launagreiðanda) og 13 séreignasjóði. Alls 11 lífeyrissjóðir taka ekki á móti iðgjöldum.

Framkvæmd hefur verið úrtaksskoðun á ýmsum atriðum í fjárfestingum lífeyrissjóða, og í undirbúningi er athugun á stefnumörkun hjá þeim sjóðum sem eru með ábyrgð launagreiðenda, m.a. um skuldbindingar ábyrgðaraðila.

Seðlabankinn hefur ítrekað bent á nauðsyn þess að sett verði sem fyrst heildarlöggjöf um starfsemi lífeyrissjóða og að samræmdar reglur verði settar um tryggingarfræðilegar úttektir.

Á árinu 1994 voru afgreidd alls 28 formleg erindi eða kvartanir frá einstaklingum og lögaðilum vegna viðskipta þeirra við fyrirtæki og stofnanir sem bankaeftirlitið hefur eftirlit með lögum samkvæmt. Þá er nokkuð um að aðilar leiti til bankaftirlitsins og óski munnlega eftir upplýsingum um viðskiptahætti þessara stofnana og stöðu sína í einstökum málum.

Á grundvelli laga um viðskiptabanka og sparisjóði nr. 43/1993 og laganna um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði nr. 123/1993 var unnið að undirbúningi og setningu ýmissa reglna og reglugerða sem ýmist bankaftirliti eða viðskiptaráðuneyti er gert að setja. Á árinu 1994 voru gefnar út eftirtaldar reglugerðir eða reglur:

Reglugerð um útibú og umboðsskrifstofu lánastofnunar með staðfestu í ríki utan Evrópska efnahagssvæðisins nr. 307/1994.

Reglugerð um útibú og umboðsskrifstofu lánastofnunar með staðfestu í öðru ríki innan Evrópska efnahagssvæðisins nr. 308/1994.

Reglugerð um hámark lána og ábyrgðar viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana nr. 366/1994.

Reglur um gerð ársreiknings viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana nr. 554/1994.

Reglur um endurskoðun viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana nr. 704/1994.

Fjöldi stofnana sem eftirlit var haft með í árslok 1994

Viðskiptabankar	4
Sparisjóðir	30
Póstgíróstofa	1
Aðrar lánastofnanir	21
Eignarleigur	3
Verðbréfafyrirtæki	5
Verðbréfamíðlarar	44
Verðbréfasjóðir	7
(þar af eru 4 deildaskiptir í 26 deildum, en 4 þeirra hafa ekki hafið starfsemi)	
Lífeyrissjóðir	79
Húsbréfadeild	
Byggingarsjóðs ríkisins	1

Kvörtunarmál

Setning reglna og reglugerða

Á grundvelli 7. mgr. 62. gr. laga nr. 43/1993, sbr. einnig 11. gr. nr. 123/1993, var ennfremur unnið að undirbúningi að veitingu undanþágu til handa sparisjóðum og öðrum lánastofnunum frá starfrækslu endurskoðunardeilda sem annast innri endurskoðun. Með dreifibréfi, dagsettu 30. desember 1994, kynnti bankaeftirlitið hlutaðeigandi stofnunum þau skilyrði sem uppfylla þarf fyrir veitingu slíkrar undanþágu.

Á grundvelli laga um aðgerðir gegn peningþvætti nr. 80/1993 hafa verið settar tvær reglugerðir, reglugerð um hlutverk fjármálastofnana við aðgerðir gegn peningþvætti nr. 272/1994 og reglugerð um hlutverk nokkurra starfsstétta og lögaðila við aðgerðir gegn peningþvætti nr. 695/1994.

VIII. ALÞJÓÐASTOFNANIR, ÝMSIR ÞÆTTIR Í STARFSEMI BANKANS OG LAGABREYTINGAR

Seðlabankinn á samskipti við ýmsar alþjóðastofnanir og erlendar fjármálastofnanir fyrir hönd ríkissjóðs. Þessar stofnanir eru Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn, Alþjóðabankinn og systurstofnanir hans, Efnahags- og framfarastofnunin OECD, norrænir seðlabankar og Alþjóðlegi greiðslubankinn, BIS, auk fjölmargra annarra erlendra fjármálastofnana.

Á fyrstu mánuðum ársins 1994 var Jón Sigurðsson aðalfulltrúi fyrir Íslands hönd í sjóðráði Alþjóðagjaldeyrissjóðsins. Bjarni Bragi Jónsson tók við stöðu aðalfulltrúa og gegndi henni um nokkurra mánaða skeið, en þá tók Birgir Ísl. Gunnarsson við stöðu aðalfulltrúa. Finnur Sveinbjörnsson gegndi stöðu varafultrúa. Norðmaðurinn Jarle Bergo gegndi störfum sem aðalfulltrúi Norðurlanda og Eystrasaltsríkja í framkvæmdastjórn sjóðsins. Eva Srejber frá Svíþjóð gegndi starfi varafultrúa.

Sighvatur Björgvinsson var aðalfulltrúi fyrir Íslands hönd í bankaráði Alþjóðabankans. Friðrik Sophusson gegndi stöðu varafultrúa. Norðmaðurinn Jorunn Maehlum hvarf úr stöðu aðalfulltrúa Norðurlanda og Eystrasaltsríkja í bankastjórn Alþjóðabankans, og við tók Ruth Jacoby frá Svíþjóð. Helga Jónsdóttir gegndi starfi varafultrúa.

Ársfundir Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans voru haldnir í september í Madrid. Fundina sóttu fyrir Íslands hönd Sighvatur Björgvinsson, Friðrik Sophusson, Birgir Ísl. Gunnarsson, Finnur Sveinbjörnsson, Bjarni Bragi Jónsson, Bolli Þór Bollason, Magnús Pétursson, Ólafur Ísleifsson og Sigurgeir Jónsson.

Á árinu 1994 voru 50 ár liðin frá ráðstefnunni í Bretton Woods í New Hampshireríki í Bandaríkjunum sem leiddi til stofnunar Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans. Í tengslum við fertugasta og níunda ársfund stofnananna, sem haldinn var í Madrid á Spáni í september 1994, var haldin ráðstefna þar sem fjallað var um lærdóma af reynslu liðinna áratuga og leitast við að horfa fram á veginn. Þessi tímamót gáfu jafnframt tilefni til líflegrar umræðu á alþjóðlegum vettvangi um hlutverk stofnananna í fortíð og framtíð. Umfang þeirra hefur vaxið mikið á þeirri hálfu öld sem liðin er frá því að fulltrúar 44 ríkja komu saman í

Alþjóðastofnanir

Stjórn Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans

Starfsemi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins

smábænum Bretton Woods. Voru aðildarríki Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans orðin 179 að tölu í árslok 1994, og eiga nær öll ríki heims aðild að sjóðnum. Eitt nýtt ríki fékk aðild að sjóðnum á árinu og var það Eritrea.

Madridaryfirlýsingin

Stjórnarnefnd Alþjóðagjaldeyrissjóðsins samþykkti á fundi sínum í Madrid yfirlýsingu um sameiginlegt átak til að efla hagvöxt í heiminum. Stjórnarnefndin samþykkti stefnumörkun fyrir iðnríkin í þremur liðum sem stuðla á að frekari hagvexti, draga úr atvinnuleysi og viðhalda stöðugleika í verðlagi. Í fyrsta lagi þurfa iðnríkin að draga úr viðskiptahindrunum á milli landa, treysta fjárhagsstöðu almannatryggingakerfisins og draga úr atvinnuleysi með aukinni menntun og skipulagsbreytingum á vinnumarkaði. Í öðru lagi þarf að draga varanlega úr halla sem víða einkennir ríkisbúskapinn og minnka skuldir hins opinbera svo að skapa megi svigrúm til vaxtalækkana. Í þriðja lagi þarf að beita aðgerðum á sviði peningamála til þess að tryggja verðstöðugleika og heilbrigðan hagvöxt, meðal annars með vaxtabreytingum þegar þörf krefur. Stjórnarnefndin hvetur þróunarríki til þess að hvika ekki frá endurskipulagningu og viðreisn efnahagslífsins. Nefndin var einhuga um að greiðari aðgangur þróunarríkja að mörkuðum iðnríkjanna myndi styðja við þessa þróun, auk fjármagns á viðunandi kjörum þegar á þyrfti að halda. Stjórnarnefnd Alþjóðagjaldeyrissjóðsins vék í ályktun sinni sérstaklega að ríkjum sem eru að hverfa frá miðstýrðu efnahagslífi að markaðsbúskap. Góður árangur einstakra ríkja í þessum hópi ætti að vera hinum hvatning til umbóta og aðgerða til að tryggja stöðugleika í efnahagslífinu. Brýnt sé að beita auknu aðhaldi í ríkisfjármálum og peningamálum, jafnframt því sem endurbætur séu gerðar á stofnakerfi, frelsi gefið til verðmyndunar og utanríkisviðskipta, fyrirtæki endurskipulögð og einkavædd og umbætur gerðar á fjármálakerfinu. Bregðast þurfi við auknu atvinnuleysi sem breytingunum kann að fylgja með hagkvæmum almannatryggingum, sem og efnahagslegum stuðningi á alþjóðavettvangi.

Hugsanleg úthlutun sérstakra dráttarréttinda

Á vettvangi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins hefur á undanförnum misserum verið rætt um leiðir til að auka fjárhagslegan stuðning sjóðsins við aðildarríki með nýrri úthlutun varasjóðseigna, svonefndra sérstakra dráttarréttinda eða SDR. Frá því að stofnað var til SDR árið 1969 hefur Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn sex sinnum úthlutað til aðildarríkja samtals 21,4 milljörðum SDR. Síðasta úthlutun var í byrjun árs 1981, og var þá 4,1 milljarði SDR ráðstafað til aðildarríkjanna sem þá voru 141 að tölu. Frá þeim tíma hafa nær fjórtíu ríki bæst í hóp aðildarríkja sjóðsins án þess að hafa fengið úthlutað SDR til jafns við þau lönd sem fyrir voru. Framkvæmdastjóri Alþjóðagjaldeyrissjóðsins bar árið 1993 fram tillögu um almenna úthlutun til allra aðildarríkja að fjárhæð 36 milljarðar SDR, en sú tillaga hefur ekki hlotið nægjanlegan hljómgrunn. Enda þótt flest aðildarríki, þar á meðal Ísland, hafi á vettvangi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins lýst sig fylgjandi nýrri úthlutun SDR, hafa nokkur stærstu iðnríkin

ekki getað fallist á almenna úthlutun SDR að svo komnu máli. Sérstök úthlutun til einstakra aðildarríkja, sem nefnd hefur verið sem hugsanleg lausn á aðsteðjandi vanda, er hins vegar ekki gerleg án breytinga á stofnskrá Alþjóðagjaldeyrissjóðsins sem tekið gæti nokkur ár að hrinda í framkvæmd.

Meðal hugmynda til lausnar á þessu máli, sem ræddar hafa verið á vettvangi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins, er að ný úthlutun SDR yrði studd auknum aðgangi að lánsfé sjóðsins með hækkun lánahlutfalla í samamburði við kvóta aðildarríkja og áframhaldandi fyrirgreiðslu úr STF-lánaflokknum. Lánaflokkur þessi er ætlaður ríkjum sem eru að hverfa frá miðstýrðu efnahagslífi að markaðsbúskap, en heimild til útlána úr þessum flokki átti að falla niður í árslok 1994. Á fundi stjórnarnefndarinnar í Madrid náðist samkomulag um tímabundna hækkun lánahlutfalla og framlengda heimild til útlána úr STF-lánaflokknum án þess að niðurstaða fengist um nýja úthlutun SDR.

Alls var 61 ríki með samning um lánaþyrirgreiðslu frá Alþjóðagjaldeyrissjóðnum í lok ársins 1994, 12 fleiri en í árslok 1993. Átján aðildarríki nutu þyrirgreiðslu úr STF-lánaflokknum í árslok 1994, og nam hlutfeld Rússlands tveimur þriðju af útistandandi fjárhæð. Alls nam lánaþyrirgreiðsla Alþjóðagjaldeyrissjóðsins við aðildarríki 5,9 milljörðum SDR árið 1994 sem er 700 milljónum SDR meira en á árinu á undan. Í ársbyrjun 1994 kom til framkvæmda sú ákvörðun Alþjóðagjaldeyrissjóðsins að endurbæta og stækka hinn svonefnda ESAF-lánaflokk (e. enhanced structural adjustment facility), og þrefölduðust útlán úr þeim flokki á milli árunna 1993 og 1994. Ríkisstjórnin ákvað í janúar 1994 að framlag af Íslands hálfu til lánaflokksins skyldi nema 1,2 milljónum SDR, og verður framlagið greitt á tímabilinu 1997 til 2002. Úr þessum lánaflokki eru veitt niðurgreidd lán til hinna fátækustu og skuldugustu aðildarríkja meðan þau njóta handleiðslu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans við að bæta efnahag sinn. Tólf ríki fengu þyrirgreiðslu úr þessum lánaflokki á árinu 1994.

Eitt meginhlutverk Alþjóðagjaldeyrissjóðsins frá upphafi var að koma á fót og hafa yfirumsjón með alþjóðlegu kerfi fasts en breytanlegs gengis. Frá því að það þyrirkomulag leið undir lok snemma á áttunda áratugnum hefur sjóðurinn leitast við að stuðla að stöðugleika í alþjóðlegum gengismálum með eftirliti með gengisstefnu aðildarríkja. Þetta eftirlit nær til stefnumótunar í efnahagsmálum sem áhrif hefur á gengið, svo sem í verðlagsmálum, ríkisfjármálum og skipulagsmálum í þjóðarbúskapnum. Á vettvangi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins hefur að undanförunni verið rætt um hvernig bæta megi þetta eftirlit, gera það samfelldara og sveigjanlegra. Einkum hefur verið rætt um að auka samráð aðildarríkja við sjóðinn um mikilvæg stefnumál milli reglulegra heimsókna sjóðsfulltrúa, leggja meiri áherslu á svæðisbundið eftirlit og að bæta innra skipulag sjóðsins að þessu leyti. Aukið hlutverk Alþjóðagjaldeyrissjóðs-

Lánaþyrirgreiðsla Alþjóðagjaldeyrissjóðsins

Eftirlitshlutverk Alþjóðagjaldeyrissjóðsins

Lagabreytingar sem snerta fjármagnsmarkaðinn

ins á vettvangi gengismála hefur þó enn sem komið er ekki fengið nægjanlegan hljómgrunn á meðal aðildarríkja.

Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn fylgist grannt með framvindu efnahagsmála í aðildarríkjum, eins og að framan greinir, og miðlar af þekkingu sinni og reynslu á sviði hagstjórnar. Að jafnaði eiga fulltrúar hans viðræður við stjórnvöld aðildarríkja einu sinni á ári hverju. Sendinefnd Alþjóðagjaldeyrissjóðsins kom til Íslands í janúar 1995 og átti viðræður við fulltrúa stjórnvalda um stöðu og horfur í efnahagsmálum hér á landi.

Með lögum (nr. 95/1994) um breyting á lögum um birtingu laga og stjórnvaldaerinda, nr. 64 16. desember 1943, er opinberum stjórnvöldum og stofnunum, öðrum en ráðuneytum, einnig gert skylt að birta í B-deild Stjórnartíðinda þær reglur sem þeim ber lögum samkvæmt að gefa út. Í samræmi við þetta ákvæði laganna birtir Seðlabankinn nú reglur, sem hann setur, í B-deild Stjórnartíðinda.

Í lögum (nr. 101/1994) um breyting á lögum nr. 30/1993, um neytdalán, er bætt úr ýmsum vandkvæðum sem komu fram við framkvæmd laganna.

Með hafnalögum (nr. 23/1994) tók Hafnamálastofnun ríkisins við vörslu, daglegri afgreiðslu og bókhaldi Hafnabótasjóðs sem var í höndum Seðlabankans til loka síðasta árs.

Lög (nr. 56/1994) um breyting á lögum nr. 65/1982, um skattskyldu innlánsstofnana, kveða m.a. á um breytingar á reglum um afskriftareikning útlána að því er varðar viðskiptabanka og sparisjóði. Er þessum aðilum nú heimilað að gjaldfæra sömu fjárhæðir til skatts vegna útlánaafskrifta og þeim er leyft að gjaldfæra í reikningsskilum.

Seðlar og mynt

Í árslok voru seðlar og mynt í umferð 5.201,0 m.kr. og höfðu aukist um 20,6% á árinu. Árið áður var aukningin 7,6% og árið 1992 8,0%. Tafla 16 í töflusafni sýnir skiptingu seðla og myntar eftir stærðum í lok ársanna 1991 til 1994. Seðlagreiningardeild bankans bárust til vinnslu 18,5 milljónir seðla á árinu sem er 9,5% aukning frá árinu áður, og til eyðingar fóru 3,4 millj. seðla, þar af um 60% í 100 króna seðlum. Í mynttalningu voru talin 40,5 milljón stykki sem er nánast sama magn og árið áður, og var myntin að mestum hluta afgreidd pökkuð í um 712 þús. myntrúllum. Kostnaður við útgáfu seðla og myntar, annar en laun, nam 50,3 m.kr.; þar af er framleiðslukostnaður á 2 milljónum stykkja af 500 króna seðlum 15 m.kr. og á 3 milljónum stykkja af 100 króna seðlum 18,7 m.kr., og kostnaður við sláttu á 2,5 milljónum stykkja af 10 króna mynt var 10,1 m.kr. Annar kostnaður er einkum vegna dreifingar á seðlum og mynt og hönnunar á nýjum 2.000 króna seðli.

Á síðasta ári var lokið við undirbúning að útgáfu 100 króna myntar.

Þröstur Magnússon, grafískur hönnuður, teiknaði myntina eins og aðra mynt sem gefin hefur verið út frá gjaldmiðilsskiptum í ársbyrjun 1981. Á framhlið nýju myntarinnar verður mynd af landvættunum, en á bakhlið verður mynd af rauðmaga. Myntin verður úr gulleitri málmblöndu eins og gildandi 50 króna mynt. Þvermál myntarinnar verður 25,5 mm, þ.e. 2,0 mm minna en 10 króna myntar og rönd hennar verður ríffluð og slétt á víxl. Á síðasta ári var einnig að mestu lokið við að teikna nýjan 2.000 króna seðil. Seðillinn teikna Kristín Þorkelsdóttir og Stephan Fairbairn, grafískir hönnuðir, en þau hafa teiknað alla þá seðla sem nú eru í umferð. Seðillinn er tileinkaður íslenskri myndlist, og á framhlið hans verður andlitsmynd af Jóhannesi Sveinssyni Kjarval, unnin eftir ljósmynd Jóns Kaldal, og grunnur er unninn eftir málverki Kjarvals, Úti og inni, frá 1943. Á bakhlið verður aðalmyndefni málverkið Leda og svanurinn, sem nú heitir Flugþrá, en það málaði Kjarval 1954. Aðallitir seðilsins verða brún og blár, og hann verður sömu stærðar og gildandi 1.000 króna seðill. Stefnt er að því að láta seðilinn og hina nýju mynt í umferð seint á árinu 1995.

Í tilefni af 50 ára afmæli lýðveldisins gaf bankinn út þrjá minnispeninga er bera myndir af þremur fyrstu forsetum Íslands. Þröstur Magnússon teiknaði peningana sem slegnir voru hjá Royal Mint í Englandi. Ágóði af útgáfu forsetamyntarinnar rennur í Þjóðhátíðarsjóð sem stofnaður var 1977 til þess að stuðla að vernd þjóðlegra minja.

Í mars var lokið við að bæta léttbyggðri þakhæð á húseign bankans að Einholti 4 þar sem er bóka- og skjalasafn, sameiginlegt myntsafn Þjóðminjasafns og Seðlabankans, geymslur o.fl. Stærð hússins eftir stækkun er 1934 m²; þar af er hin nýja hæð 414 m². Framkvæmdum var skipt jafnt á tvö ár, og var varið til þeirra á árinu 26,7 m.kr., en heildarkostnaður nam 52,6 m.kr. og fór 2,4% fram úr áætlun.

Við þessar endurbætur hefur sýningarsalur myntsafns verið stækkaður auk þess sem aðstaða fyrir fræðimenn, háskólafólk og aðra gesti bókasafns hefur verið bætt verulega. Um það leyti sem framkvæmdum lauk var gengið frá formlegu samkomulagi bankans við Landsbókasafn Íslands og Háskólabókasafn um það að framvegis yrði farið með þann hluta af bókasafni Seðlabankans, er varðar íslensk efnahagsmál, atvinnulíf og sögu, sem hluta af íslenskum þjóðbókakosti. Menntamálaráðherra staðfesti samkomulagið 16. mars 1994, en þetta er í annað sinn sem ráðherra staðfestir samkomulag um samstarf bankans við opinber söfn. Árið 1985 staðfesti þáverandi menntamálaráðherra samning bankans og Þjóðminjasafns Íslands um stofnun og rekstur myntsafns.

Samkvæmt sérstöku samkomulagi Reykjavíkurborgar og Seðlabankans lagði bankinn fram 5 m.kr. á árinu til að ljúka framkvæmdum við Arnarhól, en árið áður nam framlagið 10 m.kr.

Sérstakar framkvæmdir

Notkun húsnæðis

Í Seðlabankahúsinu við Kalkofnsveg eru auk Seðlabankans til húsa Þjóðhagsstofnun, Reiknistofa bankanna, Iðnþróunarsjóður og Verðbréfaþing Íslands.

Útgáfumál

Seðlabankinn sinnir fjölþættri útgáfustarfsemi í því skyni að koma upplýsingum um efnahagsmál, stöðu fjármálastofnana og fleira á framfæri við almenning og ýmsa erlenda aðila. Árlega gefur bankinn út ársskýrslu á íslensku og ensku auk svokallaðrar haustskýrslu um peninga, gengi og greiðslujöfnuð. Mánaðarlega gefur bankinn út Hagtölur mánaðarins og ársfjórðungslega stytta útgáfu af þeim á ensku. Fjármálatíðindi eru nú gefin út tvisvar á ári, og sama gildir um ritið The Economy of Iceland. Upplýsingar um rekstur og efnahag þeirra stofnana sem bankaeftirlit Seðlabankans hefur eftirlit með eru birtar í sérstökum skýrslum. Undirbúningur næstu útgáfu bókarinnar Iceland er kominn vel á veg, og verður hún trúlega gefin út á árinu 1995.

Aðstoð við önnur lönd

Á síðustu árum hefur Seðlabankinn lagt nokkuð af mörkum til aðstoðar við önnur lönd. Frá árinu 1992 hafa fulltrúar bankaeftirlits tekið þátt í uppbyggingu bankaftirlits í Eistlandi í samvinnu við sérfræðinga Alþjóðagjaldeyrissjóðsins. Auk þess hefur forstöðumaður bankaftirlitsins verið meðal fyrirlesara á námsstefnum sem Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn hefur skipulagt fyrir embættismenn frá bankaftirlitsstofnunum í Rússlandi og öðrum fyrrum lýðveldum Sovétríkjanna. Þá dvaldist núverandi framkvæmdastjóri peningamálasviðs bankans í einn mánuð á árinu hjá seðlabankanum í Jórdaníu í tengslum við tækniaðstoð Alþjóðagjaldeyrissjóðsins við þarlend stjórnvöld. Á árinu dvaldist embættismaður frá seðlabankanum í Lettlandi í þrjár vikur í Seðlabanka Íslands og kynnti sér starfsemi flestra deilda hans. Sú heimsókn var styrkt af ráðherranefnd Norðurlandaráðs. Að ósk seðlabankans á Möltu heimsóttu þrír fulltrúar hans Seðlabanka Íslands til þess að kynna sér hvernig staðið hefur verið að breytingum á íslenskum fjármagnsmarkaði á undanförunum árum og hvaða lærdóm draga má af reynslu Íslendinga.

Hafnabótasjóður

Samkvæmt ákvæðum hafnalaga nr. 69/1984 annaðist Seðlabanki Íslands í umboði ráðherra vörslu, daglega afgreiðslu og bókhald Hafnabótasjóðs. Þetta breyttist með lögum nr. 23/1993 er þessi umsjón var falin Hafnamálastofnun ríkisins eins og fyrr er greint. Seðlabankinn annaðist þó sjóðinn til ársloka 1994, en í ársbyrjun 1995 tók Hafnamálastofnun við þessari starfsemi. Hafnabótasjóður veitir lán og styrki til hafnaframkvæmda og vegna tjóns á hafnamannvirkjum. Árið 1994 voru veitt 17 lán til hafnasjóða að fjárhæð 39,6 m.kr., en 10 lán 1993 að fjárhæð 33,3 m.kr. Framkvæmdastyrkir á árinu voru þrjú að fjárhæð 11,1 m.kr., en voru 23 1993 að fjárhæð 70,7 m.kr. Vaxtatekjur Hafnabótasjóðs árið 1994, án verðbóta, voru 49,7 m.kr., en 67,7 árið áður. Vaxtagjöld 1994 námu 20,9 m.kr., en voru 27,4 m.kr. árið 1993. Framlag til sjóðsins frá ríkissjóði, 90 m.kr., var óbreytt frá fyrra ári.

Samkvæmt orkulögum nr. 58/1967 skal Orkusjóður vera í vörslu Seðlabanka Íslands sem hefur á hendi daglegan rekstur hans og bókhald, ársuppgjör og skýrslugerð. Samkvæmt orkulögum er Orkusjóði ætlað að veita lán til jarðhitaleitar, hitaveitna og einkarafstöðva. Ennfremur fara um sjóðinn framlög úr ríkissjóði til styrkingar rafdreifikerfa í sveitum og jarðhitarannsókna. Árið 1994 voru veitt 3 ný lán, samtals að fjárhæð 8,4 m.kr. Framlag ríkissjóðs til sjóðsins 1994 nam 62,3 m.kr. Vaxtatekjur sjóðsins árið 1994 voru 7,6 m.kr., en voru 46,6 m.kr. árið 1993, og vaxtagjöld 1994 voru 8,9 m.kr., en voru 11,3 m.kr. 1993. Þrír styrkir voru veittir á árinu, samtals 18,5 m.kr., og skiptust eins og sýnt er á yfirlitinu hér á eftir.

Orkusjóður

Tafla VIII.1. Styrkveitingar Orkusjóðs 1994 (þús. kr.)

Rafmagnsveitur ríkisins:	
Styrking rafdreifikerfa í sveitum	14.720
Styrkur v/notenda utan samveitna	150
Orkubú Vestfjarða:	
Styrking rafdreifikerfa í sveitum	3.680
Samtals:	18.550

Árið 1994 var 25. starfsár verðjöfnunarsjóðanna, en Verðjöfnunarsjóður fiskiðnaðarins, forveri núverandi sjóðs, var stofnaður 1969 og tók til starfa um áramótin 1969/70. Á undanförunum þremur árum hefur verið nokkur óvissa um framtíð og starfsemi sjóðsins. Þar á undan var hins vegar langt tímabil mikillar starfsemi eða allt frá 1986. Í samræmi við lög nr. 29/1992 voru innstæður framleiðenda greiddar út til lánardrottna þeirra, og var því að mestu lokið í árslok 1993.

Verðjöfnunarsjóður sjávarútvegsins

Í maí 1994 voru samþykkt viðaukalög á Alþingi um Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins, og tóku þau gildi í júní. Þar er kveðið á um að hvorki skuli greiddar verðbætur til sjóðsins né greiði sjóðurinn verðbætur eftir staðfestingu laganna. Þessi stöðvun á starfsemi sjóðsins er þó að því leyti skilyrt að sjávarútvegsráðherra hefur heimild til að hefja hana á ný ef þorskaflí fer yfir 250 þúsund tonn. Jafnframt var ákveðið í lögum þessum að greiða út allar innstæður sem þá voru á reikningum framleiðenda, en þær námu um 9 m.kr. við staðfestingu laganna. Aðrar eignir hjá Verðjöfnunarsjóði, sem námu alls 235 m.kr., skyldu renna til Hafrannsóknastofnunar að undanskildum 10 m.kr. sem greiða bar til Félags rækju- og hörpuðiskframleiðenda til sérstaks markaðsátaks í Þýskalandi.

Í samræmi við ofangreind lög voru greiddar út 6,7 m.kr. til framleiðenda, 215 m.kr. til Hafrannsóknastofnunar og 10 m.kr. til Félags rækju- og hörpuðiskframleiðenda. Einnig voru á árinu greiddar verðbætur á skreið sem flutt var út fyrir gildistöku laga nr. 88/1994, alls tæplega 7,7 m.kr. Í lok ársins námu eftirstöðvar á reikningum Verðjöfnunarsjóðs

tæplega 39 m.kr., og renna þær til Hafrannsóknastofnunar. Greiðslur úr Verðjöfnunarsjóði vegna laga nr. 29/1992 og 88/1994 eru alls áætlaðar munu nema 3,9 ma.kr.

Í ársbyrjun 1994 voru eignir Verðjöfnunarsjóðs 258,8 m.kr.; þar af námu bankainnstæður 251,8 m.kr. Langmest var á sameiginlegum reikningi Verðjöfnunarsjóðs eða 218 m.kr., sbr. töflu VIII.3. Mestur hluti þessarar fjárhæðar er innstæður fyrirtækja sem orðið höfðu gjaldþrota á undanfarandi árum ásamt eftirstöðvum frá Verðjöfnunarsjóði fiskiðnaðarins.

Sjóðshreyfingar á árinu 1994 eru sýndar í eftirfarandi töflu. Helstu sjóðshreyfingar eru greiðslur til Hafrannsóknastofnunar og Félags rækju- og hörpudiskframleiðenda, samtals 225 m.kr., greiðslur verðbóta 7,7 m.kr. og sérstakar útgreiðslur samtals 13,5 m.kr.

*Tafla VIII.2. Innstæður og sjóðshreyfingar
Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins
1. janúar til 31. desember 1993*

<i>Þús. kr.</i>	<i>Innstæður 1/1 '94</i>	<i>Inngr./útgr. nettó</i>	<i>Vaxta- tekjur</i>	<i>Gengis- munur</i>	<i>Innstæður 31/12 '94</i>
Skiptir reikningar alls	13.088	-13.443	355	0	0
Botnfiskafurðir, unnar	9.017	-9.280	263	0	0
Botnfiskafurðir, óunnar	4.071	-4.162	92	0	0
Biðreikningur	21.978	-5.819	2.869	0	19.029
Sameiginlegur reikningur	217.643	-208.148	5.482	4.694	19.671
Verðjöfnunarsjóður, alls	252.710	-227.410	8.706	4.694	38.699

Ríkisábyrgðasjóður

Snemma árs 1994 fluttist Ríkisábyrgðasjóður úr Seðlabankanum til Lánasýslu ríkisins, en Seðlabankinn hafði frá árinu 1962 haft umsjá með rekstri hans og lagt honum til starfsfólk og aðstöðu. Með lögum um Lánasýslu ríkisins, sem sett voru árið 1990, var starfsemi Ríkisábyrgðasjóðs lögð undir hana, og í samningi fjármálaráðherra og Seðlabanka Íslands um fyrirgreiðslu bankans við ríkissjóð, sem undirritaður var 23. september 1993 var kveðið á um að samningurinn um starfsemi Ríkisábyrgðasjóðs frá 1962 skyldi falla úr gildi um áramót 1993-94.

Þjóðhátíðarsjóður

Árið 1994 var 17. starfsár Þjóðhátíðarsjóðs, en hann starfar skv. skipulagsskrá nr. 361 frá 30. september 1977. Stjórn sjóðsins ákvað að verja skyldi allt að 4.520 þúsundum króna á árinu 1994 til styrkja. Samkvæmt skipulagsskrá rennur fjórðungur úthlutunarfjár til Friðlýsingarsjóðs til náttúruverndar á vegum Náttúruverndarráðs og fjórðungur til varðveislu fornminja, gamalla bygginga og annarra menningarverðmæta á vegum Þjóðminjasafns. Úthlutað var 16 styrkjum til umsækjenda, samtals að fjárhæð 2.260 þúsund krónur. Höfuðstóll sjóðsins í árslok var 61,2 m.kr.

IX. AFKOMA SEÐLABANKANS

Ársreikning bankans og skýringar við hann er að finna á bls. 111-119. Í öðrum köflum ársskýrslunnar hefur verið gerð grein fyrir þróun helstu liða efnahagsreikningsins. Hér verður gerð grein fyrir afkomu bankans árið 1994.

Fjórða árið í röð varð hagnaður af rekstri Seðlabankans. Hagnaður fyrir skatt til ríkissjóðs var 1.325 m.kr. 1994, en 2.721 m.kr. 1993. Bæði árin skýrist hagnaðurinn að mestum hluta af endurmati erlendra eigna. Hann var þó töluvert meiri 1993 vegna gengislækkunar krónunnar. Skattur til ríkissjóðs, sem reiknast sem 50% af meðalhagnaði næstliðinna þriggja ára, þar sem hagnaður tvö hin fyrri ár er umreiknaður til verðlags síðasta árs skv. lánskjaravísitölu, var 1.197 m.kr. 1994, en 1.167 m.kr. 1993. Að teknu tilliti til skattgreiðslna var nettóhagnaður bankans 128 m.kr 1994, en var 1.554 m.kr. árið áður. Nettóhagnaður kemur fram sem aukning á eigin fé bankans í efnahagsreikningi.

Gengisbreytingar valda miklum sveiflum í afkomu bankans. Gengisendurmat, þ.e. nettóbreyting á erlendri eigna- og skuldastöðu vegna gengisbreytinga, nam 867 m.kr. árið 1994, en 2.015 m.kr. 1993, þar af voru 1698 m.kr. vegna 7,5% gengislækkunar krónunnar 28. júní 1993. Á árinu 1994 hækkuðu erlendar eignir um 403 m.kr., en erlendar skuldir lækkuðu um 464 m.kr. vegna gengisbreytinga. Á árinu 1992 var gengisendurmat 2.005 m.kr.; þar af voru 1.500 m.kr. vegna 6% gengisbreytingar krónunnar 23. nóvember það ár. Í byrjun árs 1994 voru eignir Seðlabankans í Bandaríkjadöllum hlutfallslega miklar. Á sama tíma fór gengi dalsins á erlendum gjaldeyrismörkuðum hækkandi. Á haustmánuðum voru eignir Seðlabankans í dölum litlar, en hins vegar höfðu skuldir bankans í dölum vaxið nokkuð. Um það leyti fór gengi dalsins á alþjóðlegum mörkuðum lækandi. Þannig hagnaðist Seðlabankinn bæði á gengishækkun dals í upphafi árs og lækkun hans í lok árs, og er það skýring á gengisendurmati ársins að verulegu leyti. Einnig kemur gengismunur fram í þessum lið, þ.e. mismunur kaup- og sölugengis.

Vaxtatekjur af innlendum lánnum námu 1.089 m.kr. árið 1994, en 1.332 m.kr. 1993. Eign Seðlabankans á markaðsskráðum verðbréfum og víxlum er bókfærð á markaðsverði þeirra samkvæmt skráningu á Verðbréfaþingi Íslands; vaxtatekjur af þeim ásamt verðbreytingu námu 864

Rekstrarafkoma

Tekjur

Gjöld

m.kr. 1994, en 761 m.kr. 1993. Vaxtatekjur af erlendum innstæðum og verðbréfum námu 2.012 m.kr. 1994, en voru 2.113 m.kr. 1993. Aðrar tekjur bankans námu 169 m.kr. árið 1994, en voru 158 m.kr. 1993. Þetta eru einkum tekjur af umboðslaunum vegna gjaldeyrissölu, svo og húsaleiga og tekjur tengdar verðbréfasölu.

Vaxtagjöld vegna innlendra lána námu 1.214 m.kr. 1994, en 1.396 m.kr. 1993. Breytingin frá árinu áður stafar m.a. af því að á árinu 1993 var greidd 1,5% sérstök vaxtauppbót á bundnar innstæður innlánsstofnana í Seðlabankanum. Vaxtagreiðslur til ríkissjóðs vegna innstæðna á viðskiptareikningum námu 40 m.kr. 1993, en 86 m.kr. 1993.

Vaxtagjöld af erlendum skuldum námu 386 m.kr. 1994, en 154 m.kr. 1993. Hækkunin stafar af aukningu erlendra skulda bankans á seinni helmingi árs 1994 og af gjaldeyrisskiptasamningi við Norræna fjárfestingarbankann, en Seðlabankinn lánaði honum 4 ma.kr. og fékk í staðinn lánað mótvirði í Bandaríkjadöllum.

Seðlabankinn stendur straum af rekstrarkostnaði Þjóðhagsstofnunar til jafns við ríkissjóð. Hluttur Seðlabankans í þessum kostnaði nam 50,6 m.kr. 1994, og voru tveir þriðju hlutar greiðslunnar í formi peninga, en þriðjungur í formi aðstöðu og þjónustu. Rekstrarkostnaður bankans nam 651 m.kr. 1994. Í rekstrarkostnaði eru laun og launatengd gjöld stærsti liðurinn. Hann nam rúmum 64% af rekstrarkostnaði bankans árið 1994, og er það svipað hlutfall og árið 1993. Nánari sundurliðun á rekstrarkostnaði Seðlabankans, svo og liðnum sérstakar framkvæmdir og fjárfraðslög, er að finna í skýringum við ársreikning bankans á bls. 116.

Opinber gjöld önnur en skattur til ríkissjóðs námu 63 m.kr. 1994, en 60 m.kr. 1993. Samkvæmt mati tryggingarfræðings námu skuldbindingar Seðlabankans vegna eftirlauna 876 m.kr. í árslok 1993. Er skuldbindingar Seðlabankans höfðu verið framreiknaðar til ársloka 1994 var það mat tryggingarfræðings að ekki þyrfti að leggja meira til hliðar það ár. Framlag í Arðsjóð 1994 er 191 m.kr. og vextir og verðbætur 55 m.kr., alls 246 m.kr., en var 249 m.kr. 1993. Samkvæmt lögum skal helmingur af tekjum Arðsjóðs renna til Vísindasjóðs, og skv. ofanskráðu voru það 123 m.kr. á árinu 1994.

X. ANNÁLL AÐGERÐA Í PENINGA- OG GJALDEYRISMÁLUM 1994

Um áramótin féllu úr gildi ýmsar takmarkanir á gjaldeyrisviðskiptum skv. reglugerð um gjaldeyrisráð nr. 471/1992. Helstu breytingar eru taldar hér á eftir. Eins og fram kemur gilda tiltekin hámark í vissum tilvikum, en þau féllu úr gildi í árslok 1994. Eftir það urðu gjaldeyrisviðskipti fullkomlega frjálsl.

Janúar

1. Viðskipti innlendra aðila með erlend langtímaverðbréf urðu óheft, en verða að vera með milligöngu löggilts verðbréfamiðlara.
2. Innlendir aðilar máttu nú kaupa erlend skammtímaverðbréf með milligöngu löggilts verðbréfamiðlara, verðbréfasjóðir að hámarki sem svarar 175 m.kr. og aðrir aðilar sem svarar 1 m.kr.
3. Innlendir aðilar máttu gefa út innlend skammtímaverðbréf í erlendri mynt án fjárhæðartakmarka, en á bréfum gefnum út erlendis eru sömu fjárhæðarmörk og í lið 2.
4. Erlendir aðilar máttu nú eiga innlend skammtímaverðbréf að hámarki sem svarar 75 m.kr.
5. Skammtímalánveitingar og -lántökur urðu nú leyfilegar þótt þær tengdust ekki milliríkjavíðskiptum með vöru og þjónustu. Fjárhæðarmörk 5 m.kr. giltu út árið 1994.
6. Fjárhæðarmörk á innstæðum Íslendinga erlendis féllu niður, en til ársloka 1994 var þó ekki hægt að kaupa meira en sem nam 200 þús.kr. í erlendum gjaldeyri hér á landi til að leggja inn í banka erlendis.

Um áramót tók Sparisjóðabanki Íslands hf. til starfa, og kemur hann í stað Lánastofnunar sparisjóðanna hf.

Hinn 1. janúar lækkuðu dráttarvextir um 2 prósentustig eða í 16%.

Nýr flokkur húsbrefa (I. fl. 1994) að fjárhæð 5,5 ma.kr. var gefinn út. Nafnvextir eru 4,75%, en að auki er sérstakt 0,25% vaxtaálag sem ætlað er að mæta hugsanlegum útlánatöpum, og eru nafnvextir fasteignaveðbrefa sem gefin eru út á móti húsbrefum því 5%.

Hinn 14. janúar setti Seðlabanki Íslands í fyrsta skipti fram tilboð í húsbref á Verðbréfaþingi Íslands.

Febrúar	<p>Hinn 1. febrúar lækkuðu dráttarvextir um 2 prósentustig eða í 14%.</p> <p>Hinn 1. febrúar bauð ríkissjóður út skuldabréf á Bandaríkjamarkaði að fjárhæð 200 milljónir dala. Vextir eru sambærilegir því sem er á 10 ára bandarískum ríkisskuldabréfum auk 0,57% álags, þannig að ávöxtun á útgáfudegi var 6,2%.</p> <p>Seðlabanki Íslands lækkaði vexti innstæðubréfa um 0,25 prósentustig hinn 21. febrúar eða í 4,5%. Einnig var ávöxtun í endurhverfum kaupum annarra verðbréfa en ríkisvixla lækkuð um 0,25 prósentustig, þannig að hún varð 6,25%.</p>
Mars	<p>Seðlabanki Íslands lækkaði vexti innstæðubréfa tvisvar í mánuðinum, samtals um 0,4-0,5 prósentustig. Ávöxtun í endurhverfum kaupum ríkisvixla var lækkuð úr 5,5% í 5,2% og ávöxtun annarra verðbréfa úr 6,25% í 5,8%. Einnig lækkaði Seðlabanki ávöxtun í tilboðum sínum í ríkisvixla og ríkisbréf á Verðbréfaþingi.</p>
Apríl	<p>Hinn 5. apríl gaf Húsnæðisstofnun ríkisins út nýjan flokk húsnæðisbréfa að fjárhæð 10 ma.kr. með 4,5% nafnvöxtum.</p> <p>Hinn 27. apríl gerði Seðlabanki Íslands vaxtaskiptasamning við banka og sparisjóði fyrir tímabilið maí-september skv. rammksamkomulagi frá september 1993. Skv. samningnum skulu bankar og sparisjóðir greiða Seðlabankanum 5% nafnvexti af samningsfjárhæð og Seðlabankinn greiða þeim 4,25% vexti á verðtryggðan höfuðstól. Forsenda þessa er að verðbólga næstu fjögurra mánaða verði 0,72% á ársgrundvelli.</p>
Mái	<p>Nýr flokkur húsbreifa (II. fl. 1994) að fjárhæð 4 ma.kr. var gefinn út. Kjör eru hin sömu og á I. fl. 1994.</p> <p>Hinn 31. maí gaf Húsnæðisstofnun ríkisins út nýja flokka húsnæðisbréfa, annars vegar að fjárhæð 2 ma.kr. til 15 ára með 4,5% nafnvöxtum og hins vegar að fjárhæð 3 ma.kr. til 10 ára með 4,5% nafnvöxtum.</p>
Júní	<p>Hinn 1. júní voru gerðar nokkrar breytingar á viðskiptum Seðlabanka Íslands og innlánsstofnana. Tekin var upp sú nýjung að innlánsstofnanir fá sérstakan lánakvóta í Seðlabankanum sem nemur samtals 10.000 dagmilljónum á hverjum tveimur mánuðum, eða sem svarar 167 m.kr. láni ef honum er dreift jafnt á tímabilið. Kvótinn ber 4,4% forvexti, og jafngildir það 4,5% ávöxtun. Í öðru lagi var tekin upp endurhverf verðbréfasala, þ.e. innlánsstofnanir geta keypt ríkisvixla af Seðlabankanum gegn endursölusamningi eftir 10 daga, og er ávöxtun í þeim viðskiptum 4%. Loks var tímalengd á endurhverfum verðbréfakaupum öðrum en ríkisvixlum breytt úr 20 dögum í 30-90 daga að vali innlánsstofnana. Breytingum þessum er ætlað að auðvelda Seðlabankanum að</p>

hafa áhrif á markaðsvexti. Einnig er verið að móta peningamarkaðinn frekar og auka möguleika banka á fyrirgreiðslu í Seðlabankanum.

Seðlabanki Íslands gaf út nýjar reglur um verðtryggingu sparifjár og lánsfjár. Helsta breyting frá fyrri reglum er sú að frá 1. janúar 1995 verður óheimilt að verðtryggja óbundin innlán. Eftir sem áður verður hægt að verðtryggja innlán sem upphaflega eru bundin í a.m.k. 12 mánuði og minnst 6 mánuði í senn eftir það, þótt innstæða losni í einn mánuð í senn eftir umsaminn binditíma. Fleiri breytingar eru á reglunum sem miða að því að innlánsstofnanir nái sem fyrst jöfnuði milli verðtryggðra eigna og skulda.

Hinn 28. júní gaf viðskiptaráðuneyti út reglugerð um hámark lána og ábyrgða viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana. Með þessum reglum er lánastofnunum óheimilt að lána eða veita ábyrgðir vegna einstakra viðskiptamanna eða fjárhagslega tengdra aðila umfram 40% af eigin fé hlutaðeigandi lánastofnunar. Hámarkshlutfallið mun síðan fara lækkandi á næstu árum og verða 25% í árslok 2001.

Seðlabanki Íslands hætti viðskiptum með húsbref á Verðbrefafingi Íslands.

Júlí

Nýr flokkur húsbrefa (III. fl. 1994) að fjárhæð 2 ma.kr. var gefinn út. Kjör eru hin sömu og á I. fl. 1994.

Ágúst

Með lögum nr. 111/1992 um tekju- og eignarskatt voru gerðar breytingar á skattafslætti vegna innleggs á húsnæðissparnaðarreikninga. Skattafslátturinn, sem nam áður 25% af árlegu innleggi, mun lækka um 5 prósentustig á hverju ári til ársloka 1996, en eftir það veitir innlegg á húsnæðissparnaðarreikning ekki rétt til skattafsláttar. Þessi lækkun kom í fyrsta skipti til framkvæmda á árinu 1994 vegna tekjuársins 1993.

Hinn 1. september gerði Seðlabanki Íslands samning við banka og sparisjóði um vaxtaskipti fyrir tímabilið 1. september til 1. janúar 1995 skv. rammisamkomulagi frá september 1993. Bankar og sparisjóðir skulu greiða Seðlabanka 5,33% nafnvexti af samningsfjárhæð, en Seðlabanki greiðir þeim á móti 4,25% vexti og verðbætur af sömu fjárhæð. Forsenda þessa er að verðbólga næstu fjögurra mánaða verði 1,07% á ársgrundvelli.

September

Nýr flokkur húsbrefa (IV. fl. 1994) að fjárhæð 3,7 ma.kr. var gefinn út. Kjör eru hin sömu og á I. fl. 1994, en sérstakt 0,25% vaxtaálag var hækkað í 0,35%, þannig að vextir fasteignaveðbrefa urðu 5,1%.

Frá 20. september geta innlánsstofnanir lagt fé inn á bundna gjaldeyrisreikninga í Seðlabanka. Lágmarksfjárhæð hvers innláns er 1 milljón Bandaríkjadala eða jafnvirði þess í öðrum gjaldmiðlum. Binditími er 1,

2 eða 3 mánuðir. Vextir eru fastir allan binditímann, og verður fyrst um sinn miðað við svokallaða LIBID-vexti hlutaðeigandi gjaldmiðla eða samsvarandi vexti.

Í lok september lauk bankaeftirlitið samningu nýrra reglna um gerð ársreiknings viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana, sem gefnar voru út í byrjun október og munu gilda við gerð ársreiknings fyrir árið 1994. Reglurnar, sem eru í 90 greinum auk þriggja viðauka, munu hafa ýmsar breytingar í för með sér varðandi framsetningu ársreiknings og upplýsingagjöf.

Október

Fyrsta útboð á nýjum ECU-tengdum spariskírteinum ríkissjóðs var haldið hinn 12. október. Spariskírteinin eru til 5 ára með 8% nafnvöxtum, og eru þau í íslenskum krónum en tengd ECU, og miðast grunn-gengi þeirra við kaupgengi Seðlabanka Íslands hinn 3. október 1994. Í þessu fyrsta útboði var tekið tilboðum að fjárhæð 319 m.kr., og meðal-ávöxtun þeirra var 8,54%.

Desember

Hinn 1. desember hækkaði Seðlabanki Íslands vexti í viðskiptum sínum við innlánsstofnanir. Hækkunin nam 0,2-0,3 prósentustigum á útlána-hlið og í endurhverfum verðbréfasölu, en 0,4 prósentustigum í endurhverfri verðbréfasölu. Eftir breytingarnar eru forvextir reikningskvóta 4,7%, ávöxtun í endurhverfri verðbréfasölu 4,6%, en í endurhverfum verðbréfasölu 5,4-6,0% eftir tímalengd.

Í vaxtaskiptasamningi Seðlabanka við banka og sparisjóði fyrir síðustu 4 mánuði ársins var gert ráð fyrir 1,07% verðbólgu á ársgrundvelli á samningstímabilinu. Sú spá rættist, og kom því ekki til neinna greiðslna milli aðila vegna tímabilsins. Tilgangur vaxtaskiptasamninganna er að draga úr áhættu banka og sparisjóða vegna óvæntra verðbólguhækkana þar sem verðtryggðar skuldir banka og sparisjóða hafa verið meiri en verðtryggðar eignir þeirra. Samfara nýjum reglum um verðtryggingu sparifjár og lánsfjár, sem tóku gildi 1. janúar 1995, munu verðtryggðar eignir banka og sparisjóða líklega verða meiri en verðtryggðar skuldir. Af þeim sökum höfðu þeir ekki áhuga á að gera vaxtaskiptasamning fyrir fyrstu 4 mánuði ársins 1995.

TÖFLUR

1. tafla. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun

Á verðlagi hvers árs í m.kr.	Einka- neysla	Sam- neysla	Fjár- muna- myndun	Birgða- breyt- ingar	Þjóðar- út- gjöld	Útfl. vöru og þjón. ¹⁾	Innfl. vöru og þjón. ¹⁾	Verg lands- framl.	Þátta- tekjur nettó	Við- skipta- jöfn- uður	Verg þjóðar- framl.
1984	55.872	14.701	19.337	-661	89.249	33.765	33.871	89.144	-4.024	-4.130	85.119
1985	77.240	21.130	25.528	-3.111	120.788	48.774	48.663	120.899	-4.824	-4.713	116.075
1986	99.196	28.776	30.778	-3.748	155.003	61.961	55.880	161.085	-5.302	779	155.782
1987	133.557	38.981	42.593	-3.783	211.347	71.681	73.965	209.063	-4.799	-7.083	204.264
1988	161.068	50.537	50.503	-3.085	259.023	81.721	84.100	256.644	-6.506	-8.885	250.138
1989	190.254	60.341	58.730	-8.143	301.182	106.282	99.240	308.224	-11.164	-4.122	297.060
1990	223.729	69.989	70.007	-4.546	359.179	124.246	119.595	363.830	-12.401	-7.750	351.429
1991	248.999	78.157	76.060	-1.226	401.990	124.943	130.305	396.628	-12.686	-18.048	383.942
1992	249.044	80.375	69.599	-406	398.612	121.248	121.943	397.917	-11.305	-12.000	386.612
1993	248.952	84.818	64.176	557	398.503	134.972	122.493	410.982	-12.142	337	398.840
1994 ²⁾	257.461	87.445	65.840	-284	410.462	157.351	134.525	433.288	-12.706	10.120	420.582
<i>Hlutföll af landsframleiðslu</i>											
1984	62,7	16,5	21,7	-0,7	100,1	37,9	38,0	100,0	-4,5	-4,6	95,5
1985	63,9	17,5	21,1	-2,6	99,9	40,3	40,3	100,0	-4,0	-3,9	96,0
1986	61,6	17,9	19,1	-2,3	96,2	38,5	34,7	100,0	-3,3	0,5	96,7
1987	63,9	18,6	20,4	-1,8	101,1	34,3	35,4	100,0	-2,3	-3,4	97,7
1988	62,8	19,7	19,7	-1,2	100,9	31,8	32,8	100,0	-2,5	-3,5	97,5
1989	61,7	19,6	19,1	-2,6	97,7	34,5	32,2	100,0	-3,6	-1,3	96,4
1990	61,5	19,2	19,2	-1,2	98,7	34,1	32,9	100,0	-3,4	-2,1	96,6
1991	62,8	19,7	19,2	-0,3	101,4	31,5	32,9	100,0	-3,2	-4,6	96,8
1992	62,6	20,2	17,5	-0,1	100,2	30,5	30,6	100,0	-2,8	-3,0	97,2
1993	60,6	20,6	15,6	0,1	97,0	32,8	29,8	100,0	-3,0	0,1	97,0
1994 ²⁾	59,4	20,2	15,2	-0,1	94,7	36,3	31,0	100,0	-2,9	2,3	97,1
<i>Magnbreytingar frá fyrra ári í %</i>											
1984	3,7	0,6	9,4	.	6,4	2,4	9,2	4,1	.	3,3	3,6
1985	4,2	6,5	1,0	.	2,7	11,1	9,4	3,3	.	3,3	3,3
1986	6,9	7,3	-1,9	.	4,4	5,9	0,9	6,2	.	9,4	6,4
1987	16,2	6,5	19,1	.	15,8	3,3	23,3	8,6	.	11,0	8,8
1988	-3,8	4,7	-0,1	.	-0,5	-3,6	-4,6	-0,1	.	-1,2	-0,6
1989	-4,2	3,0	-7,8	.	-4,4	2,9	-10,3	0,3	.	-1,8	-0,1
1990	0,5	4,4	2,6	.	1,4	0,0	1,0	1,1	.	0,5	1,2
1991	4,1	3,2	2,0	.	5,2	-5,8	5,5	1,3	.	3,2	1,2
1992	-4,4	-0,8	-11,1	.	-5,3	-1,7	-7,8	-3,3	.	-4,3	-3,4
1993	-4,5	2,4	-11,5	.	-4,1	6,4	-9,7	1,1	.	-0,9	1,1
1994 ²⁾	1,7	1,4	-1,1	.	0,9	10,2	5,2	2,8	.	3,7	3,2
<i>Verðbreytingar frá fyrra ári í %</i>											
1984	31,4	21,3	19,2	.	25,5	23,6	22,8	25,4	.	.	25,9
1985	32,6	35,0	30,7	.	31,8	30,1	31,3	31,3	.	.	32,0
1986	20,1	27,0	22,9	.	22,9	19,9	13,8	25,5	.	.	26,1
1987	15,9	27,1	16,2	.	17,8	12,0	7,4	19,5	.	.	20,5
1988	25,4	23,9	18,7	.	23,2	18,3	19,2	22,8	.	.	23,2
1989	23,3	15,9	26,1	.	21,6	26,3	31,5	19,8	.	.	18,8
1990	17,0	11,2	16,2	.	17,6	16,9	19,3	16,8	.	.	17,0
1991	6,9	8,3	6,5	.	6,4	6,7	3,2	7,6	.	.	8,0
1992	4,7	3,7	2,9	.	4,7	-1,3	1,5	3,7	.	.	4,3
1993	4,6	3,1	4,2	.	4,2	4,7	11,2	2,2	.	.	2,0
1994 ²⁾	1,7	1,7	3,8	.	2,1	5,8	4,4	2,6	.	.	2,2

1) Að frátöldum vöxtum og öðrum þáttatekjum. 2) Bráðabirgðatölur. Heimild: Þjóðhagsstofnun.

2. tafla. Fjármunamyndun

Í m.kr.	Á verðlagi hvers árs							
	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
Fjármunamyndun alls.....	42.593	50.503	58.730	70.007	76.060	69.599	64.176	65.840
Atvinnuvegir	27.406	29.406	32.502	38.516	42.182	36.120	28.932	30.500
Landbúnaður	1.607	1.597	1.616	1.441	1.830	1.628	1.883	1.800
Fiskveiðar ²⁾	4.952	6.788	4.216	2.711	2.911	5.950	2.146	3.400
Vinnsla sjávarafurða	1.440	1.509	1.265	1.730	1.413	1.408	1.679	2.400
Álverksmiðja	199	130	430	930	901	342	579	300
Járblendiverksmiðja	34	41	230	105	41	10	44	110
Annar iðnaður	4.028	4.501	5.205	4.352	5.700	5.080	4.797	5.100
Rafvirkjanir og rafveitur.....	1.177	1.882	3.103	4.881	5.651	2.352	2.052	1.600
Hitaveitur	690	1.330	1.970	1.040	730	956	897	950
Vatnsveitur.....	240	320	370	605	720	549	564	650
Byggingarstarfsemi (vinnuvélar).....	1.165	1.305	1.377	1.744	2.473	1.562	1.527	1.300
Verslunarhúsnæði, skrifstofur o.fl.	4.770	4.190	4.700	4.721	4.330	4.397	3.884	3.660
Samgöngur.....	3.809	2.559	5.280	10.941	11.348	7.387	3.952	2.830
Póstur, sími, útvarp, sjónvarp.....	1.116	752	905	1.003	1.466	1.854	2.036	2.500
Tölvu- og skrifstofubúnaður.....	2.180	2.502	1.835	2.312	2.668	2.646	2.892	3.900
Íbúðarhús.....	9.303	12.586	15.936	18.666	19.104	18.912	18.212	19.040
Fjárfesting hins opinbera	5.884	8.510	10.293	12.825	14.775	14.568	17.032	16.300
Vegir og brýr	1.027	1.537	1.728	2.292	2.602	2.641	4.442	3.800
Götur og holræsi	1.457	1.947	2.221	2.563	3.373	3.156	3.290	3.300
Byggingar hins opinbera.....	3.401	5.026	6.344	7.970	8.800	8.770	9.300	9.200
Fjármunamyndun, % af VÞF	20,9	20,2	19,8	19,9	19,8	18,0	16,1	15,7
Fjárfesting, % af VÞF ³⁾	19,0	19,0	17,0	18,6	19,5	17,9	16,2	15,6
Innlendur sparnaður, % af VÞF ⁴⁾	15,5	15,4	15,6	16,4	14,8	14,8	16,3	18,0

Fjármunamyndun. Magnvísitölur, 1990 = 100⁵⁾

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
Fjármunamyndun alls.....	105,8	105,7	97,5	100,0	102,0	90,7	80,3	79,4
Atvinnuvegir	120,9	110,1	95,0	100,0	103,6	85,9	64,6	64,7
Landbúnaður	210,2	172,9	135,4	100,0	121,4	105,9	113,7	104,5
Fiskveiðar ²⁾	319,5	370,0	182,1	100,0	101,5	201,8	66,4	98,1
Vinnsla sjávarafurða	140,7	123,5	82,8	100,0	77,7	74,5	83,5	111,9
Álverksmiðja	36,8	20,4	55,2	100,0	91,4	33,7	53,3	26,3
Járblendiverksmiðja	55,4	56,9	260,0	100,0	36,8	8,4	35,8	85,7
Annar iðnaður	158,1	149,9	137,2	100,0	124,2	106,9	93,8	93,8
Rafvirkjanir og rafveitur.....	40,0	54,3	72,9	100,0	108,7	43,8	37,0	28,2
Hitaveitur	100,6	164,6	197,9	100,0	65,2	83,5	76,6	79,2
Vatnsveitur.....	72,8	82,3	77,4	100,0	110,6	82,3	82,9	93,2
Byggingarstarfsemi (vinnuvélar).....	85,4	97,8	80,2	100,0	135,9	82,5	72,5	57,4
Verslunarhúsnæði, skrifstofur o.fl.	157,2	117,2	106,7	100,0	85,2	84,5	73,0	67,2
Samgöngur.....	61,5	36,1	56,3	100,0	98,8	61,8	31,3	22,1
Póstur, sími, útvarp, sjónvarp.....	182,3	106,6	101,3	100,0	135,8	167,7	173,9	203,1
Tölvu- og skrifstofubúnaður.....	156,7	144,0	80,6	100,0	110,6	105,5	103,6	129,8
Íbúðarhús.....	85,2	97,9	100,6	100,0	95,1	91,9	86,6	88,3
Fjárfesting hins opinbera	84,6	102,6	101,4	100,0	107,3	103,5	118,3	110,5
Vegir og brýr	83,4	102,7	95,1	100,0	106,0	105,5	173,4	144,7
Götur og holræsi	105,8	116,3	109,3	100,0	122,9	112,8	114,8	112,3
Byggingar hins opinbera.....	78,3	98,2	100,6	100,0	102,6	99,9	103,6	100,0

1) Bráðabirgðatölur. 2) Fiskeldisstöðvar meðtaldar. 3) Fjármunamyndun og birgðabreytingar. 4) Fjárfesting að frádrögnum viðskiptahalla. 5) Magnvísitölur árin 1990-1994 eru reiknaðar á grundvelli verðlags ársins 1990, en vísitölur fyrri ára eru miðaðar við verðlag ársins 1980.

Heimild: Þjóðhagstofnun.

3. tafla. Vísitölur verðlags

Vísitala framfærslukostnaðar. Maí 1988=100 ¹⁾

Ársméðaltöl			1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
1983	33,86	Janúar	95,2	112,6	139,3	149,5	160,2	164,1	169,3
1984	43,74	Febrúar	96,0	114,2	141,5	150,0	160,4	165,3	169,5
1985	57,90	Mars	96,9	117,4	142,7	150,3	160,6	165,4	169,7
1986	70,22	Apríl	98,3	119,9	143,1	151,0	160,6	165,9	169,9
1987	83,40	Maí	100,0	122,3	144,4	152,8	160,5	166,3	169,9
1988	104,6	Júní	103,4	125,9	145,4	154,9	161,1	166,2	170,1
1989	126,7	Júlí	107,0	126,8	146,4	156,0	161,4	167,7	170,4
1990	145,5	Ágúst	109,3	128,5	146,8	157,2	161,4	169,2	170,5
1991	155,4	September	110,0	131,1	146,8	158,1	161,3	169,8	171,0
1992	161,2	Október	110,4	133,7	147,2	159,3	161,4	170,8	170,8
1993	167,8	Nóvember	110,5	135,7	148,2	160,0	161,4	170,8	170,7
1994	170,3	Desember	110,7	138,6	148,6	159,8	162,2	169,9	170,8

Vísitala byggingarkostnaðar. Júlí 1987=100 ²⁾

Ársméðaltöl			1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
1983	40,18	Janúar	107,9	125,4	159,6	176,5	187,4	189,6	195,5
1984	50,89	Febrúar	107,4	129,5	164,9	176,8	187,3	189,8	195,5
1985	66,60	Mars	107,3	132,5	168,2	177,1	187,1	190,2	195,8
1986	83,92	Apríl	108,7	136,1	167,4	181,2	187,2	190,9	196,0
1987	98,69	Maí	110,8	139,0	169,3	181,6	187,3	189,8	195,8
1988	116,4	Júní	111,9	141,6	170,3	183,5	188,5	189,8	196,3
1989	142,3	Júlí	121,3	144,3	171,8	185,9	188,6	190,1	197,3
1990	169,6	Ágúst	123,5	145,3	171,9	186,3	188,8	192,5	197,8
1991	183,1	September	124,3	147,3	172,2	186,4	188,8	194,8	198,2
1992	188,2	Október	124,5	153,7	172,5	187,0	188,9	195,7	198,3
1993	192,0	Nóvember	124,8	155,5	173,2	187,3	189,1	195,7	198,5
1994	197,0	Desember	124,9	157,9	174,1	187,4	189,2	195,6	199,1

Lánskjaravísitala. Júní 1979=100 ³⁾

Ársméðaltöl			1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
1983	669	Janúar	1913	2279	2771	2969	3196	3246	3343
1984	895	Febrúar	1958	2317	2806	3003	3198	3263	3340
1985	1169	Mars	1968	2346	2844	3009	3198	3273	3343
1986	1457	Apríl	1989	2394	2859	3035	3200	3278	3346
1987	1711	Maí	2020	2433	2873	3070	3203	3278	3347
1988	2111	Júní	2051	2475	2887	3093	3210	3280	3351
1989	2498	Júlí	2154	2540	2905	3121	3230	3282	3358
1990	2886	Ágúst	2217	2557	2925	3158	3234	3307	3370
1991	3103	September	2254	2584	2932	3185	3235	3330	3373
1992	3218	Október	2264	2640	2934	3194	3235	3339	3378
1993	3298	Nóvember	2272	2693	2938	3205	3237	3347	3378
1994	3359	Desember	2274	2722	2952	3198	3239	3347	3384

1) Framfærsluvísitalan var þá 973,3 miðað við 100 í janúar 1981. 2) Eldri vísitala var þá 319,84 miðað við 100 í janúar 1983 eða 4.739 miðað við 100 í nóvember 1975. Vísitala byggingarkostnaðar er jafnan mæld um miðjan þann mánuð er næstur fer á undan formlegum gildismánuði hennar. 3) Samsett að jöfnu af framfærsluvísitölu, byggingarvísitölu og launavísitölu frá og með febrúar 1989. Var áður samsett af framfærsluvísitölu að 2/3, en byggingarvísitölu að 1/3. Reiknuð mánaðarlega, fyrst fyrir júní 1979, og gildir í einn almanaksmánuð.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands.

4. tafla. Greiðsluöfnuður við útlönd

Í m.kr.	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
Vöruskiptajöfnuður	7.469	4.800	-3.079	-76	12.268	20.508
Útfluttar vörur fob.....	80.072	92.452	91.560	87.833	94.658	113.472
Sjávarafurðir.....	56.812	69.898	73.236	69.881	74.571	85.735
Ál og ksiljárn.....	13.317	12.017	9.841	9.710	10.619	13.523
Annað.....	9.943	10.537	8.483	8.242	9.468	14.214
Innfluttar vörur fob.....	-72.603	-87.652	-94.639	-87.909	-82.390	-92.964
Sérstakar fjárfestingarvörur.....	-6.429	-8.390	-7.162	-7.106	-2.211	-4.203
Skip og flugvélar.....	-5.841	-7.968	-6.296	-6.589	-1.808	-4.154
Aðrar fjárfestingarvörur.....	-588	-422	-866	-517	-403	-49
Rekstrarvörur stóriðju.....	-4.399	-5.655	-5.945	-5.131	-4.875	-5.248
Almennur innflutningur.....	-61.775	-73.607	-81.532	-75.672	-75.304	-83.513
Olía.....	-5.990	-8.343	-7.406	-7.087	-7.357	-7.237
Annað.....	-55.785	-65.264	-74.126	-68.585	-67.947	-76.276
Þjónustujöfnuður	-11.591	-12.550	-14.969	-11.924	-11.931	-10.388
Útflutt þjónusta, alls.....	30.133	36.265	38.160	38.827	46.120	49.302
Tekjur af erlendum ferðamönnum.....	6.242	8.110	8.036	7.395	8.945	9.637
Tekjur af samgöngum.....	11.112	12.670	12.991	12.162	15.627	17.026
Vaxtatekjur og arður.....	1.617	1.813	1.783	2.375	2.631	2.430
Tekjur af varnarliði.....	7.308	9.234	9.439	9.757	9.061	9.547
Ýmsar tekjur.....	3.854	4.438	5.911	7.138	9.856	10.662
Innflutt þjónusta, alls.....	-41.724	-48.815	-53.129	-50.751	-58.051	-59.690
Ferða- og dvalarkostnaður.....	-11.712	-16.168	-17.279	-16.562	-17.918	-17.514
Útgjöld vegna samgangna.....	-10.263	-10.404	-11.943	-10.840	-12.849	-13.661
Vaxtagjöld og arðgreiðslur.....	-14.568	-16.190	-16.580	-15.994	-17.246	-17.597
Ýmis útgjöld.....	-5.181	-6.053	-7.327	-7.355	-10.038	-10.918
Viðskiptajöfnuður	-4.122	-7.750	-18.048	-12.000	337	10.120
í hlutfalli (%) af VLF.....	-1,3	-2,1	-4,6	-3,0	0,1	2,3
Framlög án endurgjalds.....	-185	6	-301	-360	-155	-919
Fjármagnsjöfnuður	7.778	12.110	17.768	16.205	-5.332	-22.563
Bein fjárfesting, nettó.....	-1.916	-160	1.628	524	213	-80
Verðbréfavíðskipti, nettó.....	0	0	1.316	-921	-2.785	-7.505
Erlend langtímalán.....	25.165	27.735	29.588	32.195	29.910	33.815
Opinberir aðilar.....	9.209	8.169	14.890	19.670	13.764	25.285
Lánastofnanir.....	12.399	9.100	9.218	9.784	14.959	6.292
Einkaaðilar.....	3.557	10.466	5.480	2.741	1.187	2.238
Afborganir langra lána.....	-9.220	-11.373	-15.016	-19.120	-23.558	-40.037
Opinberir aðilar.....	-2.758	-2.908	-3.940	-9.117	-7.752	-15.519
Lánastofnanir.....	-4.517	-6.190	-7.172	-7.505	-12.484	-18.336
Einkaaðilar.....	-1.945	-2.275	-3.904	-2.498	-3.322	-6.182
Stuttar fjármagnshreyfingar.....	-5.944	-4.037	1.454	2.979	-7.253	-7.978
Opinberir aðilar.....	7	-79	-1.377	1.525	-250	-110
Lánastofnanir.....	-8.009	-2.085	1.964	770	-3.117	-6.752
Einkaaðilar.....	2.058	-1.873	867	684	-3.886	-1.116
Lausafjárstaða innlánsstofnana.....	-307	-55	-1.202	548	-1.859	-778
Skekkjur og vantalíð.....	325	-38	1.305	662	-598	-623
Heildargreiðsluöfnuður	3.796	4.328	724	4.507	-5.748	-13.985
Gjaldeyrisforði Seðlabanka.....	2.574	4.280	889	4.185	-4.074	-11.156
Aðrar eignir og skuldir.....	1.222	48	-165	322	-1.674	-2.829
Meðalgengi USD=krónur.....	57,14	58,23	59,04	57,52	67,74	69,83
Gengisvísitala (1983=100).....	254,72	283,66	283,64	285,01	308,78	324,81

1) Bráðabirgðatölur.

5. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd - ársfjórðungsyfirlit

Í m.kr.	1993				1994 ¹⁾			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Vöruskiptajöfnuður	3.429	1.871	4.026	2.942	8.656	3.946	4.436	3.470
Útfluttar vörur fob	20.843	22.687	24.650	26.478	26.879	28.135	27.070	31.388
Innfluttar vörur fob	-17.414	-20.816	-20.624	-23.536	-18.223	-24.189	-22.634	-27.918
Þjónustujöfnuður	-5.334	-3.179	-495	-2.923	-4.583	-3.324	321	-2.802
Útflutt þjónusta, alls	7.936	10.385	15.227	12.572	9.194	11.976	16.591	11.541
Innflutt þjónusta, alls	-13.270	-13.564	-15.722	-15.495	-13.777	-15.300	-16.270	-14.343
Þjónustujöfnuður án vaxta	-1.047	271	3.244	216	-719	900	4.271	327
Ferða- og dvalarkostnaður	-2.271	-2.437	-1.282	-2.983	-2.137	-2.211	-766	-2.763
Samgöngur	211	723	1.475	369	247	848	1.621	649
Varnarlið	1.747	1.847	2.742	2.725	2.124	2.137	3.041	2.245
Annað	-734	138	309	105	-953	126	375	196
Vaxtajöfnuður	-4.287	-3.450	-3.739	-3.139	-3.864	-4.224	-3.950	-3.129
Viðskiptajöfnuður	-1.905	-1.308	3.531	19	4.073	622	4.757	668
Framlög án endurgjalds	-27	241	-244	-125	-143	-280	-126	-370
Fjármagnsjöfnuður	2.244	-458	-7.927	809	6.047	-19.485	-1.492	-7.633
Bein fjárfesting, nettó	-90	212	-24	115	-31	81	-117	-13
Verðbréfavíðskipti, nettó	-223	-444	-890	-1.228	-1.062	-3.412	-921	-2.110
Erlendar lántökur	11.150	10.072	-1.210	9.898	18.246	1.277	8.630	5.662
Afborganir langra lána	-5.921	-5.084	-4.950	-7.603	-5.748	-15.835	-7.570	-10.884
Stuttar fjármagnshreyfingar	-2.858	-3.854	-572	31	-4.962	881	-2.896	-1.001
Lausafjárstaða innlánsstofnana	186	-1.360	-281	-404	-396	-2.477	1.382	713
Skekkjur og vantalið	-3.850	3.518	-918	652	-3.275	4.316	-4.496	2.832
Heildargreiðslujöfnuður	-3.538	1.993	-5.558	1.355	6.702	-14.827	-1.357	-4.503
Gengisvísitala	295,7	298,2	320,2	319,0	324,0	324,4	324,5	326,2

1) Bráðabirgðatölur.

6. tafla. Löng erlend lán

Staða í árslok í m.kr.	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
Löng erlend lán, alls	112.685	166.221	176.662	191.443	228.147	265.006	257.077
Opinberir aðilar	66.261	93.619	96.710	109.414	133.481	158.436	167.952
Ríkissjóður og -stofnanir	40.081	58.247	59.519	67.700	86.726	101.905	113.176
Ríkisfyrirtæki	22.497	29.172	31.293	35.682	38.716	46.568	45.391
Bæjar- og sveitarfélög	3.683	6.200	5.898	6.032	8.039	9.963	9.385
Lánastofnanir	37.557	58.715	59.370	60.424	70.059	81.287	68.640
Seðlabankinn	221	228	149	100	57	0	0
Viðskiptabankar	16.445	26.970	25.288	25.086	26.334	27.576	22.075
Fjárfestingarlánasjóðir	20.891	31.517	33.933	35.238	43.668	53.711	46.565
Einkaaðilar	8.867	13.887	20.582	21.605	24.607	25.283	20.485
Gengi Bandaríkjadals	46,16	61,09	55,31	55,54	63,84	72,63	68,21
Erlend lán (á meðalgengi ársins) sem							
hlutfall af vergri landsframleiðslu ...	41,1	49,0	49,4	49,5	52,5	60,8	59,6
hlutfall af vergri þjóðarframleiðslu .	42,2	50,9	51,1	51,2	54,1	62,6	62,0
hlutfall af útflutningstekjum	124,6	137,1	139,6	151,6	165,0	177,7	158,5
Greiðslubyrði í % af útflutn.tekjum .	16,8	19,4	20,0	22,9	26,2	27,9	34,5
Afborganir	7,8	8,3	8,8	11,5	15,1	16,9	24,5
Vaxtagreiðslur	9,0	11,1	11,2	11,4	11,1	11,1	10,0

1) Bráðabirgðatölur.

7. tafla. Staða þjóðarbúsins út á við

Í m.kr. í árslok	Erlendar eignir			Erlendar skuldir				Nettóstaða við útlönd	Hlutfall af VLF
	Verðbréf	Annað	Samtals	Verðbréf	Löng lán	Stutt lán	Samtals		
1985	-	14.111	14.111	-	66.112	16.261	82.373	-68.262	52,0
1986	-	18.979	18.979	-	75.966	15.233	91.199	-72.220	44,3
1987	-	19.118	19.118	-	83.103	18.649	101.752	-82.634	40,3
1988	-	26.112	26.112	-	112.685	27.010	139.695	-113.583	41,4
1989	-	35.687	35.687	-	166.221	25.988	192.209	-156.522	46,2
1990	-	39.923	39.923	-	176.662	21.842	198.504	-158.581	44,4
1991	234	41.292	41.526	1.552	191.443	23.729	216.724	-175.198	45,4
1992	534	46.157	46.691	909	228.147	25.240	254.296	-208.427	47,7
1993	2.824	48.399	51.223	299	265.006	24.220	289.525	-238.809	54,0
1994 ¹⁾	10.558	43.292	53.850	610	257.077	24.751	282.438	-228.588	53,1

1) Bráðabirgðatölur

8. tafla. Erlend staða Seðlabankans og erlend skammtíma staða innlánsstofnana

Í m.kr. í árslok	Seðlabankinn				Innlánsstofnanir			Gengi USD
	Gjald- eyris- forði ¹⁾	Erlendar eignir ²⁾	Erlendar skuldir	Nettó staða	Lausa- fjárstaða nettó	Stutt erl. lán til endurlána	Skamm- tíma staða nettó	
1985	8.751	8.751	-1.080	7.671	34	-10.056	-10.022	42,00
1986	12.531	12.531	-1.258	11.273	427	-8.287	-7.860	40,18
1987	11.167	11.167	-630	10.537	715	-11.820	-11.105	35,60
1988	13.397	13.536	-1.650	11.886	1.730	-17.129	-15.399	46,16
1989	20.127	20.742	-791	19.951	2.749	-14.261	-11.512	61,09
1990	23.601	24.260	-847	23.413	2.805	-11.401	-8.596	55,31
1991	24.536	25.245	-1.181	24.064	3.409	-13.418	-10.009	55,54
1992	31.743	32.015	-963	31.052	2.981	-15.879	-12.898	63,84
1993	31.056	31.340	-2.678	28.662	5.163	-14.452	-9.289	72,63
1994	20.317	24.351	-9.396	14.955	6.175	-7.853	-1.678	68,21

1) Gulleign, sérstök dráttarréttindi og gjaldeyrisstaða við IMF, verðbréf og innstæður í erlendum gjaldeyri. 2) Gjaldreyrisforði og erlendar eignir í íslenskum krónum.

9. tafla. Fjármunaeign ¹⁾

Í árslok	Verðlag hvers árs í milljónum króna				Magnvisitala, 1990 = 100			
	Fjármuna- eign alls	Atvinnu- vegir	Starfsemi hins opinb.	Íbúðar- hús	Fjármuna- eign alls	Atvinnu- vegir	Starfsemi hins opinb.	Íbúðar- hús
1984	291.655	136.501	47.054	108.100	85,0	83,6	80,8	88,7
1985	394.867	184.673	64.526	145.668	87,3	86,2	83,5	90,5
1986	498.388	235.386	79.261	183.742	89,4	88,9	85,9	91,7
1987	604.523	284.747	99.609	220.167	92,4	93,1	88,8	93,4
1988	738.868	348.928	124.475	265.465	95,5	96,4	92,7	95,6
1989	935.371	442.272	158.313	334.786	97,7	98,1	96,4	97,8
1990	1.115.180	504.727	207.286	403.167	100,0	100,0	100,0	100,0
1991	1.221.194	547.910	231.217	442.068	102,4	102,1	103,9	101,9
1992	1.270.658	565.913	244.402	460.342	103,8	102,5	107,5	103,6
1993 ²⁾	1.326.160	589.185	260.156	476.819	104,6	101,3	111,8	105,0
1994 ²⁾	1.378.335	607.178	275.656	495.501	105,4	100,3	115,6	106,5

1) Til samræmis við alþjóðlegar skilgreiningar nefnist eignastofninn nú fjármunaeign, en þjóðarauður hefur fengið nýja skilgreiningu. Jafnframt voru endurskoðaðar tölur fyrri ára. 2) Bráðabirgðatölur.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

10. tafla. Verðvísitölur og vöruviðskiptakjör ¹⁾
 Ársmeðaltöl 1980 = 100

Í árslok	Útflutningsverð		Innflutningsverð		Viðskiptakjör	
	Alls	Án stóriðju	Alls	Án stóriðju	Alls	Án stóriðju
1983	113,1	122,1	121,9	123,6	92,8	98,8
1984	120,7	124,8	128,9	131,7	93,7	94,8
1985	122,0	129,8	131,1	135,1	93,1	96,1
1986	131,4	141,1	125,4	131,9	104,7	107,0
1987	145,3	157,5	128,1	137,5	113,4	114,6
1988	149,8	157,1	133,5	142,2	112,2	110,5
1989	149,1	154,8	139,8	144,0	106,6	107,5
1990	158,1	170,6	149,8	153,3	105,6	111,3
1991	169,8	189,3	154,5	162,1	109,9	116,8
1992	164,7	184,0	153,6	159,3	107,2	115,5
1993	156,1	175,9	154,4	160,1	101,1	109,9
1994	157,3	174,3	153,9	160,5	102,2	108,6

1) Vöruviðskipti eingöngu. Verðvísitölur eru reiknaðar í erlendri mynt m.v. vísitölur meðalgengis.
 Heimild: Þjóðhagsstofnun.

11. tafla. Opinber gengisvísitala og vísitölur meðalgengis og raungengis krónunnar

	Opinber gengisvísitala ¹⁾ 31/12 1992 = 100		Vísitölur meðalgengis ²⁾ 1983 = 100		Raungengi krónunnar ³⁾ 1980 = 100				
	Gengis- skráningarvog	Meðaltal	Innfl.- vog	Útfl.- vog	Hlutfallslegt verðlag		Hlutfallslegur launakostnaður		
					Vísitala	% breyt.	Vísitala	% breyt. ⁴⁾	
1983	-	100,0	100,0	100,0	90,2	-5,8	84,3	-17,6	
1984	-	116,3	116,4	116,2	94,6	4,9	83,4	-1,0	
1985	-	148,7	149,3	148,1	93,1	-1,6	84,5	1,3	
1986	-	171,0	175,8	166,3	94,9	2,0	86,4	2,3	
1987	-	177,3	184,9	170,1	104,0	9,5	109,0	26,2	
1988	-	202,6	211,4	194,1	109,3	5,2	113,4	4,0	
1989	-	254,7	265,2	244,6	100,5	-8,1	98,1	-13,5	
1990	-	283,7	298,0	270,0	97,2	-3,2	87,4	-10,9	
1991	-	283,6	297,5	270,3	99,8	2,6	89,5	2,5	
1992	100,7	285,0	300,8	270,0	99,7	0,0	91,0	1,7	
1993	110,6	308,8	326,4	292,0	94,3	-5,4	83,1	-8,6	
1994	116,0	324,8	343,5	307,8	88,3	-6,4	76,9	-7,5	
<i>Ársfjórðungar</i>									
1993	I	106,4	295,7	313,0	279,3	97,6	-0,8	87,7	-3,0
	II	106,8	298,1	315,2	281,9	96,5	-1,2	85,5	-2,6
	III	114,5	320,2	338,3	303,1	91,4	-5,3	80,0	-6,5
	IV	114,1	319,0	337,1	301,9	91,8	0,4	79,4	-0,8
1994	I	115,3	324,0	342,4	306,5	89,2	-2,9	76,8	-3,3
	II	115,9	324,4	343,2	306,6	88,5	-0,8	76,9	0,1
	III	116,3	324,5	343,1	306,9	88,2	-0,3	77,1	0,3
	IV	116,4	326,2	345,1	308,3	87,4	-0,9	76,6	-0,6

1) Vísitalan sýnir meðalgengi erlendra gjaldmiðla gagnvart íslenskrí krónu á hverju tímabili. Gjaldmiðlarnir eru vegnir saman með gengis-skráningarvoginni sem er ECU 76%, USD 18% og JPY 6%. Þessi vog er lögð til grundvallar opinberri skráningu gengisins frá og með 1. janúar 1992. 2) Vísitalan sýnir meðalgengi erlendra gjaldmiðla gagnvart íslenskrí krónu á hverju tímabili. Gjaldmiðlarnir eru vegnir saman með viðskiptavog sem er byggð á hlutdeild einstakra landa í vöruinnflutningi og vöruútflutningi. 3) Byggt á ársfjórðungslegum upplýsingum um verðlag (framfærslukostnað), laun og framleiðslu í 15 helstu viðskiptalöndum Íslands. 4) Breyting frá fyrra ári eða árs-fjórðungi.

12. tafla. Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs
Rekstrargrunnur

	Greiðslujöfnuður								Greiðsluhreyfing gagnvart bankakerfi	
	Lánsfjárbörf			Rekstrarjöfnuður						
	Tekjur	Gjöld	Tekju- afgangur	Hreinar lán- veitingar ¹⁾	Lausa- skuldir og kröfur	Hrein lánsfjár- þörf	Hreinar lántökur utan Seðla- banka	Greiðslu- jöfnu- ður	Gagnv. Seðla- banka	Banka- innst. og sjóður
1981	6.304	6.129	175	-56	-113	-6	179	185	164	21
1982	10.328	9.479	849	-532	-804	487	652	166	124	42
1983	16.282	17.717	-1.435	-376	-863	2.674	1.484	-1.190	-1.258	68
1984	22.088	20.474	1.614	-725	-1.134	245	797	552	530	22
1985	28.746	30.617	-1.871	-217	-1.977	4.065	1.644	-2.421	-2.479	58
1986	40.177	46.374	-6.197	-288	2.089	4.396	7.133	2.737	2.847	-111
1987	52.324	53.581	-1.257	313	-3.327	4.271	2.441	-1.832	-1.864	32
1988	71.287	73.415	-2.128	-792	-6.016	8.936	5.494	-3.442	-3.816	374
1989 ²⁾	81.905	92.253	-10.348	2.888	197	7.263	10.803	3.540	3.784	-244
1990	94.737	106.024	-11.287	740	-4.499	15.046	19.160	4.114	3.280	835
1991	105.979	119.429	-13.450	-2.308	-6.211	21.969	16.898	-5.071	-5.308	237
1992	106.039	116.631	-10.593	-793	-848	12.234	21.146	8.912	8.425	488
1993	100.170	119.214	-19.044	-4.980	7.973	16.050	17.069	1.019	1.163	-144
1994 ³⁾	109.602	116.986	-7.384	-9.635	2.248	14.771	14.729	-42	-421	379
<i>Hreyfingar frá ársbyrjun 1993 til loka mánaðar ³⁾</i>										
Janúar	6.105	7.962	-1.857	300	-556	2.113	988	-1.125	-1.264	139
Febrúar	16.123	18.144	-2.021	-202	-1.395	3.618	3.559	-59	-473	414
Mars	23.042	27.632	-4.590	-214	-1.327	6.131	6.772	641	239	402
Apríl	32.436	35.921	-3.485	-463	-1.284	5.232	5.082	-150	-574	426
Mái	38.428	45.225	-6.797	-205	-1.798	8.800	9.308	508	93	417
Júní	50.663	54.297	-3.634	-446	-1.938	6.018	8.058	2.040	1.750	290
Júlí	52.314	64.615	-12.301	-688	-1.778	14.767	9.943	-4.824	-4.783	-41
Ágúst	64.903	73.994	-9.091	-798	-1.919	11.808	12.200	392	-56	448
Sept.	71.710	83.311	-11.601	-692	-2.046	14.339	15.674	1.335	881	454
Okt.	84.162	91.675	-7.513	-720	-2.341	10.574	12.648	2.074	1.827	248
Nóv.	90.399	101.370	-10.971	-546	-2.454	13.971	14.818	847	422	426
Des.	103.324	112.781	-9.457	-1.001	-147	10.605	12.307	1.702	1.096	606
<i>Hreyfingar frá ársbyrjun 1994 til loka mánaðar ³⁾</i>										
Janúar	6.830	8.238	-1.408	-359	-2.498	4.265	3.249	-1.016	-263	-754
Febrúar	18.234	20.247	-2.013	-3.875	72	5.816	4.287	-1.529	-2.175	647
Mars	24.832	29.822	-4.990	-3.495	-3.335	11.820	8.537	-3.283	-3.667	385
Apríl	34.700	38.618	-3.918	-4.020	-526	8.464	9.066	602	551	51
Mái	41.611	49.087	-7.476	-3.789	-1.067	12.332	9.891	-2.441	-974	-1.465
Júní	54.197	58.896	-4.699	-4.074	-1.210	9.983	9.262	-721	29	-747
Júlí	61.798	69.607	-7.809	-3.942	-996	12.747	12.366	-381	312	-691
Ágúst	69.483	79.840	-10.357	-4.152	-1.419	15.928	13.271	-2.657	-2.981	325
Sept.	77.047	88.503	-11.456	-3.776	-2.966	18.198	15.449	-2.749	-3.405	658
Okt.	89.811	96.830	-7.019	-3.096	-4.340	14.455	12.440	-2.015	-1.200	-812
Nóv.	96.992	105.661	-8.669	-3.323	-4.162	16.154	14.994	-1.160	-2.613	1.454
Des.	109.602	116.986	-7.384	-9.635	2.249	14.770	14.728	-42	-421	379

1) Hreint innstreymi, innborgað umfram útborgað. 2) Án sérstakra uppgjörsbreytinga í eitt skipti fyrir öll. 3) Greiðsluhreyfingar, bráðabirgðatölur samkvæmt mánaðaryfirlitum ríkisbókhalds og skýrslum fjármálaráðherra til Alþingis.

13. tafla. Sala ríkisverðbréfa

Í m.kr.	Spariskírteini			Ríkisvixlar, nettó				Ríkisbréf, nettó				Samtals
	Sala	Innlausn	Nettó	Óstaðl. ¹⁾	3 mán.	6 mán.	12 mán.	Óstöðl. ¹⁾	6 mán.	12 mán.	2 ár	
1986	3494	1722	1772	-	-	-	-	-	-	-	-	1772
1987	2140	1130	1010	932	-	-	-	-	-	-	-	1942
1988	4867	3413	1454	-219	-	-	-	-	-	-	-	1235
1989	5049	4170	879	5171	-	-	-	-	-	-	-	6050
1990	8275	1825	6450	2166	-	-	-	75	-	-	-	8691
1991	5584	4433	1151	298	-	-	-	1158	-	-	-	2607
1992	3661	1495	2166	-2270	6915	-	-	-720	1964	-	-	8055
1993	8200	3706	4494	-6078	1792	2208	2820	-297	-536	2172	2105	8680
1994	9447	6189	3258	0	-1341	-408	2643	-200	-1428	-2172	3445	3797
1993:												
I	1889	322	1567	-5591	7337	-	-	-8	-424	-	-	2881
II	1142	30	1112	-204	-2135	-	-	-33	918	666	-	324
III	3452	1516	1936	-226	4282	-	-	-59	252	1506	-	7691
IV	1717	1838	-121	-57	-7692	2208	2820	-197	-1282	0	2105	-2216
1994:												
I	3451	5124	-1673	0	-926	3055	1923	-70	-1428	0	1735	2616
II	2361	83	2278	0	-769	-1262	1190	-70	0	-339	1034	2062
III	2277	924	1353	0	3741	-917	1720	-60	0	-1833	676	4680
IV	1358	58	1300	0	-3387	-1284	-2190	0	0	0	0	-5561

1) Þ.e. eldri ríkisverðbréf sem ekki voru seld á uppboðum.

14. tafla. Skuldir ríkissjóðs

Í m.kr.	Skuldir						Eignir		Hrein skuld
	Innlend lán utan Seðlabanka						Viðskipta-		reikn- ingar nettó ²⁾
	Bein viðsk.v. Seðla- banka	Alls	Þ.a. spari- skírteini	Þ.a. ríkis- bréf og vixlar	Erlend lán	Skuldir alls	Veitt lán		
1982	316	3.180	1.912	-	6.732	10.228	8.703	1.206	319
1983	1.588	5.544	3.310	-	12.405	19.537	13.048	2.101	4.388
1984	2.222	5.519	3.244	-	19.413	27.154	18.182	3.232	5.740
1985	4.328	8.257	5.165	-	25.538	38.123	24.737	5.102	8.284
1986	1.799	13.290	8.541	-	29.202	44.291	22.985	6.728	14.578
1987	4.154	19.012	11.775	931	29.837	53.003	24.182	11.450	17.371
1988	8.958	24.620	16.659	725	40.081	73.659	29.967	17.602	26.090
1989	5.887	35.449	21.717	5.892	58.247	99.583	34.433	14.789	50.361
1990	1.494	51.196	31.043	8.142	59.519	112.209	34.022	19.036	59.151
1991	6.349	58.946	36.301	9.501	67.953	133.248	37.902	25.189	70.157
1992	13	66.126	39.089	15.032	87.273	153.412	41.654	26.046	85.712
1993	15	78.720	46.257	19.754	102.305	181.040	46.871	18.100	116.069
1994	0	83.145	52.122	20.196	118.925	202.070	58.093	15.852	128.125

1) Önnur en markaðsbréf. 2) Óinnheimtar tekjur, ógreidd gjöld næsta árs, bráðabirgðalán, skammtímakröfur, inneign á hlaupareikningum. Að frádregnum langtímaskuldbindingum. 3) Skuldir að frádregnum veittum lánnum og viðskiptareikningum nettó. Að frádregnum lífeyrisjóðum og hluta áfallinna spariskírteina.

15. tafla. Seðlar og mynt

Í m.kr.	1993			1994		
	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða
Janúar	3.937	4.086	3.249	4.144	4.372	3.381
Febrúar	3.805	3.928	3.172	4.088	4.253	3.323
Mars	3.686	3.851	2.977	4.560	4.271	3.910
Apríl	3.841	3.971	3.217	4.314	4.346	3.686
Mái	4.074	3.998	3.428	4.368	4.528	3.591
Júní	4.057	4.138	3.371	4.697	4.759	3.925
Júlí	4.795	4.446	4.065	5.437	5.173	4.567
Ágúst	4.168	4.551	3.465	4.884	5.319	4.081
September	4.029	4.281	3.354	4.873	5.064	4.145
Október	4.060	4.170	3.407	4.256	4.776	3.876
Nóvember	4.002	4.152	3.344	4.708	4.917	3.932
Desember	4.312	4.662	3.907	5.201	5.479	4.695

16. tafla. Skipting seðla og myntar eftir stærðum í árslok

	1991		1992		1993		1994	
	Þús.kr.	%	Þús.kr.	%	Þús.kr.	%	Þús.kr.	%
<i>Seðlastærð:</i>								
5000 kr.	1.999.500	61,1	2.243.400	63,2	2.453.800	64,3	3.078.000	65,9
1000 kr.	782.200	23,9	802.200	22,6	831.920	21,8	1.009.400	21,6
500 kr.	229.100	7,0	234.300	6,6	244.200	6,4	275.800	5,9
100 kr.	245.400	7,5	252.000	7,1	267.130	7,0	292.500	6,2
50 kr.	9.800	0,3	10.650	0,3	11.450	0,3	10.375	0,2
10 kr.	6.604	0,2	7.128	0,2	7.652	0,2	7.275	0,2
Samtals	3.272.604	100,0	3.549.678	100,0	3.816.152	100,0	4.673.350	100,0
<i>Myntstærð:</i>								
50 kr.	189.600	43,6	196.700	43,1	226.050	45,6	242.300	45,9
10 kr.	152.820	35,2	162.580	35,7	168.500	34,0	179.050	34,0
5 kr.	41.905	9,6	43.945	9,6	46.525	9,4	48.505	9,2
1 kr.	40.545	9,3	43.135	9,5	45.215	9,1	48.124	9,1
50 aurar	5.189	1,2	4.966	1,1	4.805	1,0	4.961	0,9
10 aurar	4.306	1,0	4.213	0,9	4.125	0,8	4.099	0,8
5 aurar	570	0,1	564	0,1	558	0,1	576	0,1
Samtals	434.935	100,0	456.103	100,0	495.778	100,0	527.615	100,0

17. tafla. Ávísanavelta¹⁾

	1992 í m.kr.		1993 í m.kr.		1994 í m.kr.		1994 í þús.stk.	
	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- tala tékka	Ávís- ana- skipti
Janúar	90.924	45.151	77.593	38.401	75.270	37.338	1.972	1.303
Febrúar	91.544	45.637	89.280	44.430	83.955	39.945	2.076	1.379
Mars	94.630	47.266	96.540	47.595	90.569	43.687	2.227	1.472
Apríl	96.150	47.682	90.441	44.694	81.047	40.248	2.035	1.357
Mái	95.891	47.210	89.700	45.060	87.993	42.443	2.366	1.581
Júní	106.670	53.388	98.805	49.005	89.592	44.146	1.979	1.314
Júlí	108.208	53.712	98.193	47.981	82.016	40.535	1.627	1.080
Ágúst	99.706	49.552	97.441	48.539	83.536	42.364	1.590	1.080
September	95.121	47.485	93.016	45.253	75.583	37.319	1.387	922
Október	99.498	49.158	93.844	46.449	72.649	36.726	1.336	887
Nóvember	93.726	46.167	91.907	44.853	70.429	36.052	1.302	874
Desember	113.284	56.735	112.590	56.120	85.166	43.059	1.407	927
Samtals	1.185.352	589.143	1.129.350	558.380	977.805	483.862	21.304	14.176

1) Í ávísanaskiptum teljast ávísanir sem innlánsstofnanir skipta sín á milli, en í heildarveltu tékka eru þar að auki taldar ávísanir sem afgreiddar eru af sömu stofnun og þær eru stílaðar á.

18. tafla. Úr reikningum Seðlabankans 1987-1994¹⁾

Staða í árslok í m.kr.	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ⁴⁾
Erlendar eignir, nettó.....	10.329	11.699	19.777	23.263	23.967	30.996	28.639	14.956
Innlendir liðir, nettó ²⁾	5.171	5.540	2.468	-5.041	-3.987	-12.908	-12.732	1.206
Kröfur á ríkissjóð og ríkisstofnanir nettó.....	5.550	9.117	8.237	3.594	8.748	1.552	5.774	17.147
Kröfur á fjárfestingarlánasjóði.....	1.091	1.196	873	1.866	603	531	639	4.644
Aðrar kröfur á innlánsstofnanir.....	4.995	4.565	4.726	4.319	3.342	3.983	2.630	2.225
Kröfur á aðra aðila.....	361	466	944	677	413	392	331	273
Sjóðir í opinberri vörslu (-) ³⁾	-1.887	-859	314	-934	-2.985	-324	-260	-39
Innst. fjárfestingarlánasjóða (-) ³⁾	-989	-1.848	-1.303	-2.875	-1.657	-4.239	-4.424	-4.787
Annað, nettó.....	-3.950	-7.097	-11.323	-11.688	-12.451	-14.803	-17.422	-18.257
Grunnfé.....	15.500	17.239	22.245	18.222	19.980	18.088	15.907	16.162
Sjóður og innstæður innlánsstofn..	13.313	14.688	19.270	15.165	16.742	14.495	12.001	11.467
Skyldubundnar innstæður.....	9.877	10.529	13.928	10.944	10.418	9.255	6.935	7.070
Aðrar bundnar innstæður.....	1.282	1.632	794	280	-	-	250	-
Sjóður og aðrar innstæður.....	2.154	2.527	4.548	3.941	6.324	5.240	4.816	4.397
Seðlar og mynt í umferð.....	2.187	2.551	2.975	3.057	3.238	3.593	3.906	4.695

1) Sjá nánari sundurliðun í töflu 36. 2) Endurlánað erlent lánsfé meðtalið. 3) Innstæður eru merktar með mínusmerki. 4) Bráðabirgðatölur.

19. tafla. Úr reikningum innlánsstofnana 1987-1994

Staða í árslok í m.kr.	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
Lausafjárstaða.....	1.509	4.072	10.268	12.093	15.038	16.796	19.478	12.775
Gagnvart Seðlabanka.....	448	2.204	4.492	3.844	6.324	5.022	4.815	4.397
Gagnvart útlöndum.....	658	1.700	2.943	2.379	3.506	3.413	5.851	6.182
Ríkisvixlar.....	403	168	2.833	5.870	5.208	8.361	8.812	2.196
Skyldubundnar innstæður.....	9.877	10.530	13.928	10.944	10.418	9.255	6.934	7.070
Aðrar innstæður í Seðlabanka	1.282	1.632	794	280	-	-	250	-
Lán og endurlán.....	88.835	121.845	152.562	169.351	188.874	199.584	213.510	210.786
Erlend endurlán.....	17.134	26.340	34.441	32.812	35.947	39.944	41.490	31.887
Gengisbundin afurðalán.....	7.260	11.621	12.212	9.524	9.532	9.195	9.262	7.017
Almenn útlán.....	64.441	83.884	105.909	127.015	143.395	150.445	162.758	171.882
Samtals.....	101.503	138.079	177.552	192.668	214.330	225.635	240.172	230.631
Heildarinnlán.....	69.414	86.252	110.024	126.745	145.197	150.437	160.221	163.252
Veltiinnlán.....	10.562	12.303	16.750	21.587	26.314	26.350	27.658	30.427
Óbundin spariinnlán.....	44.152	58.418	72.823	81.087	87.144	94.449	98.341	89.959
Bundin spariinnlán.....	14.700	15.531	20.451	24.071	31.739	29.638	34.222	42.866
Verðbréfaútgáfa.....	3.465	8.865	13.963	17.453	19.180	20.662	22.699	20.630
Aðrar innlendar lántökur.....	2.216	2.396	2.371	2.369	1.825	1.962	1.888	1.844
Lánafyrirgreiðsla.....	3.359	4.241	4.669	4.222	3.342	3.765	2.630	2.224
Endurkaup.....	158	-	-	-	-	-	-	-
Verðbréf.....	1.165	1.865	2.058	2.399	1.871	2.037	1.389	921
Erlendir lánakvótar.....	2.036	2.376	2.611	1.823	1.471	1.728	1.241	1.303
Erlend lán v/afurðalána.....	4.971	8.359	8.153	5.271	5.262	4.999	3.201	2.649
Önnur erlend lán.....	16.113	25.806	33.786	31.692	33.354	37.505	38.942	26.790
Eigið fé og annað, nettó.....	1.965	2.160	4.586	4.916	6.170	6.306	10.591	13.242

20. tafla. Úr reikningum bankakerfisins 1987-1994

Staða í árslok í m.kr.	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ²⁾
Gjaldeyrisstaða.....	11.194	13.619	22.947	25.791	27.572	34.466	34.490	24.968
Lán og endurlán.....	96.240	132.792	165.450	181.357	203.847	210.420	229.066	235.046
Kröfur Seðlabanka.....	6.625	10.369	9.647	4.514	8.888	2.345	6.396	21.800
Innlánsstofnana án ríkisvixla	71.701	95.505	118.122	136.539	152.927	159.640	172.020	178.899
Endurlánað erlent lánsfé.....	17.511	26.750	34.848	34.434	36.824	40.074	41.838	32.151
Ríkisvixlar innlánsstofnana	403	168	2.833	5.870	5.208	8.361	8.812	2.196
Ýmsir sjóðir (-) ¹⁾	-2.876	-2.707	-990	-3.809	-4.642	-4.563	-4.684	-4.826
Annað, nettó.....	-6.072	-9.338	-15.907	-16.603	-18.619	-21.108	-28.015	-31.498
Samtals.....	98.486	134.366	171.500	186.736	208.158	219.215	230.857	223.690
Peningamagn og sparifé (M3)	71.602	88.802	112.999	129.802	148.436	154.029	164.127	167.946
Sparifé á uppsagnarreikn.....	14.700	15.531	20.451	24.071	31.739	29.638	34.222	42.866
Pen.magn og ób.sparifé. (M2)	56.902	73.271	92.548	105.731	116.697	124.391	129.905	125.080
Óbundið sparifé.....	44.152	58.418	72.823	81.087	87.144	94.449	98.341	89.959
Peningamagn (M1).....	12.750	14.853	19.725	24.644	29.553	29.942	31.564	35.121
Verðbréfaútgáfa.....	3.465	8.865	13.963	17.453	19.180	20.662	22.699	20.630
Aðrar innlendar lántökur.....	2.216	2.396	2.371	2.369	1.825	1.962	1.888	1.844
Erlend lán v/afurðalána.....	4.971	8.359	8.153	5.271	5.262	4.999	3.201	2.649
Erl. skuldir til endurlána.....	16.232	25.944	34.014	31.841	33.453	37.562	38.942	30.621

1) Auk sjóða í opinberri vörslu eru hér innstæður fjárfestingarlánasjóða í Seðlabanka. Innstæður er merkt með mínusmerki.

2) Bráðabirgðatölur.

21. tafla. Innlán og útlán innlánsstofnana ¹⁾

Flokkun eftir tegundum og stofnunum

Staða í árslok í m.kr.	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ²⁾
<i>Innlán:</i>								
Hlaupareikningar	10.475	12.167	16.625	21.458	26.095	26.124	27.397	29.131
Sparisjóðsávisanareikningar	46	44	74	0	1	-	-	886
Giróreikningar	105	126	141	140	224	227	267	411
- millibankaveltiinnlán	-60	-30	-75	0	-2	-	-5	-
- óuppgerðir tékkar	-3	-5	-15	-12	-4	-1	-1	-1
Almennar bækur	13.298	13.334	14.424	15.103	15.421	14.621	14.179	13.926
Annað óbundið sparifé	26.876	39.582	49.901	56.440	62.814	69.148	70.954	63.501
Sparisjóðsreikningar, 3 mánaða	102	73	48	141	95	9	6	2
Sparisjóðsreikningar, 6 mánaða	3.149	545	189	518	76	33	22	15
Sparisjóðsreikningar, 12 mánaða ..	1.232	944	911	1.251	1	35	16	3
Orlofsreikningar o.fl.	729	1.391	1.667	1.677	1.799	1.745	1.797	2.425
Verðtryggð innlán, 6 mánaða	5.355	7.646	8.829	8.830	14.428	17.593	21.033	25.492
Annað bundið sparifé	4.064	4.799	8.639	11.543	15.271	10.129	11.212	14.766
- millibankaspariinnlán	-143	-183	-231	-10	-4	-5	-8	-6
Geymslufé v/innflutnings	68	83	66	-	19	-	-	7
Gjaldeyrisreikningar	4.121	5.685	8.729	9.553	8.914	10.683	13.216	12.538
Gengisbundnir krónureikningar	-	52	103	111	49	95	136	156
<i>Heildarinnlán</i>	<i>69.414</i>	<i>86.253</i>	<i>110.025</i>	<i>126.743</i>	<i>145.197</i>	<i>150.436</i>	<i>160.221</i>	<i>163.252</i>
Landsbanki	22.450	27.958	35.898	47.817	54.777	56.489	61.195	60.097
Útvegsbanki/Íslandsbanki	6.131	7.420	9.498	28.389	32.305	33.094	34.881	34.768
Búnaðarbanki	13.408	16.968	21.741	27.193	31.066	31.720	32.533	34.185
Iðnaðarbanki	5.412	6.437	7.967	-	-	-	-	-
Verzlunarbanks	3.285	4.176	5.315	-	-	-	-	-
Samvinnubanki	4.743	5.863	7.147	-	-	-	-	-
Alþýðubanki	2.264	2.690	3.326	-	-	-	-	-
Sparisjóðir	10.585	13.261	17.650	21.246	24.660	26.825	29.279	31.694
Innlánsdeildir kaupfélaga	1.245	1.580	1.665	1.979	2.165	2.086	2.078	2.099
Póstgíróstofa	100	115	138	143	233	227	270	416
- óuppgerðir tékkar	-3	-5	-15	-12	-3	-1	-1	-1
- millibankainnlán	-203	-213	-306	-10	-4	-5	-13	-6
<i>Almenn útlán og afurðalán:</i>								
Greiddar óinnleystar ábyrgðir	536	687	693	1.004	1.090	1.273	1.588	1.346
Yfirdráttarlán o.fl.	7.228	10.781	15.096	18.087	20.987	23.928	26.731	30.284
Gengisbundin afurðalán	7.260	11.621	12.212	9.524	9.532	9.195	9.262	7.017
Önnur afurðalán	4.638	5.194	5.786	5.730	5.798	4.244	3.527	2.839
Víxlar	11.815	13.942	16.240	17.830	18.731	18.400	16.347	13.949
Almenn skuldabréf og vaxtabréf ...	7.162	11.519	14.996	17.940	25.699	29.275	32.600	24.632
Skuldabréf í erlendum gjaldeyri	1.482	2.395	2.808	2.383	2.159	2.274	2.930	3.863
Visitölubundin lán	31.231	39.394	51.189	64.939	69.715	71.868	78.840	95.596
Útlán innlánsdeilda kaupfélaga	1.027	1.347	1.414	1.811	2.004	1.960	1.958	2.078
- millibankaútlán	-678	-1.376	-2.313	-2.708	-2.787	-2.778	-1.761	-2.705
<i>Almenn útlán og afurðalán alls</i>	<i>71.701</i>	<i>95.504</i>	<i>118.121</i>	<i>136.540</i>	<i>152.928</i>	<i>159.639</i>	<i>172.022</i>	<i>178.899</i>
Landsbanki	27.409	36.149	43.508	54.433	58.178	61.681	66.960	65.980
Útvegsbanki/Íslandsbanki	6.102	7.827	10.753	32.918	36.055	35.583	34.476	36.367
Búnaðarbanki	12.035	16.580	20.344	25.780	30.429	31.893	34.209	35.449
Iðnaðarbanki	6.440	8.501	10.106	-	-	-	-	-
Verzlunarbanks	3.491	4.819	5.854	-	-	-	-	-
Samvinnubanki	4.051	5.357	6.591	-	-	-	-	-
Alþýðubanki	2.214	2.969	3.692	-	-	-	-	-
Sparisjóðir og Sparisjóðabanki	9.468	13.254	18.089	24.287	28.908	31.202	36.015	41.529
Innlánsdeildir kaupfélaga	1.027	1.347	1.414	1.811	2.004	1.960	1.958	2.078
Póstgíróstofa	142	80	83	19	141	99	163	201
- millibankaútlán	-678	-1.376	-2.313	-2.708	-2.787	-2.778	-1.761	-2.705

1) Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með útlánunum. 2) Bráðabirgðatölur.

22. tafla. Lánaflökkun innlánsstofnana ¹⁾
Almenn útlán og afurðalán

Staða í árslok í m.kr.	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ²⁾
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	1.926	3.300	5.202	12.571	13.659	12.349	16.957	16.011
Bæjar- og sveitarfélög	1.641	2.506	3.255	3.750	4.046	4.104	4.640	6.413
Lánastofnanir	2.363	2.753	3.460	3.941	4.763	4.358	5.667	6.533
Fjárfestingarlánasjóðir	2.173	2.455	2.607	3.035	3.742	3.472	4.484	5.068
Aðrar lánastofnanir	190	298	853	906	1.021	886	1.183	1.465
Fyrirtæki	47.789	62.571	75.000	78.780	86.453	89.017	91.382	92.934
Landbúnaður	6.367	7.681	9.254	10.589	10.768	8.891	8.252	7.779
Sjávarútvegur	11.699	17.161	19.261	17.938	19.306	19.545	20.254	19.683
Verslun	13.425	17.253	21.543	21.992	26.474	27.772	27.474	28.184
Samvinnuverslun	3.135	4.337	5.991	5.264	5.546	6.269	5.441	5.170
Olúfélög	1.352	1.534	1.970	1.429	1.439	1.398	1.438	1.812
Önnur verslun	8.938	11.382	13.582	15.299	19.489	20.105	20.595	21.202
Iðnaður	9.171	11.484	12.975	14.045	14.381	14.157	13.897	12.812
Byggverktafar íbúðarhúsnæðis .	700	930	1.406	1.660	1.642	1.703	2.082	2.192
Aðrir byggingarverktafar	957	1.151	1.244	1.573	1.929	2.219	1.844	1.677
Samgöngur	1.562	1.717	1.817	1.951	2.435	2.545	2.298	2.538
Raforkumál	107	9	47	20	13	129	26	288
Þjónustustarfsemi	3.801	5.185	7.453	9.012	9.505	12.056	15.255	17.781
Einstaklingar	17.981	24.376	31.205	37.496	44.006	49.813	53.375	57.006
Íbúðabyggingar	6.171	8.065	11.325	12.915	14.051	14.771	14.409	14.036
Annað	11.810	16.311	19.880	24.581	29.955	35.042	38.966	42.970
Útlán, alls	71.700	95.506	118.122	136.538	152.927	159.641	172.021	178.897

1) Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með. 2) Bráðabirgðatölur.

23. tafla. Efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða¹⁾

Staða í árslok í m.kr. ⁴⁾	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ²⁾
<i>Eignir:</i>								
Útlán	63.826	87.707	122.006	143.037	174.482	199.803	224.031	242.892
Innstæður og sjóður	2.784	3.233	2.228	5.161	3.564	6.208	9.147	7.733
Sjóður	1	7	1	2	2	2	27	0
Seðlabankinn	986	1.962	1.219	2.788	1.634	3.589	4.499	4.681
Viðskiptabankar	1.797	1.264	1.008	2.371	1.929	2.618	4.620	3.052
Ýmsar eignir, nettó	1.853	2.383	3.816	3.600	2.618	4.006	4.068	4.939
<i>Eignir = skuldir</i>	68.463	93.323	128.050	151.798	180.665	210.018	237.246	255.565
<i>Skuldir:</i>								
Lántökur	40.970	58.303	84.540	99.195	107.930	121.699	129.772	128.701
Ríkissjóður og ríkisstofnanir .	4.586	4.881	5.378	5.130	6.216	5.697	5.802	12.777
Seðlabankinn	447	401	150	1.207	7	7	7	5
Innlánsstofnanir	2.676	3.145	3.349	3.066	2.925	2.417	1.978	3.726
Lífeyrissjóðir ³⁾	17.914	27.889	42.828	53.932	61.636	68.121	66.569	63.606
Atvinnuleysistryggingasjóður	1.047	1.176	1.391	1.436	1.429	1.442	1.373	1.320
Önnur innlend lán	109	-	17	-	65	15	525	716
Erlendar lántökur	14.191	20.811	31.427	34.424	35.652	43.999	53.519	46.551
Innlán og útgefin verðbréf	3.173	4.480	6.320	11.847	29.435	44.685	63.906	83.302
Skuldusparnaður	2.297	2.886	3.527	3.815	3.962	3.829	2.390	1.696
Útgefin verðbréf	876	1.594	2.781	2.280	2.903	3.855	6.578	9.181
Útgefin húsbref	-	-	12	5.752	22.569	35.849	49.127	64.743
Útgefin húsnæðisbréf	-	-	-	-	-	1.153	5.811	7.682
Eigið fé	24.320	30.540	37.190	40.756	43.300	43.634	43.568	43.562

1) Leiðrétt hefur verið fyrir innbyrðis viðskiptum sjóðanna. 2) Bráðabirgðatölur. 3) Húsbref og útgefin verðbréf ekki meðalín. 4) Frá árslokum 1993 er bókhald veðdeilda bankanna ekki fært sérstaklega, og falla því veðdeildimar út úr tölunum. Sama á við um Stofnlánadeild samvinnufélaga sem frá áramótum 1994 er bókfærð með Landsbanka Íslands.

24. tafla. Lánaflökkun fjárfestingarlánasjóða ¹⁾

Staða í árslok í m.kr. ³⁾	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ²⁾
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	737	896	1.467	800	474	382	385	166
Bæjar- og sveitarfélög	2.324	2.983	8.842	8.647	9.881	10.924	11.471	9.944
Bankar og sparisjóðir	1	57	94	571	1.707	1.631	341	248
Aðrar lánastofnanir	-	254	1.639	1.666	335	332	492	267
Fyrirtæki, samtals	30.966	42.550	52.054	52.387	54.942	61.693	68.834	70.367
Landbúnaður	5.576	7.656	10.268	10.280	10.158	10.397	10.609	10.027
Sjávarútvegur	11.917	15.494	19.774	19.562	19.783	23.584	27.778	30.866
Verslun	2.308	2.232	2.598	2.603	2.537	2.864	1.812	1.528
Iðnaður	7.422	10.670	14.699	14.835	17.018	19.589	21.564	20.982
Byggingarverkt. íbúðarhúsn.	2.358	4.043	1.420	1.626	1.136	652	583	457
Aðrir verktakar	27	100	134	125	122	138	214	45
Samgöngur	77	103	105	85	68	42	44	48
Raforkumál	-	-	-	-	-	-	-	29
Þjónustustarfsemi	984	1.822	2.507	2.681	2.901	2.977	3.306	3.994
Annað, ósundurliðað	297	430	549	590	1.218	1.450	2.924	2.391
Íbúðalán til einstaklinga	29.798	40.967	57.910	78.966	107.143	124.842	142.509	161.900
Útlán, alls	63.826	87.707	122.006	143.037	174.482	199.803	224.031	242.892

1) Leiðrétt hefur verið fyrir innbyrðis viðskiptum sjóðanna. 2) Bráðabirgðatölur. 3) Frá árslokum 1993 færast veðdeildir Landsbankans og Búnaðarbankans með viðkomandi bönkum en ekki með fjárfestingarlánasjóðum. Sama á við um Stofnlánadeild samvinnufélaga sem frá áramótum 1994 er bókfærð með Landsbanka Íslands.

25. tafla. Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða

Staða í árslok í m.kr.	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ¹⁾	1994 ²⁾
Íbúðalánasjóðir, samtals	32.467	45.450	65.299	85.631	114.266	132.095	149.396	167.058
Byggingarsj. ríkisins og Veðdeild L.Í.	25.059	34.854	49.713	60.216	66.956	66.451	66.087	64.902
Húsbrefadeild	-	-	12	5.657	21.846	34.424	46.788	61.415
Byggingarsjóður verkamanna	7.408	10.596	15.574	19.758	25.464	31.220	36.521	40.741
Aðrir fjárfestingarlánasj., samtals	31.358	42.257	56.707	57.406	60.216	67.708	74.636	75.835
Stofnlánadeild landbúnaðarins	4.608	5.894	7.311	7.621	8.518	8.913	9.219	9.076
Veðdeild Búnaðarbankans	97	140	194	235	209	199	168	0
Framleiðnisjóður landbúnaðarins	60	130	157	183	222	221	185	249
Fiskveiðiasjóður Íslands	9.167	11.272	14.420	14.229	15.865	19.838	22.101	25.290
Verslunarlánasjóður	1.494	1.822	2.213	2.218	2.331	2.952	3.373	4.511
Stofnlánadeild samvinnufélaga	797	870	967	973	823	817	725	0
Iðnlánasjóður	4.637	6.576	9.028	9.565	11.414	13.536	15.776	16.196
Iðnþróunarsjóður	2.062	3.070	4.655	4.524	5.091	5.860	6.610	5.562
Ferðamálasjóður	468	629	763	798	890	954	1.054	1.173
Lánasjóður sveitarfélaga	1.657	2.115	2.809	3.097	3.418	3.847	4.352	4.625
Byggðastofnun	4.124	6.216	8.491	8.861	8.598	7.883	8.382	7.546
Landflutningasjóður	68	91	94	77	73	82	72	28
Framkvæmdasjóður Íslands	2.119	3.432	5.605	5.025	2.765	2.606	2.618	1.578
Útlán alls til annarra en sjóða	63.825	87.707	122.006	143.037	174.482	199.803	224.031	242.892
Innbyrðis lán sjóðanna	17.978	22.717	29.016	27.769	32.252	35.670	40.787	39.879
Frá Framkvæmdasjóði	16.337	19.341	21.755	17.125	18.056	15.797	14.224	10.714
Frá Byggingarsjóði ríkisins	1.570	3.280	6.831	10.199	13.455	18.947	24.148	28.830
Frá Iðnlánasjóði	71	72	255	233	169	187	214	0
Frá Iðnþróunarsjóði	-	-	175	212	572	739	654	302
Frá öðrum sjóðum	-	24	-	-	0	0	1.546	32

1) Frá árslokum 1993 er bókhald veðdeilda bankanna ekki fært sérstaklega, og falla því veðdeildirnar út úr tölunum. Sama á við um Stofnlánadeild samvinnufélaga sem frá áramótum 1994 er bókfærð með Landsbanka Íslands. 2) Bráðabirgðatölur.

26. tafla. Greiðslufirlit lífeyrissjóða

<i>Hreyfingar í m. kr.</i>	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
<i>Uppruni fjármagns:</i>								
Eigið framlag, nettó	5.796	9.180	12.713	15.462	20.487	24.040	30.042	34.800
Innborgaðar afborganir og vextir .	6.067	9.509	13.044	15.483	21.060	24.605	30.227	35.000
Annað innstreymi	21	45	109	516	75	136	550	620
Rekstrarkostnaður	-292	-374	-440	-537	-648	-701	-735	-820
Framlög, nettó.....	4.005	5.469	6.701	7.563	9.056	9.433	9.388	8.200
Iðgjöld ²⁾	7.397	10.007	11.842	13.410	15.478	16.637	17.219 ³⁾	16.900
Lífeyrisgreiðslur	-3.394	-4.520	-5.120	-5.833	-6.394	-7.194	-7.813	-8.700
Endurgreidd iðgjöld	-8	-13	-18	-21	-19	-7	-12	-
Flutt lífeyrisréttindi, nettó	10	-5	-3	7	-9	-3	-6	-
Uppruni = ráðstöfun	9.801	14.649	19.414	23.025	29.543	33.473	39.430	43.000
<i>Ráðstöfun fjármagns:</i>								
Útlán og skuldabréfakaup	9.390	14.241	18.694	22.589	28.597	33.064	38.564	41.800
Ríkissjóðs og ríkisstofnana	674	298	867	1.442	950	2.442	3.620	5.800
Bæjar- og sveitarfélaga	89	213	375	602	1.003	1.394	2.749	5.500
Fjárfestingarlánasjóða	5.158	8.160	10.649	13.595	17.900	18.154	20.362	15.600
þ.a. húsbréf	-	-	-	2.221	7.276	9.125	12.286	10.616
þ.a. húsnæðisbréf	-	-	-	-	-	1.200	4.712	2.280
þ.a. skuldabr. Húsnæðisstofnunar	4.195	7.124	9.692	10.253	9.234	6.012	2.395	-
Annarra fjármálastofnana	1.596	3.057	2.803	2.345	3.002	3.555	4.205	6.200
Fyrirtækja	594	784	770	780	1.076	1.845	2.236	3.300
Hlutabréf	34	69	449	667	1.183	998	794	950
Einstaklinga (sjóðfélaga)	1.245	1.660	2.781	3.158	3.483	4.676	4.598	4.450
Fasteignakaup	35	24	140	50	18	360	43	100
Innstæðu- og sjóðsbreytingar	376	384	580	172	811	-63	660	1.000
Annað nettó	0	0	0	214	117	112	163	100

1) Áætlun byggir á úrtaki ársfjórðungsgagna. 2) Með iðgjöldum er einnig endurgreiddur lífeyrir. 3) Með iðgjöldum 1993 er um 900 m.kr. framlag Íslandsbanka hf. fyrir áunnum lífeyrisréttindum.

27. tafla. Lánakerfið ¹⁾

Staða í árslok m.kr.	Eignir					Skuldir					
	Útlán					Stofn peningalegs sparnaðar					Erlent láns- magn
	Ríkissj. og -stofnanir	Bæjar- og sveitarf.	Atvinnu- fyrirtæki	Heimili	Alls	Frjáls	Annar	Lífeyrissj.	Annar	Alls	
1980	753	901	11.014	2.746	15.414	4.242	1.240	1.865	2.001	9.348	6.066
1981	996	1.477	16.249	4.978	23.700	7.184	1.822	3.403	3.020	15.429	8.271
1982	2.375	3.122	32.735	9.255	47.487	11.269	2.900	6.555	5.144	25.868	21.619
1983	6.060	5.259	57.048	18.671	87.038	19.626	5.039	12.577	10.670	47.912	39.126
1984	8.665	6.348	80.052	26.264	121.329	25.831	5.189	17.330	13.892	62.242	59.087
1985	13.176	8.276	102.025	41.433	164.910	35.951	7.589	26.682	20.999	91.221	73.689
1986	21.284	8.790	112.187	55.773	198.034	50.754	10.164	35.109	23.797	119.824	78.210
1987	30.175	11.894	141.101	76.983	260.153	67.993	16.641	50.283	35.256	170.173	89.980
1988	41.079	16.136	189.895	101.428	348.538	84.247	25.197	71.933	42.597	223.974	124.564
1989	59.968	21.455	249.229	135.744	466.396	105.629	35.711	102.085	54.345	297.770	168.626
1990	67.472	22.684	264.005	170.726	524.887	120.079	47.718	125.569	60.515	353.881	171.006
1991	83.518	25.612	285.168	211.270	605.568	136.332	65.198	153.954	64.323	419.807	185.761
1992	97.505	28.535	306.579	239.058	671.677	139.569	72.025	177.472	66.526	455.592	216.085
1993	122.721	33.435	327.011	263.801	746.968	148.920	80.231	204.540	63.297	496.988	249.981
1994	131.839	34.568	317.763	292.857	777.027	151.935	88.247	229.500	66.967	536.650	240.378

1) Með lánakerfi er átt við bankakerfi, fjárfestingarlánasjóði, lífeyrissjóði, lánasjóði ríkisins, tryggingarfélög, eignarleigur, verðbréfasjóði og útlönd. Tölur eru að nokkru leyti áætlaðar. Tölur ársins 1994 eru bráðabirgðatölur.

28. tafla. Eignir lífeyrissjóða 1984-1994

<i>Stöðutölur í lok árs í m.kr.</i>	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ¹⁾
Útlán og verðbréf.....	16,6	25,8	33,6	47,9	67,5	95,6	132,4	150,1	170,2	190,5	212,0
Ríkissjóður.....	1,7	3,8	6,1	7,2	7,2	8,8	12,3	11,4	13,5	14,4	-
Sveitarfélög.....	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,7	1,4	2,4	3,5	5,7	-
Fjárfestingarlánasjóðir . þ.a. íbúðalánasjóðir.....	6,3	9,2	11,4	17,9	28,5	44,1	65,3	80,3	94,1	106,5	-
Fjármálastofnanir.....	-	-	-	2,9	7,1	10,9	14,2	15,1	15,4	18,0	-
Fyrirtæki.....	0,2	0,4	0,6	1,9	3,2	4,6	6,1	5,8	5,9	7,0	-
Hlutabréf.....	-	-	-	0,1	0,2	0,8	1,7	2,9	3,8	4,2	-
Sjóðfélagar.....	8,4	12,4	15,4	17,7	21,0	25,7	31,5	32,2	34,0	34,7	-
Innstæður og sjóður.....	0,6	1,2	1,7	2,1	2,5	3,1	3,7	4,3	4,4	4,8	5,8
Aðrar eignir.....	0,9	1,4	2,0	3,2	4,7	6,5	8,9	10,4	12,0	13,5	15,2
Heildareignir.....	18,1	28,5	37,3	53,2	74,7	105,2	145,0	164,7	186,7	208,8	233,0
Heildareignir sem % af peningalegum sparnaði	29,1	31,2	31,1	31,3	33,4	35,3	36,4	37,6	39,9	42,0	43,5

1) Áætlun.

29. tafla. Gengi erlendra gjaldmiðla samkvæmt skráningu Seðlabanka Íslands

		Meðalgengi				Árslokagengi		
		1990	1991	1992	1993	1994	1993	1994
Bandaríkjadalur.....	kaup	58,23	59,04	57,52	67,74	69,83	72,63	68,21
	sala	58,39	59,20	57,68	67,90	70,02	72,83	68,39
Sterlingspund.....	kaup	103,83	104,16	101,20	101,66	106,96	107,60	106,56
	sala	104,11	104,44	101,48	101,91	107,25	107,90	106,86
Kanadadalur.....	kaup	49,90	51,56	47,58	52,44	51,15	54,66	48,56
	sala	50,04	51,70	47,71	52,57	51,32	54,84	48,72
Dönsk króna.....	kaup	9,425	9,238	9,550	10,429	11,002	10,735	11,211
	sala	9,451	9,263	9,576	10,455	11,035	10,767	11,245
Norsk króna.....	kaup	9,314	9,109	9,268	9,529	9,921	9,676	10,078
	sala	9,340	9,134	9,294	9,552	9,951	9,706	10,108
Sænsk króna.....	kaup	9,844	9,763	9,901	8,683	9,057	8,721	9,143
	sala	9,871	9,790	9,929	8,704	9,085	8,747	9,171
Finnskt mark.....	kaup	15,247	14,613	12,860	11,840	13,426	12,557	14,395
	sala	15,289	14,653	12,896	11,869	13,466	12,595	14,439
Franskur franki.....	kaup	10,707	10,472	10,887	11,938	12,607	12,334	12,754
	sala	10,737	10,501	10,918	11,968	12,645	12,372	12,792
Belgískur franki.....	kaup	1,745	1,730	1,793	1,956	2,093	2,014	2,141
	sala	1,750	1,734	1,798	1,961	2,099	2,020	2,148
Svissneskur franki.....	kaup	42,05	41,20	41,05	45,86	51,19	49,17	51,99
	sala	42,17	41,32	41,16	45,97	51,35	49,31	52,15
Hollenskt gyllini.....	kaup	32,02	31,60	32,78	36,42	38,45	37,43	39,34
	sala	32,11	31,69	32,87	36,51	38,57	37,55	39,46
Þýskt mark.....	kaup	36,07	35,61	36,91	40,91	43,12	41,88	44,03
	sala	36,17	35,71	37,01	41,01	43,24	42,00	44,15
Ítölsk líra.....	kaup	0,04864	0,04763	0,04677	0,04302	0,04333	0,04241	0,04197
	sala	0,04877	0,04776	0,04690	0,04313	0,04347	0,04255	0,04211
Austurrískur schillingur.....	kaup	5,127	5,061	5,243	5,816	6,129	5,954	6,255
	sala	5,141	5,075	5,258	5,830	6,148	5,972	6,275
Portúgalskur escudo.....	kaup	0,4090	0,4090	0,4270	0,4210	0,4213	0,4112	0,4281
	sala	0,4100	0,4100	0,4280	0,4220	0,4228	0,4126	0,4297
Spánskur peseti.....	kaup	0,5722	0,5685	0,5627	0,5316	0,5220	0,5093	0,5174
	sala	0,5738	0,5700	0,5642	0,5330	0,5238	0,5111	0,5192
Japanskt jen.....	kaup	0,4037	0,4392	0,4549	0,6129	0,6840	0,6507	0,6839
	sala	0,4048	0,4404	0,4561	0,6144	0,6859	0,6525	0,6857
Írskt pund.....	kaup	96,42	95,11	97,97	98,98	104,49	102,57	105,48
	sala	96,69	95,37	98,25	99,23	104,84	102,91	105,84
SDR.....	kaup	79,01	80,71	81,01	94,58	99,99	99,80	99,55
	sala	79,22	80,93	81,24	94,81	100,29	100,10	99,85
ECU.....	kaup	74,18	73,09	74,41	79,07	82,75	81,12	83,61
	sala	74,39	73,28	74,62	79,26	83,00	81,36	83,87
Grísk drakma.....	kaup	-	-	-	0,2964	0,2880	0,2917	0,2837
	sala	-	-	-	0,2972	0,2890	0,2927	0,2847

30. tafla. Helstu meðalnafnvextir hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum 1994

	Innlánsvextir í % á ári						Útlánsvextir í % á ári									
	Alm. sparisj.- bækur	Visitölubundnir mán. ²⁾	48-60 mán. ³⁾	Húsn.sp. reikn.	Ób. reikn. ¹⁾	Ób. reikn. ¹⁾	Skiptikj. reikn. ²⁾	Vixil- Överðtr.lán kjör	Yfir- dráttar- lán	Kjör- Forv.	Alm. skbr. vextir	Visitb. lán	Afurða- Meðal- lán i ISK	Viðsk.- lán i vixlar, forv.	Viðsk.- lán i ISK	Viðsk.- lán i ISK
<i>I. ársfjórðungur:</i>																
1. janúar	0,5	4,5	4,6	4,8	5,0	2,6	2,5	2,8	11,8	14,2	9,2	11,7	5,4	7,5	11,4	14,0
11. janúar	0,5	4,5	4,6	4,8	5,0	2,6	2,5	2,8	11,8	14,2	9,2	11,7	5,4	7,5	11,4	14,0
21. janúar	0,5	4,5	4,7	4,8	5,0	2,0	2,5	2,8	10,7	13,0	7,5	10,2	5,5	7,6	10,0	12,9
1. febrúar	0,5	4,5	4,7	4,8	5,0	2,0	2,5	2,8	10,7	13,0	7,5	10,2	5,5	7,6	10,0	12,9
11. febrúar	0,5	4,5	4,7	4,8	5,0	2,0	2,5	2,8	10,7	13,0	7,5	10,2	5,5	7,6	10,0	12,8
21. febrúar	0,5	4,5	4,7	4,8	5,0	2,0	2,5	2,8	10,7	13,0	7,5	10,2	5,5	7,6	10,0	12,8
1. mars	0,5	4,0	4,7	5,0	5,0	2,0	2,5	2,8	10,7	13,0	7,5	10,2	5,5	7,6	10,0	12,8
11. mars	0,5	4,0	4,7	5,0	5,0	2,0	2,5	2,8	10,7	13,0	7,5	10,2	5,5	7,6	10,0	12,8
21. mars	0,5	4,0	4,6	5,0	5,0	2,2	2,5	2,8	10,7	13,0	7,5	10,2	5,5	7,6	10,0	12,8
<i>Meðaltal</i>	<i>0,5</i>	<i>4,3</i>	<i>4,7</i>	<i>4,9</i>	<i>5,0</i>	<i>2,2</i>	<i>2,5</i>	<i>2,8</i>	<i>10,9</i>	<i>13,3</i>	<i>7,9</i>	<i>10,5</i>	<i>5,5</i>	<i>7,6</i>	<i>10,3</i>	<i>13,1</i>
<i>II. ársfjórðungur:</i>																
1. apríl	0,5	4,0	4,6	5,0	5,0	2,2	2,5	2,8	11,0	13,0	7,5	10,2	5,5	7,7	10,0	12,8
11. apríl	0,5	4,0	4,6	5,0	5,0	2,2	2,5	2,8	11,0	13,0	7,5	10,2	5,5	7,7	10,0	12,8
21. apríl	0,5	4,0	4,6	5,0	5,0	2,2	2,5	2,8	11,0	13,0	7,5	10,2	5,5	7,7	10,0	12,8
1. maí	0,5	4,0	4,6	5,0	5,0	2,2	2,5	2,8	11,0	13,1	7,5	10,2	5,5	7,7	10,0	12,8
11. maí	0,5	4,0	4,6	4,9	5,0	2,2	2,5	2,8	11,0	13,2	7,5	10,2	5,5	7,7	10,0	12,5
21. maí	0,5	4,0	4,6	4,9	5,0	2,1	2,5	2,7	11,0	13,2	7,5	10,2	5,5	7,7	10,0	12,4
1. júní	0,5	4,0	4,6	4,9	4,9	2,0	2,5	2,7	11,0	13,1	7,5	10,2	5,5	7,7	10,0	12,4
11. júní	0,5	3,3	4,6	4,8	4,9	2,0	2,5	2,7	11,0	13,1	7,5	10,2	5,5	7,7	10,0	12,4
21. júní	0,5	3,3	4,6	4,8	4,9	2,0	2,5	2,7	11,3	13,0	7,5	10,8	5,5	8,1	10,4	12,6
<i>Meðaltal</i>	<i>0,5</i>	<i>3,8</i>	<i>4,6</i>	<i>4,9</i>	<i>5,0</i>	<i>2,1</i>	<i>2,5</i>	<i>2,8</i>	<i>11,0</i>	<i>13,1</i>	<i>7,5</i>	<i>10,3</i>	<i>5,5</i>	<i>7,7</i>	<i>10,0</i>	<i>12,6</i>
<i>III. ársfjórðungur:</i>																
1. júlí	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,0	2,5	2,7	11,3	13,0	7,5	10,8	5,5	8,1	10,4	12,6
11. júlí	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,0	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,1	10,4	12,6
21. júlí	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,0	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,1	10,6	12,6
1. ágúst	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,0	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,1	10,6	12,6
11. ágúst	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,0	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,1	10,6	12,6
21. ágúst	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,0	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,1	10,6	12,6
1. sept.	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,1	10,6	12,6
11. sept.	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,1	10,6	12,6
21. sept.	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,2	10,6	12,6
<i>Meðaltal</i>	<i>0,5</i>	<i>3,3</i>	<i>4,3</i>	<i>4,8</i>	<i>4,9</i>	<i>2,0</i>	<i>2,5</i>	<i>3,2</i>	<i>11,4</i>	<i>13,1</i>	<i>7,6</i>	<i>10,8</i>	<i>5,5</i>	<i>8,1</i>	<i>10,6</i>	<i>12,6</i>
<i>IV. ársfjórðungur:</i>																
1. október	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,2	10,6	12,6
11. október	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,8	5,5	8,2	10,6	12,6
21. október	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,9	5,5	8,3	10,6	12,8
1. nóvember	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,9	5,5	8,3	10,6	12,8
11. nóvember	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,9	5,5	8,3	10,6	12,8
21. nóvember	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,9	5,5	8,3	10,6	12,8
1. desember	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,9	5,5	8,3	10,6	12,8
11. desember	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,9	5,5	8,3	10,6	12,8
21. desember	0,5	3,3	4,3	4,8	4,9	2,1	2,5	3,3	11,4	13,1	7,6	10,9	5,5	8,3	10,6	12,8
<i>Meðaltal</i>	<i>0,5</i>	<i>3,3</i>	<i>4,3</i>	<i>4,8</i>	<i>4,9</i>	<i>2,1</i>	<i>2,5</i>	<i>3,3</i>	<i>11,4</i>	<i>13,1</i>	<i>7,6</i>	<i>10,9</i>	<i>5,5</i>	<i>8,3</i>	<i>10,6</i>	<i>12,8</i>
<i>Meðaltal 1994</i>	<i>0,5</i>	<i>3,7</i>	<i>4,5</i>	<i>4,8</i>	<i>4,9</i>	<i>2,1</i>	<i>2,5</i>	<i>3,0</i>	<i>11,2</i>	<i>13,1</i>	<i>7,6</i>	<i>10,6</i>	<i>5,5</i>	<i>7,9</i>	<i>10,4</i>	<i>12,8</i>

1) Sérkjarareikningar. Óhreyfð innstæða á almanaksári er visitölubundin og ber að auki auglýsta grunnvexti. Hreyfðar innstæður á árinu bera óverðtryggð kjör. Gjald er af úttekinni fjárhæð hjá viðskiptabönkunum (vextir undangengin tvö vaxtatímabil undanskildir), en hjá sparisjóðum fær úttekin fjárhæð sparibókavexti í úttektarmánuði. Í töflunni hér að ofan eru sýndir meðalgrunnvextir m.v. óverðtryggð kjör sem geta hækkað að uppfylltum ákveðnum skilyrðum. 2) Skiptikjarareikningar. Bundnar innstæður þar sem samanburður á óverðtryggðum og visitölubundnum kjörum á sér stað 30/6 og 31/12. Reynist ávöxtun visitölubundna reikningsins hærra leggst mismunurinn við höfuðstól reikninganna. 3) Á fyrri hluta árs eru sýnd meðaltöl 24-30 mánaða reikninga.

31. tafla. Helstu vextir samkvæmt A- og B-tilkynningum Seðlabanka Íslands um almenn vaxtakjör viðskiptabanka og sparisjóða, sbr. 2. mgr. 8.gr. vaxtalaga nr. 25 frá 27. mars 1987, og um dráttarvexti, sbr. 10 og 11. gr. sömu laga með áorðnum breytingum

Gildir gagnvart vaxtalögum frá:	Meðalinnlánsvextir í % á ári											
	Alm. sparisj.-bækur	Alm. tékka-reikn.	Visit.b. reikn. 12 mán.	24-30 mán. ¹⁾	Sérkjarareikn. Visit.-kjör	Överðtr. kjör	Skiptikj.reikn. Visit.-kjör	Överðtr. kjör	Innlendir gjaldeyrisreikningar			
								USD	GBP	DEM	DKK	
1. janúar 1994	0,5	0,2	4,5	4,7	1,0	2,8	2,5	2,8	1,3	3,2	4,2	5,4
1. febrúar	0,5	0,2	4,5	4,7	1,2	2,0	2,5	2,8	1,1	3,2	4,0	4,6
1. mars	0,5	0,3	4,5	4,7	1,2	2,0	2,5	2,8	1,2	3,2	3,7	3,9
1. apríl	0,5	0,3	4,0	4,6	1,2	2,2	2,5	2,8	1,3	2,9	3,6	3,7
1. maí	0,5	0,3	4,0	4,6	1,2	2,2	2,5	2,8	1,5	2,9	3,4	3,6
1. júní	0,5	0,3	4,0	4,6	1,2	2,1	2,5	2,7	1,9	2,8	3,0	3,4
1. júlí	0,5	0,2	3,3	4,6	1,2	2,0	2,5	2,7	2,1	2,8	2,9	3,4
1. ágúst	0,5	0,2	3,3	4,3	1,2	2,0	2,5	3,3	2,2	2,7	2,8	3,5
1. september	0,5	0,2	3,3	4,3	1,2	2,0	2,5	3,3	2,2	2,8	2,7	3,4
1. október	0,5	0,2	3,3	4,3	1,2	2,1	2,5	3,3	2,3	2,7	2,7	3,6
1. nóvember	0,5	0,2	3,3	4,3	1,2	2,1	2,5	3,3	2,8	3,1	2,9	3,6
1. desember	0,5	0,2	3,3	4,3	1,2	2,1	2,5	3,3	3,1	3,4	2,9	3,7
Meðaltal 1994	0,5	0,2	3,8	4,5	1,2	2,1	2,5	3,0	1,9	3,0	3,2	3,8

Gildir gagnvart vaxtalögum frá:	Meðalútlánsvextir í % á ári												
	Alm. vixlar, forv.	Yfirdráttarlán Naðn-vextir	Alm. P.a. grunnv.	Kjör- vextir	Meðal- tal ²⁾	Visit.b. lán Kjör- vextir	Meðal- tal ²⁾	Viðsk.- vixlar, forv.	Afurðalán í				
								ISK	SDR	USD	GBP	DEM	
1. janúar 1994	11,8	14,2	9,0	9,2	11,7	5,4	7,5	14,0	11,4	7,2	6,7	8,5	9,5
1. febrúar	10,7	13,0	8,3	7,5	10,2	5,5	7,6	13,3	10,0	7,2	6,5	8,6	9,4
1. mars	10,7	13,0	7,8	7,5	10,2	5,5	7,6	12,8	10,0	7,2	6,5	8,5	9,2
1. apríl	10,7	13,0	7,8	7,5	10,2	5,5	7,6	12,8	10,0	7,2	6,9	8,4	9,2
1. maí	11,0	13,0	7,8	7,5	10,2	5,5	7,7	12,8	10,0	7,2	7,3	8,4	9,1
1. júní	11,0	13,2	7,2	7,5	10,2	5,5	7,7	12,4	10,0	7,4	7,6	8,4	8,6
1. júlí	11,3	13,0	7,2	7,5	10,8	5,5	8,1	12,6	10,4	7,6	8,3	8,8	8,8
1. ágúst	11,4	13,1	7,2	7,6	10,8	5,5	8,1	12,6	10,6	-	-	-	-
1. september	11,4	13,1	7,2	7,6	10,8	5,5	8,1	12,6	10,6	-	-	-	-
1. október	11,4	13,1	7,2	7,6	10,8	5,5	8,2	12,6	10,6	-	-	-	-
1. nóvember	11,4	13,1	7,2	7,6	10,9	5,5	8,3	12,8	10,6	-	-	-	-
1. desember	11,4	13,1	7,2	7,6	10,9	5,5	8,3	12,8	10,6	-	-	-	-
Meðaltal 1994	11,2	13,2	7,6	7,7	10,6	5,5	7,9	12,8	10,4	7,3	7,1	8,5	9,1

Gildir gagnvart vaxtalögum frá:	Hæstu útlánsvextir og dráttarvextir í % á ári												
	Alm. vixlar, forv.	Yfir- dráttar-lán	Alm. skulda- bréf ³⁾	Visit.- bund. lán ³⁾	Afurða-Ávöxt. alm. útlána	Dráttarvextir af peningakröfum í							
						ISK	USD	GBP	DEM	DKK	CHF	JPY	
1. janúar 1994	13,50	14,75	12,00	8,25	13,50	12,20	16,0	5,4	7,4	8,4	9,7	6,1	4,7
1. febrúar	12,25	13,75	10,75	8,25	11,75	10,70	14,0	5,2	7,4	8,2	8,8	6,0	4,7
1. mars	12,25	13,75	10,75	8,25	11,75	10,70	14,0	5,3	7,4	7,9	8,1	5,8	4,6
1. apríl	12,25	13,75	10,75	8,25	11,75	10,70	14,0	6,4	8,0	8,8	8,9	6,9	5,5
1. maí	12,25	13,75	10,75	8,50	11,75	10,80	14,0	6,6	8,0	8,6	8,8	6,9	5,5
1. júní	12,25	13,75	10,60	8,50	11,75	10,80	14,0	7,0	7,9	8,2	8,6	6,9	5,5
1. júlí	12,25	13,50	11,00	8,95	12,00	11,40	14,0	7,2	7,9	8,0	8,6	6,9	5,5
1. ágúst	12,25	13,50	11,00	8,95	12,00	11,40	14,0	7,3	7,8	7,9	8,7	7,1	5,5
1. september	12,25	13,50	11,00	8,95	12,00	11,40	14,0	7,3	7,9	7,8	8,6	7,1	5,5
1. október	12,25	13,50	11,00	8,95	12,00	11,40	14,0	7,4	7,8	7,8	8,8	7,1	5,5
1. nóvember	12,75	13,50	11,75	8,95	12,50	11,40	14,0	7,9	8,3	8,0	8,8	7,0	5,5
1. desember	12,75	13,50	11,75	8,95	12,50	11,50	14,0	8,3	8,6	8,0	8,9	7,0	5,5
Meðaltal 1994	12,4	13,7	11,1	8,6	12,1	11,2	14,2	6,8	7,9	8,1	8,8	6,7	5,3

1) Frá og með 1. ágúst eru sýnd meðaltöl vaxta á 24 mánaða reikningum. 2) Á við ef samið er um breytilegt meðaltal vaxta á nýjum skuldabréfum. 3) Hæstu vextir í almennri notkun, sbr. 6. gr. laga nr. 25/1987.

32. tafla. Almennir inn- og útlánsvextir við Seðlabanka Íslands 1994 í % á ári

Frá:	Viðsk.r. banka og sparisj.	Óverðtryggð innstæðubréf		Verðtryggð innláns- binding	Endur- hverf verðbréfa- sala	Reikn. kvóti, forv.	Ávöxtun í endurhverfum verðbréfakaupum	
		45 daga	90 daga				Ríkis- vixlar	Önnur verðbréf
1. janúar	2,5	4,8	4,8	3,5			5,5	6,5
21. febrúar	2,5	4,5	4,5	3,5			5,5	6,3
11. mars	2,5	4,3	4,3	3,5			5,4	6,0
21. mars	2,5	4,0	4,1	3,5			5,2	5,8
1. júní	2,5	4,0	4,1	3,5	4,0	4,4	5,2	5,8
11. ágúst	2,5	4,0	4,1	3,5	4,2	4,4	5,2	5,8
1. desember	2,5	4,6	4,9	3,5	4,6	4,7	5,4	6,0
Meðaltal 1994	2,5	4,2	4,3	3,5	4,2	4,4	5,3	5,9

33. tafla. Helstu vextir gengisbundinna inn- og útlána við Seðlabanka Íslands 1994 í % á ári

Frá:	Innlendir gjaldeyrisreikningar				Lán innan erlends lánakvóta			
	USD	GBP	DEM	DKK	SDR	USD	GBP	DEM
1. janúar	3,0	4,9	5,5	6,5	4,6	3,8	5,9	6,6
11. janúar	3,0	4,9	5,2	5,5	4,6	3,9	5,9	6,3
21. febrúar	3,2	4,6	5,3	5,4	4,6	4,1	5,6	6,4
11. mars	3,5	4,6	5,3	5,3	4,8	4,4	5,6	6,4
11. apríl	3,6	4,8	5,1	5,4	4,8	4,5	5,8	6,2
21. apríl	3,7	4,7	5,1	5,3	4,8	4,6	5,7	6,1
11. maí	4,3	4,7	4,6	5,2	5,0	5,3	5,8	5,7
1. júní	4,2	4,7	4,6	5,0	4,8	5,1	5,7	5,6
1. júlí	4,3	4,7	4,5	5,4	4,9	5,3	5,7	5,5
11. ágúst	4,3	5,1	4,5	5,3	4,9	5,3	6,1	5,5
21. september	4,7	4,7	4,9	5,5	5,1	5,6	6,3	5,6
1. október	4,8	5,1	4,8	5,5	5,3	5,9	6,4	5,7
11. október	4,8	5,4	4,8	5,5	5,4	6,2	6,4	4,7
21. október	4,7	5,5	4,8	5,7	5,3	6,0	6,4	5,7
1. nóvember	4,7	5,3	4,7	5,5	5,4	6,2	6,6	5,7
11. nóvember	5,2	5,0	4,9	5,5	5,5	6,3	6,6	5,7
1. desember	5,4	5,0	5,0	5,4	5,5	6,6	6,6	5,7
11. desember	5,4	6,0	5,0	5,4	5,8	6,9	6,9	5,9
21. desember	5,5	5,6	4,9	5,4	5,8	6,9	6,9	6,0
Meðaltal 1994	4,1	4,9	4,9	5,4	5,0	5,2	6,0	5,9

34. tafla. Meðalávöxtun á uppboðum verðbréfa 1994

Í % á ári	Ríkis- vixlar 3 mán.	Ríkis- vixlar 6 mán.	Ríkis- vixlar 12 mán.	Ríkis- bréf 2 ár	Spariskirteini			Húsn.- bréf 20 ár ¹⁾
					5 ár	10 ára	ECU (5 ára)	
Lánstími: Uppboðsmánuður:								
Janúar	5,29 5,23	5,58	5,85	5,98	5,00	5,00	-	
Febrúar	5,15 5,07	5,34	5,70	5,96	4,98	4,99	-	5,00 5,00
Mars	5,04 4,44	5,23	5,65	5,96	4,99	4,99	-	5,00 5,00
Apríl	4,41 4,45	4,81	5,25	5,96	5,00	5,00	-	5,00 5,00
Mái	4,47 4,48	4,82	5,36	5,97	4,89	4,95	-	4,98 4,97
Júní	4,49 4,55	4,78	5,34	F	4,88	4,93	-	4,97 4,97
Júlí	4,63 4,74	5,08	5,76	7,24	4,99	5,00	-	F -
Ágúst	4,82 4,84	5,50	6,46	F	5,00	F	-	F
September	4,89 4,91	5,54	6,51	F	5,00	F	-	F -
Október	4,95 5,06	5,60	6,55	-	F	F	8,54	8,58
Nóvember	5,14 5,20	5,70	F	-	F	F	8,55	8,46
Desember	5,28 5,47	5,94	6,90	-	F	F	8,41	8,63
Sala 1994 í ma.kr.	32,6	6,8	5,2	3,4	3,9	2,0	1,1	1,6

1) Auk þess voru útboð 10 og 15 ára húsnæðisbréfa í maí og júní. Í þeim útboðum seldust bréf fyrir 744 m.kr. á meðalávöxtun 4,95-4,96%. F = féll niður.

35. tafla. Lausafjár- og bindiskylduhlutföll (%) ¹⁾

Gildistími frá:	Lausafjár- hlutfall	Bindiskyldu- hlutfall
1. júní 1979	-	28,0
17. apríl 1985	-	18,0
1. mars 1987	7,0	13,0
1. júlí	7,5	13,0
1. ágúst	8,0	13,0
1. ágúst 1988	9,0	12,0
1. janúar 1989	10,0	12,0
1. mars	10,0	11,0
1. apríl	9,0	11,0
1. maí 1990	11,0	10,0
1. júní	12,0	7,0
31. október 1991	12,0	6,0
1. janúar 1992	12,0	7,0
1. nóvember	12,0	6,0
1. desember	12,0	5,0
1. nóvember 1993	10,0	4,0 (2,5) ²⁾

1) Lausafjárhlutfall af innlendu ráðstöfunarfé, svo og bindiskylda frá og með 1. mars 1989, en af heildarinnstæðum fyrir þann tíma. 2) Innan sviga er bindiskylduhlutfall bundinna innstæðna og verðbréfa.

36. tafla. Efnahagsreikningur

Í m.kr.	Árslok					
	1988	1989	1990	1991	1992	1993
<i>Eignir:</i>						
<i>Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri</i>	13.562	20.796	24.260	25.247	32.018	31.316
Gull	105	137	133	137	152	173
Sérstök dráttarréttindi Alþjóðagjaldeyrissj. ...	62	2	22	4	2	4
Gjaldeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn	249	323	316	320	920	1.044
Erlendir bankar o.fl.	4.672	6.836	9.929	7.771	10.193	8.972
Erlend verðbréf og ríkisvixlar	8.474	13.498	13.860	17.015	20.751	21.123
<i>Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i>	3.443	4.465	4.362	4.418	6.577	7.469
<i>Innlánsstofnanir</i>	4.565	4.726	4.319	3.342	3.983	2.630
Reikningskvótalan	-	-	-	-	-	-
Önnur stutt lán	323	57	97	-	218	-
Verðbréf	1.865	2.058	2.399	1.871	2.037	1.389
Kvótalan í erlendri mynt	2.377	2.611	1.823	1.471	1.728	1.241
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	1.196	873	1.866	603	531	639
Reikningsskuldir	8	-	-	-	-	-
Markaðsskráð verðbréf	-	-	-	-	-	-
Önnur verðbréf	1.188	873	1.866	603	531	396
Endurlánað erlent lánsfé	-	-	-	-	-	243
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	10.317	9.716	5.327	10.880	6.739	12.864
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	5.510	2.666	387	6.360	720	371
Viðskiptareikningar ríkisstofnana	7	-	-	-	94	13
Ríkisvixlar	200	2.085	900	1.400	2.333	3.519
Önnur markaðsskráð verðbréf	927	1.218	2.034	2.384	3.308	8.794
Önnur verðbréf	3.450	3.566	553	-	284	167
Endurlánað erlent lánsfé	223	181	1.453	736	-	-
<i>Aðrir aðilar</i>	835	2.005	456	413	393	331
Ýmsir reikningar	20	22	5	1	12	1
Verðbréf bæjar- og sveitarfélaga	253	696	279	271	251	225
Verðbréf sjóða í opinberri vörslu	369	1.061	3	-	-	-
Endurlánað erlent lánsfé	193	226	169	141	130	105
Ýmislegt	566	948	714	664	903	944
<i>Eignir = skuldir</i>	34.484	43.529	41.304	45.567	51.144	56.193
<i>Skuldir:</i>						
<i>Seðlar og mynt</i>	2.955	3.343	3.536	3.708	4.006	4.312
<i>Innlánsstofnanir</i>	14.284	18.905	14.686	16.273	14.082	11.597
Almennar innstæður	884	1.047	798	4.048	1.215	1.414
Bundnar innstæður	9.908	13.008	10.314	9.902	8.735	6.391
Gjaldeyrisinnstæður	1.860	4.054	3.294	2.323	4.132	3.542
Innstæðubréf	1.632	796	280	-	-	250
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	1.848	1.303	2.875	1.657	4.239	4.424
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	1.200	1.478	1.510	2.133	5.188	7.090
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	207	398	360	367	2.756	4.145
Reikningar ríkisstofnana	299	306	406	527	230	442
Gjaldeyrisreikningar	694	774	744	1.239	2.202	2.503
<i>Sjóðir í vörslu opinberra aðila</i>	1.228	748	938	2.985	324	260
<i>Innst. Alþjóðabankans og systurstofnana hans</i>	2	-	47	154	228	-
<i>Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i>	3.443	4.465	4.363	4.418	6.577	7.468
<i>Erlendar skuldir til skamms tíma</i>	1.641	791	801	1.028	735	2.678
<i>Erlend lán til langs tíma</i>	220	228	149	99	57	-
<i>Mótvirði úthlutunar SDR</i>	1.017	1.318	1.288	1.305	1.442	1.638
Ýmislegt	1.330	2.241	2.594	2.084	1.975	2.413
<i>Eiginffjárreikningar</i>	5.316	8.709	8.517	9.723	12.291	14.313

Seðlabankans 1988-1994

Mánaðarlok 1994

Jan.	Febr.	Mars	Apríl	Mai	Júni	Júlí	Ágúst	Sept.	Okt.	Nóv.	Des.
33.553	40.114	39.255	38.065	28.923	27.345	24.729	26.913	27.057	28.092	26.500	24.346
174	175	175	174	173	173	173	173	172	171	173	173
19	6	16	16	4	4	4	2	2	21	8	8
1.053	1.061	1.057	1.054	1.047	1.048	1.047	1.045	1.039	1.034	1.046	1.044
11.530	15.937	15.475	14.746	5.824	5.229	5.753	8.236	9.086	10.266	8.609	6.522
20.777	22.935	22.532	22.075	21.875	20.891	17.752	17.457	16.758	16.600	16.664	16.599
7.528	7.586	7.550	7.528	7.479	7.488	7.476	7.459	7.422	7.384	7.470	7.448
2.296	2.757	2.708	2.265	2.110	2.030	2.080	3.165	2.196	2.391	2.611	2.225
-	-	-	-	-	83	199	1.206	48	158	412	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.301	1.300	1.300	1.290	1.290	1.288	1.216	1.214	1.180	1.171	1.171	922
995	1.457	1.408	975	820	659	665	745	968	1.062	1.028	1.303
596	1.197	2.345	2.105	3.257	4.282	4.521	4.522	4.540	4.752	4.595	4.644
7	-	-	-	-	-	-	-	8	82	-	-
16	622	1.797	1.558	2.711	3.769	4.008	4.010	4.047	4.186	4.109	4.171
329	329	329	329	329	296	296	296	296	296	296	264
244	246	219	218	217	217	217	216	189	188	190	209
12.529	22.813	23.069	25.456	31.573	34.395	37.602	34.571	36.318	40.120	34.996	24.525
2.260	9.382	10.317	11.042	15.019	15.385	16.690	17.163	16.676	18.140	15.320	135
27	-	41	11	16	-	29	-	-	-	-	-
3.369	6.651	5.324	6.381	7.809	9.660	10.727	7.771	10.195	12.074	8.404	10.784
6.873	6.780	7.387	8.022	8.729	9.350	10.156	9.637	9.447	9.906	11.272	13.101
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	505
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
378	515	452	275	295	291	345	293	475	289	285	273
48	184	176	9	29	25	78	25	207	20	18	19
225	225	204	195	194	193	194	195	195	195	194	199
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
105	106	72	71	72	73	73	73	73	74	73	55
949	990	962	962	965	972	976	912	910	920	911	771
57.829	75.972	76.341	76.656	74.602	76.803	77.729	77.835	78.918	83.948	77.368	64.232
4.138	4.082	4.554	4.309	4.362	4.700	5.433	4.879	4.868	4.776	4.706	5.201
11.584	10.745	12.077	11.065	10.665	10.620	11.515	10.478	9.138	8.801	10.405	10.961
1.788	1.015	3.117	1.599	1.522	863	1.161	558	696	625	1.085	697
6.364	6.248	6.178	6.324	6.215	6.209	6.253	6.145	6.302	6.240	6.239	6.564
3.432	3.082	2.632	3.042	2.928	3.548	4.101	3.775	2.140	1.936	3.081	3.700
-	400	150	100	-	-	-	-	-	-	-	-
5.051	6.019	6.659	6.147	6.477	6.617	5.580	6.758	6.281	5.863	5.281	4.787
7.933	25.095	22.422	25.129	20.514	21.841	23.884	22.131	24.401	27.505	21.442	7.380
4.922	11.758	10.599	15.339	16.130	18.198	20.106	18.330	17.727	19.703	17.694	3.761
488	1.129	546	665	741	676	823	796	877	815	634	423
2.523	12.208	11.277	9.125	3.643	2.967	2.955	3.005	5.797	6.987	3.114	3.196
260	262	258	257	254	243	40	38	56	57	48	39
86	86	86	86	86	-	-	-	-	-	-	-
7.527	7.585	7.550	7.528	7.479	7.488	7.476	7.460	7.422	7.384	7.470	7.448
767	879	1.552	761	3.330	4.663	3.039	3.119	3.788	6.483	4.895	5.559
1.990	1.978	1.954	1.932	1.925	1.887	1.889	3.865	3.798	3.735	3.849	3.831
1.651	1.663	1.656	1.651	1.640	1.642	1.639	1.636	1.628	1.619	1.638	1.634
2.528	3.264	3.259	3.477	3.556	2.788	2.920	3.157	3.224	3.411	3.320	2.658
14.314	14.314	14.314	14.314	14.314	14.314	14.314	14.314	14.314	14.314	14.314	14.734

SEÐLABANKI ÍSLANDS
ÁRSREIKNINGUR 1994

Áritun bankastjórnar

Reykjavík, 9. mars 1995

Birgir Ísl. Gunnarsson

Eiríkur Guðnason

Steingrímur Hermannsson

Ingvar A. Sigfússon
aðalbókari

Áritun endurskoðenda

Ársreikning þennan fyrir Seðlabanka Íslands fyrið árið 1994 höfum við endurskoðað. Endurskoðað var í samræmi við góða endurskoðunarvenju, og voru í því sambandi gerðar þær kannanir á bókhaldi og öðrum gögnum sem við töldum nauðsynlegar.

Að okkar áliti gefur ársreikningur Seðlabankans áreiðanlega mynd af afkomu ársins 1994 og efnahag bankans í lok þess árs í samræmi við lög og góða reikningsskilavenju.

Reykjavík, 20. febrúar 1995

Löggiltir endurskoðendur hf.

Stefán Svavarsson
löggiltur endurskoðandi

Sigurður Þórðarson
rikisendurskoðandi

Gunnlaugur Arnórsson
aðalendurskoðandi

Staðfesting bankaráðs og ráðherra

Ársreikningur bankans staðfestist hér með.

Bankaráð Seðlabanka Íslands

Þröstur Ólafsson
formaður

Davíð Aðalsteinsson

Ólafur B. Thors

Davíð Sch. Thorsteinsson

Kristín Sigurðardóttir

Með skírskotun til framanskráðra yfirlýsinga endurskoðenda og bankaráðs úrskurðast reikningurinn réttur.

Reykjavík, 24. apríl 1995

Finnur Ingólfsson
viðskiptaráðherra

Rekstrarreikningur árið 1994

	Skýringar	1994 Krónur	1993 Þús. kr.
Vaxtatekjur			
Af innlendum lánnum	3	1.088.961.695	1.332.329
Af erlendum innstæðum og verðbréfum		2.012.058.923	2.113.204
Viðurlög vegna lausafjárstöðu		0	4.137
/ þar af hlutur ríkissjóðs 75%		0	-3.103
Gengisendurmat	2	867.380.287	2.014.692
		<u>3.968.400.905</u>	<u>5.461.260</u>
Vaxtagjöld			
Af innstæðum	3	1.213.987.335	1.396.091
Af erlendum skuldum		385.965.664	154.098
Verðbreytingagjöld	5	168.918.861	345.046
		<u>1.768.871.860</u>	<u>1.895.234</u>
Vaxtatekjur umfram vaxtagjöld		2.199.529.045	3.566.025
Aðrar tekjur			
Af gjaldeyrissölu		2.418	23.425
Umboðslaun af gjaldeyrisyfirfærslum		94.972.337	57.086
Aðrar		74.054.123	77.545
		<u>169.028.878</u>	<u>158.056</u>
Annar kostnaður			
Kostnaður við seðla og mynt		50.314.626	37.362
Þátttaka í kostnaði Þjóðhagsstofnunar o.fl.		50.674.249	58.895
Rekstrarkostnaður	10, 17	650.541.611	596.033
Sérstakar framkvæmdir og fjárframlög	18	37.971.861	35.942
Framlag til lífeyrisskuldbindinga	13	0	27.000
Framlag í Arðsjóð	6, 12	191.000.000	188.500
		<u>980.502.347</u>	<u>943.733</u>
Opinber gjöld (önnur en skattur til ríkissjóðs)			
Gjöld af gjaldeyrisviðskiptum	14	28.488.328	25.689
Fasteignagjöld og skattar		34.287.941	33.877
		<u>62.776.269</u>	<u>59.566</u>
Hagnaður (tap) fyrir skatt		<u>1.325.279.307</u>	<u>2.720.782</u>
Skattur til ríkissjóðs	7, 14	1.197.365.100	1.167.282
Hagnaður (tap) eftir skatt		<u>127.914.207</u>	<u>1.553.500</u>

Seðlabanki Íslands

Eignir

	Skýringar	1994 Krónur	1993 Þús. kr.
Erlendar eignir		24.344.952.383	31.316.333
a) Gulleign		172.509.650	172.716
b) Sérstök dráttarréttindi við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn ..	11	7.518.215	3.652
c) Gjaldeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn	11	1.043.592.705	1.044.432
d) Erlendir bankar o.fl.....	2	6.522.295.671	8.972.362
e) Erlend verðbréf og ríkisvixlar	2,8	16.599.036.142	21.123.171
Innlánsstofnanir		2.225.624.303	2.630.027
a) Verðbréf.....		922.343.689	1.389.128
b) Kvótalan í erlendri mynt.....		1.303.280.614	1.240.900
Fjárfestingarlánastofnanir		4.489.972.960	638.870
a) Verðbréf.....		264.272.388	379.941
b) Markaðsskráð verðbréf.....		4.171.092.887	16.364
c) Endurlánað erlent lánsfé		54.607.685	242.565
Ríkissjóður og ríkisstofnanir		24.526.173.156	12.864.218
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs.....		135.075.100	383.739
b) Markaðsskráð verðbréf.....		13.606.888.556	10.983.120
c) Markaðsskráðir ríkisvixlar		10.784.209.500	1.330.000
d) Önnur verðbréf.....		0	167.359
Aðrir aðilar.....		427.221.296	330.926
a) Ýmsir reikningar		19.404.975	568
b) Verðbréf.....		198.930.319	225.081
c) Endurlánað erlent lánsfé		208.886.002	105.277
Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins.....	11	7.448.022.295	7.468.508
Ýmsir skuldunautar		1.464.267	31.029
Ógreiddir vextir.....		734.077.175	883.141
Peningar í sjóði		34.739.328	30.340
		Kr. 64.232.247.163	56.193.392

Efnahagur 31. desember 1994

Skuldir og eigið fé

	Skýringar	1994 Krónur	1993 Þús. kr.
Seðlar og mynt.....		5.200.965.000	4.311.929
Innlánsstofnanir.....		10.960.571.431	11.596.466
a) Almennar innstæður		697.146.915	1.413.594
b) Bundnar innstæður		6.563.633.587	6.391.306
c) Gjaldeyrisreikningar	2	3.699.790.929	2.541.566
d) Innstæðubréf.....		0	250.000
Fjárfestingarlánastofnanir		4.787.331.850	4.424.257
a) Viðskiptareikningar		2.987.928.948	906.837
b) Gjaldeyrisreikningar	2	1.799.402.902	3.517.420
Ríkissjóður og ríkisstofnanir		7.380.066.737	7.090.394
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs.....		3.760.599.001	4.144.915
b) Ríkisstofnanir.....		423.479.797	442.022
c) Gjaldeyrisreikningar	2	3.195.987.939	2.503.457
Sjóðir í vörslu opinberra aðila		38.699.108	259.931
Aðrir aðilar.....		289.596.947	183.775
Erlendar skuldir til skamms tíma		5.558.571.971	2.678.087
Erlendar skuldir til langs tíma		3.830.673.600	0
Innstæða Alþjóðagjaldeyrissjóðsins vegna kvóta.....	11	7.448.022.495	7.467.611
Mótvirði sérstakra dráttarréttinda við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn.....	11	1.633.515.950	1.637.618
Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans ..		5.618	36
Ýmsir skuldheimtumenn		1.346.093.347	1.322.199
Fyrirfram greiddir vextir		148.663.056	31.452
Lífeyrisskuldbindingar.....	13	876.000.000	876.000
Arðsjóður.....	6,12	991.500.000	868.500
Stofnfé og annað eigið fé	15,16	13.741.970.053	13.445.137
		<hr/> Kr. 64.232.247.163	<hr/> 56.193.392

Skýringar við ársreikning Seðlabankans 1994

- Reikningsskilaaðferðir**
1. Við gerð ársreikningsins er í öllum meginatriðum fylgt sömu reikningsskilaaðferðum og á síðasta ári.
 2. Gengistryggðar eignir og skuldir bankans eru færðar við kaupgengi í árslok. Gengishagnaður eða -tap er fært í rekstrarreikning í liðnum gengisendurmat.
 3. Verðtryggðar eignir og skuldir bankans eru færðar með áföllnum verðbótum í árslok, og er í því sambandi miðað við viðeigandi vísitölur í janúar 1995. Verðbætur eru færðar með vöxtum af innstæðum eða innlendum lánum eftir því sem við á.
 4. Kaupverð varanlegra rekstrarfjármuna er gjaldfært í rekstrarreikningi á kaupári.
 5. Áhrif almennra verðlagsbreytinga á eignir og skuldir bankans eru reiknuð og færð í reikninginn. Útreikningurinn miðast við stöðu eigna og skulda í ársbyrjun og breytingar á lánsklaravísitölu á reikningsárinu. Samkvæmt þessu færast til gjalda í rekstrarreikningi 169 millj. kr. sem verðbreytingagjöld meðal vaxtagjalda.
 6. Samkvæmt lögum um bankann skal árlega leggja fé í Arðsjóð, og skal framlagið nema a.m.k. 40 millj. kr. miðað við verðlag í árslok 1984. Að auki færast vextir og verðbætur í sjóðinn sem talinn er meðal skulda í efnahagsreikningi.
 7. Samkvæmt lögum um bankann skal greiða helming af meðalhagnaði næstliðanna þriggja ára í ríkissjóð að frádregnu framlagi í Arðsjóð og verðbótum og vöxtum af honum.
- Eignarhlutir í stofnunum**
8. Hlutabréf bankans í Bank for International Settlements að fjárhæð 296 þús. dalir eru talin með erlendum verðbréfum. Aðild bankans að Reiknistofu bankanna er ekki eignfærð í ársreikningi. Að formi til er um að ræða sameiginlega starfrækslu á vegum allra banka landsins samkvæmt samningi þar um. Samkvæmt efnahagsreikningi Reiknistofu bankanna 31. desember 1994 var hlutdeild Seðlabankans í eigin fé stofnunarinnar um 2,7% eða 9,5 millj. kr.
- Gjaldeyrisstaða og gulleign**
9. Í árslok 1994 var gjaldeyrisstaða bankans 24.345 millj. kr., sem jafngildir um 356 millj. dala á gengi í lok árs 1994, en hún var 31.316 millj. kr. í lok ársins á undan sem svaraði til 431 millj. dala á gengi í lok þess árs. Með talin í þessari stöðu er gulleign bankans sem var 49.511 únsur. Þær eru skráðar samkvæmt verðskráningu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins í árslok, og samkvæmt því er únsan metin á 3.484 kr. og gulleignin alls á 173 millj. kr. Markaðsvirði gullsins nam hins vegar í árslok um 1,3 milljarði kr.
- Fastafjármunir**
10. Samkvæmt venju er kaupverð varanlegra rekstrarfjármuna fært til gjalda í rekstrarreikningi á kaupári. Í árslok 1994 átti bankinn eftirtaldar fasteignir (tölur í þús. kr.):

	<i>Fasteignamat</i>	<i>Lóðamat</i>	<i>Brunabótamat</i>
Kalkofnsvegur 1	1.234.054	86.341	2.055.320
Einholt 4	110.253	8.215	166.049
Ægissíða 54 (50%).....	11.015	2.512	17.056
Aðrar eignir	5.838	1.328	14.337

Að auki átti bankinn eftirtalda fjármuni í árslok 1994 (tölur í þús. kr.):

Bifreiðir - kostnaðarverð	22.790
Vélar, tölur og húsbúnaður - tryggingamat	292.712
Bóka- og myntsafn - tryggingamat	68.810

11. Kvóti Íslands við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn nam 85,3 millj. SDR í lok ársins 1994, og úthlutun sérstakra dráttarréttinda við sjóðinn var 16,4 millj. SDR. Heildarkrónuinnstæða sjóðsins hjá bankanum nam 75 millj. SDR í árslok 1994, og gjaldeyrisstaða við sjóðinn nam 10,5 millj. SDR.

Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn

12. Hreyfingar á Arðsjóði greinast þannig á árinu 1994:

Arðsjóður

	<i>Millj.kr.</i>
Staða í ársbyrjun	868,5
Verðbætur	11,0
Vextir	44,0
Framlag í Arðsjóð	191,0
Greitt til Vísindasjóðs	(123,0)
Staða í árslok	991,5

Samkvæmt lögum um bankann skal helmingur af tekjum Arðsjóðs renna til Vísindasjóðs.

13. Bankinn er í ábyrgð fyrir skuldbindingum Eftirlaunasjóðs starfsmanna Landsbankans og Seðlabankans að sínum hluta. Að auki hvíla á bankanum beinar skuldbindingar vegna eftirlaunakjara bankastjóra. Samkvæmt mati tryggingarfræðings eftirlaunasjóðsins nema þessar skuldbindingar bankans um 871 millj. kr. í árslok 1994. Til útreiknings á þessari fjárhæð er miðað við 3% vexti. Í lok ársins 1993 hafði bankinn fært til skuldar 876 millj. kr. vegna skuldbindingar sinnar, og er því ekki þörf á framlagi fyrir árið 1994.

Eftirlaunaskuldbindingar

14. Með lögum nr. 124/1993 var landsútsvar fellt niður frá og með árinu 1993, en það var 1% af vaxtamun. Þá var einnig felldur niður skattur af hagnaði af sölu gjaldeyris frá og með 1. júlí 1993, en skattur af umboðslaunum vegna gjaldeyrisviðskipta er 30%. Hann mun lækka í áföngum þar til hann verður felldur niður frá og með 1. janúar 1996. Skattur til ríkissjóðs, sbr. skýringu nr. 7, er 50% af meðalhagnaði næstliðinna 3 ára, og hefur þá afkoma hvers árs verið færð til verðlags í janúar 1995.

Skattamál

Eigið fé

15. Í árslok 1993 nam eigið fé bankans 13.445,1 millj. kr., en 13.742,5 millj. kr. í árslok 1994. Þessi hækkun skýrist á eftirfarandi hátt:

	<i>Millj. kr.</i>
Eigið fé í ársbyrjun	13.445,1
Verðbreytingargjöld	168,9
Hagnaður fyrir skatta	1.325,3
Skattur til ríkissjóðs	(1.197,4)
Eigið fé í árslok	13.741,9

Meðal eigin fjár er stofnfé bankans að fjárhæð 1 millj. kr., en það er óbreytt frá stofnun hans á árinu 1961.

Þróun á afkomu bankans

16. Á síðastliðnum fjórum árum hefur eigið fé bankans breyst eins og eftirfarandi tafla sýnir (tölur í millj. kr.):

	<i>1991</i>	<i>1992</i>	<i>1993</i>	<i>1994</i>
Eigið fé í ársbyrjun	8.008	9.098	11.545	13.445
Verðbreytingafærsla	612	142	345	169
Hagnaður (tap) fyrir skatta .	164	2.976	2.721	1.326
Skattur til ríkissjóðs	(686)	(672)	(1.167)	(1.197)
Eigið fé í árslok	9.098	11.545	13.445	13.742

Eigið fé sem hlutfall af heildareignum í lok sömu ára:

Heildareignir (millj. kr.) ...	45.567	51.144	56.193	64.277
Hlutfall eigin fjár og heildareigna	20,0%	22,6%	23,9%	21,4%

Skýringar 17. og 18. á næstu síðu.

Laun og launatengd gjöld			
Laun.....	kr.	289.319.935	
Föst yfirvinna	"	17.084.042	
Önnur yfirvinna	"	19.696.564	
Bifreiðastyrkir	"	18.266.153	
Eftirlaunagreiðslur.....	"	30.152.748	
Launatengd gjöld.....	"	46.073.847	
Orlof og orlofsframlag	"	628.305	421.221.594

17. Rekstrarkostnaður Seðlabankans 1994

Aðkeypt þjónusta			
Sérfræðistörf.....	"	4.099.988	
Póst- og símgjöld.....	"	19.923.936	
Tryggingar	"	3.016.497	
Auglýsingar	"	5.584.906	
Tölvuvinnsla.....	"	13.709.108	
Öryggisvarsla	"	6.297.345	
Aðkeyptur akstur	"	6.029.575	58.661.355

Eignir og lausafjárnunir			
Húsnæði.....	"	7.806.513	
Rafmagn og hiti.....	"	8.187.116	
Hreingerningar og ræstivörur.....	"	6.413.279	
Viðhald o.fl.....	"	12.799.282	
Tölvu- og skrifstofubúnaður	"	18.937.040	
Viðhald og viðgerð búnaðar	"	7.398.179	
Bóka- og myntsafn, listaverk	"	13.648.967	
Bifreiðar	"	-200.000	
Bifreiðarekstur.....	"	5.855.016	80.845.392

Ýmsir rekstrarliðir			
Ritföng, prentun o.fl.....	"	6.202.478	
Gestamóttaka og fundahöld.....	"	12.224.111	
Ferðakostnaður	"	26.562.923	
Fræðslumál	"	8.500.678	
Starfsmannþjónusta	"	10.549.953	
Gjafir og styrkir.....	"	8.339.783	
Útgáfustarfsemi	"	12.919.186	
Óskiptur kostnaður	"	4.514.158	89.813.270
Samtals kostnaður	"		<u>650.541.611</u>

Einholt 4	kr.	26.711.830	
Arnarhóll	"	5.000.000	
Handbókin ICELAND.....	"	2.117.742	
Annað	"	4.142.289	<u>37.971.861</u>

18. Sérstakar fram- kvæmdir og fjárframlög

Stjórn bankans

STJÓRN BANKANS OG STARFSLIÐ

Nokkrar breytingar urðu á bankaráði Seðlabankans á árinu. Í ársbyrjun tók Gunnar R. Magnússon löggiltur endurskoðandi sæti í bankaráðinu í stað Geirs Gunnarssonar sem kosinn hafði verið í bankaráð Búnaðarbanka Íslands. Formaður bankaráðsins, Ágúst Einarsson prófessor, og Guðmundur Magnússon prófessor sögðu sig úr ráðinu í apríl. Í stað Ágústs var Þróstur Ólafsson, aðstoðarmaður utanríkisráðherra, kjörinn af Alþingi í bankaráðið, og viðskiptaráðherra skipaði hann jafnframt formann ráðsins. Davíð Scheving Thorsteinsson fyrrverandi forstjóri, sem verið hafði varamaður í bankaráðinu, varð aðalmaður í stað Guðmundar Magnússonar.

Kjörtímabil bankaráðsins rann út í lok október. Hinn 22. nóvember var nýtt bankaráð kosið á Alþingi til fjögurra ára með gildistíma frá 1. nóvember 1994 að telja. Eftirtaldir hlutu kosningu sem aðalmenn: Þróstur Ólafsson, aðstoðarmaður utanríkisráðherra, Ólafur B. Thors forstjóri, Davíð Aðalsteinsson bóndi, Davíð Scheving Thorsteinsson fyrrverandi forstjóri og Kristín Sigurðardóttir framkvæmdastjóri. Eftirtaldir voru kosnir varamenn: Margrét Heinreksdóttir lögfræðingur, Halldór Ibsen framkvæmdastjóri, Erna Bryndís Halldórsdóttir löggiltur endurskoðandi, Leó Löve lögfræðingur og Jóhanna Eyjólfsdóttir skrifstofustjóri. Viðskiptaráðherra skipaði Þróst Ólafsson formann ráðsins og Ólaf B. Thors varaformann.

Bankaráðið hélt 25 fundi á árinu, og meðal verkefna þess var að fjalla um ráðningu tveggja bankastjóra.

Eins og greint var frá í ársskýrslu bankans fyrir árið 1993 var Jón Sigurðsson ráðinn aðalbankastjóri Norræna fjárfestingarbankans í Helsinki frá 11. apríl 1994 að telja. Jón lét af störfum í Seðlabankanum í fyrri hluta aprílmánaðar eftir að hafa verið bankastjóri og formaður bankastjórnar frá því í júlí 1993.

Viðskiptaráðherra skipaði Eirík Guðnason og Steingrím Hermannsson bankastjóra við Seðlabankann frá 1. maí 1994, en ekki hafði verið skipað í stöðu þá sem losnaði er Tómas Árnason lét af störfum fyrir aldurs sakir í árslok 1993. Hinn 2. maí 1994 kaus bankastjórnin Birgi Ísleif

Gunnarsson til að gegna formennsku í bankastjórninni til 31. janúar 1997.

Eiríkur Guðnason fæddist árið 1945. Hann lauk viðskiptafræðiprófi frá Háskóla Íslands 1970. Hann var ráðinn til hagfræðideildar Seðlabankans árið 1969, varð forstöðumaður peningamáladeildar 1977, hagfræðingur bankans 1984 og aðstoðarbankastjóri 1987. Eiríkur hefur m.a. verið formaður stjórnar Verðbréfaþings Íslands frá árinu 1986.

Steingrímur Hermannsson fæddist árið 1928. Hann lauk meistaraþrófi í verkfræði frá California Institute of Technology 1952 og starfaði sem verkfræðingur til ársins 1957. Hann var framkvæmdastjóri Rannsóknaráðs ríkisins frá 1957 til 1978 og alþingismaður frá 1971 til 1994. Hann var formaður Framsóknarflokksins frá 1979 til 1994, var dómsmálaráðherra og landbúnaðarráðherra frá 1978 til 1979, sjávarútvegsráðherra og samgönguráðherra frá 1980 til 1983, forsætisráðherra frá 1983 til 1987, utanríkisráðherra frá 1987 til 1988 og forsætisráðherra frá 1988 til 1991.

Björn Tryggvason lét af störfum sem aðstoðarbankastjóri fyrir aldurs sakir í lok maí. Björn réðst til Landsbanka Íslands árið 1951 og varð starfsmaður Seðlabankans þegar hann var stofnaður með lögum 1961. Björn var ráðinn aðstoðarbankastjóri 1967. Hann var m.a. ritari bankaráðs Seðlabankans frá 1961 til 1994 og formaður samvinnunefndar banka og sparisjóða frá 1961 til 1994.

Bjarni Bragi Jónsson lét að eigin ósk af störfum sem aðstoðarbankastjóri og yfirmaður hagfræðideildar í lok september. Hann starfar áfram í bankanum sem hagfræðilegur ráðunautur bankastjórnar.

Ingimundur Friðriksson var ráðinn aðstoðarbankastjóri frá 1. júní 1994. Ingimundur réðst til bankans í ársbyrjun 1975 og var m.a. forstöðumaður alþjóðadeildar frá 1986 til 1991. Hann hefur tvisvar starfað við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn, m.a. sem fastafulltrúi Norðurlanda og Eystrasaltsríkjanna í framkvæmdastjórn sjóðsins árin 1991 til 1993.

Í árslok 1994 voru starfsmenn Seðlabankans 144 að tölu, 81 karl og 63 konur, og er það þremur færri en í árslok 1993. Starfsgildi voru 134, en 9 starfsmenn voru í hlutastarfi eða í 6 starfsgildum, og af 16 störfum við sameiginlegt mötuneyti, öryggis- og húsvörslu eru 7 vegna hlutdeildar Reiknistofu bankanna, Þjóðhagsstofnunar og Iðnþróunarsjóðs. Á árinu voru 6 nýir starfsmenn ráðnir til starfa og 9 létu af störfum, en starfsgildum fækkaði um 2,7 milli ára, einkum þar sem starfsemi Verðjöfnunarsjóðs var hætt á árinu. Til sumarstarfa voru ráðnir 30 starfsmenn, og er það þremur fleiri en árið áður.

Í október komu til framkvæmda ýmsar skipulagsbreytingar, og var m.a. ákveðið að einn aðstoðarbankastjóri yrði við bankann í stað þriggja

Starfslíð og deildaskipting

áður. Jafnframt var haldið áfram á þeirri braut að fella saman skyld verkefni í starfssvið, og hefur hvert svið sinn framkvæmdastjóra, og er þeirra og helstu yfirmanna deilda getið í starfsmannayfirliti hér á eftir. Breytingarnar fólu í sér flutning nokkurra starfsmanna á milli deilda, og nýir yfirmenn voru ráðnir á hagfræðisviði, peningamálasviði og tölfræðisviði. Skipting starfslíðs samkvæmt nýju skipuriti í árslok er sem hér segir:

	<i>Starfsmenn</i>	<i>Starfsgildi</i>
Aðalskrifstofa	21	20,7
Skrifstofa bankastjórnar	6	6
Erlend viðskipti	5	5
Lögfræðingar	3	3
Safnadeild	7	6,7
Alþjóðasvið	4	4
Alþjóðadeild	4	4
Bókhaldssvið	9	9
Bókhaldsdeild	9	9
Eftirlitssvið	17	15,6
Bankaefirlit	14	13,1
Gjaldeyriseftirlit	3	2,5
Hagfræðisvið	12	11,4
Hagfræðideild	12	11,4
Peningamálasvið	7	6,7
Peningamáladeild / Markaðsdeild	7	6,7
Rekstrar- og afgreiðslusvið	51	43,6
Rekstrardeild	31	23,6
Fjárhirslur	12	12
Afgreiðsludeild	8	8
Tölfræðisvið	17	17
Tölfræðideild	10	10
Tölvudeild	7	7
Endurskoðun	6	6
Endurskoðunardeild	6	6
Alls	144	134

STJÓRN SEÐLABANKA ÍSLANDS 31. DESEMBER 1994

Bankastjórn

Birgir Ísleifur Gunnarsson, formaður
Eiríkur Guðnason
Steingrímur Hermannsson

Bankaráð

Aðalmenn

Þröstur Ólafsson, aðstoðarmaður utanríkisráðherra, formaður
Ólafur B. Thors forstjóri, varaformaður
Davíð Aðalsteinsson bóndi
Davíð Scheving Thorsteinsson fyrrverandi forstjóri
Kristín Sigurðardóttir framkvæmdastjóri

Varamenn

Margrét Heinreksdóttir lögfræðingur
Halldór Ibsen framkvæmdastjóri
Leó Löve lögfræðingur
Erna Bryndís Halldórsdóttir löggiltur endurskoðandi
Jóhanna Eyjólfsdóttir skrifstofustjóri

Aðstoðarbankastjóri

Ingimundur Friðriksson *

Yfirmenn sviða

Aðalskrifstofa / lögfræðingar:	Sigurður Örn Einarsson skrifstofustjóri Sveinbjörn Hafliðason aðallögfræðingur
Alþjóðasvið:	Ólafur Ísleifsson framkvæmdastjóri
Bókhaldssvið:	Ingvar A. Sigfússon aðalbókari
Eftirlitssvið:	Þórður Ólafsson framkvæmdastjóri *
Endurskoðun:	Gunnlaugur Arnórsson aðalendurskoðandi
Hagfræðisvið:	Már Guðmundsson aðalhagfræðingur *
Peningamálasvið:	Yngvi Örn Kristinsson framkvæmdastjóri *
Rekstrarsvið:	Stefán Þórarinsson rekstrarstjóri
Tölfræðisvið:	Sveinn E. Sigurðsson framkvæmdastjóri

* Situr fundi bankaráðs.

AÐALSKRIFSTOFA / LÖGFRÆÐINGAR

Aðalskrifstofa / Erlend viðskipti
Sigurður Örn Einarsson skrifstofustjóri
Axel Rúnar Pálmason hagfræðingur

Skrifstofa bankastjórnar
Ágústa Johnson deildarstjóri

Lögfræðingar
Sveinbjörn Hafliðason aðallögfræðingur
Sigfús Gauti Þórðarson lögfræðingur

Safnadeild
Ólafur Pálmason forstöðumaður
Jónas Finnbogason deildarstjóri
Hagfræðilegur ráðunautur bankastjórnar
Bjarni Bragi Jónsson

ALÞJÓÐASVIÐ

Ólafur Ísleifsson framkvæmdastjóri
Jón Þ. Sigurgeirsson viðskiptafræðingur

BÓKHALDSSVIÐ

Ingvar A. Sigfússon aðalbókari
Árni Þórðarson deildarstjóri
Ísólfur Sigurðsson viðskiptafræðingur

EFTIRLITSSVIÐ

Þórður Ólafsson framkvæmdastjóri
Ragnar Hafliðason aðstoðarforstöðumaður
Jóhann H. Albertsson lögfræðingur
Unnur Gunnarsdóttir lögfræðingur
Þorsteinn E. Marinósson deildarstjóri
Sigurjón Geirsson viðskiptafræðingur

Gjaldeyriseftirlit
Stefán M. Gunnarsson forstöðumaður
Þorsteinn Magnússon viðskiptafræðingur

ENDURSKOÐUN

Gunnlaugur Arnórsson aðalendurskoðandi
Bjarni Kjartansson deildarstjóri

HAGFRÆÐISVIÐ

Már Guðmundsson aðalhagfræðingur
Valdimar Kristinsson ritstjóri
Guðmundur Guðmundsson tölfraeðingur
Markús Möller hagfræðingur
Stefán Jóhann Stefánsson hagfræðingur

PENINGAMÁLASVIÐ

Yngvi Örn Kristinsson framkvæmdastjóri
Ólafur K. Ólafs viðskiptafræðingur

REKSTRARSVIÐ

Stefán Þórarinnsson rekstrarstjóri
Þórður Gautason hagfræðingur

Afgreiðsludeild
Skúli Sigurgrímsson forstöðumaður
Pétur Urbancic deildarstjóri

Fjárhirslur
Jón H. Friðsteinsson aðalféhirðir
Auður Gísladóttir deildarstjóri

Fjölritun og þjónusta
Sigríður Ólafsdóttir deildarstjóri

TÖLFRÆÐISVIÐ

Sveinn E. Sigurðsson framkvæmdastjóri
Jakob Gunnarsson viðskiptafræðingur
Oddrún Jónasdóttir tölvufræðingur

Tölvudeild
Björn Gunnarsson forstöðumaður
Jóhann Haraldsson verkfræðingur

